

ГЛАСНИК

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА

КЊИГА 56

РАЗЛИЧНА НАУЧНА ГРАВА

СА ДВЕ СЛИКЕ У ПРИЛОГУ
2

У БЕОГРАДУ 1884

У ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

На продају у књижарници В. Валожића

ПРЕГЛЕД.

СТРАНА

1. Старине Хиландарске. Од Н. Дучића, архимандрита V
 2. Извештај Максима Ратковића, ексарха београдског митрополита, 1733. Преписао и приредио Гаврило Витковић . . . 117
 3. Белешне и натписи. Прибрао их Љуба Ковачевић. — Друга руковет 327
-

СТАРИНЕ ХИЛАНДАРСКЕ

ОД

Н. ДУЧИЋА

архимајстора

САДРЖАЈ.

	СТРАНА
Предговор	I — VI
Слике: Симеуна, Саве и саборне цркве хиландарске	
Монографија Хиландара.	1 — 32
Типик св. Саве за Ораховицу с примједбама и његов печат	32 — 52
Упутак за читање псалтира од св. Саве српскога	52 — 56
Књижница хиландарска и ређе старине	56 — 63
Животопис старца Исавје	63 — 78
Ш СМЪ УЕСТЫН СЛОВЪ ИЛИКО ГЛАГОЛЪМЪ И ПИШЕМЪ	78 — 86
Извод из граматике Константина философа	86 — 94
Повијест о словима Црнорисца Храбра	94 — 98
Записи из старијех књига хиландарскијех	98—110
Слово Константина пресвитера бугарскога	110—114
Заклетва попа „Георгија“ у Хвостну	114—115
Стихира с нотама хиландарскога појања	115—116

ПРЕДГОВОР.

Кад сам 1882 г. био у Цариграду мисијом код васе-
лонскога патријарха г. Јоакима за „свето миро“, и у Све-
тој Гори за српски манастир Хиландар, задржавши се у њој
свега 15 дана; свртао сам пажњу, колико су ми други и
пречи послови допуштали, и на српске књижевне старине.

Па сам се увјерио, да поред свијех д садашњих публи-
кација ученијех путника и походаца Свете Горе и Хилан-
дара, има још много непроученијех и неописанијех старина:
књижевнијех, умјетнијех и архитектонскијех; које чекају на
стручнике, да их објелодане и науци приступне учине.

При свем том, што нијесам могао, да останем у Хилан-
дару више од 8 дана, послујући оно, ради чега сам у њ до-
шао; опет сам успио:

Прво, да прикупим грађу за монографију Хиландара.

Друго, исписао сам типик св. Саве српскога с мрамор-
скога надвратника у његовој „типикарници“ у Карејама; гдје
сам нашао и његов најстарији печат, који висе о пергамену,
на којем је св. Сава написао тај типик.

Судећи по правопису неколиких ријечи у овоме типикѹ,
у којима су: ѿ м. и, а м. ѡ. є м. ѡ ѡ м. оу ѡ м. ѡ; ре-
кло би се, да је из XV в.

И ако се по палеографскијем знацима и карактеру: језика, правописа и облика слова распознаје и одређује доба писања књижевнијех старина, особито на којима нема године; опет по тијем неколикијем само правописнијем знацима нијесам могао, да одлучно одредим: ни XV, ни XIV в. Тијем прије, што се таквих ситнијех неправилности находи у по- неким књигама старога доба.

О Савину сам печату (који је веома драгоцен за српску ерагистику и хералдику) проговорио, што је требало, код типика карејскога и у „Старинару“ I св. А овдје напомињем само то, да ни један учени походаца Кареје није сврнуо доста пажње на овај печат.

Ним ће се моћи, надам се, објаснити грб Србије прије постанка краљевине.

Треће, упоређујући поменути типик с онијем, што га је штампао с исправкама покојни д-р Ђуро Даничић по биоградском рукопису у „Књижевнику“ III у Загребу 1866 г., нашао сам у истом рукопису, који је својина српскога ученога друштва Ж 51., и исписао упутак, или: „Сказъ хотъш томоу дрѣжати фалтирь сѣи“; књижевна радња св. Саве српскога, за коју се до сада није знало.

Четврто, проговорио сам неколике о књијници хиландарској и ређим старинама у њој.

Пето, нашао сам у хиландарској књијници једну србуљу, и исписао из ње „животопис“ (до сада незнан у нашој књижевности) српскога заслужнога калуђера Исаије, који је живио у XIV вијеку; био: учен, родољубив и од цара Душана веома поштован.

Поред многијех заслуга њему припада и та, што је његовијем настајањем скинута анатема: са српске цркви, владалаца, свештенства и народа; за вријеме кнеза Лазара и српскога патријарха Саве IV.

Шесто, нашао сам у истој србуљи и исписао „**О сѣмѣ уѣстѣмъ слова, ѣланко глаголюѣмъ и пишѣмъ**“; извод из граматике Константина философа.

Седмо, о ортографији из исте граматике.

Овај хиландарски извод иде у ред онијех извода Константинове граматике, које помиње славни Даничић у „I. књ. Starina“ у Загребу 1869 г.

Први — Српскога ученог друштва бр. 26; други — Народне библиотеке у Биограду бр. 144; трећи — врднички у Фрушкој Гори; и четврти — карловачки најопширнији, из којег су по мишљењу Даничићеву постали сви остали краћи, написавши о њему расправу.

Свакојачко је вриједно, да се објелодани и овај хиландарски, као варијанат.

Осмо, „**О писменехъ Урьноризца Храбра**“.

Ову сам кратку повијест исписао за то, што је српске редакције. Иначе је бугарске рецензије и сувише позната у словенској литератури.

Девето, исписао сам из старијех књига неколика записа, који имају књижевну и историјску вриједност. Неки су међу њима до сад са свијем непознати; а од некијех су само по неколике врсте познате из публикација: Григоровића, Петковића, владике Порфирија, и архимандрита Леониде.

Десето, исписао сам из једнога србуљског јеванђеља „Слово Константина философа“ српске редакције.

Без сумње је ово „Слово“ Константина познатог пре-
свитера бугарскога и ученика Ђирилова.

И ако се за ово „Слово“ зна из историје књижевности,
Руске Бесједе и биљежака вриједнога архимандрита Леониде;
опет мислим, да није сувишно, да га и ми у цијелости имамо;
толико прије, што су га Руси два пута штампали.

Једанаесто, исписао сам из истог јевађеља „**Моли-
тва свѣтѣхъ оцѣхъ нѣхъ хошѣть приѣти по-
повѣство**“:

Ово је иначе заклетва попа „**Георгиа испископоу
хкостѣнѣскомоу Носифоу**“; која је до сада непозната,
а садржином и обликом са свијем ориџинална. Припада 14,
а може бити и 13 вијеку.

Ни руски ни други учени путници, који су описивали
књижевне старине у Хиландару, не спомињу: ни ову закле-
тву; ни животопис Исаијин; ни граматичку Константинову;
ни запис о краљу Душану; ни печат Савин у Карејама.
А његов „**Сказъ**“ за читање псалтира, нијесу могли ни спо-
менути, јер је нађен у Биограду. Само је Аврамовић снимио
овај печат, и то с техничкијем уљепшањем! не називајући у
њему ону важност, коју има.

Дванаесто, исписао сам једну васкрсну стихиру из хи-
ландарске србуље нотнога црквенога пјевања, која није без
интереса за нашу културну историју. Приложио сам је на
крају још и за то, не би ли се њом покренула воља којега
вјештака нашега црквеног нотног пјевања, да испита и на-
пише расправу о хиландарском нотном пјевању и његовој мо-
дификацији у нашој српској цркви, у коју је без сваке сумње
пренесено из српскога Хиландара, из Свете Горе.

Исписујући поменуте старине, оставио сам све, па и интерпункцију, онако како је у ориџиналу; осим што сам скраћенице исписивао цијеле, у које спадају и: ѿ, ѡ, и ѡ; које сам растварао и писао: оѿ, оѡ, и шт. Само сам у карејском типнику „ѡ“ и „ѡ“ оставио нерастворено, због упоређења и разлика с биоградскијем рукописом и Даничићевијем издањем.

Упутак за читање псалтира, исписујући оставио сам све тачно онако, како сам нашао написано, и ако је из новијега доба, с тога, што сада први пут излази на свијет.

О важности овијех књижевнијех старина није потребно ни једне проговорити. Приредио сам их за штампу и „Гласник“ Српскога ученог друштва, гдје им је најприличније мјесто.

Ваља ми споменути још и то, да сам приложио овоме дјелу и двије слике: а) св. Симеун и св. Сава; б) саборна прева хиландарска.

Ове су слике с руских цртежа, које сам нашао у Хиландару. Оне немају све тачности архитектонске и техничке; али су опет и у томе потпуније од свијех до сада познатијех слика тих предмета.

Вриједни управитељ српске државне штампарије г. С. Раичевић дао је увеличати ове снимке према формату „Гласника“.

Свакојачко су ове слике потребне ради потпуније историје Хиландара.

На пошлетку с највећом захвалношћу напомињем, како су ми деликатну пажњу указивали и путовање у Свету Гору олакшали: српски краљевски посланик у Цариграду г. Јеврем Грујић; његова светост васељенски патријарх г. Јоаким; и Султанов министар иност. послова г. Саид-паша.

А свијем члановима светогорскога карејскога сабора, братству хиландарском, архимандриту рускога манастира св. Пантелејмона, оцу Макарију, старјешинама Ватопедским, г. митрополиту Нилу и многим другим дугујем братску захвалност за љубазан и одличан дочек.

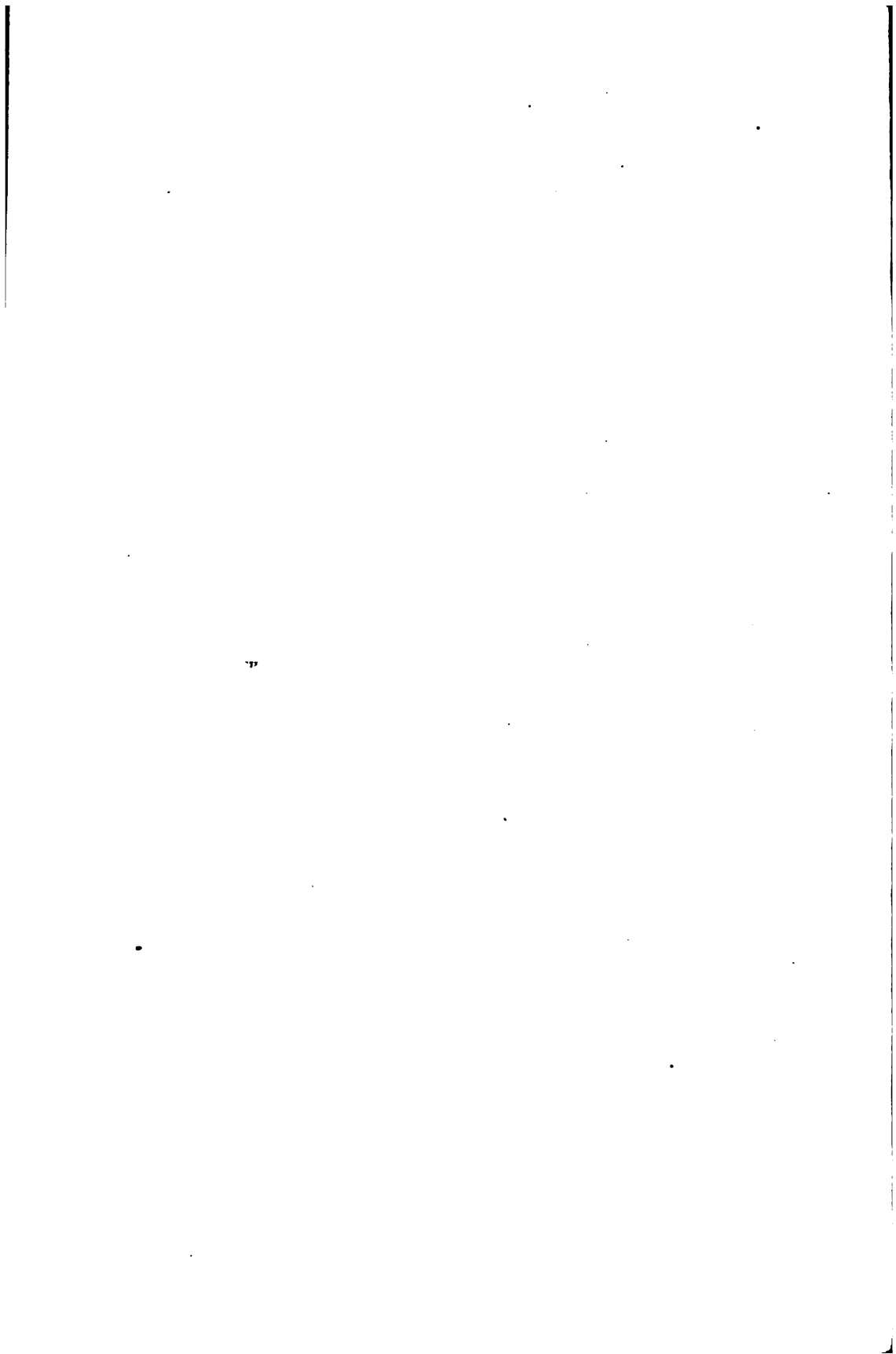
У Биограду на Митров дан 1883.

АРХИМАНДРИТ

Н. ДУЧИЋ.

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ.

СТРАНА	ВРСТА		
9	4	1 г. и 8 м. 1197 г.	м. 3 г. 1.95 г.
11	5	Методије	« Данило
29	6	велики жупан	« краљ
37	12	кѣштаеть	« кѣшта
45	12	192) б. и д. оу на крају	
46	25	д. ии	« ии
48	4	д. ии на крају	
48	20	д. агринини	« агринини
48	23	д. ,	
48	24	д. .	
49	30	д. :	« ; б. без интерпункције
51	15	539) б. 1в: — на крају, д. ии и без интерпункције	
54	16	ѣ назмь	« ѣ снзмь
56	16	Ватаија	« Ватаија
67	12	раждегь	« раждеть
67	28	страхь	« стрмь
68	21	мало се што	« ништа се више није
82	1	настосштаго	« настосшаго
82	7	настосштаго	« настосшаго
82	26	или	« или
83	17	енска	« енска
87	5	и зде	« иѣнде
90	20	аште	« аште
90	28	сѣпротивенна	« сѣпротивениа
94	18	грѣуьскымь	« грѣуьскымь
95	12	ѣ сѣтнос	« ѣдѣтнос
95	20	прини	« трини
106	8	долитю	« олитю
106	10	до	« о
106	23	семь	« есемь
107	5	собра	« орса

I.

МОНОГРАФИЈА ХИЛАНДАРА

„Да видите чудо невиђено,
„Б'јел Вилиндар на сред Горе Свете,
„Задужбину Саве Светитеља
„И његова она Симеуна.“

С. н. и.

ЧИТАО 31 ОКТОБРА У СЈЕДНИЦИ ОДБОРА ЗА ДРЖАВНЕ И ИСТОРИЧКЕ
НАУКЕ СРПСКОГА УЧЕНОГ ДРУШТВА РЕДОВНИ ЧЛАН
архимандрит Н. ДУЧИЋ.

Доћи у Свету Гору, бити у томе земном рају, видјети српску лавру, славни Хиландар, поклонити се гробу светог Симеуна Немање, станути на земљу, по којој су ходили најзнаменитији Срби, од како се зна за српско име: први ујединилац српскога народа велики жупан Стефан Немања (у калуђерству св. Симеун); први српски архијепископ св. Сава; први српски цар Душан, и прва српска царица Јелена. Одморити се, или у ћелијама, које су они сазидали, и у којима су се одмарали; или у хладу под: маслинама, лимунима, поморанцама и ђипарисима, које су они засадили на обали Јеџејског мора; па не рећи ни једне о Хиландару; било би за Србина грјешно, а за ствар штетно.

Прем да су учени путници (међу којима је и Србин Аврамовић) писали о Светој Гори и Хиландару; па би се могло рећи: то је доста. Ну, сваки је писао по својему

начину и са своје тачке посматрања; те неће бити, мислим, сувишно, да и ја на свој начин искажем своје рефлексије и утиске о Хиландару.

Хиландар је између најлепших и најзнаменитијих монумента српске средњевјечне архитектуре. Пун је унутра и изван српскијех светијех спомена. Учинио је на ме неизказано побожан и весео утисак. Никад нијесам био прожет таквијем жмарцима радости, нити ми се икад коса на глави од милине тако подизала, као онога тренутка, кад сам крочио преко прага у њ; кад сам ушао у саборну велелепну цркву; и, кад сам се поклатио и цјеливао гроб нашега великог Немање, св. Симеуна.

Нема пера, које би могло описати, нема ријечи, којима би се могло исказати: оне побожне мисли; она узвишена осећања; оно душевно усхићење; оне небеске тајанствене милине, које обузимају у тај мах срце и душу Србинову.

Ко није никад имао у својему животу таквијех душевнијех, узвишенијех тренутака; ко није никад био у таквом светом и божанском усхићењу; тај не може потпуно појмити, каква је хришћанско-српска душевна радост, каква ли је рајска духовна наслада.

Нема, ја мислим, Србина свјесна, Србина патриота; Србина душевна, који се не би тако исто усхитио, кад би ушао у Хиландар, и стануо пред гроб онога великог српског владаоца; великог државника; великог патриота; који је ујединио српски народ; створио српску снажну државу; утврдио у њој православље; уздигао и прославио српско име; и који се је на пошљетку својевољно одрекао: владалачке власти, круне и порфире, палата и сјаја; па се обукао у црну мантију, сазидавши:

„Б’јел Вилиндар на сред Горе Свете“
и у њему, као монах, испоснички довршио свој земаљски живот.

Ко није без вјере; ко није огрезнуо у грубом материјализму; ко није духом ништаван; ко није без патриотизма и идеала; тај ће лако појмити величину државничкога духа и родољубља; величину врлина, побожности и само-прегорења нашега великога Немање, св. Симеуна.

Да се лакше појми све то, доста је споменути се његова једнога владалачкога двора у Котору на Јадранском, а другога калуђерског — на Јегејском, или бијелом мору. Велики Немања пружио једну руку на Јадранско, а другу на Јегејско море. То је била маршрута његовијем даљијем потомцима: краљу Милутину и цару Душану.

Ну, колико му је велика најприје замисао, по том факат, да уједини све српске државице својега племена у једну; толико је корисно за српски народ, српску цркву и књижевност, што је са својим сином светијем Савом добио од цара грчкога Алексија III Комнина и подигнуо Хиландар у Светој (атонској) Гори; у ондашњем средишту духовнога живота на балканском полуострву; у центру: грчког, српског, бугарског и румунског православља; у средишту: грчке, позније српске и бугарске црквене књижевности.

Зна се, да је Света Гора у средњем вијеку била свјетилиница православља; радоница књижевности и умјетности: грчке, српске, бугарске и румунске. Њезини су благодетни зраци допирали чак у Русију и Грузију. То свједоче и сада њихови манастири у Светој Гори: руски свети Пантелејмон, и грузијски Ивер. А поједини су се владаноци свијех тијех народа надметали, да сазидају што лепшу себи задужбину, а својему народу богомољу, свети споменик; и да што више помажу и заштите у опће светогорске манастире.

Чак су и турски султани оставили у вриједности, потврдивши и признајући до данашњега дана светогорску аутономију.

Наш је Хиландар био најплоднији расадник српско-црквене књижевности у средњем вијеку. Он је био, може се рећи, српска духовна академија. Из њега су изашли српски најбољи и најчувенији писци и поглавари црквени старог доба: св. Сава, св. Арсеније, Доментијан, Никодим, Данило, Исаије и многи други.

Хиландар је поред тога још и српски Јерусалим, српска „хаба“; јер је у њему гроб ујединоца српског народа, оца српске најславније династије Немањића, онога којег наша српска црква признаје за свеца и слави 13 фебруара.

Писац се овијех редака није могао уздржати, а да не пролије од радости и благодарности побожну сузу на гробу нашега великог Немање у Хиландару 21 септембра 1882 год. с топлом молитвом: „О, велики Немањо, узоре српскијех владалаца! о, свети оче Симеуне, свјетило српске цркве и српскога калуђерства! заштитниче српског народа! смилуј се, погледај с небескијех висина на једнога пигмеја твојега српскога народа, који данас побожно клечи пред твојим освећенијем гробом након 681 г., и смјерно те моли: благослови српски измучени народ, којег си негда уједино, узвисио и прославио; да се опет прикупи у једну српску краљевину, и прослави: истином, правдом и просвјетом! Благослови српског краља Милана I! и српски краљевски дом, који је пошао твојим стопама и твојих славнијех потомака: краља Милутина и цара Душана! Укријепи га на томе путу до краја! Заштити српску цркву, коју је уредио и у православљу утврдио твој син, свети Сава! О, свети Симеуне и свети Саво! божји угодници, српскога народа заступници! сачувајте српску цркву: цијелу, неполичну и свету онако, као што сте је кроз вијекове чували! чували и онда, кад готово вас српски народ бјеше допаноу тешког ропства с неслоге, себичности и безумља! Нека

српска црква и од сада буде: тихо пристаниште српском паћеничком народу! нека буде душевна утјека добријем хришћанима и хришћанкама! нека остане српска народна светиња и најдрагоцјенији аманет! и нека буде у њој божја и ваша света воља вазда и ва вијек!“

Да би слика Хиландара била потпунија, постараћу се да опишем макар и у најкраћим потезима: прво, његово мјесто; друго, како су га св. Симеун Немања и св. Сава добили од Грка; треће, од чега је тако прозван; четврто, какав је сада; и пето, хиландарско предање о икони Троручици.

1. Мјесто Хиландара.

Хиландар је на сјеверно-западној страни Свете Горе, први на уласку у њу сухијем путем из Маћедоније и солунске области међу планинама на мјесту, које има облик лавскијех чељусти; од обале морске унутра $\frac{1}{2}$ часа; од врха атонскога (Mont Athos) с јужне стране Свете Горе 12, а од Кареје, гдје је централна светогорска управа, 5 часова у истој правцу.

Хиландар је опкољен са свијех страна планинама; само је са сјеверне стране оризонат нешто мало отворенији. Али су и његове планине питоме и обрасле разном ситном и крупном шумом. Поред њега тече поток, који никад не пресушује, и утјече послѣ $\frac{1}{2}$ часа у море хиландарско на сјеверној страни. Око Хиландара су: виногради, маслине, лимунови, поморанџе и ђипарис. Не може, а да се не устави поглед на стољетнијем ђипарисима, особито поред пута са сјеверне стране, који изгледају, као упарађена војска пред Хиландаром.

Граничи: с јужно-источне стране бугарскијем манастиром Зографом; са сјеверно-источне грчким — Есфигменом; са сјеверне морем; а са западне морем и Превлаком; до

које је од Хиландара 5 часова. Превлака спаја Свету Гору са солунском облашћу и Македонијом. Ту је и граница светогорска. Отален почиње полуострво Света Гора и пружа се у море на југ до највеличанственијег од природе врха атонскога скоро 17 часова дужине; а широка је од мора до мора: негдје 2, негдје 3, а негдје и 4 часа.

Превлака је, гдје почиње Света Гора, врло уска. Њу је прокопао персијски цар Ксеркс, кад је војштити на стару Грчку 480 г. прије Христа, и провео море једнијем каналом с једне стране на другу, који је доцније, па је и сада, засут. Али се пруга види. За то се и прозвала „Превлака“, или, како у Светој Гори у опће веле: „Провлака“.

На овој је Превлаци цар Душан потписао своју крисовуљу 1348 г., у којој су побиљежене границе непокретности хиландарске у Светој Гори; отеуивши од оближњих манастира за Хиландар велики простор: земље, планине, маслина и винограда.

На њој су потписани поред старјешине карејскога и сви игумани 20 великијех светогорскијех манастира; а то је одобрење и потврда новијех хиландарскијех граница.

2. Добитак Хиландара од Грца.

Хиландар је из најприје био грчки манастир. Запустио је, не зна се тачно, које године, услијед честијех напада и плачкања морскијех гусара, којих је било много по Архипелагу у средњем вијеку. Гусари су у опће нападали светогорске манастире, и доста им чинили штете и зла.

Калуђери су се бранили из кула (*πύργος*), које су подигнуте око свијех 20 главнијех манастира за одбрану.

Гусарима је најлакше било нападати на Хиландар: једно, што је хиландарско пристаниште на полуострву све-

тогорском најпространије и најудобније за бродовље; друго, што је не далеко од мора и пристаништа усамљен и оп-бољен планинама; те је најпослије запустио и срушио се. А његове земље, винограде, маслине, и планину прихва-тила је карејска управа.

Међу тијем Немањин најмлађи син Растко, доцније у калуђерству Сава, а по смрти свети Сава, остави у 17 години своје младости очин владалачки двор, и оде у Свету Гору 1185 г., гдје се у руском манастиру светог Пантелејмона закалуђери.

По чем су у Светој Гори два руска манастира светог Пантелејмона: један главни и велики код мора, у којему живе у једном дијелу и грчки калуђери; а други мањи под управом првога у планини више њега на путу у Кареју један час далеко; то ћу напоменути, да се свети Сава закалуђерио у овоме другом у планини.

Руси су у новије доба поправили и овај манастир у планини; али су из поштовања светог Саве оставили у првобитном облику пирг и у њему превицу, на источном углу оградe манастирске, у којој се закалуђерио свети Сава онијех дана, кад је стигла за њим поточ од Немање да га врати натраг.

Рашчувши се по Светој Гори, да је Сава Немањин син; да се је закалуђерио, и, да богоугодно и строго монашки живи; игуман чувеног светогорскога манастира Ватопеда зажели, да пријеђе у његов манастир, и да у њему остане. За то позове светог Саву и Прота светогорског⁽¹⁾

(1) Светогорски сабор у Карејама зове се грчки: *πρωτοσ*, а предсједник сабора најстарији игуман зове се: *πρωτος*, т. ј. први. У сабору су перманентно 20 представника из 20 великих манастира светогорскијех. А на предсједништво имају право само 4 манастира: Лавра св. Атанасија Атонскога, Ватопед, Хиландар и Ивер. Доцније је добио то право и Дионисијат.

у Ватопед на славу манастирску Благовјести 25 марта. Св. Сава оде у Ватопед, и остане у њему по игумановој жељи и одобрењу Протову.

Наш је св. Сава задивио својим строгијем монашкијем и светијем животом све калуђере светогорске. Њему је био омилио монашки, тешки и испоснички живот тако, да је често писао оцу, да преда владавину својему сину Стефану, па да се закалуђери и с њим заједно у Светој Гори испашта и Богу моли. Уједно затражи од оца, да му пошаље новаца, како би могао оазидати једну малу цркву српску и ћелије у Ватопеду.

Немања волећи својега кјезимца Саву већма него и једно своје дијете; пошаље му: новаца и разнијех црквенијех „утвари“ од сребра и злата више, него што је затражио. Тако сазида у Ватопеду не једну, него три црквице; међу којима је једна храм св. Јована Претече у стобору манастирском мало на више иза саборне цркве, и, у којој се за дуго служила словенска литурђија. Сагради и цео ред ћелија на три боја од сјеверне стране Ватопеда.

Довршивши те грађевине, Немања му још пошаље новаца и црквенијех „утвари“, које св. Сава раздијели светогорскијем манастирима, а највише Ватопеду. Он је са својим оцем Немањом I поправио и богато обдарио манастире: Каракал и Ксиропотам; овај је не само поправио, него и цркву дао живописати; а манастир Филотеј, који је био недовршен, довршио, назвавши се њихови ктитори.

Сви су ови манастири сада у грчкијем рукама.

Славни Немања најпослије одлучи, да се закалуђери, сазвавши сабор српскијех великаша у Рашку, и по свршетку литурђије, коју је служио рашки владика Калиник у цркви св. Петра и Павла, преда свечано владавину својему сину Стефану. По том сјутра дан пођу сви уједно из Рашке у

манастир Студеницу, гдје је такође служио литургију владика Калиник, и замонашио Немању и његову супругу Ану; добивши имена у калуђерству: Симеун и Анастасија.

Немања послате 3 године, 1195 г., оде из Студенице са свијем у Свету Гору; наставивши се у Ватопеду у новом хелијама са својим сином Савом, гдје је најљубазније дочекао. Игумани свијех главнијех манастира и мноштво хелиота и пустињака стекли су се, да га поздраве добродошлицом. А он их свијех обдари.

Монахиња Анастасија остане у својему женском манастиру св. Богородице у Топлици.

За тијем монах Немања у друштву својега сина Саве монаха походе Кареју и Лавру св. Атанасија атонскога под врхом атонскијем, обдаривши богато све манастире светогорске, врате се опет у Ватопед, и продуже у својим хелијама строго испоснички монашки живот.

Свети Сава у брзо постане у Светој Гори чувен и веома поштован, колико, што је владаочев син, што строго монашки живи и обилне прилоге дава; толико и са своје ријетке мудрости, којој су се дивили и најпаметнији грчки старци, јер је била необична за његове године младости.

Ватопед, имајући неку велику потребу код тадашњега грчкога цара Алексије Комнина, којег је кћер била удата за Савина брата Стефана, тада великог жупана, доцније првовјенчаног краља српског, прими св. Саву одлично, и све што је затражио, испуни му.

Хиландар је, као што сам већ споменуо, био у развалинама. Ну, како није далеко од Ватопеда, св. Сава замоли цара Алексија, да га поклони Немањи и њему; а они да га уступе Ватопеду.

Цар Алексије и то му повољи.

Вративши се св. Сава из Цариграда у Ватопед с пунијем успјехом своје мисије, то веома обрадује, како Не-

мању, тако игумана и братство ватопедско, особито за добит срушеног Хиландара.

Рашчувши се по Светој Гори успјех Савине мисије у Цариграду и добит Хиландара, вели животописац Немањин и Савин, учени калуђер Доментијан, да је тада један старац, (по предању Хиландарском, родом Србин) живећи ту, замолио св. Саву, да изради један манастир у Светој Гори за српске калуђере, који живе као странци, по туђијем манастирима.

Та мисао одмах прионе за срце и душу Савину, саопћивши је и својему оцу Немањи. Искусни и мудри старац с великом се похвалом одазове. И од тога часа оба почну најозбиљније размишљати и радити о томе, тражећи по Светој Гори згодно мјесто за манастир. Прегледавши све манастире и сва мјеста, гдје би могао бити манастир, сложи се да је најзгодније, гдје је срушени Хиландар.

По правилима светогорскијем обрате се за то предсједнику карејскога сабора. Предсједник, који је особито поштовао Немању и Саву, одобри им, да Хиландар буде српски манастир.

За ово је ваљало добити пристанак и одобрење и игумана ватопедскога. Ну, игуман, знајући, да ће се одласком Немањинијем и Савинијем умањити важност и приходи Ватопеду, с почетка се противио њиховој намјери и одлуци. На пошљетку се и он склони, и одобри им Хиландар, разумије се, да су му дали за то награду.

Тај их је успјех неисказано обрадовао, те пишу великоме жупану Стефану, да им пошаље сребра и злата, да подигну и уреде манастир Хиландар за српске калуђере. Добивши од Стезана све, што им је било потребно, св. Сава подигне цркву, и сазида ћелије за српске монахе, за Немању и себе.

Калуђери српски, који су дотле живјели по разнијем манастирима, ћелијама, испосницама и пећинама светогорскијем с радошћу се прикупе у нови српски манастир Хиландар, у којему св. Сава уреди калуђерски живот по ватопедском типичу; поставивши им одмах за игумана Данила, родом Србина: научна, побожна, искусна и енергична.

За тијем св. Сава по мудрој сјету очину оде у Цариград својему сроднику цару Алексију III Комнину, да изради за Хиландар повластице онакве, какве имају прве лавре светогорске; желећи да буде Хиландар са свијем независан од протата карејског, како у управи, тако и у бирању и постављању игумана.

Цар Алексије прими св. Саву, као сродника, најљубазније, дивећи се и његовој и Немањиној побожности, самопрегорењу и трудном монашком животу; испуни све што је затражио од њега. Уручи му хрисовуљу са златнијем печатом и својеручнијем потписом, којом се проглашује и утврђује Хиландар за српски манастир са свијем правима и повластицама прве светогорске лавре; и, да има право бирати и постављати игумана независно од светогорског сабора, и да је непосредно под царевом влашћу.

Да би ово јасније било, споменућу, како је био обичај, у средњем вијеку на истоку, који је прешао у право, да православни цареви постављају игумане у великијем и тако званијем царскијем лаврама. Манастири тога реда имали су засебна и особита права. Тај обичај и то право задржали су и наши српски краљеви, постављајући игумане у неколика српска најглавнија манастира. Како су избирани, посвећивани и постављани ти игумани, прописао је св. Сава у студеничком типичу. Само ћу напоменути то, да су и српски краљеви долазили у цркву на ту посвету и давали из својих руку приуготовљени штап новом игуману у знак власти. Игумани тијех манастира имали су за вр-

јеме цара Душана свој засебни стб у земаљском сабору; и били су у почасти, као и епископи.

За знак тијех права и повластица дарује цар Алексије св. Сави игумански штап (палицу) украшен бисером и драгијем камењем, који се и сада чува, стојећи у игуманском столу у хиландарској саборној цркви. Овај штап може се видјети у Аврамовићеву „Опису древ. срп. у Светој Гори, таб. XIII. № 12“. На њему има и запис ћирилицом, који је Аврамовић исписао и штампао у поменутој књизи на стр. 13.

По мојему је мишљењу овај запис много доцније урезан у овај штап; јер и језик и правопис и година тврде ово моје мишљење. Овдје га не наводим: једно за то, што је већ штампан и познат; друго за то, што му није постанак уједно са штапом. Поред тога дарује му још и срушени манастир Зиг, који је био, док није од гусара запустио, непосредно под царском влашћу. Уједно га обдари и другијем драгоценијем даровима; а тако пошаље царске дарове Немањи и Хиландару.

Свети Сава, вративши се са сјајнијем успјехом, царскијем повластицама и даровима, одмах се с оцем договорно постара и поради код карејског сабора, да се уступи све, што је припадало срушеном грчком Хиландару: земље, виногради, маслине, планина и море. И то је све повраћено и утврђено за Хиландар. Поред тога докупе још: земље и планине у околини хиландарској од сусједнијех манастира, и у Карејама, гдје је св. Сава сазидао двије црквице и код њих ћелиј: једну за хиландарског игумана, кад доходи у Кареју, и за представника хиландарскога у сабору; а другу за себе, гдје се испаштао и писао. Прву посвети Преображењу Христову; а другу св. Сави Освећеном (Јерусалимском).

За ову другу напише особити типик ; по којему се прозове и дан данашњи се зове „Типикарница“ св. Сава.

Хиландар има и сада у Карејама : земље, винограда, маслина и планине : с кестенима, орасима, љешницима и другијем воћкама ; више него 5 првијех светогорскијех манастира. На тој својој просторији има поред двије поменуте цркве и ћелије још 23 црквице, и око сваке по неколике ћелије, које се дају по светогорском обичају под закуп калуђерима, који живе засебно, и зову се „ћелноти“. Те су ћелије по питомијем светогорскијем планинама, као љетниковци, врло лијепе и удобне. За њих имају засебна правила у Светој Гори.

Планине светогорске обилују изворима добре воде. Али је најздравији један јак извор на хиландарском карејском земљишту, који подмирује сву Кареју. А, кад којему подворју треба мало више воде, не може је добити без одобрења хиландарске управе.

У кратко : све што су св. Симеун Немања и св. Сава добили и купили, и доцније : краљ Милутин, цар Душан и остали српски владаоци и данас је у Светој Гори најљепше и највриједније : црква је хиландарска најкраснија ; пристаниште најпространије ; риболови најобилнији ; земље, виногради, маслине и планине око Хиландара и у Карејама најпространије и најбоље.

Те су и тијем, поред осталијех многобројнијех великијех дјела, св. Симеун Немања и св. Сава оставили себи вјечан спомен, како у Светој Гори, тако и у српском народу и потоњству.

3. Од чега је Хиландар тако прозван.

Хиландарци мисле, да је Хиландар грчки : *χίλαν-δάριον* прозван од „тисуће и магле“ ; изводећи ту ипотезу из овога факта : кад су Каталонци у почетку 14

вијека нападали на свету гору, да је освоје и на унију присиле, имајући за примјер у томе грчкога цара Михаила Палеолога и цариградскога патријарха Векка, који су били примили унију за вријеме крсташке владе у Цариграду; тада се неки манастири предаду без отпора Католонцима; а неки омет ни по што нијесу хтјели, да се предаду, бранећи се јуначки из тврдијех ћелија и кула. Међу овима је био и наш манастир Хиландар. Католонци, не могући, да га освоје, најпослије раздијеле један одред од 1000 војника на двоје; на га нападу: једна половина с јужне, а друга са сјеверне стране. У тај се мах спусти густа магла на манастир и око њега тако, да се ништа није могло видјети даље од себе! Те Католонци с једне стране мимоиђу манастир, а ударе на оне на другој страни, држећи, да су калуђери, побију се међусобно, и сви изгину; осим тројице, који се предаду калуђерима, и по том се закалуђере.

Њихове се слике и сада виде на зиду више врата у оној трпезарији хиландарској. Имена су им: Мануил, Савед и Авив.

Из овога историјскога факта и грчке ријечи: „*χιλινδαρος*“, које значи тисућа магла, изводе самовољно име „Хиландар“.

Калуђери хиландарски и у опће светогорски увршћују овај догађај међу чудеса. А у бугарском је манастиру Зографу подигнут врло лијеп споменик онијем калуђерима, који су, бранећи манастир од Католонаца, изгорјели у ћелијама.

Историја је забиљежила, како су Католонци ударали на Свету Гору у почетку 14-га вијека и у Хиландару се традиција чува, како је цео један одред изгинуо пред Хиландаром, гдје се још и сада види костурница тијех изгинулијех Католонаца; али се ни чим не може доказати, да је Хиландар од тога прозван.

И тако ова версија о имену Хиландара отпада. Отпада управо за то, што се у хрисовуљи Немањиној, коју је дао Хиландару, кад је подигнут на измаку 12 вијека, спомиње име: „Хиландар“. Тако се и у дипломи цара грчкога Алексија III Комнина, коју је дао св. Сави за Хиландар, изријеком вели: „у мјесту Милеју Хиландар“. А ови су споменици много ранији и старији од војштења Каталонаца на Свету Гору и Хиландар.

Друга је версија, да је Хиландар тако прозван од мјеснога облика, који је наличан на лавске чељусти; грчки: „*Χειλος-λέοντος*“.

Трећа је версија ова: руски архимандрит и археолог (сада владика) Порфирије Успенски, који је дуго проучавао старине у Хиландару и у опће у Светој Гори, мисли, да је Хиландар тако прозван од некога старог африканскога народа „Хеланди“. Хеланди су у старо доба освојили многа острва у Архипелагу, међу којима је било и острво Тасо спроћу хиландарског пристаништа. Па, како је ово пристаниште удобно за бродовље, и, како је у тој околини било много шуме и грађе за њих; тако су се због тога Хеланди настанили, гдје је садашњи Хиландар. А за одбрану пристаништа и бродовља имали су у власти стари град Самарију; чије се развалине и сада виде на једној високој хумци више самога хиландарског пристаништа. А виде се и неке старе развалине пред Хиландаром, за које нико не зна да каже из којег су доба.

И тако је по мишљењу Порфиријеву од „Хеланди“ прозван „Хиландар“.

Ја бих склоњенији био, да усвојим ону другу версију, да је Хиландар прозван од његовог мјесног облика; јер ми се чини, да је најближа истини.

4. Садашњи Хиландар

Прије него почнем описивати садашњи Хиландар, ваља да напоменем, да је садашњу саборну цркву хиландарску из основа сазидао српски краљ Милутин 1293 г.; јер је она Немањина и Савина била мања. А паперту је садашњу прву на уласку са западне стране призидао кнез Лазар у истом стилу и једнакијем камењем и опекама тако вјешто, да се ни по чему не може разликовати од остале цркве.

Хиландар је неправиан четвороугао. У њ се улази са сјеверне стране кроз троја велика гвоздена врата, над којима је кубе живописано у сликама јеванђелскијех прича: о богатом и Лазару и дому на пијеску. Над првијем је вратима слика Ваведоња (храм Хиландара), пред којом гори вазда кандило. Над другијем су вратима: велика слика Богородичина, и слике светијех ктитора: Симеуна и Саве српскога; пред којима такођер гори неугасно кандило. За овијем су трећа велика гвоздена врата, с којих се на један пут открива и види цјелокупна унутрашња величанствена слика манастира: саборна велељепна црква, храм Ваведоња 21 новембра, на сред стобора, а поред ње са сјеверне стране у растојању неколика метра дивна крстионица на осам мраморијех стубова, у којој се сваке године закршћава ађијазма на Крстов-дан и Богојављење. Око ње 4 колосална ћипариса, које су својеручно усадили св. Немања и св. Сава, кад су довршили Хиландар и у њ се уселили.

Црква је у облику царскога брода. С поља и унутра величанствена. Дуга је са олтаром и обје паперте 17 хвата и 2 стопе; широка без пијевница (клирси) свуда 5 хвата. На њој су 4 кубета у облику крста. На првом и највећем кубету, које је над главнијем дијелом цркве, има 8 про-

зора на околo. На остала три мања кубета: два над папертом до главнога дијела црве, или поноћницом; а једно над папертом на уласку у цркву, или навечерницом по 6 прозора. У њу се улази и излази ча 7 великијех врата; а свијех прозора има на њој 40. Кубета су, као и сва црква, покривена оловом. Зидана је бијелијем лијено отесанијем, четвртастијем камењем и црвенијем опекама, особитога квалитета и тврдоће, а све у симетричнијем редовима. Прозори су, довртки, надвртки и прагови на вратима од бијелога мрамора рељевно израђени. Тло је црвено уздигнуто над површином (niveau) од западнијех врата до олтарa од 3 до 9 ступања.

Црква сва сјаја од богато и чисто позлаћенога: темпла, икона, полијелеја и кандила у сребру и позлати. Кад се погледа са западнијех врата кроз цркву до у олтар, укаже се пред очима сјајан управ небески приказ. Није могућно ни исказати, ни описати, онај необични утисак, који производи та велељепност на Србина и у опће хришћанина, који први пут уђе у њу! Не може, а да не узвике: ваистину! ово је небо на земљи! ово је дом цара небескога!

У првој су паперти: два мраморна стуба, а у сриједи међу њима висе из кубета полијелеј. Међу свецима је, који су у њој живописани, и српски кнез Лазар, ктитор ове паперте. А за вратима је на зиду слика Милоша Обилића.

Ово је најочитији доказ, колико и свети оци, калуђери хиландарски, цијене и поштују јунаштво Обилићево; јер се у црквама сликају само свеци.

У овој се паперти редовно чита: навечерје, молбан Богородици и светијем ктиторима: Симеуну и Сави српском.

У другој су паперти такође два мраморна стуба. Међу њима висе из кубета два полијелеја и треће пред иконама: Спаситеља и Богородице. У њој су живописани међу свецима српски краљеви и неки грчки цареви. Ту се редовно

читају: поноћница и часови пред литурђијом; а, кад је свеноћно, излази се у њу на литију. У њој су троја велика врата: једна с источне стране; кроз која се улази у главни дио цркве; једна са сјеверне, и једна с јужне.

У храму су, т. ј., главном дијелу цркве: 4 велика мраморна стуба, на којима се опире велико кубе. Двије пијевнице (капирси) изнесене изван зида тако, да је ту црква у облику крста. Иконостас у грчком стилу, диван, и вас богато позлаћен. Пријестоне су и друге „чудотворне“ иконе (већином живопис старе византијске школе) у самоме сребру и позлати. На сриједи висе из великога кубета величанствен полијелеј, а око њега коло с малијем иконицама и свијећама. Пред царскијем дверима и двијема пијевницама висе три мања врло лијепа полијелеја. Четири колосална бронзова свијећњака стоје на четири стране: два пред царскијем дверима; један пред иконом Троручицом; а један пред иконом св. Петра и Павла. На десној страни до пијевнице је уз мраморски стуб игумански сто, у којему стоји „чудотворна“ икона Богородичина (Троручица).

О њој ћу опширније говорити на крају.

У истом столу пред њом стоји игумански штап (палица) украшен бисером и драгијем камењем, којег је даровао цар грчки Алексије Комнин св. Сави за знак власти, да је Хиландар „Ставропигија“, и да је независан; као што сам већ о томе споменуо на својем мјесту. Пред иконом су Троручицом 12 сребрнијех кандила, која и дан и ноћ горе. Ту је више ње и један мањи полијелеј са свијећама, које горе за вријеме литурђије. До тога је стола други игумански сто украшен седефом; дар Хиландару од сарајевског митрополита Исаија 1635 год. Иза ова је два стола при зиду гроб Немањин. На њему је поклопница од бијелог мрамора; више њега поред зида балдахин позлаћен; а св. Симеун Немања живописан на зиду поред гроба; над њим

су двије најстарије иконе: Христова и Богородичина; и кандило вазда гори.

По пријеносу његовијех светијех моћи из Хиландара у Студеницу, израсла је једна лоза из његова гроба кроза зид на изван, која и сада рађа најдивније грозђе; и држе га у Светој Гори за чудотворно. Ту је под том лозом, до самога зида црквеног, гроб (који се сада не види!) Ђесара Војихне, оца деспотице Угљешине у калуђерству Јефимије, која је везла двије знамените и ријетке умијетности завјесе: хиландарску и раваничку.

Уз други је велики стуб спроћу Троручице икона св. Тројице. Уз трећи је Богородичина „чудотворна“ икона, која се зове „поповска“. А уз четврти су стуб иконе: св. Петра и Павла и св. великомученика Димитрија. Код великијех је врата са сјеверне стране трећа Богородичина „чудотворна“ икона, која је казнила пономара за небрежност; четврта је била у дохији; па кад је тај дио Хиландара горио, остала је цијела! — С десне су стране у иконо-стасу иконе: Сведржитеља, Ваведења и „чудотворна“ Богородичина икона, која се зове „акатисна“. С лијеве су стране иконе: Богородичина, св. Симеуна, св. Саве српскога, и св. Јована Претече.

Олтар је доста простран и свијетао, као и сва црква због многијех прозора. Више горњег је мјеста величанствена слика Христова; а с једне и друге стране свеци са раширенијем рукама. Пријесто је (часна трпеза) велељепан; а над њим балдахин дивне резотине у чистој позлати. На пријестолу: св. Јеванђеље, дароносица и крстови у сребру и злату. Ту се чувају светиње и честице од појединих мученика и божјих угодника. Чува се часно „древце“, које је даровао цар грчки Јован Ватаци св. Сави српском, кад се други пут враћао из Палестине преко Никаје у своје отачанство. Чува се међу осталијем и једно дивно грчко

јеванђеље на најфинијем пергамену исписано с краја на крај златнијем словима; и сачувано, као, да је сада писано. Хиландарци по предању тврде, да га је својеручно писао св. Јован Златоуст. У цркви се чува и једна велика свиlena застава, коју је поклоник Хиландару цар Душан, кад је у њему био 1348 год. Она је нацртана у Аврамовићеву „Опису дрв. срп.“ таб. V.

Црква је сва живописана. Али стари живопис, на велику штету! није сачуван; него је из почетка овога вијека 1801 г.

На зиду је у папери до главног дијела цркве с јужне стране запис краља Милутина, како је 1293 г. сазидао ову садашњу цркву. Карактер српског језика и правописа 13 вијека није сачуван у њему; него је покварен садашњијем црквенијем језиком онда, кад је и стари живопис покварен и новијем замијењен! За то га овдје и не исписујем; толико прије, што је цео штампан у Аврамовићеву „Опису дрв. срп.“ у Светој Гори.

Патос је у цркви од најљепшега мрамора. А у главном је дијелу цркве израђен веома умјетно у разнијем бојама и дивнијем шарама. И врло добро сачуван.

Оваког патоса нема ни једна светогорска лавра.

Око цркве су ћелије на 3 и 4 боја на сводовима и дресатима са високијем кулама за обрану манастира; а ни једна не додирује цркву; те се може лако око ње обилазити. Кула на источној страни напачи потпуно на оне, које се пјевају у народнијем пјесмама од 9 „тавана“. У огради хиландарској има осим саборне цркве још 11 малијех цркава, или параклиса, у којима се служи служба: 1, св. Симеуна и св. Саве српскога; 2, св. великомученика Димитрија; 3, св. великомученика Ђорђија; 4, св. Арханђела Михаила и Гаврила; 5, св. Јована Крститеља; 6, св. апостола Петра и Павла; 7, мале Госпође; 8, Богороди-

чина покроба; 9, св. Николе; 10, св. Јована Рилскога; и 11, св. 40 мученика.

Међу ћелијама су и собе за госте у опће и за госте одмјеније; ту су: ризница, библиотека, боница, еклесијарница, дохијарница и велика ручаоница (трпезарија) са 16 мраморијех столова дугијех и четвртастијех; а игумански у зачељу округао. На сриједи уза зид узвишено мјесто за читање по типиксу „житија светијех“ у вријеме ручавања.

Ћелија има за неколике стотине калуђера.

У Хиландару нема сада „опште-житија“, т. ј. заједничке трпезе; које је св. Сава прописао.

У овоме је братство хиландарско одступило од завјета и типика св. Саве, који ваља на сваки начин повратити и тачно вршити.

Иза оградe су манастирски врти поред потока са сваковрснијем поврћем. Ту је међу вртима црква Благовјештења, у којој је подземна гробница калуђерска. Ту су с горње стране пута на уласку у Хиландар засебно ковачнице за потребу манастирску. С те је стране на путу к мору не далеко часовница у спомен „чудотворне“ иконе Троручице. Мало даље у истом правцу на потоку воденица манастирска. За тијем на истој путу к мору крст на једној стијени, гдје се одмарао св. Симеун Немања, ходајући од манастира к мору и натраг. Ту је на средини пута између манастира и мора једна велика маслина, која се зове „царска“ за то, што је игуман с братством дочекао под њом цара Душана и царицу Јелену, кад су походили Хиландар 1348 год.

По правилима светогорскијем, женама није допуштено да доходе у Свету Гору. То се и сада строго држи. Али се у Душановој хрисовуљи, коју је дао Хиландару 1348 г. тврди, да је те године с њим заједно била и царица Је-

лена не само у Хиландару него и у Карејама и по свој Светој Гори, узевши тада Типикарницу св. Саве под своју заштиту.⁽¹⁾

Неколике минуте даље к мору од поменуте царске маслине има једна висока кула од 7 подова, коју је сазидао цар Душан по молби Хиландараца за обрану манастира од морскијех гусара. Од те је куле до мора равница, која се зове „Савино поље“, веома питома и родно. Туда се сије жито; туда су виногради и маслине, којих има толико старијех, колико је и Хиландар. У правцу је од те куле висока и обла хумка више самога пристаништа са сјеверне стране, и на врху развалине старе Самарије. Ту је близу куле на сјеверној страни скит св. првомученика Стефана; ту је и црквица св. Харалампја с ћелијама за чуваре винограда и маслина хиландарскијех. На дну је Савина поља на једној морској стијени манастир: Вазнесења и св. Василија, који је подигао српски краљ Милутин; назвавши га у својој хрисовуљи „Пирг“. На томе је мјесту био стари грчки манастир под именом „Крусија“, на је запустио од гусара.

Овај је манастир некад био са свијем у мору; а улази се у њ само с једне стране преко моста, под којим је сада сухо; јер се море у дугом времену нешто мало одмакло.

Ту је на пристаништу манастирска житница и радноница малијех лађа и мрежа за ловљење рибе у мору.

Већ сам споменуо прије на једном мјесту, да је хиландарско пристаниште у свој Светој Гори најпространије и најбезбједније за лађе, и риболов најобилнији; од чега Хиландар има лијеп приход.

(1) Душанова ориџинална хрисовуља у Хиландару, штампана у Аврамовића „Описаніе древности србски у Светој (атонској) Гори. Београд 1847 стр. 44—47.“

Хиландарске су простране и најродније земље и маслине у Куици, особито маслине на острву Тасо. Кад маслине добро роде, могу донијети до 20.000 ока масла (зејтина).

Осим тога има велики простор земље и шуме у Арсеници Басандри, и у Кала-Марији у солунској области. Ове земље у Кала-Марији приложила је Хиландару турска царица Мара, кћи Турфа Бранковића; с којих прима Хиландар годишње од 70 до 100.000 ока пшенице.

Хиландар има своје метохе: у Солуну, Смирни (у Малој Азији), Нишу, Пироту, Софији, Трнову; и у свјема другијем већим варошима по Бугарској, Румелији, Старој Србији и Македонији. Од свијех ових метоха има по нешто прихода; а највише из Солуна и Смирне.

Сви су српски владари од Немање до потоњег Бранковића прилагали Хиландару богате прилоге, и били му, као српској првој лаври, усрдни и моћни заштитници; а особито краљ Милутин и цар Душан. А послједње коначне пропасти српске државе у 15 вијеку; с којом су пропале и хиландарске многе земље по Србији и Македонији, приноси српских краљева, царева и кнежева; краљица, царица и кнегиња; помагала је Хиландар: српска патријаршија, српске владике из свијех покрајина, и у опће српски и бугарски народ.

На измаку XVII вијека Хиландар је био задужен толико, да му је пријетила опасност да запусти и пропадне. Али се тога мучнога времена појави један велики добротвор, богати трговац из Мјетака родом Србин, који је имао брата калуђера по имену Симеуна, управ тога времена игуман хиландарски. Овај добри и побожни Србин исплати све дугове хиландарске, и по том се калуђери у Хиландару, добивши име Никанор.

Поред исплате дугова он је још много добра учинио Хиландару, поправљајући опале ћелије и пиргове, и плаћајући, да се пишу црквене књиге.

Никанор се у записима хиландарскијем назива „башта“ и „ктитор“. За његову се душу и сада сваке године чини спомен у Хиландару.

Вриједно би било знати, од које је српске породице овај велики добротвор, који је сачувао српску царску лавру од пропасти.

Најпослије сврне своју пажњу и руски цар, Иван Василијевич Грозни, одредивши му помоћ, као српској православној лаври 1556—71 г. Од то се доба ни Русија није оглушивала Хиландара.

О свему овоме, што рекох, наводи се потврде у старијем листинама и књигама у Хиландару.

Хиландар је управо свесрпски; јер нема ни једне српске покрајине, из које није било у њему српскијех калуђера и, која му није слала и давала прилоге. Тако исто нема ни једнога српског манастира: у краљевини Србији, Старој Србији, Македонији, Босни, Херцеговини, Црној Гори, Далмацији, Сријему и Банату; у којем се не наводи по која црквена књига, писана у Хиландару. Па ни Русија није без њих.

За то га српски народ пјева, слави, и преузноси у својим народнијем пјесмама и приповијеткама. Да Хиландар и даље остане српски ваља да му Србија и у опће српски народ више пажње поклања и помоћи дава.

Од прије 150 г. и бугарски је народ знатно прилагао Хиландару. На стотине је доходило побожнијех Бугара у Хиландар, да се у њему помоле Богу, и, да му прилог оставе. Али се с ослобођењем и постанком бугарске кнежевине и то прекратило! —

Од каквога је и коликог благодетнога утицаја био Хиландар од својега постанка до данашњег дана у религиозном и књижевном погледу: на Србе, Бугаре и Словене у Македонији; видјеће се тек онда, кад се све радње и последице пронађу, прикупе, проуче и процијене; и тада ће се потпуно знати, колика је његова голема важност на балканском полуострву.

Док се год ово не развијетли, дотле ни један ни научник ни књижевник српски није ослобођен од те племените дужности.

У Хиландару живи сада 80 калуђера већином бугарске народности; а српске једва једна десетина.

Познато је, да Срби радо зидају цркве и манастире, а још их радије помажу: да се у њима служи божја литургија; да се спомињу живи и мртви; али се у овоме вијеку нерадо калуђере.

На ову би се тему могла написати читава расправа. Али јој овдје није мјеста.

Прије него завршим опис Хиландара, споменућу још и то: чим се Србија ослободила, и почела да живи својим државнијем животом, велики је и мудри ослободилац кнез Милош Обреновић узео Хиландар под своју заштиту, одредивши му и редовну помоћ.

Кад је грчки народ у садашњој грчкој краљевини устао на оружје 1821 г., да се од Турака ослободи, тада су светогорски манастири неописано страдали с тога, што их је турска влада подазријевала, да помажу грчки устанак; ради чега је Лобуд паша с 4.000 војника сједио у Светој Гори 7 година на трошкове манастирске, мучећи калуђере свакојаким мукама.

И тада је наш Хиландар најмање пострадао, благодарећи мудрог заузимању и заштити кнеза Милоша.

Осим тога кнез је Милош, кад су била призната и свечано проглашена политична права Србије, послао прилог од 100.000 гроша у 20 великијех светогорскијех манастира, да се у њима спомиње његово име на св. Андрију 30 новембра сваке године.

Добро вели наш српски народ: „папет царује, а снага кладе ваља“.

Кнез је Милош памету највише добио; он је памету царовао. Ово му се и у српској лаври Хиландару с благодарношћу признаје.

Ну, и његов достојни потомак краљ српски Милан I обратио је своју високу пажњу, као пошљедник српскијех краљева и царева, на ову српску, краљевску и царску најзнаменитију лавру. Те то најпоузданије јамчи, да ће овај дивни споменик великијех Неманића под Његовом краљевском заштитом опет процвјетати и у српскијем рукама остати, да српске нараштаје покреће и надахњава: благодарношћу, побожношћу, науком, умјетношћу, племенитошћу и родољубљем.

5. Икона Троручица.

Свршивши опис Хиландара, и споменувши у њему на својем мјесту икону „Троручицу“, обећао сам, да ћу о њој на крају опширније проговорити.

Предање о Троручици, које се свето чува у Хиландару, није без интереса; толико већма, што се налази о њој спомена и у појединијем Немањинскијем хрисовуљама.

Ова је икона најприје била својина Јована Дамаскина, славнога црквенога пјесмопјевца и догматичара из прве половине VIII вијека.

Зна се из црквене историје, да је Дамаскин био велики непријатељ иконоборске јереси. Веома даровит философ-пјесник, и учен теолог борио се против ње усмено и писмено

тако, да јој је био један између најопаснијих противника. За то га оптужи заштитник те јереси, грчки цар Лав код кнеза дамаскога, код којег је Дамаскин био у државној служби на високом мјесту.

Кнез ражљућен, заповједи, да се Дамаскину осјече десна рука иза шаке(?); па, да се изложи јавно на ономе мјесту у вароши, гдје се народ највише скупља, за углед и страшило!

Дамаскин је имао пријатеља и у најближој околини кнежевој; те преко њих замоли, да му кнез допусти, да узме осјечену руку.

Кнез стишан у својој љутини, одобри; и рука се преда Дамаскину. Примивши је, затвори се ноћу у своју собу, намјестивши шаку на зглавље, куда је осјечена, клекне пред икону Богородичину, коју је с особитијем поштовањем држао у соби, и са сузама се сву ноћ молио, да му испијели руку. У томе плачу и молитви најпослије заспи. Кад се пробуди, види, да је шака прирасла и рука цијела и здрава. Само је остала црвена пруга, да се зна, куда је била рука осјечена.

Дамаскин из благодарности да сковати од сребра руку, и за вјечити спомен намјести је на ту икону Богородичину, те се по том прозове „Троручица“.

Може бити, да је отада постао обичај у хришћанској цркви, да се међу на иконе сваковрсни украси од сребра, злата и драгог камења за помоћ и заштиту, и ко је болестан, за исцјељење.

Ово се чудо одмах рашчује по Дамаску. И било је од велике олакшице за успјех против иконоборске јереси.

Кнез дамаски, покајавши се за учињено зло, допусти Дамаскину, да може писати, шта хоће, и живјети, гдје му је воља.

Дамаскин, оставивши свјетску службу, оде у лавру св. Саве Освећенога код Јерусалима, понесавши собом и поменућу икону, као највећу светињу.

По његовој смрти, та икона остане ту у манастиру.

Свети Сава Освећени, који је умро у VI вијеку, предсказао је при смрти ученицима и калуђерима, који су били око његова одра, да ће доћи негда из Јевропе с јужно-источне стране у Палестину, да походи света мјеста и његову лавру један светитељ његова имена родом од царске лозе, који ће бити велики учитељ и просвјетитељ својега народа у православљу. Па кад такви светитељ дође, завјешта, да му се преда његова „патерица“ и „чудотворна“ Бого-родичина икона „Млијекопитатељница“.

Походивши први пут св. Сава српски Палестину и у њој света мјеста у почетку XIII вијека, дође и у лавру св. Саве Освећенога. Ушавши у цркву, да се помоли Богу, стане пред иконом „Млијекопитатељницом“, гдје је била и „Троручица“ Дамаскинова и „патерица“ Савина“. У тај мах падне сама „патерица“ са својега мјеста пред св. Саву српског. Чувар изненађен тијем, отрчи и јави то игуману. Игуман, споменувши се предсказања и завјета св. Саве Освећеног, позове путника, замоливши га, да му каже прво: име; друго одакле је; и треће од којега је рода.

Свети Сава одговори на сва три питања. Тада игуман рекне: „ти си онај, за којега је свети основатељ ове лавре предсказао у VI вијеку на смрти, да ће овамо доћи“. Па му се поклони и преда обје поменуте „чудотворне“ иконе и „патерицу“ св. Саве Освећенога.

Вративши се св. Сава из Палестине у Свету Гору, приложи „Троручицу“ Хиландару; а „патерицу“ и Млијекопитатељницу“ — својој испосници храму св. Саве Освећенога у Карејама.

Све се ово и сада чува, као највиша светиња, у Хиландару и Карејама, које је писац овијех редака прошле године лично видео.

Хиландарци причају још и ово, што је у осталом историјски факат: завадивши се браћа Савина око власти: краљ Стефан и велики кнез Вукан; тада св. Сава похита на позив својега брата краља Стефана из Свете Горе у Србију, да измири завађену браћу, понесавши собом моћи св. Немање и „чудотворну“ икону „Троручицу“. Свете моћи положи у љивот у манастиру Студеници; а икону дарује краљу Стефану са завјетом, да је чува у краљевском дому, и да се у вријеме рата носи пред војском ради побједе.

Помиривши браћу остао је по потреби и молби брата Стефана и српскога свештенства, као архимандрит у Студеници до 1215 године. За то је вријеме написао типик за Студеницу. По том се опет врати у Свету Гору у своју ћелију у Ораховици (ἐν Κάραις).

Икона је „Троручица“ по завјету св. Саве заиста чувана у Немањићском краљевском дому, и предавана од оца сину до потоњег Немањића.

По изумрћу те српске славне династије, појави се икона „Троручица“ једне ноћи пред Хиландаром на путу Од мора са сјеверне стране неколика минута далеко, ондје, гдје је сада часовница, која је ту сазидана за спомен последије тога појава.

Игуман хиландарски, уставши једне ноћи у обично вријеме, да иде на поноћницу у велику цркву; на један пут угледа кроз прозор своје ћелије свјетлоћу, као сунце на мало прије поменутом мјесту. Брже позове калуђере, да оду, и виде, какво је то привиђење и чудо. Кад тамо, а оно икона „Троручица“ на земљи с горње стране пута, који води од мора у Хиландар. Престрављени тијем до-

несу одежде, крстове и кадионице; те је с пјевањем и читањем однесу у саборну цркву, и положи на горње мјесто у олтару.

Сјутра дан, на велико њихово чудо, нађу је у игуманском столу; не знајући откуда је ту; опет је с поклоница и молитвама однесу на прво мјесто у олтар. Игуман, сумњајући, да је еклесијарах (који обично држи кључ од цркве) није ноћу пренио у игумански стб; закључа цркву, и понесе кључ собом.

Али му се „Троручица“ јави те ноћи на сну с ријечима: „нијесам дошла овдје, да ви мене чувате, него ја вас“. — Игуман прене од сна и одмах пође са свијем старцима и калуђерима заједно пред цркву; отворивши је нађу опет „Троручицу“ у игуманском столу. Тада јој се ту сви поклоне, испитавши молбан Богородичин; оставе је у столу; гдје је и дан данашњи, горећи пред њом у вијек 12 кандила.

Отада калуђери, кад иду да служе у цркви, метанишу пред њом и цјеливањем узимају од ње благослов мјесто од игумана по типичу манастирском.

Да су Немањићи држали ову икону по завјету св. Саве, као светињу, потврђује се и тијем, што је црква јепискупска у Скопљу, коју је сазидао српски краљ Милутин, била посвећена „Троручици“; коју је цар Душан, кад се ту зацарио 1346 г., с договором свега сабора подигао и прогласио за прву српску митрополију.

Ево, шта вели Душан у својој хрисовуљи о томе: „Н по милости божиеи, како поденгохъ самъ краљевскы на царство, и архієпископнию на патриаршество, и єпископниє на митрополитства; такожде поденгосмо всеустьствоу єпископнию уѣстнаго и славнаго града Скопна Троерутицю на прьвобръстонноу митрополію, понскасмо пискоупнию

ПОДАОЖИТИ КЪ ОБЛАСТЬ МИТРОПОЛИИ СЕКТЫЕ ТРОИЦЕВЪСКИЕ. (1)

Онијема, који се баве изучавањем историје и хрисовуља Немањинскога доба, кад прочитају ову кратку повијест о „Троручици“ Хиландарској, биће им са свијем јасно ово мјесто у Душановој хрисовуљи; а тако и у другијем листицима, у којима се спомиње име „Троручица“.

Завршујући ову кратку повијест по хиландарском предању о „Троручици“ оvdје је мјесто, да се рекне: „велики си, Господе, и чудна су твоја дјела, и никаква ријеч није довољна, да опјева твоја чудеса“.

(1) Гласник XXVII. ст. 289.

II.

ТИПИК СВ. САВЕ СРПСКОГА НА МРАМОР- СКОМ НАДВРАТНИКУ У ЊЕГОВОЈ ТИПИКАРНИЦИ У КАРЕ- ЈАМА ОД 1199 Г.

Српске и остале старине у Светој Гори познате су из биљежака и читавијех књига ученијех путника: кијевског монаха Василија Г. Барскога из XVIII вијека; Францеца Вилуазона, Бугарина Мине, Србина Аврамовића; Руса Григоровића; рускога успенског архимандрита (сада владике) Порфирија; рускога консула К. Петковића; рускога архимандрита Леониде; Руса Благовјештеног; професора Т. Флоринскога, по фотографским снимцима атонскијех аката од П. И. Севастијанова; Инглеца Тозега, Грка Ламброса и т. д.

И поред свијех важнијех публикација овијех ученијех путника из прошлога и овога вијека о старинама у Светој Гори, опет се може наћи у њој по нека ријетка старина још, или недовољно, или никако непозната ученом свијету.

Ја ћу се зауставити на типiku св. Саве за ћелију у Ораховици, који је до сада познат у нашој књижевности само из друге руке.

У „Типикарници“ св. Саве у Карејама нашао сам његов ориџиналан типик на пергамену, по којему је и прозвана „Типикарница“; а нема сумње, да га је написао својеручно св. Сава српски. Типик се тај чува у истој црквици у једној тенеџци.

а онај на надвратнику још трудније; те жаљаше, да ми тијем олакша труд!

Чувар је овај из онога броја садашњијех светогорскијех монаха, који наукама никако не муче свој мозак.

Краткоћа времена није ми допустила, да са свом пажњом прочитам и упоредим онај на пергамену, у којем је на неколико мјеста мастило изблједјело, с овијем на надвратнику, те сам сврнуо сву своју пажњу на овај пошљедњи, и уложио труд, да га тачно испишем.

П. Ј. Шафарик објавио је с неколико ријечи типик св. Саве за Ораховицу у „Serbische Lesekörner“ — 119; — а у „Голубици“ II стр. 247—251 у Београду 1840 г. штампан је цео по ономе поквареном пријеводу, који се по тврђењу Даничићеву наводи у карловачком архиву, и у којем нема ни трага од старине. А нема сумње, да је преписан с онога, којег ми поменути монах топло препоручива за читање.

Тек је ученом и марљивом (сада већ покојном) Даничићу пошло за руком, да нађе карејски типик св. Саве, како рече, у вјерном пријепису у једном рукопису у библиотеци Српскога ученога друштва № 51; који је наштампао с поправкама и тако рећи „исправним правописом“ у „Književniku“ III стр. 139—140 у Загребу 1866 год.

Али овај на надвратнику Савине црквице у Карејама до сада није штампан. И ако се може држати, да је истоветан с оним на пергамену; ја сам га ипак исписао, као ријетку старину српске књижевности 12 вијека, и све у њему скраћенице разријешо, приуготовивши га за штампу с упоређењем и разликама онога, који је наштампао Даничић у „Književniku“.

Даничић, наш најбољи филолог и највећи ауторитет за српске књижевне старине, штампајући карејски типик

из биоградскога рукописа, и тврдећи по некијем старијем ријечима и облицима, да је вјерно преписан; опет показује у њему неколике гријешке. За које рече: да су гдјекоје између њих могле доћи само у преписивању; а неке опет, да су се тако находиле у старијем пријепису, с којег је преписивач биоградскога — тако и преписао:

Из овога се јасно види, да је Даничић мислио, како овај биоградски није преписан с најстаријег управо с оригинала Савина, него са старијег.

Даничић, немајући у рукама правога оригинала, да овај биоградски пријепис упореди с њим а находећи у њему неке гријешке према науци и језиковнијем законима; логично је и појмљиво, што је тако изрезао о њему свој суд, сматрајући, да су те гријешке: нешто из старијег; а нешто из новијег биоградскога пријеписа.

Па се постарао, да исправи у њему све, што је мислио, да је погрјешно, како у старијем тако и у новијем биоградском пријепису, и, да изједначи онако, како би вала, да је написано према науци, законима језиковнијем и исправном правопису.

Упоредивши дакле овај типик с надвратника Савине црквице у Карејама с онијем пријеписом у библиотеци српскога ученога друштва у Биограду и исправкама Даничићевијем у „Književniku“ III, нашао сам у њима ситнијех и крупнијех разлика, које ћу истакнути напријед на својему мјесту.

Међу тим је важно то, што се већином оне гријешке, за које Даничић рече, да су преписивача, нешто старијег, а нешто новијег — биоградскога, находе и у ономе на надвратнику. Те је сада јасно, да све те гријешке нијесу, као што је Даничић мислио, учинили преписивачи; или је онај на надвратнику доцније урезан. Кад се тачно ис-

пише и штампана онај с пергамена, тада ће и расправа о Савином карејском типичу са свијем бити завршена.

Имајући дакле у рукама пријепис типика Савина с надвратника, и упоредивши га с биоградскијем и с поправ-кама Даничићевијем у „Кпјижевнику“, нашао сам, да је биоградски пријепис истоветан садржином с онијем на надвратнику у Ораховици, осим неколико ријечи, правописнијех разлика и завршетка, или боље рећи, потписа:

„Въсѣхъ послѣднѣ Сака грѣшны“; којегача нема на надвратнику, него је у ономе на пергамену.

Да сам имао времена, да испишем и онај с пергамена, те да се с овчијем на надвратнику упореди и види, има ли каквијех разлика; била би потпуна цјелина и за историју наше старе књижевности важно.

Према овом мијења се у неколико и оно Даничићево мишљење, да је биоградски пријепис с некаква старијегача, за који се до сада не зна; и, у којем је по Даничићевоу мишљењу преписивач учинио грѣшкѣ, којих нема у ориџиналу.

Ну, да има у биоградском и преписивачевчијех грѣшакѣ, али не свијех онијех, које му Даничић приписа, то се види из упоређења с онијем на надвратнику. Све се оне крупније грѣшкѣ, које Даничић истакну, и поправи, находе, као што мало прије рекох, и у оном на надвратнику.

Штета, што Даничић није имао у рукама ориџинал, или барем у свему тачан и вјеран пријепис Савина карејскогача типика; те бисмо данас знали његово компетентно мишљење о онијем ријечима, облицима и правопису, за које рече, да су грѣшкѣ, бацивши за њих кривицу на преписиваче! —

Из свега, што се сада зна о Савину карејском типичу, мучно би се што друго могло извести, до то, да се још у 12 вијеку гдјешто писало с таквијем грѣшкѣма: па се

с временом развијао и усавршавао, како језик, тако и правилније писање.

Приправљајући за штампу карејски типик с надвратника цркве св. Саве, истакнуо сам све разлике и гријешке, о којима је рјеч, упоредо с Даничићевијем исправкама.

Ваља ми још овдје споменути и то: да сам исписујући га, скраћенице попуњао; уносио ' (ъ) у текст; само сам скраћеницу ову љ (оу) оставио тако: а џ растворао и писао: шт; друго сам све, па и интерпункцију, оставио онако, како је на надвратнику.

Начело правоудрости страхъ господень 1) разоумъже
всакъ всакъ 2) творештнмъ 3) како же бо 4) вѣшта 5)
велики 6) апостоаъ Павла 7) ихъже око не видѣ 8) ни
оухо слыша 9) ни на срѣдце уловѣхъ 10) не възиде 11)
иже 12) оуготова, богаъ любвѣшнмъ 13) и 14) Тамъже
слышеште 15) сн 16) всакомъ 17) хотештому 18) спасти
се 19) подобаетъ 20) подвизати се, 21) шѣствовати тѣснмъ
22) и присрѣщеннмъ 23) поутемъ. 24) путъ бо 25) краткъ
иестъ 26) братѣа 27) моя 28) любвѣмаа, 29) нмъже теуемъ.
30) дымъ иестъ 31) житѣе 32) наше, 33) пара 34) прѣстъ,
35) и прахъ 36) въ малѣ икаиетъ се 37) скорѣ погн-
ваиетъ. 38) малъ бо иест трудъ 39) житѣа 40) нашего 41)
велико же и бесконъчное 42) благоу 43) въздаиине. 44)
Тамъже и азъ всахъ 45) последнѣи 46) и грѣшнѣи, 47)
и 48) присно 49) слави 50) и оумилѣи 51) на подвижѣе
52) духовномъ. 53) приишѣствовавъ въ 54) Свѣтоу горѣ
55), ѡбразѣхъ 56) богоизбраньмаа 57) свѣтила разнѣ-
нмъи 58) ѡбрази 59) текзшѣе 60) въ 61) подвигоу дѣ-
ховномъ 62) сего ради 63) и азъ оукрѣпѣхъ свою немощъ,
64) подвигохъ се 65) елико 66) сила могушти 67) в-
строи 68) оустрои 69) ѡграда 70) свѣтѣи 71) домъ 72)
прѣсвѣтѣи 73) владѣице нашѣи 74) богородице присно

дѣла 75) Мирѣ 76) ослѣпѣти же 77) сестро 78) житѣ
79) и вѣдѣ 80) нѣмъ доволѣе отъ Каренѣ идже 81) да
приводѣнѣ прѣсвѣтитѣ и҃мѣнѣ 82) и всѣ 83) братѣ 84)
Но сѣмъ 85) нѣмъ оустроѣнѣ тоуждѣ 86) отъ Орахоуи
87) нѣсто вѣдѣмѣнѣ. 88) свѣтѣ 89) и вѣдѣмѣнѣ
90) отъца нѣмѣнѣ 91) Слѣмъ. 92) вѣ прѣсвѣтитѣ, 93)
дѣла нѣмъ трѣмъ по гл҃гоу 94) господѣнѣ. 95) идже
96) вѣ 97) сѣмъ 98) дѣмъ нѣмъ трѣ 99) сѣмѣнѣ 100) нѣ
нѣмъ нѣмъ, 101) тоу нѣмъ 102) и нѣмъ по сѣмѣ нѣмъ. Умѣмъ
сѣмъ 103, дѣмѣнѣ дѣмъ нѣмъ 104) да нѣмъ 105) вѣдѣмѣнѣ.

Нѣмъ прѣмъ да нѣмъ нѣмъ ослѣпѣти 106) нѣмъ тоу нѣ-
мѣнѣ. 107) нѣмъ нѣмъ 108) сестро 109) нѣмѣнѣ мо-
нахѣ. 110) нѣмъ нѣмъ нѣмъ 111) отъ братѣ. 112) да нѣмъ нѣмъ
113) сѣмѣнѣнѣ 114) нѣмѣнѣнѣ 115) нѣмъ 116) нѣмъ 117)
сѣмъ. 118) свѣтѣ 119) Слѣмъ. И то 120) оустроѣнѣ сѣ
121) отъ тоу нѣмъ 122) нѣмъ нѣмъ. 123) нѣмъ оустроѣнѣ. 124)
да нѣмъ нѣмъ 125) оустроѣнѣ нѣмъ мо-
нахѣ. 126) нѣмѣнѣ отъ тоу. 127) нѣмъ и҃мѣнѣ 128) и нѣмъ оустроѣнѣ
129) нѣмъ 130) нѣмѣнѣ да нѣмъ сѣ 131) тоу отъ нѣмѣнѣ мо-
нахѣ. 132) нѣмѣнѣ рѣдѣ сѣмѣнѣ сѣмѣнѣ 133) Слѣмъ.
134) нѣмъ нѣмъ 135) и о 136) нѣмъ нѣмъ 137)
нѣмъ нѣмъ нѣмъ 138) нѣмѣнѣ. 139) и нѣмъ 140) братѣ.
141) нѣмѣнѣ нѣмъ нѣмъ 142) нѣмѣнѣ прѣсвѣтитѣ братѣ нѣмѣнѣ
143) нѣмъ 144) нѣмъ 145) сѣмъ. 146) то нѣмъ нѣмъ
147) Бога. 148) Сѣмъ 149) да нѣмъ оустроѣнѣ 150) нѣмъ
нѣмъ, 151) и 152) нѣмъ 153) нѣмъ 154) и нѣмъ нѣмъ и
нѣмъ 155) нѣмѣнѣ 156) нѣмѣнѣ 157) нѣмѣнѣ нѣмѣнѣ
158) нѣмъ 159) нѣмѣнѣ сѣмъ. Сѣмъ 160) нѣмъ нѣмъ оустроѣнѣ
161) нѣмъ нѣмъ сѣмъ 162) нѣмъ 163) тоу нѣмъ 164) тоу
165) да нѣмѣнѣ 166) до нѣмѣнѣ сѣмъ 167) нѣмѣнѣ
нѣмъ нѣмъ отъ нѣмѣнѣ.

Но тоу нѣмъ 169) нѣмѣнѣ оустроѣнѣ 170) нѣмъ 171)
да нѣмѣнѣ. 172) да нѣмѣнѣ 173) сѣмъ и҃мѣнѣ 174)

сѣстаго 175) того 176) монастыря 177) съ 178) въсею
179) братією 180) и да нѣбрають 181) мужа 182) ко-
гобожунна. 183) нже естъ 184) подобнь жити къ 185)
келни 186) въ мѣстѣ томъ. 187) любо аште бѣдѣтъ 188)
ето. 189) по ѿгүмену, 190) или ннъ нѣкто 191) порабо-
тавши 192) мѣстѣ 193) томъ 194) светомъ, 195) да по-
сплааетъ 196) се къ 197) то мѣсто. 198) и тон 199)
въсакъ 200) свободѣ 201) и ѡбласть 202) да имать надъ
келією 203) товъ, шкоже и прѣжде писахомъ. 204) а мо-
настырь 205) ни ѿгүмену 206) да не имать никоего 207)
ѡбласти 208) надъ келіѡвъ 209) товъ 210) ни пакы мыта
ради, 211) да не поставлаетъ 212) се ништо 213) оу келни
214) тон, 215) а не бѣдѣтъ 216) достоннь правнаа дѣ-
ховнаго 217).

Стнже 218) оуставъ оуставлаю 219) въ 220) келни
221) тон. 222) да дрѣжнть хотен жыти 223) въ 224) нѣн.
225) Въ 226) понедѣльникъ, 227) и срьдѣ, 228) и петакъ,
229) ни масла шждѣ, 230) ни вина ни. 231) въ 232)
вторникъ 233) же, 234) и 235) ѡстерьтъкъ. 236) масло
шждѣ, 237) и вино ни. 238) Сіе 239) же все 240) петъ
241) дѣни. 242) Единою 243) дѣнемъ да шси. въ 244)
свѣотѣ 245) же, и въ 246) недѣлю, 247) рыбы, 248) и
сыръ, 249) и въса 250) проуе 251) 252) двашти дѣнемъ
253) шденіе. 254) въ 255) посты 256) 257) велнкѣе, 258)
259) въ свѣотѣ 260) и въ 261) недѣлю 262) масло шждѣ,
263) и вино 264, въхшдан 265) а въ 266) ннѣе 267)
дѣни, 268) ни вина, 269) ни масла. А къ 270) рождѣст-
воу христову 271) постъ, 272) шкоже и въ 273) нны
дѣни оуставихомъ. 274) бѣди 275) и тѣги 276) такожде. А
въ 277) постѣ 278) къ 279) скетымъ 280) апостолѡмъ
281) такожде да естъ, 282) шкоже 283) къ 284) ни 285)
дѣни прѣпростѣ 286) оуставыхомъ 287)

Въ пѣніе 288) же да дрѣжитъ 289) се сикокъ 290)
 оуставъ 291) оутра 292) и вечерна, 293) икоже естъ
 294) ѿбнуан. 295) На оутрин же прѣзъ въсе годиште, 296)
 да поютъ 297) се по г. кафисмы 298) 299) а на вечерни
 300) въ 301) господѣ 302) егда 303) въскрьсахъ 304)
 разкъ, 305) тропарен. 306) Годише же пою разнѣ. 307)
 прѣзю 308) години 309) съ 310) оутринею 311) безъ
 Ѣалтира. 312) на г. же 313) години. 314) и з-нъ 315)
 и на ф.-нъ 316) поетъ 317) по 318) г. кафисми. 319) съ
 320) метаніемъ 321) ико же ѿбнуан 322) нмаи. 323)
 на въсакѣ 324) же наусело, 325) въ 326) прѣдетъ 327)
 поклонимъ се 328) по 329) г. метаніа. 330) и пакы кон-
 уавше 331) Ѣаломъ. 332) и рекши 333) алаіліа. 334)
 по 335) г. метаніа. 336) или въ 337) вечерни 338) или
 въ оутрини, 339) или въ 340) мѣѣмонъ 341) или въ
 342) Ѣалтири 343) или въ 344) годинахъ. 345) или въ
 346) полуноштинцахъ. 347) въ 348) всакон 349) же служеъ
 350) събръшаюшѣхъ 351) се концѣ. 352) гдѣре 353) гла-
 годетъ 354) се, боже 355) оуштедри ны, 356) по 357)
 вѣ. метаніа 358) Полуноштинца 359) же пѣваеъ се 360)
 въ 361) цркви 362) съ 363) блаженами по 364) г. ка-
 фисми 365) и канонъ молкънъ 366) когородици 367) а
 утѣ 368) же ѿстанетъ 369) Ѣалтира 370) то изъглаголи.
 371) любо въ 372) дѣне, 373) любо въ 374) ношти.
 375) Тѣуію 376) да прѣпѣваеъ 377) се Ѣалтиръ 378) на
 дѣнь, 379) и на 380) ноштѣ. Въ 381) сѣботѣ 382) же
 вечери 383) бѣваеъ 384) икоже нмаи ѿбнуан 385) агри-
 пнѣ 386) се же пѣвемъ 387) на агрипнѣ 388) рекше 389)
 трискетѣ, 390) и помнахи 391) ме боже. и по том по-
 емъ 392) канонъ агрипѣ. 393) и по том утѣ се 394)
 тетръевангеліе 395) глава а. 396) Аште ли въздетъ 397)
 невъзможно, 398) да прѣполовентъ. 399) а 400) по томъ
 наупнаетъ 401) се служба 402) оутрини. 403) отпѣвше

404) по з 405) фламехъ. 406) по богъ господь, 407) отъпъше 408) г. кафисми 409) и д-оуо, 410) блаженн 411) непороуни, 412) съ 413) припътѣемъ 414) аггелъскы 415) съборъ, 416) и потомъ, 417) създааніе 418) и 419) утеніе. 420) по семь. 421) степенне, 422) въсакъ 423) дыханіе. 424) евангеліе. 425) и 426) по евангелію 427) въскрсеніе 428) христово, и по томъ помнлоуи ме боже и пѣсни 429) заедно 430) да поетъ 431) Един. 432) и по томъ канонъ въскрсень, 433) такоже нмамо ѡбентан. 434) и скетомъ, 435) аште нмашн нномъ 436) съвърша-еть 437) такоже подобаетъ 438) свѣтихъже 439) и бо-жъственихъ 440) антѹргіѣхъ 441) протнхъ 442) силъ да съвършѹтъ се 443) въ 444) господьскыѣ 445) и великѣ 446) празники 447) подобаетъ 448) намъ съблюдати 449) въ 450) пѣніи 451) и бдѣніи 452) ноштномъ. 453) по-минаюште слово глголемое. 454) бдите 455) и молитѣ се 456) да не вънндете въ 457) напаст. 458) духъ 459) бо въдръ 460) а пать 461) немоштна. 462) сего ради бдите. 463) троуди 464) бо плодъ своихъ силъжесть 465) аште сѣе 466) съвършите 467) и блаженн бѹдете 468).

Сеѣ 469) оуставъ въ 470) пѣни 471) и въ 472) ѡ-дени 473) оуписахомъ 474) мольбою молни 475) се, 476) тако да бѹдетъ 477) непрѣтворнь 478) развѣ аште въ 479) болъзнь падаеть. 480) то манко 481) крѣпость можетъ. О питни 482) и 483) ѡденіи, 484) аште сазѹнт се 485) нѣкоемъ 486) любнмомъ 487) пришьствіе 488) на оутѣ-шеніе 489) ти тогда 490) разараеть 491) се постъ 492) развѣ срдн 493) и петька. О свободѣ же мѣста того 494) заклинаю 495) господемъ нашимъ Іисѹсъ 496) Христомъ 497) и прѣскетою его 498) матерію 499) тако же писа-хомъ 500) здѣ 501) да не бѹдетъ 502) потворено аште 503) кто 504) сѣе 505) прѣтворитъ, 506) и смѣштать 507) нмѣтъ живѹштаго 508) въ 509) семь мѣста, 510) нан

УТО 511) ВЪЗЫМАТЬ 512) ИМАТЬ 513) ЕЖЕ 514) ЕСТЬ 515)
 ВЪ 516) МѢСТѢ ТОМЪ, НЛИ ОТЬ КНИГЪ 517) НЛИ ОТЬ ЫКОНЬ
 518) НЛИ ИНО 519) УТО 520) ГОДЪ 521) БУДЕТЬ 522) ОУ-
 МѢСТЕ 523) ТОМЪ 524) ПРОКЛЕТЪ БУДИ 525) И ЗАВѢЗАНЪ 526)
 ОТЬ СВЕТЫЕ 527) И ЖИВОТКОРЕШТІЕ 528) ТРОНЦЕ 529) ОТЬЦА
 И СЫНА И СВСТАГО 530) ДВХА 531) И ИМОЮ ГРѢШНИМЪ 532)
 И ДА НЕ БУДЕТЬ 533) ПРОШТЕНЪ ПРИ СЕМЪ ВЪЦЕ 534) И
 БУДУШТЕМЪ. 535) СЕГО РАДИ ПИСАХЪ 536) И ПОДПИСАХЪ 537)
 СКОЕ 538) РОУКОПИСАНІЕ. 539) 540) с ѣ з (6707 = 1199.

У овѣјем примједбама б. значи биоградски рукопис;
 а Д. Даничићево поправљено издање у „Книжевнику III.“

1) Д. њ међу д. и м. б. . послѣје ове ријечи. 2) Д. њ
 уметнуто међу в и с. 3) Д. и додато пошљедњем слогу и,
 ; послѣје ове ријечи. 4) б. в Д. њко оуѣо. 5) б. вѣрлаеть,
 Д. вѣштаеть. 6) б. њ на крају, Д. њн 7) Д. : 8) б. без ин-
 терпункције. Д. . . 9) б. и Д. њ, б. без интерпункције, Д. . .
 10) б. и Д. оу. 11) б. и Д. њ међу в и з, и и међу з и д.
 12) б. и Д. нже. 13) б. и Д. е међу б и ш, Д. и додато
 крајњем слогу. 14) Д. и, на крају., б. без интерпункције.
 15) б. и Д. њ међу л и ш. 16) б. . , Д. . . 17) б. оу на
 крају, Д. њ међу к и с и на крају оу 18) б. и Д. оу на
 крају. 19) б., Д. без интерпункције 20) б. е, Д. њ. 21)
 б. . , Д. без интерпункције. 22) Д. њ уметнуто међу с и и
 и и међу њ и м. 23) б. њ међу н и м, Д. њ уметнуто међу
 с и н и и међу њ и м. 23) б. њ међу н и м, Д. њ умет-
 нуто међу б и н и и међу њ и м 24) б. в. 25) б. и Д.
 оу 26) б. е у почетку, Д., послѣје ове ријечи. 27) б. ѣе,
 Д. ње на крају. 28) б. и Д. њ на крају. 29) б. и Д. лю-
 бима. 30) б. без интерпункције. 31) б. е у почетку. 32)
 Д. ње на крају. 33) б. . 34) Д. . . 35) Д. без интерпунк-
 ције. 36) б. . , Д.; . 37) б. и Д. а додато. 38) б. и Д. њ

међу г. и с, б. е међу а и т. 39) б. и Д. оу међу р и д. 40) Д. нѣ на крају. 41) б. . Д., 42) б. а међу н и у, Д. њ међу н и у и међу у и м. и њ на крају. 43) Д. и додато послѣје њ. 44) б. вѣзданѣ, Д. вѣзданиѣ. 45) б. и Д. њ уметнуто међу в и с. 46) б. и на крају, Д. њ уметнуто међу д и н и два и на крају. 47) б. њ међу н и н, Д. њ додато међу ш и м. 48. б. и Д. и нема. 49) Д. њ уметнуто међу с и н 50) б. њ на крају, Д. њн. 51 б. и на крају, Д. њн. 52) б. подвизанѣ, Д. нѣ на крају. 53) Д. доуховномѣ. 54) б. њ. 55) Д. е међу в и т. оу на крају. 56) Д. о у почетку. 57) б. богонѣбраннѣ, Д. богонѣбраниѣ. 58) б. и међу н и м, Д. њн. 59) б. њ на крају, Д. о у почетку и њ на крају. 60) б. и Д. оу у сриједи. 61. б. њ. 62) Д. доуховномоу. 63) б. и Д. тѣмѣже. 64) б. . , Д. без интерпункције. 65) Д. . . 66) Д. ѣ у почетку. 67) б. и Д. оу у сриједи, и на крају. 68) б. и Д. нема устроити. 69) б. и Д. оу сътворихъ. 70. б. оу на крају, Д. о у почетку и оу на крају. 71. б. и Д. оу у сриједи. 72) б. , 73) Д. ѣ на крају. 74) б. еѣ на крају, Д. еѣ на крају. 75) б. и на крају. 76) б. и Д. нѣ на крају, Д. без интерпункције. 77) б. ѡбѣщаго, Д. ѡбѣштаго. 78) Д. аа у сриједи. 79) Д. нѣ на крају. 80) Д. нѣ на крају. 81) б. е међу д и ю. 82) б. и Д. и у почетку и оу у сриједи. 83) Д. њ међу в и с. 84) б. ѣа на крају, Д. нѣ на крају. 85) б. и Д. же 86) б. и Д. и уметнуто међу оу и ж. 87) б. в у почетку. 88) б. њ међу з и м, Д. њ међу л и в и нѣ на крају. 89) Д. аа у сриједи. 90) Д. њ додато међу в и н и аа међу н и г. 91) б. и Д. о на крају. 92) б. и Д. в једно и без интерпункције. 93) б. и Д. вѣ жнаниѣ и без интерпункције. 94) б. и Д. гласоу. 95) Д. : 96) б. и Д. њ међу д и ж. 97) б. и Д. нема бо. 98) Д. ѣ у почетку. 99. б. њѣ на крају, Д. нѣ на крају. 100) Д. њ. 101) Д. ѣ на крају. 102) Д. ѣсмѣ. 103) Д. нѣ на крају.

104) Д. њ. 105) Д. ње у почетку. 106) Д. о у почетку. 107) б. њѡ, Д. њѡ у сриједи. 108) б. и Д. и у почетку. 109) б. о на крају, Д. аа у сриједи и о на крају. 110) б. и Д. и међу т и р, б. . послѣје ове ријечи, Д. , . 111) б. њѡто, Д. њ додато међу к и т. 112) Д. ње на крају и без интерпункције. 113) б. и Д. е међу м и т 114) б. њ међу с и м, Д. њ и оу међу м и ш. 115) Д. аа у сриједи. 116) б. њ послѣје в 117) Д. њи на крају. 118) б. и Д. без интерпункције 119) Д. аа у сриједи. 120) Д. њ уметнуто међу у и т. 121) б. е међу а и т, Д. њ на крају. 122) Д. њи на крају. 123) Д. без интерпункције. 124) б. ѡкоце, Д. о у почетку, и, послѣје ове ријечи. 125) б. и Д. е међу м и т. 126) Д. и међу т и р. 127) Д. , б. без интерпункције. 128) б. и Д. и у почетку. 129) Д. , . 130) б. њ. 131) б. е међу а и т. 132) Д. и међу т и р. 133) б. и Д. оу на крају. 134) б. и Д. без интерпункције. 135) Д. ; . 136) Д. о. 137) Д. њ уметнуто међу в и с. 138) б. њ уметнуто међу з и л, Д. њ само међу в и з. 139) б. и Д. и у почетку и оу на крају без интерпункције. 140) б. и Д. њ међу в и с. 141) Д. њи на крају. 142) б. и Д. оу у сриједи. 143) Д. аа пред пошљеднијем слогом. 144) б. и Д. њ 145) б. њи, Д. њи на крају. 146) Д. , . 147) б. и Д. њ. 148) Д. , . 149) б. и Д. ње у почетку. 150) б. ѡскоудѣиѣъ вѣ; тако и Д. са разликом о у почетку. 151) б. и Д. оу међу м и к и ѣ на крају; Д. , . 152) б. и Д. њи 153) б. ѡванаѣъ, Д. ѡванаѣъ. 154) Д. , . 155) б. и Д. оу на крају. 156) б. и Д. оу на крају. 157) б. и Д. попуѣ. 158) б. и Д. те на крају. 159) б. и Д. к. 160) Д. ње у почетку. 161) Д. о у почетку. 162) Д. ње међу о и и, и без интерпункције. 163) б. и Д. њ. 164) б. њи на крају. 165) б. и Д. тѣ. 166) б. њ међу р и б, Д. такође њ и ње међу а и т. 167) Д. ње међу о и г. 168) б. и Д. њ међу р и м. 169) б. и Д. ѣ на крају.

170) Д. о у почетку. 171) б. њ међу к и ѿ. 172) б. и Д. њ међу к и ѿ, Д. њ међу а и т, и: послѣ ове ријечи 173) б. сѣвакоупишет, Д. сѣвакоупишеть. 174) б. и Д. и у почетку и оу међу г. и м. 175) Д. аа. 176) б. и Д. нема того. 177) б. и Д. и међу т и р. 178) Д. њ. 179) б. нема њ, Д. њ. 180) Д. њ на крају и, послѣ ове ријечи. 181) б. и Д. њзсиряють. 182) б. и Д. оу међу м и ю. 183) б. и Д. ѡ међу о и з, Д., послѣ ове ријечи, б. без интерпункције. 184) Д. њ у почетку. 185) б. и Д. њ. 186) б. ѿ на крају. 187) Д., . 188) б. и Д. оу међу к и д. 189) Д. њ уметнуто међу к и т., б. и Д. без интерпункције. 190) б. и Д. ѡгоумень, Д. без интерпункције. 191) Д. њ уметнуто међу к и ш. 193) б. и Д. оу на крају. 194) б. и Д. оу на крају 195) б. и Д. оу на крају, б. послѣ ове ријечи. 196) б. е међу а и т. Д. њ међу с и л и њ међу а и т. 197) б. и Д. њ. 198) Д., . 199) б. и Д. тѣ. 200) б. и Д. њ међу к и с и оу на крају. 201) б. и Д. оу на крају. 202) Д. о у почетку. 203) Д. њ међу л и ю. 204) б. ѿ међу х и м, Д.; послѣ ове ријечи. 205 б. њ међу т и р. 206) б. и Д. и у почетку и оу међу г и м. 207) Д. њ међу о и р. 208) Д. о у почетку. 209. б. и међу л и ѿ, Д. но. 210) Д.;. 211) б. и Д. без интерпункције. 212) Д. њ међу к и т. 213) б. ѡкто, Д. њ уметнуто међу к и т. 214) б. ѿ на крају. 215) Д. без интерпункције. 216) б. и Д. боуде. 217) Д. доуховьнаго) 218) б. и Д. Сии же. 219) б. и Д. ѡ међу л и ю. 220) б. и Д. њ. 221) б. ѿ на крају. 222) Д., . 223) б. и Д. и међу ж и т. 224) б. и Д. њ. 225) б. и Д. њ међу и и н, б. без интерпункције, Д.: 226) б. и Д. „ѡ“ нема. 227) Д. њ уметнуто међу л и н. 228) Д. оу на крају и послѣ ове ријечи без интерпункције. 229) Д. без интерпункције, б. 230) б. Д. без интерпункције. 231) б. ѿ на крају, Д.; послѣ ове ријечи. 232) б. ѡ. 233) Д. њ уметнуто међу к

и т, и међу р и м. 234) Д. без интерпункције. 235) б. и Д. и њ. 236) б., Д. без интерпункције. 237) б. и Д. без интерпункције. 238) б. њ на крају, Д.; послѣ ове ријечи. 239) б. њ, Д. њ. 240) Д. њ уметнуто међу в и с. 241) б. и Д, и на крају. 242) б. дѣнне, Д. њ на крају. 243) Д. њ у почетку. 244) Д. њ. 245) б. и Д. соуботоу. 246) б. и Д. њ. 247) б., Д. без интерпункције. 248) б. и Д. без интерпункције. 249) б. и међу с и р, Д. без интерпункције. 250) б. њ. 251) б. аа и послѣ ове ријечи, Д. њ. 252) б. и Д. и 253) б. и Д. њ. 254) Д. њ на крају. 255) б. њ. 256) б. и Д. њ на крају. 257) б. и Д. њ. 258) б. њ на крају, Д. њ и без интерпункције. 259) б. и Д. њ. 260) б. и Д. оу у срѣди и на крају. 261) б. и Д. њ. 262) б., . 263) Д. без интерпункције. 264) б. и Д. а на крају. 265) б. и Д. оу међу в и ш., Д., послѣ ове ријечи. 266) б. а, Д. њ. 267) б. и Д. њ. 268) б. и Д. без интерпункције. 269) б. и Д. без интерпункције. 270) б. и Д. њ. 271) б. и Д. оу на крају. 272) б. и Д. њ. 273) б. и Д. њ. 274) б. њ међу х и м., Д., послѣ ове ријечи. 275) б. и Д. оу међу б и д. 276) б. и Д. њ. 277) б. и Д. њ. 278) б. и Д. њ на крају. 279) Д. њ. 280) Д. њ међу т и ш. 281) Д. о међу л и м. 282) Д. њ у почетку 283) б. и Д. и 284) б. и Д. њ. 285) б. и Д. њ. 286) б. и Д. њ међу р и п. 287) Д. о међу х и м. 288) б. њти, Д. њ на крају. 289) Д. њ на крају. 290) б. и Д. њ. 291) б., Д.: 292) б. њ међу р и м, и а на крају, Д. њ такође и њ на крају. 293) б. а на крају, Д. њ међу р и м, и њ на крају, и без интерпункције. 294) Д. њ у почетку. 295) Д. о у почетку, и; послѣ ове ријечи. 296) Д. без интерпункције. 297) б. пост, Д. поѣтъ. 298) Д. т међу а и м, б., Д. без интерпункције. 299) б. њатира, Д. њатира. 300) Д. њ међу р и м. 301) Д. њ. 302) б. и Д. оу на крају. 303) Д. њ у почетку, и, послѣ ове

ријечи, б. . 304) **вѣсирѣвѣхъ** нема ни у б. ни у д. 305) б. и д. без интерпункције. 306) д. **тропарни**. 307) д. њ уметнуто међу **з** и **и**, и: послѣје ове ријечи. 308) б. и д. оу међу **в** и **ю**. 309) б. и д. оу на крају. 310) д. њ. 311) д. **и** међу **и** и **ю**. 312) б. њ међу **т** и **р**. д. **пслатира** и; послѣје ове ријечи. 313) б. **третиснѣ**, д. **и** пред пошљеднијем слогом. 314) б. и д. њ на крају и без интерпункције. 315) б. и д. **на шестон** без интерпункције. 316) б. и д. **десетон** и без интерпункције. 317) б. **пѣклемъ**, д. **и** међу **а** и **и**. 318) б. , д. . 319) д. **т** међу **а** и **и**, и њ на крају. За тимъ: б. **ѣалтира**, д. **пс** у почетку. Ове ријечи нема на надвратнику. 320) д. њ. 321) б. **мѣтанѣмъ**, д. **и** међу **и** и **и**, и **и** на крају. 322) б. њ међу **с** и **у**. д. **о** у почетку и њ међу **в** и **у**. 323) б. и д. **о** на крају, б. . послѣје ове ријечи, д.; 324) б. нема њ, д. њ. 325) б. и д. без интерпункције. 326) б. и д. њ. 327) б. **и** међу **р** и **д**, д. **и** међу **р** и **д**, и њ међу **д** и **т**. 328) д. њ на крају. 329) б. , д. . 330) б. **а** на крају и послѣје ове ријечи, д. **и** и; 331) д. њ уметнуто међу **и** и **у**, и међу **в** и **ш**. 332) б. **псаломъ** и послѣје ове ријечи, д. њ уметнуто међу **а** и **и** и, . 333) д. њ уметнуто међу **в** и **ш** и оу на крају. 334) б. **алилоуѣи**, д. **алилоуѣи** и, послѣје ове ријечи. 335) б. , д. : 336) д. **и** на крају и, послѣје ове ријечи. 337) б. и д. њ. 338) д. њ уметнуто међу **р** и **и**. 339) б. и д. **вѣоуѣи** нема. 340) б. и д. њ, 341) д. **метемонъ** и без интерпункције. 342) б. и д. њ. 343) б. њ међу **т** и **р**, д. **пс** у почетку и њ међу **а** и **т**, и без интерпункције. 344) б. и д. њ. 345) д. без интерпункције. 346) б. и д. њ. 347) б. оу међу **а** и **и**, д. оу и њ уметнуто међу **т** и **и** и; послѣје ове ријечи. 348) б. и д. њ. 349) б. и д. **а** уметнуто међу **с** и **и**. 350) б. оу међу **а** и **ж**, д. оу и њ међу **ж** и **в**. 351) б. и на крају, д. њ међу **с** и **и** и на крају. 352) б. оу на крају, д. њ уметнуто међу **и** и **ц**

и оу на крају. 353) б. и Д. њ међу д и р. 354) Д. њ међу л и т и њ на крају, и: послѣ ове ријечи, б. . 355) Д. , . 356) б. и Д. без интерпункције. За тијем: б. и Д. и благослои њѣ. Ово нема на надвратнику. 357) б. , Д. 358) Д. ми на крају. 359) б. оу међу л и и, Д. оу и њ међу т и и. 360) Д. њ међу а и т и њ на крају. 361) б. и Д. њ. 362) Д. њ уметнуто међу к и в, и без интерпункције. 363) б. и Д. њ. 364) б. , Д. . 365) Д. т међу а и и, и њ на крају. 366) б. и Д. молењ њ нема. 367) Д. , . 368) Д. њ уметнуто међу т и т. 369) Д. о у почетку и њ међу а и т. 370) Д. пс. у почетку. 371) Д. њ нема и без интерпункције. 372) б. и Д. њ. 373) б. и Д. без интерпункције. 374) б. и Д. њ. 375) Д. , . 376) Д. ию на крају. 377) Д. њ међу а и т, и њ на крају. 378) б. њ међу т и р, Д. пс у почетку и њ уметнуто међу л и т. 379) б. и Д. без интерпункције. 380) Д. њ нема. 381) б. и Д. њ. 382) б. и Д. оу у сриједи и на крају. 383) б. и Д. њ на крају. 384) Д. њ међу а и т. 385) б. њ међу в и у, Д. о у почетку и њ међу в и у. 386) б. и Д. нию на крају, Д.; послѣ ове ријечи. 387) Д. њ међу а и м. 388) б. и Д. агрипини, и, послѣ ове ријечи. 389) Д. њ уметнуто међу в и ш. 390) Д. трискет. 391) б. и Д. оу међу л и и, Д. , послѣ ове ријечи. 392) Д. њ међу о и м. 393) б. агрипини, Д. агрипини и послѣ ове ријечи. 394) љтеть се. 395) Д. тетрысканьгалии. 396) б. една, Д. една, и; послѣ ове ријечи. 397) б. и Д. оу међу в и д. 398) Д. њ уметнуто међу ж и и. 399) Д.; 400) б. и Д. и. 401) б. њ на крају, Д. њ међу а и т, и њ на крају. 402) Д. њ уметнуто међу ж и в. 403) Д. без интерпункције. 404) Д. њ уметнуто међу в и ш. 405) б. и Д. шести. 406) б. и Д. псалмъѡ, Д. , послѣ ове ријечи. 407) б. и Д. без интерпункције. 408) б. и Д. њ уметнуто међу в и ш. 409) Д. т међу а и и. 410) б. и Д. љстерътоу, б. , послѣ ове ријечи, Д. без интерпункције.

За тијем у оба катисмоу. 411) б. и д. е на крају. 412) б. и д. нема непоруни. 413) д. њ. 414) б. не, д. не међу т и м, и: послѣ ове ријечи. 415) амьгелъскимъ. 416) д. њ. и; послѣ ове ријечи. 417) б. ѿ међу т и м. 418) б. сѣдѣне, д. њ уметнуто међу а и м. б. ., д. , послѣ ове ријечи. 419) б. и д. по томъ. 420) д. њ уметнуто међу у и т, и не на крају, и, послѣ ове ријечи. 421) б. и д. и пред по семь. 422) д. не на крају, б. . послѣ ове ријечи. 423) б. все, д. вьсе, 424) д. не на крају, и, послѣ ове ријечи. 425) д. ѡмангелне и, послѣ ове ријечи. 426) б. и д. и нема. 427) д. ѡмангелнио. 428) б. и д. њ међу в и с, д. не на крају. 429) б. њ на крају. 430) д. за едѣно. 431) д. не међу о и т. 432) д. не у почетку. 433) д. вьскрьсьнь, б. без интерпункције. 434) б. њ међу в и у, д. ѿ у почетку и њ међу в и у, и, послѣ ове ријечи. 435) б. и д. оу на крају. 436) б. и д. ниомъ нема; него: и по томъ. 437) б. скрьшаѣтъ се, д. скрьшаѣтъ се. 438) б. и д. и пред подоваѣтъ, д. не међу а и т. 439) б. њ међу т и х, д. њ и њ на крају. 440) б. њ међу и и х, д. њ међу ж и с и међу в и м. њи међу и и х, 441) б. оу међу т и р и а међу љ и х, д. такође оу и нѣ међу г. и х. 442) б. и д. оу на крају. 443) б. и д. слоужѣтъ се. 444) д. њ. 445) б. же на крају, д. не међу њ и ж. 446) б. њ међу к и с, д. њ на крају. 447) б. д. међу з и м. , д. дѣ међу з и м., б. послѣ ове ријечи, без интерпункције. 448) д. не међу а и т. 449) д. њ међу с и в, б. . послѣ ове ријечи. 450) б. и д. њ. 451) б. и на крају. д. ни. 452) б. и на крају, д. њ међу в и д и и на крају. 453) б. ѿ међу и и шт, д. њ уметнуто међу т и м, б. . послѣ ове ријечи, д. , . 454) д. не међу л и м и не на крају; б. и послѣ ове ријечи. 455) д. њ уметнуто међу в и д. 456) б. без интерпункције, д. , . 457) б. и д. њ. 458) д. , послѣ ове ријечи. 459) д. оу међу д и х. 460) б. и д. њ

међу б и д и без интерпункције. 461) б. и д. њ међу л и т. 462) б. и д. њ уметнуто међу нт и н, д., последије ове ријечи. 463) д. њ уметнуто међу б и д, б. и д. , последије ове ријечи. 464) б. и д. њ на крају. 465) б. њ на крају, д. њ уметнуто међу с и н и њ на крају. 466) б. њ на крају, д. њ 467) д. њ међу с и в. и, последије ове ријечи, 468) б. и д. оу међу в. и д. 469) б. сѣи же, д. снѣи же. 470) б. и д. њ. 471) б. пѣти, д. ни на крају. 472) б. и д. њ. 473) б. ѣи. 474) б. ѡ међу х и м, д. , последије ове ријечи. 475) д. њ на крају. 476) б. . 477) б. и д. оу међу в и д. 478) б. и д. њ међу р и м., д. , последије ове ријечи. 479) б. и д. њ. 480) б. и д. њпадець, б. . , д. , последије ове ријечи. 481) б. њ у почетку 482) б. пѣти же. д. ни на крају. 483) б. и д. о. 484) д. ни на крају. 485) б. оу међу л и у, д. њ уметнуто међу с и л, оу у сриједи њ њ на крају. 486) б. и д. њкомоу. 487) б. и д. љубѣкомоу, б. код те ријечи на страни м, као поправка. 488) д. њѣ на крају. 489) д. њѣ на крају. 490) б. и д. да. 491) д. њ међу л и т и њ на крају. 492) д. , последије ове ријечи. 493) б. и д. њ на крају. 494) б. . последије ове ријечи. 495) б. и д. њ међу н и ю. 496) д. њ у почетку и оу међу њ и с. 497) б. . последије ове ријечи. 498) д. њ у почетку. 499) д. њю на крају. 500) б. ѡ међу х и м. 501) б. без интерпункције, д. , последије ове ријечи. 502) б. и д. оу међу в и д 503) б. и д. љи. 504) д. њ уметнуто међу к и т. 505) д. њѣ на крају. 506) д. њ на крају. 507) б. њ међу с и м, и оу међу м и шт, д. њ међу с и м, и оу међу м и шт, д. њ међу с и м, и оу међу м и шт, и њ у оба на крају. 508) б. оу међу в и шт, д. оу такође њ ља међу т и г. 509) б. и д. њ. 510) б. и д: љастѣ сѣмѣ, б. . последије ове ријечи. 511) д. њ уметнуто међу у и т. 512) б. и д. оу у почетку, њ њ међу з и ш њ на крају. 513) б. и д. њ међу м и т, д. . по

слије ове ријечи. 514) Д. њ у почетку. 515) Д. њ у почетку. 516) б. и Д. њ. 517) б. . послѣ ове ријечи. 518) б. и Д. и у почетку, Д. без интерпункције послѣ ове ријечи. 519) Д. , послѣ ове ријечи. 520) Д. њ уметнуто међу т и т. 521) б. и Д. годѣ нема. 522) б. и Д. оу међу б. и Д. б. њ међу д и т, Д. е међу д и т. 523) Д. њ на крају. 524) б. . , Д. , послѣ ове ријечи. 525) б. и Д. оу међу б и д. 526) б. и Д. закезати, б. . послѣ ове ријечи. 527) Д. њ на крају. 528) Д. њ на крају. 529) Д. , послѣ ове ријечи. 530) Д. аа међу т и г. 531) Д. оу међу д и х, и, б. послѣ ове ријечи. 532) Д. њ уметнуто међу ш и и, и и међу ы и м. 533) б. и Д. оу међу б и д, 534) б. ии въсьемъ вѣцѣ, Д. нѣ међу с и м. 535) б. и Д. ннѣ боудештемъ. 536) б. и Д. њ 537) б. и Д. сн. 538) Д. њ на крају, и без интерпункције. 540) б. въ лѣто, Д. въ лѣто и з ѣ з. — б. въсахъ послѣднѣ Сава грѣшныи. Д. въ сахъ послѣднѣ Сава грѣшныи.

На надвратнику нема овога потписа, који се наводи на пергамену, на којем је написан овај типик, и чува се у Карејама, као што сам то већ споменуо.

III.

УПУТАК, КАКО ВАЉА ЧИТАТИ ПСАЛТИР, ОД СВ. САВЕ СРПСКОГА.

У србуљи, која је споменута, код Савина карејског типика, као својина српског ученога друштва, под Н° 51, нашао сам упутак, како ваља читати псалтир преко седмице. Упутак је преведен с грчкога; а превео га је св. Сава српски; о чему има довољно доказа у самој упутку. С тога је за историју српске књижевности од не мале вриједности.

За чудо, како није спазио овај упутак Даничић, који нам је изнио обилно благо из српскијех књижевнијех старина у својем рјечнику. Толико зачудније, што је овај упутак у србуљи одмах иза типика карејскога, и, што је била дуго времена у рукама, које су с неописаном истрајношћу исписивале српске књижевне старине! —

Тако је исто ова књижевна радња св. Саве умукла неопажена и осталијем стручницима српске старе књижевности. А јамачно се ни данас не би за њу знало, да нијесам имао потребу, да упоређујем типик Савин онај с надвратника у његовој цркви у Карејама с овијем у рукопису и Даничићеву издању у „Књижевнику III“. Та ме је намјера на ову старину намјерила.

Упутак је овај преписан онога времена, кад је и типик Савин; јер га је исписала иста рука, једнакијем мастилом, која је — и поменути типик. Али је преписивач онаказио „Упутак“, недржавши се вјерно ориџинала Савина ни у језику, ни у правопису!

Штета! што приписивач није споменуо: ни матицу, из које је преписао, ни мјесто, ни годину! Иначе има заслуге, што нам макар и овако искварену сачува ову књижевну радњу нашег српског Светитеља, за коју се до сада није знало.

Исписао сам га тачно онако, како је у србуљи; са скраћеницама, интерпункцијом, и ортографијом. Никакве друге промјене нијесам учинио, осим, што сам састављене ријечи одвајао, и властита имена писао крупнијем словима.

Сказъ хотѣщоу дрѣжати ѷал'тирь съ. (1)

Бгѡнѡснїи ѡ прѣлѣженнѡи ѡ прѣпѡвнѡи ѡци нѡши. вѡмоу мїроу свѣтила. зѣмалнѡи а҃глы, нѣнѡи члци. испрѣва ѷ стѡ дѣа прѣданїа ѡночѡствовати навѣкше. ѡ бл҃гтїю бж҃їю просвѣтише се. ѡ х҃а вѡселикше вѡ прѣкрѡснїе ѡ дш҃е. Чтаго ради житїа ѡ. на дїавѡла повѣдоу показѡше. ѡ того многѡми ѡскоушенїи ражигѡемїи. ѡ ѡдбѣлѡше ѡмоу, паче злѡта ѡскоушена сїаю. ѡ мѡснѣ снѣга оуѣѣлише се. ѡ неѡцѣстав'на злѡта крилѣ мѡслнѣи вѡперивѣше на нѣа вѡзлетѣвше. ѡко бгѡпѡрнїи ѡрѡи. нѡмѡ ѡставиѡше оустѡвѡ бгѡпрѣданнаго пѣнїа ѡ. ѡ оумѡленїе молѡтѡи, ѡми же га мѡтѡи сеѣѣ сѡтворише. ѷвѡи бо ѡ часы сѡ межаучасни поѡхѡу ѡ сѡ мѡтѡами. ѡ сѡставиѡше ѡзѡорнїе ѷалмы сѡ мѡтѡами. ѡ нареѡше кнѡигы тїи часѡсловѡѣ.

Дроузы же ѡдинѡ ѷалтырь вѣз мѡтѡв поѡхѡу. ѡни же подѡвиженѡи соуѡе. сѡ мѡтѡами ѷалтырь оустѡвѡише поѡхѡу. ѡ стѡхѡи поѡан'нѡи ѡ трѡе сѡ поклѡнѡемѡ. таже ѷалтырь сѡ ѡ.

Да боудѣте вѣдомо вѡсаѡмоу хотѣѡмоу дрѣжати ѷалтырь. сѡ. да поѡѣ заѡутрѡню, ѡ часы ѡ кѣтрѡню. ѡбыѡно вѣз межаучасы ѡ вѣз мѡтѡи. нѡ сѡ ѡмоу боуди за вѡе тѡ. ѷптѣвѡ мѡдимѡнѡ вѡ сѡ до неѡидимѡи вѡргѡ мой. ѡ неѡиди-

(1) Круна дрѣвна слова.

мыи* вѣръ мой рекъ. и ѿко страшнѣ судь. и непостидную. та, ги помлоуи, м. та, прїидете поклѣнимсе, гѣ та, помлоуи ме бѣ. по тѣ канѣ стѣи вѣи, пѣ на прѣдѣ. та, слава въвышнѣ. тропрѣ. та, мѣткою, ги ги ѿзбѣ-ваки на. пѣ послѣди. та, ги помлоуи, мѣ аще ли е пѣ, н. и потѣ, прїидете поклѣнимсе гѣ и тако начни блѣжень мѣужъ. разумно а не брѣзере. и кончавъ прѣвою кадъ и та алуѣа. гѣ та, стѣ бѣ. прѣстаа трѣице. ѿче нашъ. и глѣтъ трѣстое, поклѣни се, дѣ. та, поклѣнна двѣ, ѿбо. та. мѣ, на рѣдоу. та ги помлоуи мѣ. аще ли е пѣ, нѣ. и поклѣни се гѣ глѣуѣ. прїидете поклѣним се, гѣ та. вѣ. кѣда. тако поѣ елико ти мѣщно. и почивѣ мѣло. и начни полунощницю. Блѣжны непорочны. и поскончаны лю-лоунощници. ѿпой, сѣ, кадѣзмѣ. и сѣтвори ѿ поуѣ, блѣгодаривъ гѣ. и покои въкоуси законѣно. и пакы въставъ прѣ заоутрѣню. и ѿпой, сѣ, сѣкамѣ, твореще поклѣни и трѣстое и прѣчаа ѿкоже оу прѣвой, кадѣзмѣ пнсѣ. и по тѣм поѣ за-оутрѣню. и чѣто ти изѣоудеть ѿ ѣалѣтира, тѣ изѣли въ дѣне аще ли рѣботѣ коую рѣбота. ноцѣ починаути хѣиши. то поѣтъ, гѣ кадѣзмѣ ноцѣю изѣли, а, гѣ, дѣнѣю. а не мозы ѿставити правила сего. нѣ на ноцѣ и дѣнѣ ѣалѣтирь да ѿспѣваеши. аще же брате еси въдрѣ. и разумѣши ѿко гѣ даеть ти сѣлоу и крѣпость на сѣавословіе еѣго. и оуспѣши изѣлати и въсь прѣже пришьствѣа сѣѣтоу, илѣ прѣже кон-чанѣа дѣне. то пакы заѣди и почны и ѿспѣны. ѣалѣтирь во некончается николиже. и аще къ оуставѣнѣомѣ ты прилѣжиши. то ѿ гѣ соутоубоу мѣзоу прїимаши ѿко пѣтъ та-ланѣтъ ѿ нѣго прїимѣ. десѣ еѣмоу въдаси. тѣ тоу въ прилѣжаны тѣоѣмѣ, и мене грѣшнѣаго помени мнѣха сѣ-воу. да тѣвоѣ сѣврѣшенѣемѣ, мой недѣбѣтътъкъ наплѣнитсе. ѿзъ во грѣшнѣ прѣѣписа ѣалѣтирь сѣ. похвалѣе стѣи ѿцѣ въдрѣе и дѣлѣготрѣпеликое жѣтѣе. своѣже похѣуѣиѣ не-моуѣ. и ѿканѣноую лѣно. и санѣноую тѣготѣ. аще ли еси

братѣ лѣтнѣмъ ꙗкоже ѿ аѣзѣ. нѣ ѡбаче въспрѣни. ѿ помысли дары ꙗже ѡбѣща гѣ даровати любащѣмъ его. и троужающѣмъ се его рай. вѣща бо вѣткны аѣль. ѿхже око не видѣ ни оухо слыша, ни на срѣце чѣкоу не възидоше. ꙗже оуготова гѣ любѣщѣмъ его. тамо бо желанѣ ѿ аѣглы приникнути. ѿ пакы вѣща. нѣсть слава міра сего, побѣна боущаго вѣка славы, такоже бѣво ѿ моука сего свѣта ничтоже соутъ при ѡнѣхъ. тѣпещетъ бо ѿ речѣ ѿ самы сатана. вѣси же любимиче. ꙗко постравиши чѣть ѿ слава. а лѣтнимъ ѿ непотрѣбны по покои телѣснѣмъ моука вѣчнаа. ѿ сѣа вса рѣсмотривъ. ѿ о гѣ оукрѣпѣсь, станы крѣпко на лѣности. ѿ начѣнь оуставъ свой ѿ кончан. да прѣимши мѣзоу вѣчнѣ. ѡще ли ѿ велѣми снѣмъ ѡбѣтъ еси. то понѣ ноцѣю аще ѿ мало начни елико можешѣ. оутрѣ всѣ испльниши. вѣща бо дѣхъ. твоей еѣ днѣ ѿ твоей еѣ ноѣ. тѣкмо ты не ѡстави прѣвилоу своего. по ѡсѣлѣть днѣмъ ѿ ноцѣю да испльниши. милѣ гѣна поможетъ ти : —

ѡзѣ же недѣшѣни ѿ лѣтнѣмъ и хоуди мнѣ сава. слышавъ ѿ видѣвъ ѡсѣлѣть сицеви. грѣчскѣмъ ѣзыку написанъ. сзжалихъ се помѣсливъ скѣе неразоумѣе понже неразоумѣе вѣхъ добрѣ грѣчскѣмъ. нѣ пакы оубоахъ се вѣды раба ѡно лѣтнѣмъ сзкрыкшаго тальнѣ. ѿ потыцѣ се вѣтѣю вѣтѣю, елико ми мѣцѣ дѣстиже ѿзложи. ѿ прѣда вѣмъ истины тѣжнѣмъ. да вѣ тѣбѣ прикоуѣ.

Сѣи же оуставъ, еѣ днѣ да дѣжитсе. да се зачинаѣ въ нѣ вѣчѣрѣ. аѣ въ пѣк до вѣчѣрѣ да сѣврѣшаѣ се. аѣ въ соуѣ, ѿ нѣ да не дѣжитсе. токмо соутѣ свѣтающѣ да ѿзмѣвши, еѣ, кѣ. на полоуноцѣи зачѣнь третѣю, дѣ. еѣ. зѣ. аѣ въ нѣ свѣтающѣ, дроуѣгое, еѣ. кадѣ. да ѿзмѣвши. зачѣнь, нѣ, дѣ, гѣ, аѣ вѣ. аѣ въ днѣ тѣкмо часы пой.

IV.

КЊИЖНИЦА ХИЛАНДАРСКА.

Књижница је хиландарска у једној ћелији више коридора опште ручаонице (трпезарија) на првом спрату са западне стране саборне цркве. Та је ћелија доста пространа; али није грађена за књижницу, него је по потреби у њу смјештена. Изложена је опасности од ватре, као што је већ један пут 1722 г. изгорио јужно-источни дио хиландарских зграда, или, како Хиландарци веле „махала“. У томе су дијелу биле: еклисијарница и ћелија за архијереје (госте), у којој је управо тога времена сједио босански митрополит, проучавајући старине хиландарске. Једнога дана буде позван од игумана неких светогорских манастира, да им закаљуђери неколика „искушеника“; а ватра букне ноћу, и изгори јужно-источни дио Хиландара. У еклисијарници и архијерејској гостинској ћелији изгорјеле су многе старине и хрисовуље, међу којима је и грамата грчко-никејског цара Јована Вата ња о часном „древу“, које је даровао св. Сави српском; и, што је још штетније, изгорјела је историја Хиландара, која је била у тој ћелији на читању босанскога митрополита!

Старци хиландарски причају са сузама о томе несрећном догађају, као и то, да је ту историју писао сам св. Сава српски.

Ћелије су пограђене и поновљене; а историју, старине и хрисовуље бог да прости! —

Књиге су у књижници поређане на полицама без икаква реда. Било је започето нумерисање књига; али је и то недо-

вршено. Ну није никакве штете, јер књиге нијесу сортиране: ни по форматима ни по струкама, нити је нумерисање почето по азбучном реду; него просто, да се зна колико их је на броју! —

Књиге су већином србуље литурђичне садржине, писане и штампане; међу којима су и оне историјске садржине н. п.: животописи: Немање, св. Саве, цароставник и т. д.

Бавећи се 8 дана у Хиландару, оно мало времена, што ми је претицало од онијех послова, ради којих сам ту дошао, употребио сам на прегледање књижице нахвалице српских старина. Али, да се прегледају, проуче и стручно опишу све старине, у Хиландару, не би доста било ни 8 мјесеца, камо ли по неколико часова за то 8 дана.

За пратноца у Хиландару имао сам оца Јевстатија најинтелигентнијег члана хиландарског сабора, родом из Бугарске, који се учио у кијевској духовној академији. У прегледању књижице доста ми је олакшавао, јер као што мало прије рекох, књиге нијесу у реду; те сам му врло захваљан за дубазну услужност.

Књижица је хиландарска најбогатија у рукописнијем јеванђељима на пергамену и хартији. Ја сам их нашао на свијем полицама и на брзу руку прегледао равно 48. Јамачно, има их још у тој гомили по полицама. То је богатство, какво се нигдје ни у једној библиотеци не може наћи. И сва су та јеванђеља српске рецензије, изузевши неколика бугарске. Има их с веома лијепијем арабескама, минијатурама и миницијалима у злату и разнијем бојама.

Србин, кад их види и уједно погледа саборну велељепну цркву, не може, да се не усхити неком тајанственом божанском радошћу и да се не диви тој средњовјеочној српској умјетности.

Ту је и она дивна завјеса за царске „двери“ у саборној хиландарској цркви, коју је везла српска великашница, кћи

Воихне ћесара, а жена деспота Угљеше, позније калуђерица Јефимија. Завјеса је дуга и широка, колико су и царске „двери“; извезена је чистијем златом, сребром и разнобојним свилама на првеном од тешке свиле атласу. У сриједи је слика Спаситељева; а с једне стране Јован Златоуст; с друге Василије Велики; изнад Спаситеља два анђела држе двије заставе с натписом „агѿос“; оба светитеља држе листове у рукама с цитатима из њиховијех дјела; а највећи је и најважнији запис испод ногу спаситељевијех, у којем је између осталог име везиље приложнице и година 1399, кад је завјеса везена. Овај је запис цео штампан у Гласнику V српскога ученог друштва стр. 298—299; за то га овдје и не прилажем.

На тој је завјеси показала Српкиња деспотовица толико дара, и вјештине, да ће вавијек имати велику вриједност у историји српске умјетности.

Отац калуђерице Јефимије, ћесар Воихна управљао је за вријеме цара Душана Драмом и Сијером (Серез) у Македонији управо до Солуна; умро је између 1357 и 60 г., и сахрањен у Хиландару с десне стране саборне цркве изван до самога зида ондје, гдје је израсла лоза из гроба Немањина прије 6 вијекова, која рађа и сада најдивније грозђе; и о којој се у Хиландару и у опће у Светој Гори причају чудеса.

Послије Воихнине смрти управљао је Драмом и Серезом његов зет најприје ћесар, позније деспот, Угљеша Мрњавчевић и т. д.

Поред све добре воље нијесам могао с краткоће времена да то сакровиште српског књижевнога блага опишем онако, како би задовољило научну потребу. То жалим; али другачије није могао бити.

Барем сам успио толико, да испишем из онијех јеванђеља, у којима сам нашао: записе, године, кад су и гдје писана и имена писаца.

Један је међу тијем записима од не мале вриједности за нашу историју; јер се у кратко описују својства Душанова и границе његове државе.

Јеванђеље је, у којем је тај запис на пергамену, српске рецензије умјетнички написано; а прилог је Хиландару од краља Душана — дакле прије, него што је постао цар. Година, кад је писано, није забиљежена. Али се у запису лијено каже, да је писано „господиноу краљу, устѣрѣ-томоу Стефану“; па даље вели: и кѣ то лѣто наустѣ здати монастырь архангела Михаила въ Призренѣ града“. Из овога се записа види, да је Душан почео задати манастир св. арханђела Михаила у Призрену док је још био краљ; а довршио га је, као цар 1348. г.

Писац јеванђеља, укратко описујући у томе запису Душанове врлине, вели да ни један хришћански владалац тога времена није био ни угледнији, ни физично љепши од њега.

А Филип Мезијер, описујући посаобину написану цару Душану, по што се зацарио, између осталог вели: „qui quidem Rex inter omnes homines mundi suo tempore maior erat corpore, et terribilis facie“. (= Тај краљ бјеше већи тијелом од свијех људи на свијету, својега времена, и страшан у лицу)⁽¹⁾.

Очигледна разлика између нашега домаћег и иностраног писца о Душановој физичкој љепоти: први вели, да је био најугледнији међу свијем хришћанскијем царевима онога доба; а други вели, да је био већи од свијех људи, и да је страшан у лицу.

Ову драгоцену биљешку писца хиландарскога јеванђеља нашао сам на листу пред почетком јеванђеља Матејева послје предговора и заглавака јеванђељскијех. Писана је истом руком, словима и мастилом, која је писала цијело јеванђеље;

(1) Гласник XXI стр. 283.

те је за то драгоценија; јер је аутентична и писана, у Светој Гори у лаври св. Атанасија атонскога.

Читаоци ће наћи и ову биљешку с осталијем на крају.

Али, како се до сада није знало за њу, и због важности за нашу историју, навешћу је и овдје:

„Снѣ божѣственѣмъ и прѣблѣжанѣмъ книга рекъше тетраевѣаггелъ писѣ се въ свѣтонъ горѣ благоуѣственѣмоу. и христолюбивѣмоу. и свѣтородномоу. прѣмысокумоу. и самодръжавномоу господиноу кралю, уѣтверѣтомоу Стефанѣмоу. юмоу же богъ подасть по млости своѣмъ. и молитвѣмъ свѣтихъ юго прѣродителѣ въ ѡбѣдрѣжаніе и въ ѡбласть нѣмѣти всю сръбьскоу землю и на Загоріе даже до Бѣниш. грѣуькоу землю даже до Мороуьнца града, рекъше Хриstopолѣ. на Солоуьнѣ и Днѣкантію всю даже до Драга. Се же вѣсть по дарѣ божію. добродѣтели юго дѣлѣ. млостыкѣ бо кѣмъше пауче мѣри, кроткѣ долготрѣпѣливѣ. мѣжѣствомъ оукрашенѣ и красотѣю тѣла. ꙗко ни юдиномоу таковомоу кѣзороу бити въ благоуѣстыиѣхъ царнѣхъ. и въ то лѣто науѣтъ здати монастырь архангела Михѣала въ Призрѣнѣ градѣ. на помощъ и на спасеніе да моу ѣсть доуши и тѣлоу еговоу. а хѣтѣше уиѣсти си тетраевѣаггелъ поминѣнте прѣворѣченѣаго Стефѣна краля“.

Други запис истога писца на крају овога јеванђеља, који је врло интересан с црквенога гледишта, навешћу заједно с овимъ овдје и осталијем на крају међу записима.

Прегледајући у књијници ово обиље српске црквене књијевности, нађох једну србуљу на пергамену црквенога потног пјевања, која је већ позната из Григоровићева путовања и осталијех ученијех походаца Хиландара. По ва-

рактеру језика и правописа у њој, може се рећи, да није старија од 17. в. Исписао сам из ње једну стихиру с нотама, која се пјева на вечерњи Васкрсења, и коју ћу приложити на крају.

Нађох још једну србуљу по спољашњости тамну и худу, али по унутрашњости садржином сјајну и драгоцјену, коју до сада ни један од ученијех путника, који су прегледали хиландарску књижницу није споменуо. У њој се налази поред осталог и животопис српског до сада мало познатог калуђера Исаије. А од колике је важности, лако ће се појмити и оцијенити, кад се прочита цео, којега овдје прилажем.

Овијем ће се попунити једна велика празнина у нашој црквеној и политичкој историји.

Поред тога у овој је србуљи важно још и ово: осам дијелова Константинове граматике; кратки упутак за правопис; и кратка повијест „*О писменихъ Урьноризца Храбра*“; која је до сада позната по бугарској реценсији.

Србуља је на хартији средње 8-не у кожаном повезу без копача. Има 105 листова. Многи су окрзани и сви исцрвоточени по крајевима; а гдјегдје и између редака и слова. Окрпљени листови свједоче, да је много читана, а и повезивана више од један пут. Нема имена пишчева ни године, кад је писана. Али и осим језика и правописа откривају још и неки дијелови њезине садржине, да није старија од 15 вијека; н. п. правопис Константина философа, учитеља српскога код деспота Стефана Лазаревића.

На реду је, да изложим у опће њезину садржину; по томе ћу исписати у цијелости: животопис Исаије, осам дијелова граматике, и повијест о словима Црнорисца Храбра.

На листу 1) (црвенијем словима): *мѣсеца ѿюніа бѣ (12) днь слоужба прѣподобнаго ѿца нашего Петра аѿѿнь-*

скаго творенїе. Геннадїа иеромонаха. и domestика. на малѣи вѣтерьни. стихиры. гласа ѿ (8) ѿ прѣславное: —

На листу 17) мѣсеца тога ѿ (17) прѣподобнаго и богоноснаго ѡтца нашего Антонїа великаго. на малѣи вѣтерьни. стихиры. гласа ѿ (2) егда ѡт дръва.

На листу 33) мѣсеца тога ѿ (12) память прѣподобнаго ѡтца нашего Петра, афоньскаго стыхъ: — нѣкъ оубѡ и т. д.

Сн прѣподобныи ѡтць нашъ Петръ. бѣше оубѡ въ царство Васїла царя грѣьскаго Македона. родѡмъ сїи Невръ. сынъ царя невръскаго нѣнѣмъ, Варзавакъ. и т. д.

На листу 38) ѿцнїа. ѿ (12) житїе и жїзнь нѣ въ свѣтхъ ѡтца нашего Петра, афоньскаго. благослови отъѣе: —

На крају ове повијести на листу 69 има таїном бѣвнѣцом овај записъ: з не ѿ с к и с л у н ѣ з ѣ. — коїи сам разријешно = Генадије domestикъ.

На листу 70) ѡсьмь ѣстни слова. кѣлко глаголюеть, и пишеть: —

На листу 79) Курїлъ философъ. Сїа словеса въ кратцѣ изъбранїаа. ѡт книги Константина философа. оцѣтелемъ срѣьскаго. бывшаго при благоуаствїемъ деспотѣ Стефанѡу. сыноу стараго кнеза Лазара.

На листу 87) ѡ писменехъ Урѣнорнѣца Храбра: —

На листу 90) мѣсеца аѣтоуста кѣ (21) память (овдѣе једна рїјеч изъблїједїела) прїспоминнаемаго прѣподобнаго ѡтца нашего Нсаїе и т. д.

На листу 98) житїе и жїзнь прѣподобна и богоноснаго оца нашего Фїлотеа нѣ постнѣвшаго се въ афоньсцен горѣ. благослови отъѣе: —

Ова је повијест о Филотеју писана брзописомъ, а једна-квїемъ машиномъ као и она о Исаїи.

V.

ЖИВОТОПИС СТАРЦА ИСАИЈЕ, КОЈИ ЈЕ ЖИВИО У XIV ВИЈЕКУ.

Исаија се родио у српском Полимљу за вријеме краља Стефана Дечанскога. Отац му је Ђорђе, а мати Калина из реда српске властеле. Научивши га књизи у својем дому и васпитавши у духу властеоском, даду га српском краљу у дворску службу по ондашњем дворском и властеоском обичају.

Нашега је Исаију жеља вукла више манастиру и аскетичком животу, него сјајном двору и свјетском уживању. За то једнога дана побјегне из краљева двора у манастир св. Јаћима у Сарандапор. — Игуман га с братством радосно прими и закалуђери, гдје дуго остане. На пошљетку зажели, и с благословом игумана сарандапорскога отиде у Свету Гору у српски манастир Хиландар.

У Хиландару је тада био игуман у оно доба чувени старац Арсеније, којег спомиње и епископ рашки Никодим у запису крмчије рашке 1305 г.; он прими Исаију за својега ученика.

Исаијини добри родитељи: Ђорђе и Калина једнако су о њему мислили и за њим чезнули. А Исаија опет мислио је, како, да приволи своје родитеље, да се закалуђере.

На пошљетку одлучи, да ради тога походи своје родитеље у Полимљу. Родитељи његови видећи први пут својега сина, као монаха сијерна и побожна, плакали су од радости.

Исаија, склонивши своје родитеље, да се закалуђере, позове једнога дана свештеномонахе, те их обоје замонаше, до-

бивши у калуђерству имена: Ђерасим и Тодосија. По том проживе у монашком и испосничком животу још неколике године.

Па, кад је било Богу угодно, да се с овога варљивога свијета преселе на други — вјечни и истинити; обоје умру једнога дана, и буду, по причању животописца Исајијина, сахрањени у један гроб.

Њихов се захвални и побожни син, монах Исаија, усрдно молио Богу за спасење душа својих добријех родитеља.

Наш се Исаија прочује својим строгијем монашкијем животом, памећу и ученошћу, како у Светој Гори, тако и у српском народу.

Кад су цар Душан и царица Јелена походили Хиландар и Свету Гору 1348. г., тада је престарјели игуман Арсеније, којег је цар Душан веома поштовао, при смрти препоручио Исаију царевој наклоности због врлина и даровитости.

И заиста је наш Исаија био велики љубимац цара Душана. То се потврђује и једном хрисовуљом, коју је дао манастиру руском св. Пантелејмона у Светој Гори 1349. г.

У XIV вијеку Русија није била још првога реда јевропска држава. Њезини кнежеви (владаоци) или нијесу могли или нијесу хтјели, да сврћу своју пажњу, и да помажу руском манастиру св. Пантелејмона у Светој Гори; оставивши га и са свијем заборавивши. С тога је тај манастир тада био не само у оскудном стању, него је почео да се руши и готово са свијем да запусте. На пошљетку дође у њ наш Исаија, те припадне с молбом цару Душану за помоћ и поправку манастира.

Цар Душан, којег је Света Гора признавала за цара, не осврћући се на анатему цариградскога патријарха Калиста, коју је изрекао на њ и српску цркву последије сабора у Скопљу и за њим у Серезу, уважи ту молбу, одредивши обилну по-

моћ, и тијем поставши други ктитор рускога манастира св. Пантелејмона; желио је да се са свијем поправи и у добро стање поврати.

За ово се најбоља потврда наводи у Душановијем хрисовулама, које се чувају у истом манастиру у Светој Гори, и које је објелоданио руски вриједни архимандрит Леонида у XXIV „Гласнику“ српскога ученог друштва.

Да би се ова Душанова жеља и одлука тачно извршила, ваљало је наћи вјешта и часна извршиоца. За то цар Душан изабере својега љубица Исаију, говорећи у једној својој хрисовули:

„Понска же царство ми съ великимъ прилежаннемъ, иже на сие богоугодно дѣло послужити могъштаго; ѿвратохъ же уѣстнаго къ иноцѣхъ, мнѣ же многолюбимъ и кѣрна монаха Ісаію, и на сего наложихъ късакѣ молечение и промышление ѿ сего светѣмъ обѣзѣмъ, томъ нехотѣшѣ, съ великимъ змишлениемъ и метаниемъ, възвѣзъ и съ благоуѣстникомъ и прѣвѣзлюбившию ми царицею акѣвстикею кѣра Еленѣю. Ѿнъ же моление наше прѣзрѣти не могъ, покнизъ се и прие⁽¹⁾).

Наш је Исаија својом памету, побожношћу, ученошћу и утицајем у српском царском двору чинио много добра светогорскијем манастирима; особито: Хиландару, св. Пантелејмону и св. Павлу.

И поред свега тога завист некијех светогорскијех калуђера, није ни њега минишала; те је морао преживјети горкијех дана и година;

Ружна црта, али појамна; јер обично гори завиде бодљима, и чине им, кад год могу, свакојаке пакости! Ну та-

(¹) Гласник XXIV стр. 234.

кијех је појава бивало у свијех народа од како је свијета и вијека, и биће их вазда.

Благо ономе, којему завиде за људске врлине и добра дјела! —

Наш добри старац Исаија надахнут науком јеванђелском, побожношћу, мудрошћу и узвишен срцем и душом над свијем страстима и људскијем ништавилом; веледушно је опраштао увреде, и монашком смјерношћу и трпљивошћу савађивао тешкоће.

Он је страдао још и од разбојника, који су често у средњем вијеку нападали на поједине манастире у Светој Гори.

Једном, идући са своја неколика ученика у манастир св. Атанасија атонскога; ухвате га морски разбојници, и одведу на свој брод, мучећи га нечовечно и грозно! —

Исаијин животописац вели, да је трпљиво сносио те муке; хвалећи га и преузносећи до неба завршује, да га је Бог избавио из руку разбојничкијех.

Наш је Исаија радио и на пољу књижевном. Знајући добро грчки, превео је Дионисија Ареопагиту по настојању митрополита серескога Тодосија. У драгоценом запису, о томе пријеводу, који се чува у бечкој дворској библиотеци, споменуо је у кратко пораз српске војске на Марици 1371. г. под краљем Вукашином и деспотом Угљешом⁽¹⁾.

И што је најважније, сва заслуга припада овоме знаменитом српском калуђеру што је скинута анатема са српске цркве, владалаца, свештенства и народа за вријеме кнеза Лазара и српскога патријарха Саве.

Изабраши 4 најспособнија калуђера: два Грка и два Србина, који су знали изврсно грчки, и били уједно вјешти

(1) Миклошић Chrestomathia palaeoslovenica Vindobonae 1861. г. — Из ове је хрестоматије извадио тај запис г. Стојан Новаковић и штампао у „Примјерима књижевности и језика старог и српско-словенскога“, окренувши га на српски изговор стр. 372. Биоград 1877. г.

говорници, као што је и Исаија; а један је међу њима био и дубоки зналац канонскога права; упути се с њима у Цариград: гдје изради код тадашњег цариградскога патријарха Филотија и грчкога цара Јована и сина му Манојла Палеолога, да се скине анатема са српске цркве, коју је метнуо, као што се зна, цариградски патријарх Калист онда, кад је Душан подигао српску архиепископију на патријаршију и краљевину на царевину.

Шта се и колико зна из Цароставника о старцу Исаји и скидању анатеме с наше цркве, навешћу овдје ради веће пуноће овога животописа.

„Уъстъѣнѣшии же старѣцъ кнрь Нсанѣ зълѡбѣ сѣи нераздрѣшѣномъ видѣхъ, ревѣнѡстѣю раждѣть сѣ божѣствѣною, приидѣ къ кнезѡу Лазарѡу, и сѣказѡуѣть ѣмоу о кѣштѣ. кнезъ же Лазаръ боголюбѣнъ сѣи и многѣми добродѣтельми оукрашѣнъ, сѣи оуслѣшавъ иже о прѣдрѣченѣи зълѡбѣ, въ мнозѣ печѣли бысть; посѣлаѣть старѣца кнр Нсаню къ патриѣрѣхѡу сръбьскому Савѣ. и пришѣдъ иеда оумоли ѣго о сѣмъ раздрѣшѣнии; онъ же прѣклѡниъ сѣи моли старѣца Нсаню понти къ Цариградѣ понскати о сѣмъ раздрѣшѣнии. онъ же сѣмоу повинѡуъ сѣи шѣо понти, и пришѣдъ къ кнезѡу възѣть отъ ѣго иже на потрѣбоу довольнѣи, и тако иѣлаѣть сѣи поутѣ. поѣтъ же сѣи собою уъстъѣналѣо къ добродѣтелѣхъ бѣжѣшлѣо прѡта Свѣтѣиѣ Горѣ кнрь Теофанъ и двѣ оуѣеника ѣго Снѣвѣстра и Нифѡна, сѣи сѣи и Никодѣма глаголѡмъ тѣлѡкатѣли, и сѣбороу въсѣмоу опѡвѣдаѣть, старѡи царѣниѣ кнра Ёлѣисѣвѣти и въсѣмъ соѣштѣнѣмъ властѣлѡмъ. таже къ Скѣтоѣю Гороу въшѣдъ, и отъ тоѣдоу въ корѣбѣ въѣзѣ царѣствоѣѡушлѣо гѣада достигъ, стрѣъ и бѣды многѣи приѣмъ, царѣствоѣѡуштоу тогда Калѡшѣноу Палеологоу и сѣноу ѣго кнрь Мѡноѣлоу. патриѣрѣхѡу кнрь Филоѣею моѣжоу добродѣтельнѡу и прѣмоудроу. таже оуѣздѣно бысть пришѣствѣи старѣца Нсанѣи и вѣна иѣеже рѣди

принде; и приѣтъ сего патрирѣхъ и късь съборъ, ꙗкоже ѣстъ азпо, съ уѣстнѣю многою. Таже съѣтъ сътворѣше о семь. прѣштають прѣжде бѣхъша заправштенихъ и отълоуѣннихъ цара и патрирѣха и късьхъ живыхъ и прѣставлявшихъ се, и приѣмають въсе архiereи и иереи въ приобѣштениѣ и съслоуженнѣ. бѣхаетъ же здѣ изъто лоуѣше ради снхъ пришедшихъ, паѣе же за кнрѣ Исаию, по нѣже къ зѣло възлюбаетъ патрирѣхоу. того ради дароуѣтъ не къ томоу нѣтъ архиепископа сръблемъ, нѣ патрирѣха само-властна и никимъ же обладаема, единоу о семь дакъше заповѣдъ, ꙗко аште оукрѣпѣтъ се сръблѣи, и грѣхъскимъ пакы страны примоуѣтъ, митрополитъ и поменъ тѣхъ рекъше патрирѣхоуѣхъ да не прѣмѣнѣтъ, ꙗкоже и съборѣнахъ повѣзѣвають правѣла и семоу бѣхъшоу, написоуѣтъ къ потѣрѣженнѣю снѣгелѣи, и отъпоуштають ѣго съ любокнѣю и уѣстнѣю, и съ нимъ два уловѣка изѣрана къ лоуѣшему изъвѣштению, въ скѣштенионцоуѣхъ кнрѣ Матѣи и кнрѣ Монсеѣ. нѣже пришедше въ Призрѣнъ ꙗко отъ лица патрирѣхоуѣа, и въшедше въ цркъвъ црѣвоу слоужѣше и приобѣштѣше се свѣтителѣмъ и скѣштеникомъ сръбъскимъ отълоуѣченнѣмъ прѣжде“⁽¹⁾.

Мимо ово ништа се више није знало до сада о овоме заслужномъ старцу Исаји. А сада с наласкомъ његовогъ животописа знамо: гдѣ је рођен; кад; ко су му родитељи; гдѣ се учио; гдѣ се забалуђерио; шта је радио; и, какве заслуге има за српску цркву и књижевност.

Ево дакле тога животописа:

„Мѣсеца августѣа кѣ (21) памѣтъ (овдѣ једна ријечъ изблиједјела) приснопоминнаемаго преподобнаго оца нашего Исаѣе (изблиједјела двије ријечи) Исаѣи доухъ приѣмлетъ небесѣи въздоухъ. тѣло же на землѣи остави доухомъ своимъ уѣдомъ, велика оутѣшенѣа и радости. на землѣи остави

⁽¹⁾ Даничић. животопис краља и архиепископа српскихъ стр. 381 3.

Исаѿа създанноую нокоую ѡбнтѣа уедаѣмъ спонимъ доухов-
нымъ Христе мон. на небеси доухомъ въселимъ се въ кѣунне
обнтѣа. добродѣтельнѣи твои сладкѣи езыкъ аште оугасе
на земли, ѡ отъе, нѣимашн въ кышнѣиныхъ небесныхъ оумовъ
сладуаншоую вестдоу. Възнде ѡтъ соудоу въ кѣздоухоу ве-
ликаа слава Исаѿа емоу же слава великаа на земли. тебе
принеше небеснаа селенѿа, ѡ отъе, и деже оуготова богъ
любештнимъ него, и насъ оубогахъ немощнѣиныхъ и многими
скрѣпни одръжнѣиныхъ, неостави светими молиткѣаи насъ.

Въ кѣ (21) сладка вестѣа Исаѿа оуспе, ѡ господи:

Сѣи преподобнѣи и приснопомнѣаѣи блаженнѣи ѡтѣць
нашъ Исаѿа. бысть рожденѣе и въспитанѣе српскѣе земли.
ѡтъ епархѣе глаголемѣе Лѣманъ.

У једној хрисуваѣи краља Милутина спомиње се међу
осталцијем српскијем епископијама и лимска, на којој је тада
био епископ Андоније⁽¹⁾.

На једном србуљском апостоу у Народној библиотеци,
који је нађен у пчинском манастиру у вријеме српскога рата
за ослобођење и независност и послан од врховне команде,
има овај запис:

„Съкрѣпни се ѡ боуъ сѣи прахѣи. храмъ скетѣиныхъ апо-
стола Петра и Павла. митрополѣе лимскѣе поклѣнѣемъ
прѣѡсвещеннаго митрополѣа лимскаго кѣрѣ Флаѡѡѡа.

Въ многометежнѣе вѣрѣе,
кѣ лѣто 7200 (= 6950 = 1442).

Многогрѣшнѣи Рѡманъ“.

Ова је лимска епархија установљена за вријеме краља
Милутина. Главно је сједиште њезина епископа било у сада-
шњем Бијелом-пољу на Лиму у манастиру светијех апостола
Петра и Павла. Тако је постојала, како прије рођења на-
шега старца Исаије, тако и послѣе његове смрти.

(1) Архим. Леонѣа. Истор. опис. срб. цар. лаври Хиландара. Москва.
1868 г. стр. 25. — Опис. древ. срп. 1847 г. Аврамовић.

Роди же се при благоуастивѣмъ и христороуменѣмъ самодръжци всея сръпскіе земли и подоумакскіе и поморскіе и арканашкѣ светомъ краан Оуросин. ѿ благородноу и благоуастивоу родителю, ѿцыа Геѡргѣа матери же Кладѣи. въспитанъ же бысть отрокъ съ и наоучень книжми. бѣше бо многолюбимъ родителю своимъ. и хотѣхоу его прѣдати въ полатоу царевн. онъ же послоушавъ створи имъ волю въ мало време. и нехоте ѡскрентн ихъ. ѿ младнхъ бо нокъ възлюбилъ бога. всѣмъ срдцемъ и всею доушею. Евангелское слово оуслышавъ. нже оставиъ ѿцыа и мать, и сва красна мира сего. сторицею приѣметъ и жизнь вѣчноу наслѣдитъ. онъ же ѹмилъ се доушею и оставиъ царскаа и полатоу. отцыа же и мать, и любимоу дружиннъ, и сва краснаа мира сего. и аене възъмъ крсть свон, послѣдова Христоу. и оустрымъ се кржа. и пришьдъ достиже въ скетѣи монастырь светаго ѿцыа нашего Іѡанѣа нже въ Сарандпорн. и тоу приетъ бнѣ ѿ нгоумена и ѿ все братіе съ радостію. и тако постригъ власы приетъ аггискъ образъ ѿ светаго нгоумена и ѿ все братіе.

Желаніемъ доуховнымъ испльненъ се прѣиде въ Светоу Гору аѡнскоу, и дошьдъ въ скетѣи и уастѣи монастырь прѣсветые богородице Хиландаръ нарицаемѣи. и тоу съ радостію приетъ бнѣ ѿ нгоумена и ѿ всея братіе. Оусрдное и троудолубное его житне елико показа и то исповѣсть. трпѣнѣ. смѣренѣ. послоушанѣ. въздержанѣ поштенѣ. бѣанѣ. кротостію благоговѣнѣ. молитвами и молениями, и всакими добродѣтели оукраши се яко прѣвѣзти житнемъ въ пльн аггеловиднымъ, все мнхы соуштею въ тон светон ѡбнѣан. югда же достиже въ съвршена моужа добродѣтель. въ мѣроу возраста испльненѣ Христова. югоже и видѣвъ богъ, нже сва провиде и вѣдѣи. и хотѣи всея спасти се и въ разоумъ истиннѣи прити.

Божьстаннымъ посвященїемъ и благодатно прѣсвѣтаго доуха подѣи се. иже не себе единого на висотоу възведе доколы еъ. нъ собою поутъ и родителема сконма показавъ. и тѣмъ привести къ добродѣтели аггелскаго житїа възведе. възхотѣвъ ѿтїти и видѣти отъуство си. и якоже прїиде къ родителемъ сконмъ и они видѣхше, познаше его. Ѳ, радости ѿ веселїа елика даровахше се тѣмъ тогда. видѣхше свое уедо аггела въ палти к нимъ пришдыша. радостїю весельхоу се и скреню любезно нѣкакъ испльнѣхоу ѿнъ слышан, толико време любимаго невидѣхше. Блаженъ же ѿтѣцъ нашъ Нсаїа не трѣпѣ на мнозѣ славити се родителн и сѣродинны сконмн. нъ въскорѣ призвавъ свещенныенномъ моуже доуховныѣ. и снхъ доушепользнымъ словесн оувѣштавъ, и аггелскымъ образомъ оукрашѣвъ наоутн ѿ ксемъ, ѿ нже како подобаетъ ннокомъ подензати се доуховно. и снхъ прѣименовавъ, ѿтѣца Герасимъ, матере же Феѡдосїа. таже о нихъ много помолнхсе. и асне ѿтѣ нихъ изиде. тѣмъташе бо се яко да не на мнозѣ закѣсннть ѿтѣ прѣдѣжающаго кемоу любимаго и сладуаншаго поденга доуховнаго. Семоу же пришдышоу въ свою обитѣль. прѣподобниже родителе него. добрѣ подензавше се якоже подобаетъ богооугодно пожнѣше елико време съ миромъ сконуаше се богооугодноу сѣмьртнїю божїемъ повелѣнїемъ и оба въ едїнъ днь. и тако положнше богооугоднне въ единоу ракоу и погребохше.

Ѳ уюдесїи дненимоу. якоже мню и снѣ богъ сѣдѣтъ радн своего оугодника ѿтѣца нашего Нсаїе молитвamn.

Блаженъ же оуслышавъ ѿ днениомъ оуспени тѣстныхъ роднтель своихъ. и благодарнѣвъ всеблагаго бога ѿ нихъ много молнтвовавъ радостїю доуховною много възрадова се. и тако по семь благодатнїю доуховною поденже се къ послоушанїю. и обрѣтъ нѣкоего велика старца проскѣштена доушею. ради еговѣхъ доуховникъ многихъ добродѣтелен

именемъ Арсенїа. семоу о господи покинѣа се въ есако послоушанїе и покоренїе. и многымъ тѣштанїемъ потрудише се и томоу посаожнѣе богоугодно аже подоваеть своемоу ѡтцоу доуховному еанко време.

Сего великаго и светаго старца Арсенїа благоустьемъ и христолюбивїи царь нашъ Стефанъ много любаше. и елики оусердно послоушаше. ради многыхъ его доуховныхъ добродѣтелен. Югда же прїнде благоустьей царь нашъ Стефанъ въ Светоую Гороу, прїде къ старцоу великому Арсенїю. и много бесѣдоваше и насладивше се доушеползнихъ словесъ. примы светїи старць за роукоу ѡтца нашего Нсаїоу глаголетъ. благоустьей царю и христолюбивїи. време ѡнствїа моего пришло юсть, и се азъ идоу въ поуть ѡтца монахъ и ктомуу къ палти немаша мене видѣти. и се тебѣ сынъ мой доуховни Нсана и нмѣи его къ мѣсто мене въ есако исправленїе и оутѣшенїе твоимъ доуховнымъ исправленїемъ. И отъ того времена толкоу зело показа благоуствїи царь Стефанъ въроу и любавъ и поустына бжженимъ ѡтци нашимъ Нсаїи еанко немаша како исповѣдати. Таже стар(ь)ць Арсенїе прїнде ѡтъ сего живота къ богоу. По оуспени же светаго старца изиде ѡтца нашъ Нсаїе въ мѣсто безмально съ оутенникомъ сконмы Снавестромъ, въ мѣсто глаголемое светаго Павла поустиннаа. имѣе и съвѣтника и сподвижника бжжанаго и прѣподобнаго ѡтца Дїонїїа ѡскештеннаго. и тоу прѣпроходникъ време доволно въ многомъ боренїи и подвизи. И отъ тоудоу наставаемъ доухомъ светымъ. прїнде въ скетоую ѡбитель светаго и славноа великомоуученика и целеника Панделенимона. За неже въше и прѣжде светомоу томоу мѣстоу много помагалъ и покрѣпшалъ, и сїе кдѣхъ пороушено запустѣло мало не до конца. и подвигсе рекностноу божественю, порекновѣкъ светомоу Флаксїю афонскомоу. призвѣе помощь божню и светаго великомоуученика Панделенимона. и приемъ съвѣтъ и благо-

сложеніе ѿ скетыхъ и доуховнѣхъ ѿтѣцъ. нѣнде къ благовѣстникоу царю Стефану. кидѣ же его Стефанъ царь великою радостію възвеселисе о пришествіи его. и насладишеся се доуховныхъ и божественныхъ словесъ. Сказавъ ему о всякихъ вѣстехъ иже имаше, и ѿ обновленіи и подвиженіи монастыра скетскаго Панделенмона, и о нинѣ потребахъ ноуждѣи скетогорскихъ монастырен. помози и заступленіи и покрѣпленіи. Благоуствѣи же Стефанъ царь. многооусердно и обрадованъ весело приѣтъ глаголющихъ всякъ ѿ отца изшего Исїе. такожде и благоуствѣла царица Елена многооусердно прїимаше словеса его. и кса елика въсхотѣ съ радостію кса ему исповннише и съвершише. и обѣдѣваніе многоа злата и нѣнїа на помозть и на създаіе монастыроу. и на разданіе оубогымъ монастыремъ и немощнымъ урнцемъ. и тако его съ радостію и съ миромъ ѿпущише. ѿтѣцъ же изшъ Исїа приде ѿ благоуствѣихъ царь къ монастырь съ радостію многою. и тако ѿ самого основанїа въздѣнъ црковь прѣкрасноу. и трапезарню, и дохїе. и всякыя потребы, иже соуть монастыроу на потребу и мнхомъ на оупокоеніе, цркви велїе красно, пиргоке, метохїе съ хрїсовоули царскими. сна кса съвершишь божіею помозтію и скетскаго великомоученика Панделенмона.

Егда же хотѣаше ѿ многихъ троудовъ поуиноути и оупокоти се. нѣ неавидѣн добрал старїи злодѣи иже многымъ скетымъ нскоушенїа наводѣ. и семоу скетомоу, многоа нскоушенїа прѣжде коньшини наведе. тогда бо нѣци дѣбѣи подвигше се закистїю и вѣветами на блжѣнаго. и да би блан нѣнако нѣнако. нѣ соуштіи и нскрѣнїи нѣже то бѣше много добра сътворишь. видѣлъ же то блжѣнїи, нехотѣ, прѣтѣканїа дати нмъ ни съблзани, оукаони се ѿ ннхъ. да невшѣшѣе распацѣ се на злобоу. и поимъ любѣнїаго своего оученника иже то бѣ емуоу благооудѣнь въ законѣ

слоужбѣ именовѣ Никандра и иноу нѣмоу братію. и отиде на западноу земаю. и тамо ѿтшѣдъ, многы добродѣтели сѣтвори къ странахъ тѣхъ благодатноу христовою. многы цркви сѣтвори. ѿвѣстѣ житна съвокупни. множество много людѣи приидѣ къ благоуразумію. и тако благодатноу христовою въ скон пакн прѣиде монастырь къ сконн любокнымъ уedomъ доуховнымъ. Тогда же и онѣи съпротивокорніи прѣидоше въ уювѣство и зазрѣше себя еже соутъ створении показаше се, и прикше прощеніе ѿ прѣподобнаго. видѣше же его иноци и любимаа братіа доуховнаа светые тоѣ ѿвѣстан, тогда бо тогда ѿ радости и веселїа елика нмѣ дарова богъ. таковаго снѣтланника насладити се и медоточнаго езика. Видѣе же блаженїи толнко оусрѣдіе и любовь сконхъ си нже и нemoу. възрѣдова се и възвесели се доухомъ. ꙗко стоештоу нemoу тогда на мѣстѣ нѣкоємъ равнѣ и прозрѣнѣ, и окрѣсть его събравшихъ се ликоже светыхъ ѿтцѣ и братїи любимїихъ нemoу иноцѣ, множество много народа. ꙗко аггелo ѿбразно стоеште и съ вѣрою и съ страхомъ и съ любовію доуховною снѣшеште и приемлюште слово его въ срдѣци сконемъ. Сматрѣе же блаженн и провидѣ срдѣчнма ѿнма вѣроу и любавъ сконхъ послоушникѣ нже къ нemoу. ѿ радости и оумнленїа. ꙗко съ слззми къ себе помолити се на многѣ уасѣ. таже пакн рѣшити. благодарю те владыко многотнлостнне господи мои Ісoуcъ Христѣ, сыне и слове Бога живѣаго. събравшомоу светое сконѣ сїѣ стадо: Тѣ его съблюдн и настави на поутѣ заповѣден светыхъ твоихъ. и толнкоу показа любовь доуховноу къ тоу соушнмъ братїамъ, не тѣню въ тон скетон ѿвѣстан, нѣ и въ нинхъ окрѣсть нинхъ монастырехъ елици въ Светѣ Горѣ ѿбрътают се. вѣзмѣ вѣстѣ ѿ него посѣщенїе и покрѣпленїе и помощь. такождеже нже къ безмалїи сѣдешнмъ светымъ ѿтцемъ въ единьствѣ къ отїшїи Богу слоужешнмъ ѿкрѣсть светаго Дѣана. и прѣхнстоу и прѣсветоу владычнцоу и богороднцоу не-

прѣстанио слабештихъ много множество. ѿъ него прѣйше оупокоеѣа и оутѣшенѣа доуховнаа же и телеснаа.

Нѣкогда оубо енешоу прѣкословеню и расхотѣ и не съгладшенѣю науделиникомъ црковьнымъ. Грьномъ и Средеомъ, и не прѣймахоу Грьци къ приокштенѣю прѣтустыхъ и божь-стениныхъ танихъ сребське сештенимонауделины, иѣ и пауче вельми хоуашхоу. Видѣхъже то блаженн ѿтъцъ нашъ Нсаѣа. и да не оумножит се злоба и подвигъ се доухомъ скетнымъ съ велитымъ потыштанѣемъ. и поемъ съ собою прѣжде кнѣ-шаго прота нже въ Светѣи Горѣ много време прѣпрово-днѣша, и приспѣвша въ старости тѣхъ, именемъ Θεωφана моужа многозреднаа. бѣше бо прѣподобномоу ѿтъцоу нашему Нсаѣи сынъ блаженн Θεωφанъ многолюбимъ ради неговихъ многихъ добродѣтелѣи. понеже бо бѣ уюдинимъ обн-таемъ и днѣнымъ оукрашенъ. благъ, кроткъ, смѣреномоудръ. страннолюбѣи, милостивъ. сладкъ въ словеси. сладуанинъ въ бесѣдѣ и въ всакомъ събѣтѣ блазѣ. нѣкакоюу благораство-реною и светою простотою всакомоу улемъуеуемоу обнѣтаю благооубодимъ. Такожде же и Никодима. уастна и освѣштена моужа снапа въ книгахъ. силнѣиша въ разоумѣа и словесехъ и ѿтъцѣтахъ. Грька родомъ. нже и съставльшаго на Оугро-блашсконъ зѣмли два велнка и уастна монастыра съ вели-кимъ троудомъ и потыштанѣемъ мноухъ и съ събѣтомъ и помоштію прѣподобнаго ѿтъца нашего Нсаѣе. и тако си-лою светаго доуха и божїимъ посѣштенѣемъ съвѣоупи оп-штаа житни множество много народа нномъ урьнорихъ. нже и на тонъ зѣмли сїметъ шѣо нѣвала свѣтаѣ днѣнїца всакыиѣи доухокимыи добродѣтелии оукрашенъ. Такожде же и ѿтъ свонхъ оутеникъ нзѣракъ два уѣстна моужа благоразоумна и на всакоу добродѣтель доухокноу много искоусна име-немъ Никандра и Сїлестра. нже то бѣхоу блаженомоу благооубодни на всакоу слоужбоу. и възъмше съ собою доконаа нже на потребоу достиже царствоуюшаго града.

и събрахсе о доухоу светомъ съ вселенскимъ светимъ патріархомъ, и съ божіею помоштію и поспѣшеніемъ светаго доуха вса велика въсхтѣ сътвори. Съмиреніе и благословеніе испросиъ и съзкоупи раздоръ скетне цркви. и до днѣсь мироуиъ благодатію христовою цркви божьстенаа. Вьселенскіиже скетин патріархъ не тѣмъ испали вса новелѣннаа о всакихъ работахъ доуховиїныхъ. иже въсхотѣ прѣподобни, нѣ и съ великою поустію ѿтпоустѣ блаженаго.

Пришдышоу же преподобномуу ѿ Цариграда съ радостію великою къ монастырь, и ѿтпоудоу принесе многы разантинне потрѣн и оутвари црковинне. красни уѣстнине икони. завѣси. свѣштинки, тембела, хора, кандила сирска. и ѿны многы уѣстныне потрѣн. И бысть веселіе радость многа въ монастыри о пришѣстѣи прѣеднаго. Нѣ и иште прѣстаетъ стараа злоба ты прѣедникоу.

Пошдышоу же нѣкогда въ Лакроу блаженномуу, и съ нимъ петь братіи уѣстныхъ моужѣи инокъ. ѿ, оуны мнѣ нѣшые радн потрѣн, выпадоше по средѣ варварѣ и всѣхъ похлѣтавъше въкрыгоше въ корабль. Прѣподобнаго же ѿтца Исаяю онѣи прокластѣ въкѣпѣице немилостивн толико бише по всемоу тѣлоу и по скетон главѣ шко и ксеому тѣлоу обгарити се въкѣио. нѣ, ѿ, съти ѿ скрен колѣна ни обрѣтоше тогда. нѣ Исѣа по смотренію божію прилоуинне се прѣедномуу. многы во скрен прѣедномуу. Нѣ благѣи и силѣи и уловѣколюбенѣи милостивѣи Богъ свое оутѣдинни еиъетъ испоушаметъ, нѣ смърти не прѣдметъ до конѣца. и ѿ сѣе напасти въскорѣ блаженаго съ всею благостіею свободи манокеніемъ сконмъ шкоже ѿнѣ вѣстѣ. нѣ и да събоудетсе слово нѣкоего светаго великаго старца иже прорече блаженномуу галгометъ. ѿтѣ Исѣа моужансе и крѣпнсе шко болязини и скрки ждоутъ тебе (овдѣ је једна ријечъ изблиједјела) и ѿт того врѣмєне (овдѣ двије врѣте изблиједјеле са свѣјек) оу прѣеднаго Іѿка, и нинхъ многыхъ светнхъ. и ѿтѣ

ТОЛНИХЪ ИСКОУШЕНІИ ЕЛИКОЖЕ ПРИЛОУЧИШЕ СЕ СЛАЖЕНОМОУ.
НѢ ѿ, уюдеси. ѿ дьготрыпѣнїа. ѿ оутѣшенїа. ѿ кротости.
 ѿ смѣрноумоудрїа. ѿ оумиленїа. ѿ милости. ѿ сладкихъ
 и теплыхъ слъзъ. ѿ скетыхъ и незлобненє простоты. елика по-
 кажа скетала она и просвѣтнала доухомъ, шкоже слышдохомъ
 къ светихъ писанихъ ѿ скетомъ великомъ Сїсон, нли о нихъ
 великихъ светихъ многихъ пришьдѣшихъ къ великою и ую-
 дною простотоу и незлобне. Сице и блаженїи оуць нашъ
 Исаїа. къ толико прїнде незлобїе къ скетою простотоу шко
 нехѣдати аште къ мирѣ семь есть, нли нєст накова злоба
 (овдїе двїє рїєчи изблїєдїєло) вѣко тешко. никого тоужн.
 ни нѣкакого слово неоутодно комоу изрече. нли несправедно
 нѣкоє и зло къ споменю нїкако.

VI.

**ѠСЬМЬ УЕСТЫН СЛОВА. ІЕЛНКО ГЛАГОЛЕМЬ, И
ПИШЕМЬ⁽¹⁾: —**

По божію ѡбразоу създаніюмоу уловькоу, и слова поутьеніюмоу саноу. сего уесты нмнже състонт се, не безъ оууеніа ѡставиць потреба. аште бѡ и кроиъ снхъ въ доуши състонт се слово. ꙗкоже оууеть богоносни ѡтъци, не къ второмуу рожденію пльти. ест же оустнами и гла-
сомъ изъвѣлѣмо, и проуими сего ѡроудьми пльти.

Тогда и уести къ съставленію тѣбуоуеть. кроиъ бѡ снхъ нзъяснити о нихъ же слово немоштно. соутже оубо слова уесты ѡсмь, иелнка глаголемь и пишемь. вьнъ снхъ ниуто же есть.

Соутъ же сіе. нме. рзѣтъ. приуестне. рзлануіе. мѣсто-
имене. прѣдъ. нзречіе. сьоузь. и снхъ ѡсмь уесты нѣкые
нмоутъ и къ себѣ рздѣленіа. ꙗкоже сѣ нме оубѡ дѣлит се
на трое. въ моужьско, и женьскоѡ, и срднїе. нмеже гла-
голет се, ꙗко нмать подлежаште соушѣство ѡ немже есть
нме. Іѡвѣлет же снѣе, моужьско нме. богъ. ѡтъць. сынъ.
доухъ. свѣтъ. господъ. аггел. уловькъ. Петръ. Павль. въз-
доухъ. вѣтръ. мѣсецъ. свѣтъ. и иелнка снмъ подобна. Женско
еже сѣ. троица. свѣтаа. богородица. дѣва. доуша. лоуна.
земаѣ. вода. и снмъ подобнаа. Срднє же нме. естѣство.
соушѣство. царѣство. владыѣство. небо. уловьѣство. и
проулаа снѣека. И нѣкоа снхъ и кроиъ оуказа рзлануіа ꙗвѣ

⁽¹⁾ Црвениѣм словима; тако и сва зачелна.

соутъ нѣкоже трѣбують въ класенію разануѣа. уѣоже кестъ разануѣе. помалѣ оуѣажемъ. Н кромѣ оуѣѡ разануѣа пѣаѣ-
емалл нмѣна ѡтъ.соудѣ познѣають се. моуѣьскѡмоу оуѣѡ
нмѣноу сѣпрѣшеніе, кѣрь, сконѣаѣсть. женѣьскѡмоу же, азъ.
срѣднѣмоу же, онъ. нпѣаь кождѡ нмѣ дѣант се, на паде-
нѣн пѣтъ. пѣже соутъ сѣе. прѣаѣ. родна. вѣнокна. дѣтеаѣа.
зѣтеаѣа. Сѣа оуѣѡ о моуѣи снѣѣ глаголют се. прѣаѣ, уѡ-
ѣѣъ. родна, уѡѡѣѡѣъ. вѣнокна, уѡѡѣѡѣ. дѣтеаѣа, уѡѡѣѡѣу.
зѣтеаѣа ѡ уѡѡѣѡѣе. О нмѣнн же женѣьскѡмъ снѣѣ глаголют
се сѣа. прѣаѣ, жена. родна, женѣна. вѣнокна, жѣноу. дѣтеаѣа
женѣ. зѣтеаѣа, ѡ жѣно. Срѣднѣмоу же нмѣноу снѣѣ по-
слѣдоуѣють подѣпаѣнаѣ. прѣаѣ, кѣстьство. родна, кѣстьство.
вѣнокна кѣстьство. дѣтеаѣа, кѣстьствоу. зѣтеаѣа, ѡ кѣсть-
ство. Соутъ же нѣѣаѣ нмѣнѣ мнѣштѣ се вѣтъ моуѣьскѣа.
прѣаѡженѡу же въ снѣмъ разануѣю. пѣаѣють се женѣьскѣа. неѡѡ
азѡмъ сконѣѣаѣють се, нѣ кѣромъ пѣѡже н моуѣьскѣа. юже
соутъ сѣа. кѣѣъ. солѣ. стѣрьсть. прѣрьсть. н просто глаголаѣма,
мнѣт се моуѣьскѣа. сѣ разануѣемъже пѣаѣють се женѣьскѣа.
Соутъ же н въ срѣднѣмъ нмѣнн. не конѣѣаѣюште се онѡмъ,
нѣ кѣѣѡмъ. пѣѡже. солѣѣѣ. ѡроуѣѣѣ. копѣѣ. тѣмъже н се-
моу потреѣа въ класенію разануѣа. Соутъ же н въ женѣьскѡмъ
нмѣнн, пѣже несконѣѣаѣютсе на. азъ, нѣ на ѣ. пѣѡ мнѣѡстн.
сѣѣкрн. дѣштн. дѣ ѡѣѣа оуѣѡ нмѣнѣ. сѣ разануѣемъ. ѡѣѣа же
н кромѣ сѣѡ пѣѣъ соутъ кѣѣѣ ѣѣстн бѣѣають. Соутъ ѡѡ н въ
моуѣьскѡмъ нмѣнн, пѣже не на кѣрь конѣѣъ нмѡуѣтъ, нѣ на,
ѣ. пѣѡже. камн. гѣѡздѣ. уѣѣѣѣ. н таѡѡѣаѣ. Соутъ же въ
нмѣнѣхъ н дрѡуѣѣа раздѣѣленіѣ. въ моуѣьскѡмъ же коуѣпно. н
женѣьскѡмъ. н срѣднѣмъ. ѡѣѣа оуѣѡ нмѣнѣ пѣаѣють се ѡѣ-
штѣаѣ, всѣмоу кѣстьствоу. пѣѡ сѣ въ моуѣьскѡмъ нмѣнн
всѣмоу кѣстьствоу, моуѣѣъ. собнѡѣ же сѣѣѣѣѡмъ. Пѣѣѣъ.
Пѣѣѣѣ въ женѣьскѡмъ же ѡпѣште всѣмоу кѣстьствоу нмѣ кѣсть
жѣна. собнѡѣ же сѣѣѣѣѡмъ Сѣѣѣѣѣѣ. Дѣѣѣѣѣ. въ срѣднѣмъ
же нмѣнн ѡѣште всѣмоу кѣстьствоу кѣсть нмѣ. соуѣштѣство.

СОКНОЕ ЖЕ СЪСТАВѢМЪ. НЕБО. ДРЪВО. ЖЕЛѢЗО. СОУТЬ ЖЕ Ъ
 ИМЕНЬ И УИСЛА. ЕДИННО. ДВОЙНО. МНОЖНО. И ОУЧЕ ЕДИННОЕ
 ПРЕДЪКНУМЪ. ДВОЙНО ЖЕ ИСТЬ СЕ. ПРАВАА. УЛОВѢКА. РОДНАА
 УЛОВѢКОУ. ЕННОЕНЛА. ШКОЖЕ И ПРАВАА. ДАТЕАНАА. УАОВѢКОМЪ.
 ЗКАТЕАНА. Ѧ УЛОВѢКА. Ъ ЖЕНЬСКОМЪ ЖЕ ИМЕНИ ДВОИНА СИЦЕ:
 ПРАВАА, ЖЕНЪ. РОДИЛА, ЖЕНИНЪ. ДАТЕАНАА, ЖЕНАМА. ЕННОЕНЛА,
 ШКОЖЕ И ПРАВАА. ЗКАТЕАНАА Ѧ ЖЕНЪ. Ъ СРѢДНЕМЪ ЖЕ ДВОЙ-
 НАА, СИЦЕ СОУТЬ. ПРАВАА, ИСТЬСТЕЪ. РОДНАА, ИСТЬСТВОУ. ЕН-
 НОЕНЛА. ШКОЖЕ И ПРАВАА. ДАТЕАНАА, ИСТЬСТВОМА. ЗКАТЕАНАА,
 Ѧ ИСТЬСТЕЪ. МНОЖНѢ ЖЕ, СИЦЕ СОУТЬ. ПРАВАА, УАОВѢЦИ.
 РОДНАА, УАОВѢЦѢ. ЕННОЕНЛА, УАОВѢКЕ. ДАТЕАНАА, УАОВѢКОМЪ.
 ЗКАТЕАНАА, Ѧ УАОВѢЦИ. Ъ ЖЕНЬСКОМЪ ЖЕ ИМЕНИ, МНОЖНАА
 СИЦЕ. ПРАВАА, ЖЕНЕ. РОДИЛА, ЖЕНЬ. ЕННОЕНЛА, ЖЕНЫ. ДАТЕА-
 НАА, ЖЕНАМЪ. ЗКАТЕАНАА, Ѧ ЖЕНЕ. СРѢДНАГО ЖЕ ИМЕНИ МНО-
 ЖНАА, СИЦЕ. ПРАВАА, ИСТЬСТЕА. РОДНАА, ИСТЬСТВОВѢ. ДАТЕА-
 НАА, ИСТЬСТВОМЪ. ЕННОЕНЛА, ШКОЖЕ И ПРАВАА. ЗКАТЕАНАА. Ѧ
 ИСТЬСТЕА.

ПОСЛАДОУЮШТА ЖЕ ИМЕНОМЪ СОУТЬ, ПЕТЬ. РОДЫ. ЕНДЫ.
 НАУРЪТАНІА. УИСЛА. ПАДЕЖИ. И ОУЧЕ РОДЫ СОУТЬ ТРИЕ. МОУ-
 ЖСКИ. ЖЕНСКИ. СРѢДИИ. ЕНДЪ ЖЕ ИМЕНЬ ДВАИТ СЕ Ъ СІА. Ъ
 ПРЪКОВЪТНО. И ДѢИСТВЕНО. И ПОКЪЗНѢ. И РОДОДАТНО. ПРЪКО-
 ВЪТНО. ИСТЬ СЕ. КСАКЪ УАОВѢКЪ. НЕ БО ѦТЬ ННОГО ПРѢТЬ СЕ.
 ДѢИСТВИНОЕ ЖЕ СЕ, ШКО ѦТЬ ДѢИСТЕА ПРОЗНАЕТ СЕ. ШКО СЕ.
 ПОВАТЬ. ДРЪКОДЪАМЪ. ѦТЬ РОДА ЖЕ, ШКО СЕ. МАИШКЪ. ШОУМЕ.
 ѦТЬ ПОКЪЗНИЖЕ ШКО СЕ. ѦБЪШЕННЪ ѦБЪШЕНІИ БѢ ПОДАСТЬ
 ВСЕМОУ РОДОУ ѦБЪШЕНІА НМЕ. НАУРЪТАНІА ЖЕ ИНАА СОУТЬ
 ЛЮБОМОУДРЪСТЕА ХИТРОСТИ. И ИНАА РЪУЕТОУСТЕА. ДРОУТА ЖЕ
 ПИСМЕННАА. ПИСМЕННѢЖЕ ЗДѢ ШЕНИМЪ. ШКО ПОСЛАДОУЮШТАА
 УЕСТЕМЪ СЛОВА. НАУРЪТАНІА ЖЕ СОУТЬ. ѦБА, ПРОСТА. ѦКА СЛО-
 ЖНА. ѦБАЖЕ ПРЪСЛОЖНА. И ОУЧЕ ПРОСТА ГААГОАЮТ СЕ. ШКО
 ѦТЬ ЕДИННОЕ УЕСТИ СЛОВА СЪСТОЕТ СЕ. ШКО СЕ. ПЕТРЪ. ПАВЪ.
 ѦОМА. МИЛОШЪ. ДРАГОШЪ. СЛОЖНѢ ЖЕ ДОВЕРОСЛАВЪ. РАДОСЛАВЪ.
 ДОБРОМИРЪ. КСАКО БО СНИХЪ ѦТЬ ДВОЮ УЕСТОУ СЛОВА СЛАГАЕТ

се. нмо бо добро, нможе слава. н дроуто радѡсть, нможе слава. н нмо драго, дроутѡже миръ. ѡва бо ѡть снхъ соутъ, нарѣѣе. ѡва же нме моужьскѡ. женьско. нан сръднѣ. Уто же ьсть нарѣѣе въ скоемъ унноу оукажет се. нмѣна же прѣдмписаше се. прѣсложно же ьсть сѣ. Еже ѡть трехъ уести слова сажит н. шко сѣ. благовѣстѣннѣ. благопронзводнѣ. бѣдноѡтыемлемъ. злопрѣстѣнѣ, н елика такова.

Соутъ же нтѣѣю въ нменѣхъ. въ моужьскѡмъ. н женскѡмъ. н сръднемъ. нѣ н реуахъ послѣдоушатаа. сложна н прѣсложна. ѡть нхъже уести сажет се, швакут се въ раздѣленѣѣ уести. н оуѡ роды, н внды. н наурѣтанѣ, сназхѡмъ. унсла же, едннно. деоннно. множно. падѣнѣа же. праваа. роднаа. датеанаа. вновна. звателана. н оуѡ ѡ нмѣни по снаѣ ѡть уести сназхѡмъ. ѡ малнхъ же снхъ, н проула любѡоуѣннѣмъ пѣѣ боудеть. шже ѡ нмѣни.

По нмѣе прѣдварше рѣхѡмъ. шко ѡсмъ уести соутъ слова. нме же въ снхъ шко ѡснованѣе проуѣе бо уести. ѡглаголанѣа соутъ нменоу. ѡ нмѣни бѡ глаголют се. швакуште стрѣсть нан дѣнство его же ьсть нме. страждоушѣаго нан дѣнствоушѣаго. многаеже нннхъ.

Рѣѣ сего радн рѣѣ прѣжде оуставенхѡмъ нхѣмѣннѣ. рѣѣ же ьсть уестъ словоу непадаюшн. сказѣтелна лнцоу н врѣмѣнн. дѣнствоуе н страстн н ѡбѣма въкоупѣ. ѡть коего лнца дѣнствоует се нан страждеть н въ кое врѣме. н сего радн глаголат се рѣѣ. шко разуннѣюшнѣ лнца же н врѣмена. дѣнство же н страсть н ѡбоѡ въкоупѣ. н нгда показоуетъ коегождо лнца дѣнство, снѣе глаголетъ рѣѣ. Петръ оуѣаше. Павль поснлаше. матѣѡен благовѣствоваше. н сѣ шен дѣнство ннмошѣдѣшаго врѣмене. Егда же лн глаголетъ. Петръ оуѣнтъ. Павль поснлаеть. Матѣѡен благовѣствоуетъ. сѣ шен дѣнство настѡешѣаго врѣмене. Егда же лн глаголетъ, тѣн вамъ боудоушѣ соудѣе. лн тѣн вамъ соудеть шен дѣнство боудоушѣаго врѣмена.

СѢ КЕН РЪУЪ ДѢИСТВО МИНУЮЩЕГО, И НАСТОЕЩЕГО, И БУДУЩЕГО ВРѢМЕНЕ. НА ТРѢ БО ДѢЛАНТ СЕ ВРѢМЕ. КЕН ЖЕ И КОЕГО ЗАЛОГА СОУТЬ. СѢ РЪУЪ ДѢИСТЕНАГО. ДѢИСТВО БО. КИШЕРЕТЕНАА А НЕ СТРАСТЬ. СТРАДАНАГО ЖЕ ЗАЛОГА СОУТЬ СѢА. ХРИСТОСЬ РАСПЕТ СЕ⁽¹⁾ СОЛНЦЕ ПОМРЪУАЕТЪ, КАМЕНІЕ РАСПАДАЕТ СЕ. ХРИСТОСЬ РАСПНЕТ СЕ. СОЛНЦЕ ПОМРЪКНЕТЪ, КАМЕНІЕ РАСПАДЕТ СЕ. СѢ КЕН РЪУЪ МИНУЮЩЕГО, И НАСТОЕЩЕГО, И БУДУЩЕГО ВРѢМЕНЕ СТРАСТЬ. И ОУБѢ ЗАЛОГЪ ДѢИСТВА И СТРАСТИ СЪАЗАХОУЪ ВЪ СИХЪ КИШЕРЕТЕННЫХЪ. ОБОЮЖЕ БУДНМО СРЪУЪ, ДѢИСТВА И СТРАСТИ ЗАЛОГЪ, ЕЖЕ ГЛАГОЛИЕТ СЕ ПОСРЪДЪ ДѢИСТВА И СТРАСТИ РЪУЪ, ПО РАЗДѢЛЕНІИ ВРѢМЕНЕ СКАЖЕМ. ТОГДА БО БЛАГОУМЛЕНІЕ БУДЕТЬ.

НИИНА ЖЕ ПОСЛѢДОУЮЩА РЪУИ СКАЖЕМЪ. КЖЕ СОУТЬ СѢ. ИЗЛОЖЕНІЕ. ЗАЛОГЪ. ВИДЪ. ИЗУРЪТАНІА. УНСЛА. ОБРАЗЫ. ВРѢМЕНА. И СОУПРОУЖЕСТВА. ИЗЛОЖЕНІЕ ЖЕ КЕСТЬ СѢ. КОАК ДОУШИ ИЗНОСИМА ГЛАСОУЪ, РЪУІЮ КВАЖЕМА. КОАК ЖЕ ДОУШЕ ВЪ СИХЪ ПЕТЬ СЛОВЪ ОБЪДРЪЖИТСЯ. ВЪ ПОВЕЛѢННОМЪ. ВЪ МОЛАНТЕННОМЪ. ВЪ ВЪПРОСНОМЪ. ВЪ ЗКАТЕЛНОМЪ. ВЪ ПОВѢСНОМЪ. КЖЕ ИЗЛОЖЕНІА НАРНУЮТ СЕ. КЕСТЬ И ДРОУГОЕ ИЗЛОЖЕНІЕ. ЕЖЕ ЗОВЕТ СЕ НЕ ОБЕВНО. НЕ БО МОЖЕТЪ ИЗЪКЕНТИ САМО Ѡ СЕБѢ ЛИЦА (И)ЛИ ВРѢМЕНА ИЛИ ЗАЛОГА, И ИЖЕ НИОЕ КОЕ ПОСЛѢДОУШТИХЪ РЪУИ. СЕГО РАДИ КЕСТЬ ИГДА И НИЕ НАРНИЦАЕТ СЕ, ТЫЖЕ И РАЗЛУТІЕ ИМЕНОУ ПРІЕМЛИЕТЪ. КИОЖЕ СѢ. ІЕЖЕ УНИТИ ПОЛЪЗНО. ЕЖЕ КЕСТИ ПОТРЕВНО. ИЖЕ ИГРАТИ ОУКОРНО. КРОМЪ ЖЕ РАЗЛУТІА ГЛАГОЛИМОЕ НЕ ОБЕВНО. СЪНИ НИИНА ЖЕ УЕСТИИ СЛОВА СЪСТАВЛЕМО БЫВАЕТЪ ВЪШТИ ИМЕНОУ. ИЛИ РЪУИ ИСПАЛНЮШТИ СЪВЪТЪ ДОУШИ. КЖЕ СѢ. ПОВЕЛѢВАЮ ТИ БЫТИ. ПОВЕЛѢВАЮ, РЪУЪ КЕСТЬ. ТИ, МЪСТО ИМЕНЕ. БИТИ НЕОБЕВНО. ДА ОУБѢ, РЪУЪ, И НИЕ. (И)ЛИ МЪСТО (И)МЕНЕ ТРЕБОУЮТЪ НЕОБЕВНАГО, ВЪ ИСПАЛНЕНІЮ СЪВѢТА ДОУШЕ. СЕГО РАДИ НЕОБЕВНОЕ ВЪ УЪТЕТЬ СЕ СЪ ИЗЛО-

(1) Попријечно написано: Христось распинает се. солнице помрхуе. каменіе распаде се.

женми. дште н ѿ себя само въ нзложенію снмъ неммать. тѣмже н нареѹе се неѡбавное, залогъ же послѣдоѹюшти рѹнъ что есть шенхѡмъ, въ послѣдоѹюштихъ рѹнъ. Внд же много ѡбразнъ глаголет се, въ любомоѹдрїи н рѹетоѹстѣнъ нменѣхъ. Уто же есть вндъ въ рѹехъ шенмъ. вндъ глаголет се, рѹнъ дѣлнмъ на двѡе. въ прѣѡѡбразное, н прѣѡдное. шко сѣ. прѣѡѡбразное, прїнмоѹ. хокю. прѣѡдное же. хокю въспрїнмоѹ ѡтъ прїетїа ѡ. въспрїетїе, н проѹдъ таковаа.

Подобно же. н наурѣтанїа много ѡбразнъ глаголютъ се. что же есть наурѣтанїе въ рѹехъ скажемъ. Наурѣтанїе есть знаменїе рѹнъ. проста ли есть или сложна. н проста, даамъ. сложна въздамъ, прѣсложна, въздамъ мемоѹ. Унсла же колика соѹтъ въ нмѣнѣхъ шенхѡмъ. Уто же соѹтъ въ рѹехъ скажемъ. дѣнстѣнне рѹнъ унсла соѹтъ сїа. теорѹ. теорншн. теорнтъ. теоретъ. теорнѣа. теорнта. теорнмъ. теорнте. Страдатеаа же. еню се. еннмъ се. еннѣт се. енѣа се. енѣмо се. енѣте се. енют се.

Сей въ рѹехъ шенхѡмъ унсла. унсло же глаголет се. шко ѡтъ еднннцѣ множна съннтаѣтъ. аща же въ рѹехъ соѹтъ се. Утоже есть аще. рѹъ юже глаголетъ кто ѿ себя. или въ ннѡѹ же ѿ ннннѣмъ глаголетъ. или ѿ ннѡмъ несоѹштнмъ тоѹ. Колика ащѣ. трн. прѣѡѡ. вторѡ. н третїе, шко се. глаголю азь. глаголемъ ты. глаголетъ онъ. н се оѹѡ аща шенхѡмъ. Соѹтъ же н двѡнна н множна шѡже н въ нмѣнѣхъ прѣдѣнхѡмъ.

Врѣме же есть съпрѡтезѣѡо мнра състѡвленїе. въ немже всѡко мѣрнтсе дѣнженїе. (н)ли зкѣзды. (н)ли жнѡтъ. (н)ли что таѡвнхъ. ѡтъ соѹдоѹ н дѣнствѡ рѹнъ, н страстн рѹнъ. н посрѣдннѣе дѣнствѡ н страстн рѹнъ въ врѣменѣ бѣѡѡѡе врѣмена глаголютъ се. раздѣлѣетъ же се врѣме на трѡе. въ прѣдѣѡѡѡе. въ настѡѡѡѡе. въ боѹдѹѡѡе. Н пакы

дѣлѣнт се прѣдѣльемъ въ устнѣхъ. въ теженое. въ непрѣдѣланое. въ надѣпрѣдѣланомъ въ прѣдѣланномъ. настоештемъ же недѣлѣнно юсть. боудоуште нже въ дѣое дѣлѣнтсе. въ помалѣ бываюштемъ. и въ боудоуштемъ. глаголютже се времена дѣйствѣннѣ снѣ. прѣдѣльемъ протѣженьномъ быхъ. непрѣдѣланое же, быхъ. дѣже проутн. изыкоу непрѣстнѣ. настоештаго же, быю. въ помалѣ бываюштаго, бытнѣю. боудоуштагоже. быти нмамы. страдалнаго же золога времена, снѣ глаголют се. прѣдѣльемъ протѣженьное, быхочѣмъ непрѣдѣланое, быше мѣ. настоештемъ, быють мѣ. помалѣ бываюштемъ, быти мѣ тѣ. боудоуштемъ, быти мѣ нмоуѣ. Посредѣже страсти и дѣнства, снѣ глаголют се времена. прѣдѣльемъ протѣженьное. быхъ се. непрѣдѣланое быхн. настоештемъ, быю се. помалѣ бываюштемъ, быти се юю. боудоуштемъ, быти се нмамы. Соупроужьства же рѣн оконуѣаема, шко се. слава. зема. жена. и проута женскаго нмене. Югда же мн глаголемъ разануѣе, шже мѣнхѣмъ въ единнцахъ срдѣнаго нмене правое. шко се. небо. уюекто. древо. и проута срдѣннѣхъ нмѣнѣ.

Паденїа же нменѣ разануїа нстрѣбоуѣтъ въ словѣнскомъ езичѣ. нже нмоуѣ прѣдѣлнннѣхъ. подѣлнннѣхъ же нмоуѣ дѣѣ. еже соуѣ сїе, въ моужьскомъ нменн. егоже, юмоужѣ. и оубѣ, егоже, паденїа юсть роднаго. юмоу же, дѣтелнаго. Въ женскомъ же нменн подѣлнннѣа соуѣ трн. юе. юен. юже. и оубѣ, юе; паденїа юсть роднаго. юен, дѣтелнаго. юже, юновнаго. Въ срдѣнемъ же, еже н въ моужьскомъ. и правнхъ же нменѣ разануїа съ нспнтанїемъ. подѣлнннѣа соуѣ. аште н въ прѣдѣлнннѣа прїемают се. множныхъ же нменѣ моужьскнхъ разануїе шко н въ единномъ. нже роднаа, нхже. дѣтелнаа, нмѣже. Въ женскѣхъ же нменѣхъ множна. правѣа, еже. роднаа, нхже. дѣтелнаа, нмѣже. Въ срдѣнемъ же нменн разануїе множно. право, шже. родноже н юновно шкоже н въ моужьскомъ, и женскомъ.

Н оуѣо разлнѣа въ еланнѣскѣмъ езуцѣ. мнѣга соутъ. въ словѣнскѣмъ же мнѣжае снхъ нхже рекохѣмъ небымъ-штають се. дѣлетьже се въ двою, въ прѣдѣннѣа и подѣннѣа. Н оуѣо прѣдѣннѣаа того ради глаголютсе яко прѣдѣарають ыннѣ слог нменѣу. подѣннѣаже яко послѣдоѣюшта снмъ. Н еанка прѣведохѣмъ. подѣннѣаа соутъ, якоже прѣдрекхѣмъ разлнѣѣе же сего ради нареѣе се. яко разнѣствоѣе аниа нменѣмъ. снрѣѣ, моѣжѣскѣмоѣ, женѣско-моѣ и срднѣмоѣ. послѣдѣствоѣюшта же разлнѣѣю соутъ сѣа. роды. внды. ынѣаа. что же соутъ сѣа. женѣмъ въ нменѣхъ: — Н сѣа оуѣо до зде: —

VII.

ИЗВОД ИЗ ГРАМАТИКЕ КОНСТАНТИНОВЕ

О

ПРАВОПИСУ.

К у р ѣ л ѣ ф и л о с о ф ѣ .

„Сѣа словеса въ кратцѣ изъбраннаа. ѿтъ книги Конь-
стантина философа. оучителя сръбскаго. бывшаго при
благоуастиивѣ деспотоу Стефану. сыноу стараго кнеза
Лазара : —

Кто хоштеть писати, съмотри зде. словеса и рѣун,
и бѣлѣгы, ѡхѣ и варѣе, и апострофѣ, и сроки, и междоу-
сроуѣе. и съпротивныѣе. и малнтелнаа слока. и повелнтелна,
и съврѣшнтелнаа. и кон бѣлѣзы, нан коа слова принаадна
соутъ конмъ рѣумѣ. ꙗкоже зде ѡбрѣштешн, пишн въ сла-
коу божію знаменїе, ѡ. ⁽¹⁾ се, ѡ повелнтелно ꙗсть и нспль-
нтелно. ꙗко бн рѣшн, посла господѣ, апостола. про-
рокы. крѣрѣхы. прѣподобныѣе, постннкы. мнлостннкы. хрѣбры.
дѣвѣстѣннкы. крѣпкы. моужѣстькы. лнкы. лнцы. слыцы.
ѡбразы. сѣарханггелы. сѣаггелы. прѣстола. Давноды. моу-
чѣннцѣ Варѣвары. Акулы. въ Ісоусовы. єдннородныи сынѣ
сеже ѡ мнозѣхъ єдннороднѣи. ты господн. мы, вы. ѡчѣмъ.
ныѣе. глаголы. ѡтрыгноу вѣды. многыи. скоты. вода. Спо-
кѣстно. ꙗкоже бн рѣшн. бѣхоу тоу хѣ мнози. нан еже
рѣче апостола. блюдѣте хѣ. срѣзу блюдѣте се ѡтъ хѣ.
аште ан самѣмъ ѡлокѣкомъ глаголашн се пишн хѣ.

(1) Црвенѣjem су словима ове двије рѣјечи; тако и сва вачелна.

Аште ли хоштеши отроуе оуѣнтъ. прѣвѣе всего много. наенкѣхомъ ѡтъ светыхъ ѡтъцъ нашихъ. писати и оуѣнти въ наѣлаѣ крсте помаган. крштенѣмъ распеѣомъ се Хри-стоенъ въ наѣлаѣ. и о крстѣ единомъ хвални се господни, по апостолау. нь изиде изѣи хоулоу въносеть въ наѣлаѣ глаголюште. Крсте Боже помаган. и окоженѣ твореть кр-стоу. сеже есть знаменѣе божѣе на вѣсы, а не божество. мы же по грѣхъскихъ, кѣ (24) хъ писменехъ, положимъ зде наѣлаѣ: —

Крсте помаган.⁽¹⁾ азъ. веде. глаголю. добро. ест. зѣлаѣ. земля. и. ѡѣтѣ. ѣже. како. людѣе. мыслете. нашъ. хн. онъ. поклон. рѣрци. слово. терѣдо. оу. фн. хнрь. фн. ѡ.

Сѣа же приѡбрѣтена соуѣтъ нашимъ езыхоу. ѡ. ѣ. ю. ѡтъ. ыеры. боуки. живете. хтъ. ша. ша. цн. урьѣъ зѣрь.:

Боукемы таже избоуѣнеъ сѣе съ ѡбонхъ странъ. по томъ написати емоу за молятьѣъ светыхъ ѡтъцъ нашихъ, шкоже светын ѡтъци повелѣше. по томъ. цароу небеснымъ таже светын Боже. слава ї нынѣ. прѣсветлаа тронце. ѡтъѣе нашъ. господи помнлоуи, кѣ (12). въ ѡбразъ кѣ. апостола. Все сѣе съ прилежанѣмъ по възрокоу. срѣхъ по срокоу избоуѣнхъ. да избоуштасть добръ. и не даждъ емоу ни въ ѣесомъ погрѣшнѣтъ, нан скою волю сътворити. ни въ словѣ. ни въ снаѣ, ни въ гласѣ. аште сице въмалаѣ потроуѣнши се. мнѡгѡа богатѣства словесна въскорѣ съберешн. Такожде и писати, аште хоштеши оуѣншии писати, все съ вѣзѣгы, и писменн да оуѣнтъ. ннѣто же бѡ оуѣнну женѣнѣнше есть въ Грѣцѣхъ, нан въ Българѣхъ, нан въ ннѣхъ езыхъ. Еже не быти божьствомъ глаголь въ питакиехъ, нан сего сеже пакн ннѡко.

Ⲡ велико похвалоу въ оуѣнвлѣени. Ⲡ прѣславное ѣюдо. нан Ⲡ благоуѣстникее господн. нан Ⲡ божьственнымъ плѣѣе. мо-

(1) Овѣе је попријечно † црвен; тако је и свако зачело слово.

АНТЕЛНОЖЕ. ѿ господи спасиже. ѿ господи поспѣшиже. или
 ѿ владыко призри. помосително. ѿ беззаконнаа съимнице Юу-
 денскаа. ѿ нехърїе, подобнаа симиъ. Речеми и ѿ сему пи-
 смени ѿ великаа се главно писме естъ. Соломонъ нѣтъ.
 вѣды. мѡра. Моусен. родѣхъ. вѣдъ. нѣгъ. роуѣхъ. они. се
 ѿ мнѡзѣхъ. ѡблаци. ѡгнне. ѡроуѣѣа. ѡдры. такожде и ѿ
 моужехъ. Ѳеѡдоръ. Ѳеѡдосїе. Ѳеѡфанъ. и подобнаа симиъ.
 сеже, О. о единомъ, огнѣ. облакъ. одръ. орѣа. о боуъ въ
 покорителныхъ же сице. вѡходештоу ти господи. вѡхожденїе.
 нисхожденїе. кода. море. небо. Око. оути. Оти.⁽¹⁾ о мнѣ.
 о тебѣ, о женахъже. Ѳеѡдора. Ѳеѡфана. Ѳеѡдосїа. онъ.
 омоужн. Ѧньснца. она. о женѣ. ѡтыцоу, о единомъ ѡтъ-
 цемъ. ѿ мнѡзѣхъ. ѡтыцоу, ѡтыцемъ. Сеже ѡ. уисао дръжитъ
 седмьдесетъ. Сеже, Ѧ. молително, и сѣръшително, и го-
 сподьствоуштеи. Молително. апостоли светїи молите се
 господски. пророци. моуѣеници. архангели, аггелн. не-
 рарьси. прѣподобїи. праведїи. патриарьси. мнѡстїи. вѣ-
 азїи. смѣренїи. уловѣколюбїи, се ѿ мнѡзѣхъ. вѣдѣ-
 хомъ. кино. вина, снрѣуъ оузрокъ. киноу тожде глаголетъ
 снрѣуъ говори. сего рѣди. минси. трн. уѣтыри. ни, немнами,
 или немнами. сѣдѣльное ими. боуди име господне. пи-
 санїе. питанїе. енрѣуъ пишта. пи. спн. кеселн се. вѣни.
 ѡтънди, ѡтъстоупи. ѡтъми. ѡтънеси. оуисти. Спокустно.
 прости господъ. молително. прости господи. и оуисти доу-
 шоу мою. остави, ѡтъпоусти, прости. Сїе все соуѣ по-
 велительне, и молителне. спокѣстне же. ѡтъпоусти. прости.
 оумоли. и подобнаа симиъ. ꙗкоже въ трѣноуьскыиъ добрыиъ
 изводѣхъ ѡбръштешн.

Паки се, ѡ. дѣлы, добрыи, бѣлгыи. добродѣте-
 лыи. плавы. добры. нѣвы плавы. самаринны. сѣрѣфтинны.
 сѡмантинны. езыкъ мнѡгы. езыци мнѡгїи. езыкъ единый.

(1) У ова три имена има у првом о једно зрице у сриједи; у другом
 оо и по једно зрице; а у трећем два зрица.

рабѣ многѣ. рѣниць мало. рѣзы многѣ. рѣза единая. по-
гыбѣе, погыбѣль. рыкаѣхъ. рыдаѣхъ. къзымаѣхъ гласы. словесы.
моантѣы. мноостыни. ѡбѣты. ѡбѣдѣте. ѡбѣмѣте. жрытѣы.
словесныѣ. бесловесныѣ. помысль сѣрьшенїи. тѣхѣю помы-
сли. помышленїа. глаголы сѣрьшенн. горы высокыи. нан
гѡры. вѣтъпы. доубрабѣы. кедрѣы. бѣсть. бѣтѣе. бѣкаеть. пы-
танїе. испытанїе. снрѣхъ прошенїе. лѣты. ѡтъ ништеты.
хѣлы. поустыни. пастырїе. енсы. енсерѣ. сны. снрѡтъ. смрѣ,
ѡтъ ѡвѣць. скрѣбы. тѣснотѣ. клетѣы. веригѣы. врагѣы. трагѣы.
станы. раны. шиты. жегѣы. жеглы. певгѣы. лоуѣы. стрѣлы.
нзѡштренѣы, спокѣстно въ прѣсы, нан напрѣсы Ісѡусѡвы.
нан прѣсть роуѣныи, нан ножныи. нан прѣсть земельнаа. нан
прѣсть ѡтъ земли. роуѣы. ланитѣы. хѡѣы. бѣлы. ноздрѣы.
власы. главы. брады. роуѣы. сеже власы ѡловѣци. божьств-
ныи, прѣмоудрыи. светыи, ѡ единѡмъ се. сїа вса спокѣстна
соуѣ. сѣрьшнтелнаа же и моантелнаа. и пожелнтелнаа соуѣ
се. и. застоупн. сплси. помнлоуи, оуштедрн. сѣхрани. про-
свѣти, ѡмы. оунистн. омыи Бѡже, ѡтскрѣны. освѣти. ште-
дрѡты твое испосли. покры, сѣкрыи. сѣпротивное. брани.
раты, конскы. како, тако. ен. сѣци, рани. скоуѣн. оуморн
заколн; нзкрѣзи кѣнь, надѣворѣ. вѣнь. вѣноуѣрѣ. вѣны. уѣо.
ниѣтоже. кто. ниѣтоже, хѣниѣ, тоуѣи. како. тако. посрѣ-
скомже на дворѣ. вѣнь, вѣноуѣрѣ, нанъ, ниѣтоже. ен. сѣци.
не досади. не оуѣн. не оуморн. не заколн.

Сїа и на прѣдѣ рѣшн хотѣштаа. аште добрѣ нзводѣ ѡб-
рѣштешн, рѣсавѣскыи. нан трѣновѣскыи. вса оудѡбно испра-
виши, и въ свое мѣсто вѣмѣстиши. Аште ли нѣсть кое ѡтъ
снхъ въ своемъ мѣстѣ, то нѣсть домоу владыкы. а же ли
нѣсть домоу владыкы. нѣсть ли. прѡтнѣно; вѣждамъ же гла-
голю. аште и прѣмѣниѣтъ ѡтъ снхъ еже хотѣтъ, нѣсть уюдно.
понеже и мы въсѣрьшенїе недѡстигохѡмъ, нѣ ѡтъ уѣсти.

Сѡже пакы вѣзѣги: † ☩ нѣдеже погрѣшнмъ, да прн-
ведѣши снмъ мѣсто погрѣшенное. Рѣѣмъ хѣ въ кратѣцѣ,

уѣтештен. макра. врахѣа. хѣди. уфень. и подѣстоли; и подобнаа снмь. Паки реуемъ о семь. трызкеніе. трепеть. тресеніе. трава. врата. страна. брана. слока. растворена. съкрышена: ✕ ☩

Аште хоштешь и инако сѣа словеса. писати, невьзбранимо ти кєсть. тѣюу право да пишоутъ се. такожде, и ѿ Матѣеа свѣтаго евангелїа, аште въпишемъ или реуемъ, ѿ Матѣеа, то глаголюши ѿ соуѣтнаго, или ѿ махинта. Ѧмїа. Варѣоломен. Иѡаннѣа. Наѡань. Аѡаньсѣ. Аѡань. Аньѡнмь. Аньѡемїе. Аѡїногенъ. Агаѡань. Еуѡїмїе. Агаѡїн. Агатагѣгель. Ѧѡдосїе. Ѧѡдорь. Ѧѡфань. Ѧѡпемьтъ. Ѧѡна. Ѧѡдоритъ. Ѧѡстирїкт. Ѧакмасїе. Аѡѡнѡмь. Кнѡсандѣа. Кнѡсафгїн. Кнѡнїа. Кнѡленемъ. Кнѡїнїа. Марѣа. Ѧоманда. Ефраньѡу. Неѡланмь. Ѧѡфнїа. Ѧѡфнїаактъ. Сѣа и снмь подьена.

Аште не на своемъ мѣстѣ стоеть. все хоулы и развраштенїа соутъ. и ереси. нѣїїже.

Сѣже ѣ мѣстѣ науѣлао слово. нѣ повиннователно. и съкрыштелно ꙗкоже и съ велнкы хъ, моуѣ, юнѣ. Петрь. Павль. и подобнаа снмь. Мали же ерьць се кєсть ‘’, съ нимъже глаголюши, нанїже оуповахъ. нмїже, Фннїхъ, (и) анкупарисъ. и подобнаа. И аште пишешн велнкы съ хъ. въ мѣстѣ малаго сего ‘. то раставѣаши глаголь. и не глаголюши на Бога оуповати. нѣ въ нѣнзвѣрженїе нѣзвѣра.

Паки. се е погребенїе. гредеть. греди самъ. древле. предеть. преди. двѣри. дверце. селѡ. селыце. свѣтештїа златъ. гредоушн гредѣн въ нмѣ господнѣ.

Паки ѡ. прѣподѡкннх. прѣподѡбнмь. правѣднмьх. правѣднмь. свѣтымьх. нан свѣтымь. прѣды. нарѡды. рѡды всн. рѡгы. рѡзи. стѣзы. поутн, нмнїже ходишн поуты. снрѣхъ желѣзы, нан поутѡу, тожде поутю. по нмѣ же ходишн. и да не въпишешн горѣ.ю или долѣ. оу да не възвратншн глаголь. ꙗды, сынѣды. безъсынѣды. цѣны, безцѣны. вѣны.

НАНЫ. ПОМИЛОУН НЫ. ИДОЛЫ. ИГЛЫ. МЫШЦА. МЫТАРЬ. ОУНЫ.
ТЫ. О ЕДИННОМЪ. ТИ, Ѡ МИѠСѠХЪ.

Реуемъ, и о фѣтъ, еже есть писме господьствоушете.
ѠеѠсь, грѣтъскы, Богъ глаголет се. нан зрен кса Богъ см.
ТѣмоѠен. уѣтын Бога глаголет се. и аште пишешн, Ѡнмо-
тен, шрѠстен Бога глаголет се. Ѡнмотен шрѠсть глаголет
се. ☺ Кириалъ того ради книжебны отроци, не глаголютъ
сѣю книгоу българьскоу, нан срѣбьскоу. нь словѣньскоу. по-
ниже Ѡтъ 3. (7). езыкъ състави се, филоѠѠфъ наѣтъ, и
съ нимъ вѣхоу до Ѡ. (70). моужѣн, нзданѣа ради шкоже съ
ДавидѠмъ егда съставляше фальтырь

Сеже, е. свѣтъ господь. нан свѣтын Боже. съ небесе.
на небесехъ. хлебын небесны. шрѣхъ врата небеснаа. пре-
поситъ. презентерь. ти спетн быше. быше. и снмъ. по-
добнаа.

Нан нѣт ан горше Несторѣевн ереси. еже христѣани тео-
реть повратниство. и приводитъ евангелѣе скѣдѣтелеа своен
прѣлѣсти. и пагоубныи нѣкыи моалты. проповѣдають, шко
вси христѣане братѣа есмы по крѣстоу господню. Нан све-
штенникъ на вѣнѣуани прѣвѣе цѣлоуен неѣстоу, шкоже
бѣ ю себѣ женоу нарекаъ. нан съ нею вѣнѣуалъ се снмъ
цѣлоканѣемъ.

Ї. Наѣленоже есть, и покорително. НѠсѣфъ. Ноѣда.
НѠна. НѠлакъ. НѠковъ. НѠнѣ. покорителноже. Гаврѣилъ. Га-
врѣилъ. Оѣрѣилъ. Рафанѣ. Димитрѣе. Грнгорѣе. царѣе. трѣе.
благословенѣе. метанѣе. бытѣе. и снмъ подобнаа.

Реуемъ же и о тѣтѣхъ сен. ~ тѣтѣа есть сани, нан слава.
нан царьствѣе. шкоже есть. бѣ, гѣ, цѣрь. сѣнѣе. мѣць. цѣрѣа.
бѣца. ѣлкѣ. и прѣ.

Прнѣвѣдѣе се и добро съ нею сѣ ~. дръжи глаголы
шже скѣтъ сѣ. вѣжа. вѣуѣа. гѣожа. мѣанѣн. бѣгѣтъ. нан ре-
уешн бѣтъ. непогрѣшавѣнн. нан бѣе бѣе. нан бѣвалъ тожде
мѣст ѣлкѣ.

Тѣже и сѣ **ѣи**. господьствоующее писме. въ отъмеленіе вештемъ и глаголомъ. ѿ покая, и слока. п с сѣрѣхъ **ѣломъ**. **ѣлатырь**. **ѣлаоминь**. **ѣос**. или **Самѣомъ**. **ѣламы**. **ѣлаомъ**. **томѣфаньсь**. о **ѣос**. **риѣимъ**. **ѣифѣстомъ**, **ѣали**. **ѣихимасъ**. **ѣелосъ**. и подобнаа снмъ.

Тажде и сѣ **ѣи**. **ѣеръхъ**. арьта **ѣеръхъ**. **доуѣхъ**. **финиѣхъ**. **ѣенофъ**. **ѣенофонтъ**. **ѣаньтѣ**. **ѣаньтолоуль**. **ѣени**. **ѣенинь**. **Маѣимъ**. **Маѣимѣанъ**. **еѣи**. **Маѣенътѣ**. **Канаѣагоръ**. **Маѣенътѣ**. **Маѣѣандръ**. **Маѣѣи**. и подобнаа снмъ. сдържнтъ же много ѿ сѣренскихъ глаголъ: —

VIII.

О ПИСМЕНЕХЪ УРЪМОРНЦА ХРАБРА.

Прѣжде оубо словѣне немѣхочу кинѣ. нѣ урѣтамъ и рѣзамъ уѣтѣхочу и гатаахочу, погани соуште. крѣстивше же се римьскимъ и грѣтѣскимъ писмены, науждаахочу се словѣнскы рѣтѣ безѣоустроенїа. нѣ како может се писати добрѣ грѣтѣскимъ писмены, Богъ. нѣ живѣтъ. нѣ зѣло. нѣ црѣковѣ. нѣ уаанїе. нѣ широта. нѣ шѣ. нѣ юда. нѣ юност. нѣ язѣкъ. и нѣаа. подобаа смѣ. И тако бѣше многа лѣта.

По томъже уловѣколюбѣцъ Богъ строенъ вѣса. и не оставѣае уловѣа рода безѣ разоумѣ. нѣ вѣса къ разоуму приводѣ, и спасенїю. помнѣаваѣ родѣ уловѣтѣ, посла нѣмъ скѣтаго Кѣстантїна философа нарицаемаго Кирила. моужа праведна и истинна. и сѣтвори нѣмъ, ѿ, (30) писмена, и осѣмъ. ѡва оубо по унѣоу грѣтѣскимъ писменѣ. ѡва же по словѣнскѣмъ рѣтѣ. ѡтѣ прѣваго же науѣнѣ по грѣтѣскоу. ѡна оубо. алфа. асѣ, азѣ. ѡтѣ аза науѣтъ ѡвоѣ. и ꙗкоже ѡни подобѣше се жѣдовскимъ писменѣмъ сѣтворише, тако и съ грѣтѣскимъ. жѣдове во прѣвое писѣ нѣмоутѣ алефѣ. Еже сказѣтъ оуѣнѣнїе сѣврѣшаюште. вѣводѣмоу дѣтиштоу и глаголюште, оуѣн се. еже ꙗстъ алефѣ. И Грѣци подобѣште се томоу, алфа рѣше. и сподѣн се рѣуенїе сказанїа жѣдовска грѣтѣскоу езѣкоу. да рѣуѣтъ дѣтиштоу вѣоуѣнїа мѣсто, нѣшѣ алфа. бѣнѣн се рѣуѣтъ грѣтѣскимъ езѣкомъ. Тѣмъ во подобѣ се свѣтѣн Кїрѣалъ, сѣтвори прѣвое писѣ,

азъ. нѣ яко и прѣвомоу соушитоу писменн азъ. и ѿт Бога даноу родоу словѣнскомоу на ѡтверѣстїе оустъ. въ разоумъ оуученимъ се коучеамъ. великомъ раздѣненїемъ оустъ възгласитъ се. а ѡна писмена маломъ раздѣненїемъ оустъ възгласетъ се и исповѣдаютъ се. Сеже соутъ писмена словѣнськаа. сице и подобаетъ писати и глаголати. **Ѧ Б Ъ Г (¹).** Дроузїнже глаголють, поутѣ мѣсть, **ѦН (38)** писмень сътвориѡ. а можеть се и мѣнѣшимъ того писати, ꙗкоже и Грци. **ѦД (24)** пишють. и не вѣдетъ колѣнѣмъ пишють Грци. мѣсть бо оубѡ, **ѦД**, писмень. нѣ не напѣнѣють се тѣмъ кнѣгъ. нѣ приложни соутъ, двѡгласныхъ, **ѦИ (11)** и въ писменехъ же, **Г Ъ Ы Ъ**. **Ѧ**, десетное. и **Ѧ** дѣтное. и събраютьсе нхъ. **ѦН**. Тѣмъ же подобно. и въ тѣмъ же ѡбразѣ сътвори скетын **КѦрѡлѣ**, **ѦН (38)** писмень. Дроузїнже глаголють. уесомоу соутъ словѣнскы кнѣгъ. ни того бо есть Богъ сътвориѡ. тѣмъ ни аггели. ни соутъ нжде конни. ꙗко жидовскы и римскы и еллинскы. нжде ѿт вѡна соутъ. и приетно соутъ Богомъ. **Ѧ** дроузїн мѣсть ꙗко Богъ намъ есть сътвориѡ писмена. и не вѣдетъ се утѣ глаголюште ѡкаанїи. и ꙗко прїимъ езыкы есть Богъ повелѣѡ кнѣгамъ быти. ꙗкоже въ евангелїи пишеть. и въ дѣска написана: жидовскы. и римскы. и еллинскы. а словѣнскы нѣсть тѣмъ. тѣмъ же нѣсоутъ словѣнскы кнѣгъ ѿт Бога.

Къ тѣмъ утѣ глаголюмъ. нан утѣ речемъ къ тѣмъ бездоумїемъ. ѡкаутъ речемъ ѿт скетыхъ кнѣгъ ꙗкоже наоучѣнѣмъ се. ꙗко въса по родоу выкають ѿт Бога. а не многодоу. нѣсть бо Богъ сътвориѡ жидовска езыка прѣжде. ни римска. ни еллинска. нѣ сирьскы. ни же и **Ѧда**мъ глагола. И ѿт **Ѧда**мъ до потопа. и ѿт потопа дондеже Богъ раздѣѡ езыкы при стѣпотворенїи ꙗкоже пишеть. размышеномъ вышемъ езыкѡмъ. и ꙗкоже се езыци раз-

(¹) У повїѣстїи бугарске реценсїе оудїе су сва слова исписана. Раш. стр. 89.

мѣснше, тако и нравн и обычае и оуставн. и законн. и хытрости на езыки. Егѣптъномъ же землемѣренїе. а Персѣомъ и Халдеемъ и Асиреемъ, свѣздоуѣтенїе. влѣшвенїе. крауеванїе. уарованїа. и вса хытрость уловѣа. жидѣомъ же свѣтые кннгы, въ нхъже мѣсть писано. яко Богъ нево сътвори и земаю. и вса шже на нѣн. и уловѣа. и вса по редоу шже пишетъ. Еллинѣмъ граматнкѣю. риторнкѣю. философїю. Иѣ прѣжде сего Еллінн не нмѣахоу своимъ езыкомъ писменъ. иѣ финнѣйскимъ писмены писахоу свою рѣчь. И тако бѣше многа лѣта. Панамндъ же послѣждъ пришѣдъ. науѣнь ѿтъ алфы и внты, ѣі (16) писменъ тѣмъ Еллинѣмъ обрѣте. прѣложише нмъ кадѣмѣлсїн писмена, ѣ. тѣмъ же многа лѣта, ѣі (19) писмена писахоу. и по томъ Симонндъ обрѣтъ приложи двѣ писмени. Епихарїиже сказатеа, ѣ. писмена обрѣте. и събра се нхъ, ѣд (24). По мнозѣхъ же лѣтѣхъ Днѣннсъ граматнкъ ѣ, двѣгласнмъ обрѣте. по томъже дроугн, ѣ. и дроугн, ѣ, усменнѣа. и тако мнози многымъ лѣты, едѣа събраше, ѣн (38) писменъ. По томъже многомъ лѣтомъ мнѣоуѣше. кожѣмъ повелѣнїемъ обрѣте се, ѣ (70) моужѣ нже прѣложише ѿтъ жидѣовска на грѣуьскимъ езыкъ. а словѣнъскыи кннгы, едннъ свѣтын Кѣстантїнъ, нарицаемъ Кїрнѣ. и писмена сътвори и кннгы прѣложи въ малѣхъ лѣтѣхъ. а ѣнн мнози многи лѣты, ѣ (7) нхъ писмена оустрои. а ѣ (70) прѣложенїе. тѣмъ же словѣнъскаа писмена, свѣтнша соуѣть и уѣстнѣнша. свѣтъ бо моужѣ сътвори н мѣсть. а грѣуьскаа, Еллінн поганїн. аште аи кто реуѣтъ шже нѣтъ оустрои доврѣ. понѣже се постражѣють и еште. ѿтѣвѣтъ реуѣмъ смѣ. и грѣуьскы такожде, многажди соуѣть постражи. Акиаа и Снѣмахъ. и по томъ ннн мнози. оудѣе бо мѣсть потворити неже прѣкое сътворити. Аште бо въпроснш кннгоуѣе грѣуьскыи глаголе. Кто бы естъ писмена сътвори. или кннгы прѣложнѣ. или въ кое време тѣ рѣдѣцн ѿтъ нхъ

вѣдетъ. Ашѣ аи въпросиши словѣньскыи боуваре глаголюе, кто бы писмена сътвориша есть. или книги прѣложиша, то къси вѣдетъ. и ѡтвѣштавше рекоутъ. светин Кѡстантѣинъ философъ нарицаемы Кѣрпалаъ. тѣ нашь писмена сътвори и книги прѣложн. и Мефодѣе братъ его. П ашѣ въпросиши въ кое врѣме, то вѣдетъ и рекоутъ. шко въ врѣмена Мн-ханла цара грѣзѣскаго и Бориса княза бѣлгарьскаго. и Ра-стѣица княза моравска. и Коцеља княза блатенска: —

Въ ашто же ѡтъ създанїа вѣсего мнра.

ѣштѣ (= 6363 = 855) соуѣ же и ннѣ ѡтвѣтн. юже ннѣа речеми. а ннѣа нѣсть врѣме. Такоу разоуми братѣе Богъ есть дааъ Словѣнѡмъ. емоу же слава и уѣсть и дрѣ-жака и поклоннѣе. ннѣа и прѣсно и въ бесконѣнныи вѣкы, аминѣ. —

IX.

БИЉЕШКЕ ИЗ СТАРИЈЕХ КЊИГА КЊИЖ- НИЦЕ ХИЛАНДАРСКЕ.

1. Јеванђеље на пергамену in fol. српске реченице с арабескама у злату и разнијем бојама једно од најљепших, кириллицом, за која се до сада зна. На крају: „Азъ грѣшныи Глигоріе днѣмъ недостонныи нареци се днѣмъ заставнхъ снѣ евангеліе златомъ кнезю великославному Мирославоу синоу Завидиноу. А мнѣ господи не забодѣи грѣшнаго мѣ храни мѣ себѣ дѣ мѣ естъ господнѣ жалѣ. тѣмъ работати кнезю своему господиноу. дѣ мнѣ нехраниши грѣшнаго. (Година избрисана с пергамена ножем! — ?) Али се зна по именима: Завида и сина му Мирослава, брата и синовца Немањина, да је из 12 вијека.

Упоредивши овај запис с онијем, који је прештампвао г. С. Новаковић у књизи „С археолошке изложбе у Кијеву 1874 г. стр. 33—34. из „Записки императорской академіи наукъ, томъ XXII, в. I“, у коју га је унио И. И. Срезневски из збирке владике Порфирија, руског старинара; по мојему читању находе се неколике ситне разлике; иначе су једнаци.

Важност овога Мирослављева јеванђеља иште, да те разлике, и ако су ситне, овдје истакнем; толико прије, што је тај запис по читању и испису Порфиријеву прошао кроз руке два стручника, који нијесу имали у рукама ориџинал.

У Новаковића:

У оригиналу и моје читање:

„Григорие“;	„Глигорие“;
„ми храни сѣбѣ“;	„ми храни ме сѣбѣ“;
„господине жалѣ“;	„господине жалѣ“;
„работакиши“;	„работави“;
„дѣ ми е не храниши“;	„дѣ мене не храниши“.

За лист, који је био на угледу на кијевској археолошкој изложби 1874 г. из јеванђеља, из којег је поменути запис исписан и штампан⁽¹⁾, вели Срезневски: „листь этой великолѣпной рукописи хранится въ собраніи пр. Порфирія, остальные листы на **Афонѣ**“.

Из овога се не види: јесу ли и лист и запис из Мирослављева јеванђеља, из којег сам и ја исписао овај запис? или су из неког другог, за које се до сада не зна?

Ако је тај лист заиста из хиландарског Мирослављева јеванђеља, трудно је појмити, којим је путем обогачена њим збирка пр. Порфирија, кад листови тога јеванђеља нијесу разасути; него је у тврдом везу сачувано тако добро, као да је сада прошивено и укоричено?! —

2. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије с арабескама у злату и разнијем бојама писано краљу Душану. У њему се наводи веома важан запис између заглавака и јеванђеља Матејева: **Синъ кожьстѣнамъ и прѣблаже-
намъ книга речеише тетраевѣггелѣ. писа се въ
Сѣѣтонъ горѣ. благоуствѣномоу. и христолю-
бномоу. и сѣѣтородиномоу. прѣвысокомоу. и
самодръжавномоу господиноу иралю. уѣтеръ-
томоу Стефаномоу. кмоу же когъ подасть по ми-
лости своєю. и моантвами сѣѣтихъ него прѣ-**

⁽¹⁾ Срезневски. Записки императ. акад. наукъ т. XXII. к. I. ст. 137—40. Новаковић, С археолошке изложбе. — Београд 1874 г. ст. 35—36.

роднтель въ ѡбѣдрѣжаннѣ и въ ѡбласть нмѣти
всоу срьбьскоу земаю. и на Загорнѣ даже до
Бдннѣ. грѣтькоу земаю даже до Мороуница
града, рекъше Христополю. на Солоуны и Дио-
кантию всоу даже до Драуа. Се же бысть по да-
роу божию. добродѣтели его дѣла. милостынь
бо въшше паце мѣри. кроткъ долготрѣпѣ-
ливъ. моужествомъ оукрашенъ и красотою тѣла.
яко ни единомуу таковому въ зороу быти въ
благодѣтелихъ царихъ. и въ то аѣто наустѣ
здати монастырь архигела Михаила въ При-
зрѣнѣ градѣ. на помощь и на спасеннѣ да моу
есть доуши и тѣлоу еговоу. а хоще унсти
си тетраеуаггелъ поминанте прѣвореуснаго
Стефана краля.

Године, кадъ је писано, нема; али се дознаје по рече-
ници „и въ то аѣто наустѣ здати монастырь арх(и)гела
Михаила въ Призрѣнѣ градѣ“, да је писано између 1333
и 1348 г.

У истомъ јеванђељу на крајњемъ листу има овај записъ:

Се же боудѣи въ домоу хощемоу унсти кнѣ-
гоу сню. яко недрѣжитъ цркъ(в)и вселѣнѣска.
ни на блажена. ни на антоурги. унсти апостола
любо еуаг(г)елѣа на всакъ дѣнь свѣтнѣ. на
утню редовнѣ. рекъше стаъ прѣзъ все години.
и свѣтнѣ избранимъ нже нмать тропаръ. аще
ли хощетъ кто антоургнѣ комоу свѣтомоу
творити нши ѡбще свѣтомоу противоу свѣто-
моу. а еже унсти на всакъ дѣнь свѣтомоу. отъ
свога изволенѣа. (Овдѣ је цпо редъ избрисанъ ножемъ).

Си тетросеуаг(г)елъ писа се въ лаврѣ свѣ-
таго Афанасиѣ. отъ извода манастирьска. и
хотѣи прѣписовати да не дрѣзнешѣи развращати

на своје хотѣнне. нѣ пиши яко же обрѣтаешн.
по нѣже нашъ родъ разкратнати соу многе
книгы невѣдоше силоу езыхоу грѣхъкомоу.

3. Животопис св. Саве српскога на пергамену 4-на има
210 листовъ; добро сачуван. — Житие и подвижы
ѣже въ поустыни съ своимъ оцемъ. и о собѣ
хожденихъ. и оу чести уюдесы сповѣданне
ѣже въ скетыхъ оца нашего Сави прѣлагаго
архипискапа и оучителя српскаго. сказано
прѣподобнымъ Доментіаномъ, инокомъ и
прѣзвѣтеромъ монастыра Хиландара нарицае-
маго. Сѣписано же Ѳеодосіемъ мнхомъ, то-
гожде монастыра. Благослови.

На крају животописа:

„Слава съвършихъшоу ми, богоу нашему
Ісусу Христу сию кожьствомоу книгоу,
въ лѣто 7044 (6844 = 1336) рѣкою грѣшнаго
Ѳеодоула“.

4. Јеванђеље на пергамену in fol. с дивнијемъ минијату-
рами 4 јеванђелиста, бугарске рецензије, добро сачувано.

На крају листа гдѣ је завршено јеванђеље Марково,
находи се ова биљешка: Богомъ и царъ царѣствоу-
ащимъ. и владыка прѣвладающимъ. творѣ и дѣла
и съкрѣшаа хотѣнѣа и дѣлаа блага волеа бо-
ащихъ сѣ. и творащихъ вола егѡ. благоизволи
оу срдѣтемъ срдца своего велѣхъ царь Георгіе.
Синъ великаго царя Ѳеодора Свѣтослава
прѣдрѣжащомоу скіптра. влѣгарѣскаго же и
грѣцкаго. и изписавъ сѣе уетвероблаговѣстїе,
повелѣнїемъ царѣства егѡ, въ славу, и хвалу,
и чѣсть оца и сына и светомоу доухоу. царь-

СТВОУ ЖЕ НИМЪ ОСТАВЛЕНІА И ПРОШЕНІЕ ГРѢХѦМЪ[†]
ВЪ ЛѢТО 7301 (6830 = 1322)“.

По дну листа глаголицом:

Ѣ ДУСѢ ДВѢ НА ПЕШЛВѢНАХ =
4. П.р.

5. Јеванђеље на пергамену in fol. српске реценсије с особито лијепијем минијатурама у злату и различитијем бојама. На крају овај запис:

„СНІЕ СВЯТЫЕ, Д РОБАГОВЪСТНЫЕ КНИГЫ. ПОУЕНШЕ И СВРЪШИШЕ СЕ ПОВЕЛѢНИЕМЪ И ПОПЕУЕНІЕМЪ ПРЪПОДОБНАГО ОЦА НАШЕГ ИГОУМЕНА КУРЬ АРСЕНИИ, ВЪ ЛѢТО 7301 (6845 = 1327) ИИДНИКТИОНА 5^{то} (5) БОГОУ НА СЛАВОУ. НАМИ АМИНЬ.

Малю же вы утоуцихъ ю, ѿ недостатъныхъ простите Романа грѣшнаго тѣ, ннока урътакшаго снхъ“.

За тијем на другом и крајњем листу:

„СНІЕ СВЕТОЕ ЕВАНГЕЛИЕ ХРАМА ПРЪСВЯТЫЕ БОГОРОДИЦЕ МАНАСТИРА НАРИЦЕМАГО ХИЛАНДАРА ЛАВРИ СВЕТАГО СИНЕѦНА И САВЫ ВЪ СВЯТЫИ ГОРѢ АФОНА. ПОВЕЛѢНИЕМЪ УЪСТНѢГО ВЪ СВЕЩЕНОИНОЦѢХЪ ИГОУМЕНА КУРЬ АРСЕНИИ РОУКОЮ СМЪРЕНАГО ИИНОКА РОМАНА ПИСА СЕ, ВЪ ДЪНИ БЛАГОУЪСТВѢГО И ПРЪВѢГО ЦАРА СРЪСЛЕИМЪ КУРЬ СТЕФАНА ВЪ ЛѢТО 7301 (6845 = 1337) ИИДНИКТИОНА 5^{то} (5)“.

Те је године Душан владао, али није био цар.

На истом листу другом руком овај запис:

„Послѣдже оукраси се уѣстиимъ въ свѣшено ииноцѢхъ игоуменомъ курь Дорофеимъ. ѣство благоуѣстивѢго цара курь Стефана

Оуроша Срѣлаиѣмъ вѣтораго, сына прѣвѣмоу прѣвѣсокомоу въ крѣпости же и дрѣжавъ и благоуѣстїи и всакон добродѣтели цароу крѣ Стефану. въ лѣто 7868 (6868 = 1360).

Маздоу же да подасть комоуждо по без-
мѣрїи и благости, добримъ датель богъ“.

6. Јеванђеље на пергамену in fol. српске реценсије, на крају:

„Списа же се сїа книга. въ лѣто 7864 (6864 = 1355) индиктионъ 8 (9).

Въ то крѣме прѣстакн се прѣвѣсоки го-
сподниъ, 8 (1) царъ срѣбскии. синъ светаго
крали Оуроша, 8, го. (3) Стефанъ Доушана.
ѣмоу же боуди вѣуна память“.

7. Јеванђеље на пергамену in fol. српске реценсије, на крају:

„Слава свѣршнтелю богоу въ вѣки аминъ.
Григорїе именемъ минха не дѣломъ. исписахъ
сїю книжицоу светомоу великомоуученикоу
Христовоу Пантелѣимоу. пожелїиѣмъ го-
сподниа и оѣца ми вѣсеуѣстнаго старца
Исидоре. тѣмъ же простите ме не потрѣва“. Нема
године, кадъ је писано. Али се може одредити 14 в., јер је
ово онај знаменити Србин Исидор из 14 в. Види његов жи-
вотопис у овоме Гласнику стр. 63.

8. Јеванђеље на пергамену in fol. српске реценсије, с арабескама у злату и бојама и овијем записом:

„Азъ рече Христовъ Станекииъ великии
и евода Никола приложниъ свѣтїи и божь-
ствїи тетравангелъ прѣхнстой богородице

ХИЛАНДАРЬСКОЙ. И МОЛЮ ИГОЖЕ ИЗВОДИ БОГЪ
НГОУМЕНА И ВСОУ БРАТНЮ КЪ ДОМОУ СВЕТИХЪ БО-
ГОРОДИЦЕ ХИЛАНДАРЬСКИЕ ИЛИ ГОСПОДЬСТВУЮЩА
СРЬБСКОЮ ЗЕМЛЮ СИНЕ СМЪРНО ТРОУДОЛЮБИИ
НЕОТНЕТИ ОТЬ ДОМОУ БОГОРОДИЦЕ ХИЛАНДАРЬ-
СКИЕ АЩЕ ЛИ ПОТЪЩИ СЕ КТО ЛЮБО ОТЪНЕТИ СИНЕ
ОТЬ БОГОРОДИЦЕ ХИЛАНДАРЬСКИЕ, ДА МОУ ИСТЬ
МЪСТНИЦА БОГОРОДИЦА СЕГА СВЪТА И КЪ ДНЬ
СТРАШНИИ СОУДИЩИ ХРИСТОВИ". — Годице, кадъ је
ПИСАНО, НЕМА.

9. Јеванђеље на хартији in folio, српске реченице. На
крају овај запис:

„ВЪ СЛАВОУ ИЖЕ КЪ ТРОНИ БЛАГОУЪСТНО
СЛАВНОМОУ ГОСПОДОУ НАШЕМОУ ИСОУСОУ ХРИ-
СТОУ КЪ ЛЪТО 7999 (6959 = 1451). СЪПИСА СЕ СЪА
КНИГА КЪ ДНИ БЛАГОУЪСТНИКАГО И ХРИСТОЛЮБИ-
МАГО ГОСПОДИНА ДЕСПОТА ВЪКА. ТОГДА ВЛАДИ-
УЪСТВУЮЩА НОВООСВЕЩЕНЕМЪ МИТРОПОЛИТОУ
БЕАГРАДСКОМУ ВЪРЬ ФИЛОФЕЮ. И СЪПИСА Ю ПОПЪ
ІОАНЪ. ГОСПОДІЕ И ОЦИ И БРАТІЕ МОЛЮ ВИ, КОГО
ДОНДЕ СЪА КНИГА УЪТЪТЕ ИСПРАВИЮЩЕ АЩЕ
САМЪ УТО И СЪГРЪШИЛЪ НИИТО БО ИСТЬ БЕЗЪ
ГРЪХА ТЪКМО СЪДІЕНЪ БОГЪ. СИЦЕ ОБЪЯТОХЪ КЪ ИЗ-
ВОДЪ. СЪВРЪШИТЕЛЮ БОГОУ, ОЦОУ И СЫНОУ И
СВЕТОМОУ ДОУХОУ НИИИ И ПИСНО И КЪ ВЪКЪ ВЪ-
КОВЪ АМІНЪ“.

10. Јеванђеље на хартији in folio, српске реченице с
овијем записом:

ВЪ ЛЪТО 7999 (7166) А ОТ РОЖДЪСТВА БОГА
НАШЕГО ИСОУСА ХРИСТА 7999 (= 1658) МЪСЕЦА ГЕ-
НОУАРИЈА 16. СМЪРЕНІЕ НАШЕ МАКСИМЪ АРХІЕ-

пископъ пекцскѣй, прѣиде въ скетоу ю горѣ
аѳонскоу. въ великоу лавроу сръбскоу
монастирь Хиландарь“.

11. Јеванђеље на хартији in fol. бугарске реценсије.
Приложио га Хиландару Дмитар, спахија од Подгорице, зрн
(7108 = 1600).

12. Јеванђеље на хартији in fol. штампано, бугарске
реценсије. Запис на крају српски.

„Повелѣиѣмъ господина Їѡана Басараба
великаго воеводи сина Їѡ господина въсеѣ зе-
мли оугровлахѣнскон и подоунавѣю. троуд. све-
щенионикъ Макариѣ въ лето, зк (7020 = 1512).

13. Псалтир на хартији српске реценсије, без године.
На једној корици унутра запис овај:

„Сѣ жалтырь ѡправи смѣрни Електериѣ
вѣки наслован прѣтн санъ архиепископства въ-
анградскѣ епархи при архиепископе сръб-
скомъ Максимѣ лето, зрна (7151 = 1643).

14. Хронограф на хартији велике 4^{те} српске редакције;
има 157 листова. На крају запис другом руком:

„Сѣа книга рекома цароставиникъ монастира
Хиландара храмъ ваходъ прескатиѣ богоро-
дице васката сватиѣхъ подписа грѣшни Рах-
фандъ ѣромонаѣхъ лето, афн (1508)

С почетка су на 38 листова питања и одговори из до-
гматике и о створењу свијета из историје библијске, и не-
колике различите бесједе св. отаца.

На 29 листу почиње повијест од створења свијета би-
блијским начином, и о царевима римским и грчким.

У њему нема повијести ни о једном српском ни бугарском владаоцу. Али имају заграде на странама листова црвенијем настилом, које се тичу бугарске историје, и које сам тачно написао. Види се јасно, да их је биљежио неки Бугарин.

На 89 листу: „Царство Анастасѣа цара. На страни листа: При саѣи цари, наше вѣзгаре помахн земаю сѣю. прѣдшѣщѣ вѣдмѣ. и прѣжде наѣшѣ понмѣти оанѣю земаю ѡхридскоѡ и по томъ сѣю вѣсѣ“.

На 90 листу: „Ѡтъ исхода же Бѣзгаромъ о нинѣ ѡ.о. лѣто.“

На 115 листу. „Царство Константина брата Нмизни.“

„При семъ Константинѣ цари прѣдоше Бѣзгаре през Доунаво и отѣише Грькомъ земаю сѣю вѣ нѣи же живоѡтъ и до нинѣ. разнѣше их. прѣжде же нарицашѣ се землѣ снѣ Мисѣа“.

На 121 л. „Царство Льва Никонѡворца.“

„При семъ цари Львѣ, Кѣманѣ нападоше на Цариградѣ, и на всю земаю. нже и потоноѡше вѣ мори, и изнѣни Грькѣ. А проѡѣ вѣзгаре сѣкоше вѣса“.

На 125 л. „При семъ Львѣ вѣстѣ кнѣзъ Бѣзгаромъ Кордамѣ.“

На 127 и 8 л. „Царство Никѣфора Генника.“

„Сѣ Никѣфорѣ, изидѣ на Бѣзгарскѣю земаю при Крѣмѣ кнѣзѣ. испрка оѡбѣ повѣди его. и расхити нмѣнѣ носимое нмѣ тогда. и по томъ же добрасѣ. Крѣмѣ сѣ своимѣ ѡставшнимѣ отъ развѡмѣ, нападе ношѣю на цара. и не тѣкмо разнѣ Грькѣ, нѣ и самомъ царю главоѡ отѣрѣза. и окока крѣхѣ еѣ сребромѣ и вѣлика вино вѣю. дааш Бѣзгаромъ пѣти“.

На 129 л. „Царство Миханла Пигавел. „Съ снмъ царемъ пак Кроумъ кнѣзь вранъ състави под Одрїнемъ, и разбѣ юго. яко ни самомъ царемъ едка оутешн. Вьсеже царское нмѣнїе Блѣгаре възаше: и грѣхъско“.

Царство Льва Арменина иконоборца.

На 130 л. „Съ снковомъ царемъ пак Крѣмъ красе въ Оракї. испрѣва оу внтѣ Блѣгаре повѣдише. Гонимъ же Блѣгаромъ Грѣмъ. неопаснѣ. Възвратнше се они, разбѣ ихъ яко мало и самъ. Крѣ(мъ) неоухващенъ вьстѣ. коню его пѣдшъ подѣ нмѣ“.

На 131 л. „Царь Грѣкомъ Мїханлѣ.

„При семъ царѣ вьстанѣкто Грѣмъ їменемъ Оома, и оравъ много число вонскъ яко мало и всоу грѣхъскую землю и приде хоте отѣти Мїханла царство. Нѣ изшѣдъ блѣгарскѣ кнѣзь Мьртаго, разбѣ него. и повѣди. зане великѣ любава нмѣше съ Мїханломъ“.

На 132 л. „Царство Мїханла снна Θεοφύλου.

„При семъ Мїхаїлѣ царѣ. и при матерѣ его крѣстнше се Блѣгаре. отъ толѣже до ннѣ лѣтъ фѣа. (511). Нѣкогда бо невѣмъ яко сестра Блѣгарьскаго кнѣза пѣниена вьстѣ Грѣмъ, и въ царьскомъ дворѣ прѣдана вьстѣ и крѣщена вьстѣ и наоучена кнѣзь. Въ царство же снхъ царѣи мнрѣ соущѣ великоу Грѣмъ и Блѣгари и прѣнѣнена вьстѣ на нѣкоемъ вольринѣ Θεοδорѣ Коуфарѣ. Пришѣдши она непрѣстааше оутешн брата своего ѿ вѣре Христоу, дондеже и крѣсти юго. ономъ же крѣстнѣшоу се вѣстааше Блѣгари на нѣ, хотѣше оуѣити юго, яко вѣрѣ ихъ ѿставляша. Нѣ тын изшѣдъ на вранн, по-

бѣди ихъ. и отъ тоаѣ крѣсти, овѣхъ волею, а други ихъ и ноуждею“.

На 136 л. „Царѣство Васнаѣа Македонѣнина.

„При семъ Васнаѣи цари крѣстише се Рѣси“.

На 138 л. „Царѣство Льва прѣмоудраго, сина Васнаѣека.

„Съ Левъ царь, Оугри изведе по пизмѣ на Сѣмѣона цара блъгаромъ, пониже конскѣ юго многожди разен. иже и разенеше его. поплънише блъга. а тѣ застрѣсть въдрѣсть (?). Сѣмѣонъ пакы коевакъ на Кѣгры (sic) поплъиникъ земаю ихъ, и самѣхъ разен и възвраща се отъ тоудѣ пакы бранѣ състави съ Гръки и побѣди ихъ“.

На 140 л. „Царѣство Александ. брата Львека и Константина сина Львека.

„При семъ Константиѣнъ цари. Сѣмѣонъ блъгарскѣ въинде по морѣ въ Цариградѣ и благослови се отъ патрѣарха, и овѣдова съ царемъ. и съ нимъ изъшѣдѣше же отъ тѣдѣ наѣа пѣновати. и брани бѣвши, побѣди зѣа Гръки по дваѣи“.

На 142 л. „Царѣство Романа Лакапѣна.

„При семъ цари Романъ блъгарскѣ царь Сѣмѣонъ многожди до самаго Цариграда пѣни, паѣе же и царѣскѣ дворъ пожеже; Ёвѣрин прѣеть и при семъ цари змре“.

На 143 л. „Царѣство Романа, сина Константина багрѣнороднаго.

„При семъ Романъ цари, Петръ царь блъгарскѣ оѣмрѣ. синоке же юго Борисъ и Романъ — тѣлинка и сѣща въ Цариградѣ отъпоѣщени бѣста въ свое“.

На 145 л. „Царьство Никѣфора Фоки.

„При семъ Никѣфоръ царь, пълнише Ръси блъгарскюю землю по дващъ въ двою лѣтоу. царьствоваве Никѣфоръ изведши сва слава на нихъ“.

На 148 л. „Царьство Їоана Цинисхѣа.

„Съ Цинисхѣин царь приѣтъ Прѣславоу. и въземъ въса царскыя вѣлгы. и самого Бориса отведе въ Цариградъ. съклеуе юго тамо съ царьскыхъ и сътвори юго магистра. сеже юсть санъ вели въ Гръцыхъ. По приѣти же Праславъ-стѣмъ. Свеславоу кнезю рѣскомъ, попълнившъ блъгарскюю землю, и под себе сътворшоу. а въ дрострѣ емоу същъ. Шедъ тамо Цинисхѣи съ многими ратники повѣди юго. самагоже своеколиъ. отпуѣсти. Иъ и тѣ дошедъ въ Печеньги, тамо сконча се съ всѣми сконми“.

На 149 л. „Царьство Василя и Константина. синъ Романа царя.

„Съ Василяе царь разви Самъила царя Българомъ по дващи. и приѣтъ Бдинъ и Малинскъ и Великоу Праславоу и Малинъ и проуе градовы многы. иъ и Скопѣе прѣданъ бысть емъ Романомъ сына Петра царя. Тамо во въ далье-ноу Самъиалъ царь владати. неѡ Българе до Охрида и до Драга и далье царьствоваше“.

На 150 л. „Съ царь Василяе. много и безун-салны пълновы сътвори Българомъ, и разбое-люты неѡ разви въ Самъила царя ѿ (15) ѿиладъ Българъ ослапи. на въсако сто единого остав-ляа съединиѣмъ окомъ. и отъсла ихъ въ Самъ-иалъ. видѣвъ же ихъ онъ отъ ѿда оумрътъ. —

родитељ въ шедрѣжаніе и въ область нѣсти
всоу сръбскоу землю. и на Загоріе даже до
Бдинѣ. грѣтькоу землю даже до Мороуница
града, рекъше Христополю. на Солоуны и Дню-
кантию всоу даже до Драга. Се же бысть по да-
роу божию. добродѣтели его дѣла. милостыи
во вѣкъше паѣе мѣри. кроткѣ долготрѣпѣ-
ливѣ. моушествомъ оукрашенѣ и красотою тѣла.
шко ни единомуу таковомуу въ зороу быти въ
благотѣстивенѣ царихѣ. и въ то дѣло наустѣ
здати монастырь архангела Михаила въ При-
зрѣнѣ градѣ. на помощь и на спасеніе дамоу
иестѣ доуши и тѣлоу еговоу. а хощеши унсти
си тетраеуггелѣ поминанте прѣвореснаго
Стефана краля.

Године, кадъ је писано, нема; али се дознаје по рече-
ници „и въ то дѣло наустѣ здати монастырь архангела
Михаила въ Призрѣнѣ градѣ“, да је писано између 1333
и 1348 г.

У истомъ јеванђељу на крајњемъ листу има овај запис:

Се же боуди въ домоу хощемоу унсти кни-
гоу сню. шко недрѣжитѣ цркъ(в)и вселениска.
ни на блажена. ни на антоурги. унсти апостола
любо еугаг(г)елѣа на всакъ дѣнь свѣтнимъ. иъ
утню редовниѣ. рекъше стаъ прѣзъ все години.
и свѣтнимъ избранимъ иже имать тропарѣ. аще
ли хощетѣ кто антоургию комоу свѣтомоу
творити иши ѡбще свѣтомоу противоу свѣто-
моу. а еже унсти на всакъ дѣнь свѣтомоу. отъ
свога изволенїа. (Овдје је цео ред избрисан ножемъ).

Си тетроеугаг(г)елѣ писа се въ лаврѣ свѣ-
таго Афанасиѣ. отъ извода манастирска. и
хотенъ прѣписовати да не дрѣзнешинъ развращати

на своє хотѣннѣ. нѣ пишнѣмъ же окрътаешн.
по нмѣже нашъ родъ разкратилъ соу много
книгы нехъдоше силоу езъмоу грѣѣмоу.

3. Животопис св. Саве српскога на пергамену 4-на има
210 листовъ; добро сачуван. — Житиѣ и подвижы
еже въ поустыни съ своимъ ѡтцѣмъ. и ѡсобѣ
хожденнѣ. и отъ ѹстн ѹдесы спокъданиѣ
иже въ светлыѣ ѡтца нашего Савѣ прѣваго
архиепископа и оуцнтелѣ сѣрпскаго. сказано
прѣподобнымъ Доментїаномъ, инокомъ и
презвѣтеромъ монастыря Хиландара нарицае-
маго. Сѣписано же Ѳеодосіемъ мнѣхомъ, то-
гожде монастыря. Благословен.

На крају животописа:

„Слава сѣрѣшнѣшоу ми, богоу нашему
Іисоусоу Христу снѹ кохъствѣноу ю кннгоу,
въ лѣто 7804 (6844 = 1336) рѣкоу грѣшнаго
Ѳеодоула“.

4. Јеванђеље на пергамену in fol. с дивниѣмъ минијату-
рама 4 јеванђелиста, бугарске реценсїѣ, добро сачувано.

На крају листа гдѣ је завршено јеванђеље Марково,
находи се ова биљешка: Богомъ и царъ царѣствоу-
ащимъ. и владыка прѣладащимъ. творѣ и дѣла
и сѣкрѣшаа хотѣнїа и дѣла блага волаа бола-
щихъ са. и творащихъ волаа егѡ. благоузволи
оусердїемъ сѣрдца своего великыи царъ Геѡр-
гїе. Снѣхъ великаго царъ Ѳеѡдора Свѣтослава
прѣдръжащомоу сѣптра. вѣзгарѣскаго же и
грѣцкаго. и изписавъ сѣе ѹтверослаговѣстїе,
повелѣнїемъ царѣства егѡ, въ слава, и хвала,
и ѹстѣ ѡцѣ и снѣхъ и свѣтомоу доухоу. царѣ-

Оуроша Срѣсенимъ вѣторого, сына прѣбѣмоу прѣмысономоу въ крѣпости же и дрѣжавъ и благоустьи и всакон доврѣдѣтелн цароу курѣ Стефану. въ лѣто 7048 (6868 = 1360).

Маждоу же да подасть комоуждо по безмѣрнѣи благости, добримъ датеаь богъ“.

6. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије, на крају:

„Списа же се сѣа книга. въ лѣто 7044 (6864 = 1355) индиктионѣ ѿ (9).

Въ то крѣме прѣстави се прѣмысоиъ господинъ, ѿ (1) царѣ срѣскимъ. сынъ светаго краа Оуроша, ѿ, го. (3) Стѣфанъ Доушана. имоу же боудн вѣуна память“.

7. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије, на крају:

„Слава сѣврѣшителю богоу въ вѣки аминъ. Григориѣ именовъ мнѣхъ не дѣломъ. исписахъ снѣ книжицоу светомоу великомоуѣтеникоу Христокоу Пантеленимоу. пожелѣиѣмъ господина и отѣца ми вѣсѣтѣстнаго старца Исана. тѣмъ же простите ме не потраѣна“. Нема године, кадъ је писано. Али се може одредити 14 в., јер је ово овај знаменити Србин Исанија из 14 в. Види његов житѣопис у овоме Гласнику стр. 63.

8. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије, с арабескама у злату и бојама и овѣјемъ записомъ:

„ѿъ рѣвъ Христовъ Станикинъ великии воевода Никола приложихъ свѣтѣи и вожѣствѣиѣи тетравангѣаь прѣтѣистѣи богородице

ХИЛАНДАРЬСКОЙ. И МОЛЮ ИГОЖЕ ИЗВОДИ БОГЪ
ИГОУМЕНА И ВСОУ БРАТНЮ ВЪ ДОМОУ СВЕТИИ БО-
ГОРОДИЦЕ ХИЛАНДАРЬСКИЕ ИЛИ ГОСПОДЬСТИКУЮЩА
СРБЬСКОЮ ЗЕМЛЕЮ СМЕ СМЪРНО ТРОУДОЛЮБИИ
НЕОТНЕТИ ОТЬ ДОМОУ БОГОРОДИЦЕ ХИЛАНДАРЬ-
СКИЕ АЩЕ ЛИ ПОТЪЩИ СЕ КТО ЛЮБВО ОТЪНЕТИ СМЕ
ОТЬ БОГОРОДИЦЕ ХИЛАНДАРЬСКИЕ, ДА МОУ ИСТЬ
МЪСТНИЦА БОГОРОДИЦА СЕГА СВЪТА И ВЪ ДНЬ
СТРАШНИИ СОУДИЩИ ХРИСТОВИ". — Годише, вад је
писано, нека.

9. Јеванђеље на хартији in folio, српске рецензије. На крају овај запис:

„Въ славоу иже въ тронци благоугодно
славнимоу господоу нашемоу Исоусоу Хри-
стоу въ лѣто 7399 (6959 = 1451). съписа се сѣа
книга къ дни благоуствиваго и христолюбив-
маго господина деспота Вѣка. тогда влади-
уствующе новоосвещенемъ митрополитоу
белградцкомъ вѣрь Филофею. и съписа ю поплъ
Іоанъ. господіе и отци и братіе молю ви, кого
донде сѣа книга утѣте исправляюще аще
самъ что и съгрѣшихъ нието бо исть безъ
грѣха тѣмъ едіемъ богъ. сице ѡбрътохъ въ из-
водѣ. съвершителю богоу, отцоу и сыноу и
светомоу доухоу нинѣ и присно и въ вѣки вѣ-
ковъ амѣнь“.

10. Јеванђеље на хартији in folio, српске рецензије с
овијем записом:

Въ лѣто 7396 (7166) а от рождѣства бога
нашего Исоуса Христа 7401 (= 1658) мѣсеца ге-
ноуарѣа 16. Смыреніе наше Максимъ архіе-

пископъ пекицкый, прѣиде въ скетоу ю горѣ
аѳонскоу. въ великоу лавроу сръбскоу
монастирь Хиландарь“.

11. Јеванђеље на хартији in fol. бугарске реценсије.
Приложено га Хиландару Дмитар, спахија од Подгорице ,зри
(7108 = 1600).

12. Јеванђеље на хартији in fol. штампано, бугарске
реценсије. Запис на крају српски.

„Покелѣнїемъ господина Іоана Басараба
великаго воеводи сина Іо господина въ сей зе-
мли оугровлахѣнсконн подоунавїю. троуд. све-
щеноннокъ Макаріе въ лето ,зк (7020 = 1512).

13. Псалтир на хартији српске реценсије, без године.
На једној корици унутра запис овај:

„Сы фальтырь ѡправи смѣрни Електерїе
вмекн наслокан прїети санъ архiereнства въ-
анградскїе епархи при архиепископе сръб-
скомъ Максиме лето ,зри (7151 = 1643).

14. Хронограф на хартији велике 4^{то} српске редакције;
има 157 листова. На крају запис другом руком:

„Сїа книга рекома цароставникъ монастира
Хиландара храмъ ваходъ пресвѣтне богоро-
дице васката свѣтихъ подписа грѣшнн Рах-
фанѣ ѣромонахъ лето ,афи (1508)

С почетка су на 38 листова питања и одговори из до-
гматике и о створењу свијета из историје библијске, и не-
колике различите бесједи св. отаца.

На 29 листу почиње повијест од створења свијета би-
блијским начином, и о царевима римским и грчким.

У њему нема повијести ни о једном српском ни бугарском владаоцу. Али имају заграде на странама листова првенијем настилом, које се тичу бугарске историје, и које сам тачно исписао. Види се јасно, да их је биљежио неки Бугарин.

На 89 листу: „Царство Анастасѣа цара. На страни листа: При саѹи цари, наше вѣзгаре поемахн земаю сѣю. прѣдшѣх вѣднѣх. и прѣжде наушѣе понматн олнѣю земаю ѡхридскоуѡ и по томъ сѣю вѣсѣ“.

На 90 листу: „Ѡтъ исхода же Бѣзгаромъ о нинѣ ѡ.о. лѣто.“

На 115 листу. „Царство Константина брата Нимизие.“

„При семъ Константинѣ цари придоше Бѣзгаре през Доунаво и отѣише Грѣкомъ земаю сѣю вѣ нинѣ же живѡутъ и до нинѣ. разенише их. прѣжде же нарицаше се земах снѣ Мисѣа“.

На 121 л. „Царство Лѣка Никонѡвѡрца.“

„При семъ цари Лѣкѣ, Кѣманѣ нападоше на Цариградѣ, и на всю земаю. нже и потѡноуше вѣ мори, и извенили Грѣкѣ. А проуѣе вѣзгаре сѣвоше вѣса“.

На 125 л. „При семъ Лѣкѣ вѣстѣ кнѣзѣ Бѣзгаромъ Кордамѣ.“

На 127 и 8 л. „Царство Никѣфора Генника.“

„Сѣ Никѣфорѣ, изидѣ на Бѣзгарсѣвѣю земаю при Крѣмѣ кнѣзе. испрѣка оуѣѡ покѣди его. и расхити нмѣнѣе носимѡе нмѣ тогда. и по томъ же добрасѣ. Крѣмѣ сѣ сконни ѡставншнми ѡтѣ разѡѡ, нападе ношѣю на цара. и не тѣкѡ разѣн Грѣкѣ, нѣ и самомъ царю глаѡѡѡ ѡтѣрѣзѣ. и ѡѡѡѡ крѣхъ сѣ сѣрѣромъ и вѣлнѡѡ вѣнѡ вѣнѡ. дѣаш Бѣзгаромъ пѣтн“.

На 129 л. „Царство Миханаа Пигаеа. „Съ симъ царемъ пак Кроумъ кнѣзь вранъ състави под Одрѣнемъ, и разен его. яко ни саомъ царемъ едка оутешн. Вьсеже царское нѣнѣ Бѣлгаре вѣзаше: и грѣхъско“.

Царство Аька Арменина иконоборца.

На 130 л. „Съ сикомъ царемъ пак Крѣмъ красе въ Оранѣ. испрѣка оу витезъ Бѣлгаре повѣдише. Гонимъ же Бѣлгаромъ Грѣмъ. неопаснѣ. Вѣзвративше се они, разенише нѣхъ яко мало и самъ. Крѣ(мъ) неоухващенъ вьмьстѣ. коню его пѣдшъ подъ нимъ“.

На 131 л. „Царъ Грѣкомъ Мѣханѣхъ.

„При семъ царѣ вѣста нѣкто Грѣкъ ѣменемъ Оома, и орае много число коней яко мало и всоу грѣхъскую землю и приде хоте оутѣсти Мѣханѣхъ царство. Нѣ изшѣдъ вѣлгарскы нѣхъ Мѣртаго, разени его. и повѣди. зане великъ любаъ нимше съ Мѣханѣомъ“.

На 132 л. „Царство Мѣханѣа сина Θεοφлаока.

„При семъ Мѣхаѣлѣ царѣ. и при матерѣ его крѣстише се Бѣлгаре. отъ толь же до нинѣшнѣхъ фѣа. (511). Нѣкогда ко невѣмъ яко сестра Бѣлгарьскаго кнѣзѣа пѣвниѣа вьмьстѣ Грѣмъ, и въ царьскомъ дворѣ прѣдана вьмьстѣ и крѣщена вьмьстѣ и наоутѣена кнѣзѣхъ. Въ царство же сихъ царей миръ соущъ великоу Грѣмъ и Бѣлгари и прѣмѣнена вьмьстѣ на нѣкоемъ вѣлѣрнѣхъ Θεοдорѣ Коуфарѣ. Пришѣдъши она не прѣстааше оутѣсти брата своего ѡ вѣре Христовѣхъ, дондеже и крѣсти его. ономъ же крѣстившоу се вѣсташе Бѣлгари на нѣ, хотеше оутѣсти его, яко вѣрѣ ихъ ѡставляша. Нѣ тыи изшѣдъ на врани, по-

бѣди ихъ. и отъ толь крѣсти, овѣхъ колю, а други ихъ и ноуждею“.

На 136 л. „Царство Васнаѣа Мкедонѣина.

„При семъ Васнаѣи цари крѣстише се Рхси“.

На 138 л. „Царство Льва прѣмоудраго, сина Васнаѣева.

„Съ Левъ царь, Оугри изведе по яизмъ на Сѣмѣна цара блъгаромъ, пониже консиъ него многожди разен. иже и разенеше его. попланише блъга. а тѣ застристь въдрѣсть (?). Сѣмѣонъ пакы воевавъ на Вугри (sic) попленикъ земаю ихъ, и самѣхъ разен и възвраща се отъ тоудъ пакы брани състави съ Гръки и побѣди ихъ“.

На 140 л. „Царство Александ. брата Львева и Константина сина Львева.

„При семъ Константѣиъ цари. Сѣмѣонъ блъгарскы вѣинде по морю въ Цариградъ и благослови се отъ патріарха, и овѣдова съ царемъ. и съ нимъ изъшѣдше же отъ тѣдѣ науга пѣновати. и брани бивши, побѣди зѣ Гръки по дващи“.

На 142 л. „Царство Романа Лакапѣна.

„При семъ цари Романъ блъгарскѣи царь Сѣмѣонъ многожди до самаго Цариграда пѣини, пауче же и царскѣи дворъ пожеже; Іѣврини прѣеть и при семъ царѣи умре“.

На 143 л. „Царство Романа, сина Константина багрянороднаго.

„При семъ Романъ царѣи, Петръ царь блъгарскѣи оумрь. синове же него Борисъ и Романъ — талиника и сѣща въ Цариградъ отъпоушѣна вѣста въ свое“.

На 145 л. „Царьство Никѣфора Фоки.

„При семъ Никѣфоръ царь, пазнише Русь блъгарскую землю по дващъ въ двою лѣтоу. царьствовае Никѣфоръ изведши сѣ слава на нихъ“.

На 148 л. „Царьство Іоана Цимисхїа.

„Съ Цимисхїи царь приѣтъ Приславоу. и въземъ въ сѣ царские вѣлгы. и самого Бориса отведе въ Цариградъ. съкласе юго тамо съ царскими и сътвори юго магистра. сеже юсть сѣмъ вѣдѣ въ Гръцѣхъ. По приѣти же Приславъ-стѣмъ. Снеславоу кнезю рускомъ, попланише блъгарскую землю, и под сѣе сътворишоу. а въ дрострѣ емоу сѣмъ. Шедъ тамо Цимисхи съ многими ратники повѣди юго. самагоже своевоанъ. отпусти. Иъ и тѣ дошедъ въ Петенъгн, тамо сконча сѣ съ вѣмъ своимъ“.

На 149 л. „Царьство Василѣа и Константина. синъ Романа царя.

„Съ Василѣе царь развѣ Самъила царя Блѣгаромъ по дващѣ. и приѣтъ Бдинъ и Млинскъ и Великоу Приславоу и Мадинъ и проуе градовъ многи. нъ и Скопѣ прѣданъ вѣсть емъ Романомъ сына Петра царя. Тамо во въ даиемоу Самъилъ царь владати. нѣо Блѣгаре до Охрида и до Драга и даиѣе царьствовае“.

На 150 л. „Съ царь Василѣе. много и везун-сѣмъ пазновъ сътвори Блѣгаромъ, и разбѣ люты нѣо развѣнъ Самъила царя ѣи (15) тилѣдъ Блѣгаръ осѣпн. на въсако сто единого оставѣа съединѣмъ окомъ. и отъсла ихъ въ Самъилъ. видѣвъ же ихъ онъ отъ ѣда оумрътъ. —

На 151 л. „Самодръжство цара Константина брата Васнаїава.

„Отъ сего Васнаїа вѣсть вѣзгарское царство подь областію грѣцьскою, даже и до Асѣнѣ цара вѣзгаромъ прѣкаго“.

15. Јеванђеље на пергамену in folio без првога листа, српске рецензије. Године нема, кад је писано. На свршетку Јованова јеванђеља при дву листа запис црвенијем мастилом:

„Ракъ Христовъ дѣмъ Боуиндо написахъ свѣсаръ по трѣванглаоу речю господина митрополита Дамаскина. да ище иже што и прѣгрѣхуно. пращайте, а некаѣните. ерѣ неписанѣ тинниѣ едѣи-га носрѣдѣ. мѣ се послаѣ приписа да гасдан добръ“.

За овѣјем на првом цијелу листу молитва „раздрѣшеиѣна“. За тијем на другом листу „слово свѣтаго Константина филосога“, које сам исписао цијело онако, како је у јеванђељу.

X.

СЛОВО КОНСТАНТИНА ФИЛОСОФА БУГАРСКОГА ПРЕСВИТЕРА ⁽¹⁾.

„Прогласъ естъ светаго евангоулика. якоже пророци прорекше соуть прѣжде. Христось гредететь изъязыи събрати. скътъ бо естъ всемоу мироу. рѣше бо ѿни слѣпни прозрѣтъ. глагоуши оуслышеть слово боуковное. бога познають яко достонть. тѣмъже оуслышите словѣни вси. даръ бо естъ отъ бога създанъ. даръ божни десныи естъ естъ. даръ божни доушамъ николи же тѣмъ. доушамъ тѣмъ же и приноууть. се же естъ даръ. Матьѡен, Марько, Лоука, Їѡанъ. оууиуть въсь народъ глаголюще. ниико лѣпотоу своимъ доушамъ. ведете, любите и радоуиете се. иеико же хотеть грѣхъ тѣлоу отърѣши. и мира сего тѣло отложити. и иеико житиѣ райскою ѡбрѣсти. и избѣжати отъ ѡгна горецаго. къ нь иѣтении отъ въсего оума. слышите словѣньскъ народъ въсь слышите слово отъ бога бо приде. слово иже крѣпиль доуше ульѣѣуьскиѣ. слово иже крѣпиль срьдѣца и оумы. слово въса готовамъ бога познати. яко бо безъ скѣта радостъ не боудеть. окоу видещю божню тварь всоу. нь все ни дѣно ни видимо естъ. тако и доуша всака безъ боуковъ не видещи божѣа закона добръ. закона книжьна доуховнаго. закона рай божни являюще. кын бо слоухъ громаго

⁽¹⁾ Ова је бесједа два пута штампана у Русији: у „Русской бес. 1858 г. II. стр. 108, од Гилъфердинга; и у „Истор. опис... Хиланд. од архим. Леониде 1868 г. Москва. Није дакле с горега, да је и ми имамо.

ПОУТНА НЕСЛЫШАВЪ МОЖЕТЪ БОГА БОЖИ СЕ. НО ЗАРИ ЖЕ ПАКИ
 ЦЕЛТА НЕОУХАНЦИ. КАКО РАЗОУМЪИЕТЪ СЕ БОЖИЕ УДО. ОУСТА
 ИЖЕ СЛАДКА НЕУЮЮТЪ. ИКО КАМЕНА ТВОРИТЪ УЛОВЪКА. ПАУЕ
 ЖЕ СЕГО ДОУША БЕЗБОУКОУНА. МРТА ШЕЛЪТЪ СЕ ВЪ УЛОВЪЦЪХЪ.
 СЕЖЕ ВСЕ МЫ БРАТНІЕ ЗАМНИШАЮЩЕ. ГЛАГОЛЕМЪ СВЪТЪ ПОДО-
 БАЮЩЕ. ИЖЕ УЛОВЪКИ ВСЕ ОТЛОУЧИТЪ ОТЪ ЖИТІЯ СКОТСКИ И
 ПОХОТИ. ДА НЕОУМЪ ИМОУЩЕ НЕРАЗОУМЪИ ТОУЖДИМЪ ИЗЪУКОМЪ
 САМШЕЩЕ СЛОВО. ИКО МЪДНА ЗКОНЪ ГЛАГОСА САНШИТЕ. СЕ БО
 СВЕТЫ ПАВАЛЪ ОУЧЕ РЕЧЕ. МОЛНТЕОУ СКОЮ ВЪЗДАЕ ПРЪЖДЕ БО-
 ГОУ. ИКО ХОЩЮ СЛОВЕСЪ ПЕТЪ ИЗРЕЦИ. ДА И ВСЕ БРАТНІА РАЗОУ-
 МЪЮТЪ. НЕЖЕ ІМОУ СЛОВЕСЪ НЕРАЗОУМЪИ. КЫН БО УЛОВЪКА
 НЕРАЗОУМЪИЕТЪ. КЫН НЕПРИЛОЖИТЪ ПРНТУЕ МОУДРОМЪ. СКАЗАЮЩА
 БЕСЪДЫ ПРАВИНАМЪ. ИКО БО ТАМЪ ПЛЪТЕХЪ НАСТОИТЪ. ВСЕ ПЛЕЩИ
 ПАУА ГНОМЪ ГНОУЩИ. ИГДА СВОЕГО БРАШНА НЕИМАТЪ. ТАКО
 ДОУША ВСАКА ОТПАДАЕТЪ ЖИЗНИ БОЖИИ НЕИМОУЩИ ЖИВОТА.
 ИГДА СЛОВЕСЕ БОЖИИ НЕСЛЫШИТЪ. ИНОУЖЕ ПАКИ И ПРНТІЮ
 МОУДРОУ ЗЪЛО. ДА ГЛАГОЛЕМЪ УЛОВЪКИ ЛЮБЕЩИ СЕ ХОТЕЩЕ
 РАСТИ БОЖИЕМЪ РАСТОМЪ. КТО БО ВЪРЪ СЕ ІЕ НЕВЪСТЪ ПРАВИ.
 ИКО СЪМЕНЕ ПАДАЮЩА НА НИВЪ. ТАКО НА СРЪДЦАХЪ УЛОВЪ-
 ЦЕЦЪХЪ. ТРЕБОУЮЩЕ ДЪЖДА БОЖИИ БОУКОЕВЪ. ДА ВОЗРАСТЕТЪ
 ПЛОДЪ БОЖИИ ПАУЕ. КТО МОЖЕТЪ ПРНТУЕ ВСЕ. ОБАНУЮЩЕ БЕЗЪ
 КНИГЪ ИЗЪУКИ. НЕБЫГЛАСЪ СМЫСЛЪ ИЗЪГЛАГОЛЮЩА. НИ АЩЕ ИЗЪУКИ
 ВСА ОУМЪИЕТЪ. МОЖЕТЪ СКАЗАТИ НЕМОЩЬ СИХЪ. ОБАУЕ СКОЮ
 ПРНТІЮ ДА ПРИСТАВЛЮ. ИНОГЪ ОУМЪ ВЪ МАЛЪ РЪУИ КАЖЕ. НАЗН
 БО ВСИ БЕЗЪ КНИГЪ ИЗЪУКИ. БРАТИ СЕ НЕМОГОУЩЕ БЕЗЪ ОРОУ-
 ЖІЯ СЪ ПРОТНЕННИКОМЪ ДОУШЪ НАШНХЪ. ГОТОКНЕВЪ ПЛЪМЪ МОУКЪ
 ВЪУНЫЕ. ИЖЕ БО ИЗЪУКИ НЕЛЮБИТЕ ВРАГА. БРАТИ ЖЕ СЕ МЫ-
 СЛЕЩЕ С НИМЪ ЗЪЛО. ОТВЪРЪЗЪТЕ ПРИЛЕЖНО ОУМОУ ДВЪРН. ОРУ-
 ЖІЕ ПРИЕМЪШЕ ТЪРСНА ИЖЕ КОУЮТЪ КНИГЪ ГОСПОДНІЕ. ГЛАГОУ
 ТРОУЩЕ НЕПРНЪЗНИ ВЕЛИКИ. БОУКЕН БО СНИ ИЖЕ ПРИНИМЕТЪ
 МОУДРОСТЬ ХРИСТОСЪ ГЛАГОЛЕТЪ. И ДОУШЕ КАКІЕ ВЪРЪПНІТЪ. АПО-
 СТОЛИ ЖЕ СЪ ПРОРОКИ ВСИ. ИЖЕ БО СИХЪ СЛОВЕСА ГЛАГОЛЮЩЕ
 ПОДОБИИ БОУДОУТЪ ВРАГА ОУБИТИ. ПОБЪДОУ ПРИМОСЕЩЕ ВЪ БОГОУ

ДОБРОУ. ПЛЪТИ БЪЖЕЩЕ ТЪМЪ ГНОЕМЪНЫМЪ. ПЛЪТНІЕ ИЖЕ ЖИВОТЪ
ЯКО ВЪ СМЪ. НЕПАДАЮЩЕ. КРЪПКО ЖЕ СТОЯЩЕ. БОГОУ КВАЛШЕ
СЕ ЯКО ХРАБРН. СТОЯЩЕ ОДЕСНОУЮ ОУ БОЖНА ПРЪСТОЛА. ИГДА
ОГНЕМЪ СОУДИТЬ КЪЗМКОМЪ. РАДОУЮЩЕ СЕ СЪ АНГЕЛЫ ВЪ БЪКЪ.
ПРНСНО БОГОСЛОВЕЩЕ МНАОСТНКАГО ВСЕГДА КНИЖНЫМИ ПЪСМН.
БОГОУ ПОЮЩЕ УСЛОКЪКЪ МНАОУЮЩЕМОУ. ЯКО ТОМОУ ПОДО-
БАЕТЪ ВСАКА СЛАВА. ЧАСТЬ ЖЕ И ЧЕЛА БОЖНА ВЪНОУ. СЪ ОЦЕМЪ
И СЪ СВЕТЫМЪ ДОУХОМЪ. ВЪ БЪКН БЪКОМЪ ОТЪ ВСЕИ ТВАРН.
АМННЬ“.

XL

На крају овога јеванђеља находи се заветва попа Ђорђа епископу хвостанском.

„Моли́тва скетыхъ о́тцъ. и́же хо́щеть. при-
и́ети попо́вство:· пра́кѣло:·

„По пра́вѣлоу́ светыхъ апо́столю. и́ светыхъ о́тацъ се́дми
зѣоровъ и́же о́устави́ше пра́вѣла. и́ зако́не цр҃кве́не. азъ по́пъ
Геор҃гии прии́хъ попо́вство о́тъ е́пископа хвосты́нскаго Но-
сифа. и́ обещахъ се цр҃кви́ светои́ богороди́це е́писко́пни
хвосты́нскон. и́ насто́ящиму́ е́писко́помъ хвосты́нскимъ. и́
записахъ снѣ́ обяза́нныи́ своєю́ ро́укою. ꙗ́ко о́тъ се́де и́ до
смы́рти мое́е. да сѣмъ сѣмъ цр҃ковныи́. и́ да дохо́гу къ е́пи-
ско́поу на зѣоръ сѣ́ поклоно́мъ зако́нныи́ (ѣ́ поу́тъ) о́у го-
ди́щи. о́ къскр҃сени. и́ на ро́ждьствѣ́ христо́вѣ. и́ о́ покла́дехъ.
и́ да нео́удръжоу́ зако́нога дохо́дка цр҃кве́нога. ни́коимъ о́у-
хищре́нниемъ дѣ́лѣко́имъ. и́ да не наго́рю е́ласте́нна да
ми́ о́тъ ѿли́ (о́тъмоли́) дохо́дныи́ цр҃кве́н. ны́ да га́ сло́м
о́удръжоу́ ми́ да се о́укрѣи́юшыи́и́. ꙗ́ко ли́ прѣсто́упаю́ сѣ́
внѣ́ пи́санныи́ и́ обяза́нныи́ да ꙗ́сѣмъ про́клетъ о́тъ господа́
бога́ всѣ́дръжителѣ́. и́ о́тъ пра́вныи́е́ ꙗ́го богомат(е)́ре. и́
о́тъ сплѣ́чьстѣ́наго (?) и́ живо́твореща́го крста́. и́ о́тъ све-
тыхъ ѿ́ (12) врѣ́ховныи́хъ апо́столю. и́ у́етирехъ ѿ́еванге́листвъ́ и́
о́тъ светыхъ ве́ликии́хъ па́триархъ́ и́ проро́къ. Авра́ма, Иса́ка
и́ ѿ́кова́ и́ про́уи́ и́же по́ редо́у. и́ о́тъ светыхъ про́повѣ́д-
ни́къ. ѿ́ (70) апо́столю и́ мо́уѣнныи́. и́ светите́ль ве́ликии́хъ
Васи́лиѣ. Григо́риѣ. Иѡ́ана́ за́лтоуста́го. Иѡ́ана́ мно́гостѣ́зѣ́наго.
и́ Ни́колаѣ́ и́ про́уи́хъ же́ по́ редо́у. и́ о́тъ светыхъ о́тцъ́ о́тъ

седьмъ зборовъ. и да неммамъ оуѣстнѣ съ праковѣрными
иерѣи. и приѣстити се прѣхнстаго тѣла и крѣи христовѣ.
нѣ да нмѣ оуѣстнѣ съ Арнею и Несторнѣмъ. и съ Нюдою
прѣдатедемъ христовѣмъ. и да ме неотрѣши отъ снѣ клѣтвѣ
ни папа (?) ни патриархъ, ни апостолъ (?) ни доуховни
отѣцъ. яко ли ме конмъ поутемъ. стигне епископъ прѣстоу-
пивша сую обѣтъ да моу плакю ѣ (100) перьперъ^а.

XII.

Србуља на пергамену 4-а српске рецензије; садржина: црквенонотно „пјеније“ од Цвијети до Тројичина дне.

Осврнуо сам се на њу највише за то, што се зна, да је црквено пјевање пренесено из Хиландара у српску цркву, и, што се у нас до сада није ништа разбирало ни расправљало о томе важном факту.

Очигледно, нов и један више доказ велике важности Хиландара у српској културној историји.

Исписавши једну стихиру 5-га гласа с нотама, која се пјева на вечерњи Васкрса и сваке недјеље за 40 дана, т. ј. до Спасова дне, тачно онако, како је у ориџиналу; износим је овдје поглавито за то: не би ли се покренула воља, којег нашега вјештака те струке, да расправи постанак хиландарског и у опће српско-црквеног пјевања; и да изнађе и одреди, колико је модификовано српскијем елементом садашње пјевање у нашој цркви? —

СТИХИРА.

Паска свѣтѣнаѣ нѣмѣ ђвѣсѣ по
назѣа. Паска нѣва свѣтѣнаѣ. Паска
таѣнѣнѣ. Паска ђвѣсѣнаѣ. Паска хри-
ста изѣавѣтѣнѣ. Паска нѣаѣѣѣѣ-
нѣ. Паска вѣлѣнѣ. Паска вѣрѣ-
нѣнѣнѣ Паска ђвѣнѣ нѣнѣнѣ рѣнѣ-
нѣнѣнѣ нѣвѣрѣѣѣѣнѣ. Паска вѣсѣ
ѣвѣнѣѣѣѣнѣ.

ИЗВЕШТАЈ.

НАПИСАО 1738

МАКСИМ РАДКОВИЋ

Епископ београдски митрополита.

ПРЕПИСАО И ПРИРЕДИО

ЈАВРИЛО ВИТКОВИЋ.

М О Т О,

„Нами не може други родъ бити приятель и добротворъ, ако ми сами се међу собомъ не узпазимо, и не одговарамо се, и не држимо се..... Немойте да еданъ мислите себи о злу, а други о добру; но свихъ своему општемъ добру да будете едињь другому вѣрни..... Ви знате, тко су Немци..... Радъ е Немацъ сести за оно наше мало стола, и по реду чупати свакога....

... Ласно е примити господара на главу, али га е мучно скинути..... Те како е мучно скинути съ врата господара, који се силомъ намеће..... И опште нисмо еднога сметнули господара, а други хоће да видише..... Нека будетъ проклетъ и проклетъ сваки онај, кои би годи што особно, или тайно крио, и чинио супротъ општемъ добру и согласію..... Или е боље, да е гласъ нашега народа српскога..... Нашъ сиромашни народъ у Мажарској земли не има ни за одну стопу коньску, нити паки какве слободе, него понизни и потурени од свакогъ..... Да бисмо не били нихне обуће, веће да смо поредо шнима у свакој правци. Радимо тако, е да би намъ био свитао образъ и нами и нашимъ старима предъ потомцима нашимъ.....“

Из будимских споменика од 1706—1709 год.

„Ја ћу од угарских народа да начиним робље, за тим просјакѣ, а најзад добре католике..... Sic ratio status exproscit“.

Изрека архиепискупа, примаса и канцелара угарског Колонића.

Максим Радковић, Ексарх београдског митрополита, по налогу митрополита Вићентија Јовановића, пропутовао је 1733 цео северни и северно-источни крај Србије. Путовао је у тој цели да испита и опише стање, у ком се налазе цркви, свештеници и народ тих крајева.

Нема сумње, да је овај или који други Ексарх обишао и проучио и остале крајеве српске а и оне, који су стајали под управом главне аустријско-српске администрације у Београду.

Јамачно су ови извештаји у неком архиву скривени, ну даће Бог, да се и они пронађу, и да се публикацијом њиховом, што боље расветли стање свију српских земаља, које стајаху под аустријском владавином од 1718 до 1739; дакле за пуне 22 године.

Ексарх Максим брижљиво је проучио стање, у православних црква, клира и народа српског, и по свом уверењу написао је савесно у свом извештају све, што је видео и чуо.

Тај веома занимљив и поучан Ексархов извештај износи нашем читалачком свету, у жељи, да се што тачније обавесте и поуче они, који се баве проучавањем наше прошлости.

Максимов извештај посве је важан историјски податак онога времена, о коме до сада немамо ни једног домаћег књижевног споменика, који би нас тако свестрано поучио о стању нашега народа у почетку прошлога века.

У том ексарховом извештају налазимо податке за историју, земљопис и статистику наше домовине, за културно

и материјално стање нашега народа, у првој половини XVIII века.

Из тога извештаја дознајемо за један важан ну за нас жалостан факат, да је у поменуто доба било у целом том северно-источном крају само 3 школе, у Београду, Гроцкој и у Пожаревцу. Како се од турске владавине нашло, тако је остало за 22 године и под владавином аустријском. На жалост, види се, да за то време није подигнута ни једна нова школа у Србији о трешку културне владавине.

Из ексарховог извештаја видимо даље, да је 1733 г. у поменутом крају наше домовине било у 109 места, у којима беше 2549 домова; 28 парохија; 29 мирских и манастирских црква; 1 митрополит, 5 владика (домаћих), 5 ексарха, 45 свештеника мирских, 17 калуђера, 5 ђакана, и 17 манастира.

Каква је била образованост тих свештеника; то описује Ексарх овим изразима: „Бог во истину истажеть посветившаго неразумне сицеваго слепца.... Одъ слепихъ поповъ оваков сијасет по људма произрасль.... И сије вѣденіе за люту неволю примити се можетъ. Аз не би могал нѣга (попа) на своју душу узети..... Жали Богъ оно свештенства, что е на нѣмъ.... Неговимъ чита нѣмъ не толико славить се, елико худить се Бог..... Изъ сего видить се, какови суть учители людеј божијихъ....

Такви су били попови поред само 3 школе. Као што дознајемо из споменика јужних Словена, које је из ватиканског архива исписао чувени научник Тајнер, римска пропаганда, под закриљем аустријске владавине, користила се гаулошћу тих православних попова, и за 22 године потајно је придобила за унију више по половину тих необразованих попова.

А у каквом је стању био наш народ под том културном владавином? На то питање одговара нам Ексарх речима попа Петра Параћинског: „Свуд једнако сиромаштво, кад му дотеже здје, (под том владавином) бјежит у Турке“.....

Из ексарховог извештаја види се, да је под аустријском владавином наш народ у Србији подељен био на три класе. Било је људи „војинственог чина“, било је Срба „под комором,⁽¹⁾ али је било и „Паора“ или спахијских поданика (јобаћа).

Школа није било, али је било јобаћа.

У Београду, престоници „цесарске Аустро-Српске Администрације“, била је царска камерална управа, која је по свим крајевима српским имала своје чиновнике, који су прикупљали данак, десетак и разне друге намете. У свом извештају спомиње Ексарх: „Провизора Смедеревског“, по имену Нађа. Провизор је био управник царских камералних добара. Који су били спахије господари тих „Паора“, неказује Ексарх, тек просто назива неке људе „паорима“.

То је дакле значење оних израза ексархових: „Људи стојат под комором“, „Људи су паори“.

Парохије и општине, о којима овде говори Ексарх, биле су под црквеном управом 1-о Митрополита београдског, 2-о пожаревачког владике, и 3-е вршачког владике, или, као што вели Ексарх „под Банатом“.

I.	Под митропол.	било је 8 ¹ ,	парох.,	49 општ.	и 1124 дома
II.	„ вршач. влад.	„ „ 8 ¹ ,	„	49 „	1035 „
III.	„ пожар.	„ „ 1 „	„	11 „	390 „

У 3 ове јепархије било је 18 парохија 109 општ. и 2549 дом.

Под Пожаревачком јепархијом биле су јамачно и ове цркве: Поречка, Мајдан-Печка, Тршка и црква манастира Горњака.

(1) Theiner „Monumenta Slavorum meridionalium“. Свеска II. стр. —

Владичанске столице биле су у Београду, Пожаревцу, Ваљеву, Ужицу, Шапцу, и у Вршцу (изван Србије). Осим тога спомињу се у овом извештају неки Јевреји владике у манастиру Раваници, и владика Михаило у Београду.

У овом извештају помињу се још калуђерице у Гроцкој и у Пожаревцу. Али се из тога не може закључити, да је у Србији било женских манастира.

Осим ових важних бележака, има у овом извештају множина података статистичких, као на пример; одстојања места од главног места у парохији; а колико је било парохија, општина, и хлебова или домова, то је већ горе изложено.

Остављамо читалачкој публици, да се увери о вредности овог ексарховог извештаја. А ја сам срећан, што сам у стању, да принесем и ову патриотску услугу, и по примеру наших старих вредних калуђера, молим читаоце речима тих честитих књижевних радника: исправљајте а не буните.

У Београду 12 марта 1884.

Г. Ђ.

ЧАСТ ПЕРВА.

Пришедше њих. архипастирство, господин Викентије Јоановић, Архи Епископ и митрополит словено сербски и совјетник цесарски, здје ва шанац Нараћин месеца августа 12 дне 1733 год., по својој пастирској должности, церков и содержаније церковноје, по сочиненому театуру Ексархом Максимом Радковичем прегледати, и начином јего прегледане цркве в'нешнеје, Сооруженије обрјетајет се точно, само сије јеште остави, Мунара висока од камена оловом покровена, на неј висјат три малена звона. Обгражденије около цркве јест од растови колаца, једина врата на порти тако и на цркви. Ва нутрије цркве столви ординари, патос већ покварен од широке цигле. Препрата преграждена са нови дасками. Ва јединој страни натоварене ћерамиде треба изнети, да чисто будет. Крстилници не имат никаквије, само при дуваре, како долап учињено, и тамо крстет се дјеца. Треба да се повзъет справити, како се может потружат младенец. Пред икони и препрати два свјештника потребна. Пред олтарије двереј не имат, треба да се содјелајут. Осам икон престолних обветшале сут и покварене; треба да се пакн помолујут, и бо сице поруганије јест Богу и свјатим јего нецјела изобразителнаго начертанија суште. Стол архирејски потребно да се устројит, виштинији од прочих, како и на других мести. Олтар потребно јест да се ставит из нова, бесчестије слави божијеј јест. На часној трапези потребан крст бити. Појас за службу потребан. Умиваоница потребна ина, болше да се справит; тако и

проскомидија; једина саксија за ватру и окропац потребан; једин сандук, ва чем потребна садржават надлежит.

Крст изображен верху свјатих дверей свјакако потребан. Књиге црковне потребне ове: Октоихон, минеј празнични минеј општи, опште немоштно 12. Литургија московска; Еванђелије на велико коло; Пентикостар. Гдје Турци да су чинили таван, јест од леве стране учињен од олтарја до препрати само греде стојат, потребно било поподити и лествици учинити, гдје би дијаци временом могли стојати. Из вну́тра сва црков да би репарирала се, предверије ради икон столнија, и дуваре побјелити. Сије ако неби устројило сја и прибавило, вельма поне нужног благолепија цркве свјетија не било би.

Ексамен

свештеника Петра Параћинскаго по повељенију њиховог Архипастирства дне и года, јакѡже бјаху положено узехом пред сја црковном исправленију, вјешествје јего, и о парохиском содержанију испитаније сотворити. Јако ва первих вопрошен бист, гдје рожден: роди́л се во Колашинском предјелу у селу Милоју, учи́л књигу код њекојег Гаврила Зуграфа од Рисна, и код него проучив псалтир, во Раваницје учи́л код даскала Стефана једино лето; прочатајуште октоихон. Посље сего во Карловци код Максима Суворова, 9 месецеј учили се десјатословију и граматицје од части, и кад изшел из школи, господин покојни Мојсеј Петрови́х узел грамативу од него, десјатословије и ни́ње содержит, које на изу́ст неможет точију из књиги читајет. Посље изшестија од школ карловачких, оженил се здје, и ва Белградје на 1729 лето владика Николај⁽¹⁾ рукоположил јего во дијакона,

(1) Димитријеви́х владика Темнишварски, после смрти Митрополита Мојсеја од народа избрани Администратор Митрополије београдске.

и во том чине једин месец днеј пребив, таможде пак, по повељенију господина митрополита Мојсија Петровића госп. владика Максим⁽¹⁾ рукоположиа јего на степен свјештенства, и обојим Архијерејом дал по дукат; и 30 днеј учил во Београдје свјештенствовати. По том господин покојни Архијенископ Петровић допустил без сингелији да может свјештенствовати, за што њест дал ни новца, и се није од нелиже парохију содершит, имат готово 3 љета. Попрошен, јегда отпослат во парохију, вопрошал ли он должности свјештеничкој, искусиа се ва неј или ни; отвјетовал, да не вопрошал. Попрошен: јегда послан бил во парохију, што сказано јему од Архијереја пославшаго јего? Отвјетовал: да сам господин Архијенископ покојни по моленију покојног духовника Аваџума река му, да может поити здје поповат за време, докле и сингелију не примит.

Вопрос. Понеже нињешњи наш Архипастир во својей паствје љубопитје наклонен јест извјесно знати, ва каковом вјешествје сут свјештеници, кормителствујушти паству јего. Сего ради по сему образу, да ми имаш отвјетовати по реду јеже во первих посљедујет вједати свјештенику, во неже чрез положеније рук власт приима, и тајинствах црковних колико јост? Повјеждад ми отвјетовал: 1. Крштеније. 2. Миропомазаније, прочеже не вједајет. Вину же предлагајет, да њест учил се, ниже од кого предато му.

Вопрошен: аште невједајет на изуст, да каже, која тајна крепчајшу силу имат? Отвјетовал: невједају.

Исправлен. Свјатоје крштеније јест начални сакрамент и еромје сија тајни никтоже споменије и царствије небесноје получити неможет, по словеси господни: аште кто не родит се с више, царствије небесноје не наследит.

⁽¹⁾ Максим Гавриловић од 1721 до 1731 год. Епископ Мухачки и Сингетски.

Вопрошен: што плод јест сеја тајни и дѣла чесого јест прваја зовет се? Отвјетовао: ја то ништа учио, нити могу отвјетовати по сему начину.

Вопрошен: Кад не вјерујеш сије, барем на изузтје божественују литургију појеш, знаш ли, кад се и којим ли словеси совершујут се? Отвјет: На призиваније свјатаго духа.

Вопрос: Којими словеси? Отвјети повједајет.

Исправљен. По триштном глаголенији: „Господи пресвјатаго Духа апостолам твојим ниспослави“, глаголет јереј форму или образ над дискосом: „и сотвори убо хлѣб сеј честноје тјело Христа Твојего, а јаже во чаше сеј, честнују кров Христа Твојего“; над обојим: „преложив Духом Твојим свјатим“. Дијакон. „Амин“.

Вопрошен. По освјештенији свјатих даров, како вјерујеш бити сја или образитеље или существитеље?

Отвјет. Вјерујем бити само п свјетоје тјело, и кров Христову.

Вопрошен. Что ко спасенију нашему нужнејше имјети?

Отвјетовао: не ведјају.

Исправљен. Вјеру правују и дјела добраја.

Вопрос. Что јест вјера праваја? Отвјет. „Вјеровати во јединого Бога во Тројицје свјатеј славимаго, си јест Оца и Сина и свјатаго Духа, нераздјелноје Божество и царство“, и проча, како свјати Атанасије у својему символу глаголет изповједуја.

Вопрошен: колико сел имат под собом? Отвјетовао имат 6.

Котороје перво? Отвјет: Параћин.

Колико имат хлѣбова? Отвјет 28 имат.

Које је друго село к сеј нурији належаште? Отвјет: Мала Мутница. — Колико сахата од Параћина до

Мале Мутнице? Једин сахат и фертал — Колико хљебова имат? Отвјет 13 хљебов.

Вопрос. Које је друго село, и колико сахата од Параћина?

Отвјет. Велика Мутница; до ње сахат и пол. Црков имут нову, хљебова имат 18.

Вопрос. Које је третије село, и колико је од Параћина сахата, и којего села најближе? Отвјет: Плана да-
лином сахат и пол, имат 10 хљебов; најближа села: Ми-
риловци⁽¹⁾ и Доње Мутнице. —

Вопрос. Које је четвртоје село, и колико далеко од Параћина; колико в нем хљебов, и кому је селу најближе? Отвјет. Видово, далеко од Параћина 3 фертаља сахата; 11 кућа или хљебов; најближе Параћину.

Вопрос. Које је 5 село? Отвјет, из Видова што су дигнули паоре и здје више Параћина населили, зовут се Видојевци; имат 13 хљебов; најближе Параћина. — Шесто Сталаћ, којег, како немогавши од сјуду послуживат, остави и не полујет им.

Вопрос. Кад идеши в тоја села причапчавати, крстити и проче тајне совершивати, кого на својем мјестје здје остављајеш? Отвјет. Препоручујем свјештенику Вулети. како га је Ексарх наредио, однемиже поп Стефан побјега у Турке.

Вопрос. Кад по сели венчајеш и крстиши дјет, на којем мјестје сја дјејствујеш? Отвјет. По сели ниже кога крсти у дому чијем, ни пак вјенчал. Само једино дјете, што се хотело преставити, те га у дому крсти. А друго, што је Параћину близ, то в. Параћини совершава, а што је Мутнице горне, то у оној цркви.

⁽¹⁾ Мириловац.

Вопрос. Имат ли које безаконије у твојој парохији?
Отвјетовад, да се њест санишало.

Вопрос. У сами сели? Отвјет. Свуд једнако сиромаштво, кад му дотеже заје, бјежит у Туре, тако пак из Турака овамо.

Вопрос. Колико дал Ексарху на страну митрополита?
Отвјет. 24 фор. и њему 1 фор. 30 кр.

Сије испита них. Архипаст. понизње прелагао

Визентије Стефановић с р.,
АРХИДИЈАКОН.

Пришедше ва Пожаревац августа 18-ог 1733 года, првеје црков и стјажаније црковноје начахом преписовати, јакоже посљедујет,

Храм светаго Архистратига.

Црков камено стројнаја, во ва висоту 2 кловтера, ва долготу 12 кловтереј, убјелена кречем, шиндром покривена растовом. Еште јест тврд покров. На цркви 2 крста средња од плеха. Од полуноштније страни врата једина од брестовине дупла са кровом. Такова и на препрати. Около цркве два шука оластеровано каменом. В нутрије цркве, прво је олтар довољно простран, патосан широком циглом, тако и веја црков. Свод на овој цркви од дасака чамови лепо устројен. В начаље первопрестолија пенжер једин огрезни стаклени окни и катре (Gitter) од гвоздија. Частнаја трапеза на једином столпу устројена од камена не освештена, даска проста на столпу утврждена, на неј први покров од чита, два од бела чиста платна. Под Еванђелијем нов јастучић од свили шарене. Кутија, в нејже свјатаја стојет, од древа на праф. Антими(и)с мален покојног митрополита Мојсија Петровића. Два свјештника од туча. Два крста оковата водичарска са стопицама и позлаштена. Једин ветх

и порушен. Еванђеље московско ново, кожеју оправдано. Литургија московска нова без типика. Проскомидија при дувару од камена созидата, лепо почернела од горјаштих свешт. На неј три покроба од чита: 1 свјештеник од туча; 6 икон, 1 путир стар, био до звјездица и кашика од сребра; Ајер, (ваздух) и два покровци од свиле црвене. Звонце од туча. Сојединенијца чаша стаклена. Анафорника од бакара 2, леген и ибрик, једин укроп од бакара, једине мумаказе од мједи. Једина завјеса од чита на проскомидији, до проскомодије умивалница од камена созидаана, доста умодна од десне стране, од леве стране од мермера устројена, идјеже богојављенска вода стојит. Од десне стране пак једин ординар долап од дрва, идјеже книги стојат. Прегражденије олтарја јест од липове даске, доста лепо предверије и пред олтарије двери старинске доволно лепе, тракслерскоје дело, позлаштене, катапетасма од богасије. Образ престолни и Спасов средњи вјенец од сребра на нем, таковже богородичен и вјенец на нем од сребра. Икон пак престолних поголемих седем, седем икон мали, верху пак сих икон и по дувару различне и средне големином 28. Верху олтарја крст изображен и од вњезду образ Богоматере и свјетаго Јоана богослова, 4 цвјета поголема лепа. Испод престолних икон завјесе од златна шпалира; завјесе на иконама од чита, испод икон пост(ав)љано шпалиром. На сјеверними и јужними врати завјесо од чита. Кандила сребрних 8, једино во олтари од туча; а пред образом светије Богоматере једино кандило од стакла. Два велика свјештника од камена; два свјештника од гвоздија поголема. Две округле налоне, гдје се читат на обје стране цјевниц црвеном кожом пошивене. Иконостаз, од десне стране, ординар читом обстрт и покровен. На нем једина икона пак од бакара. Цвјет на среди цркве велики од туча висит на ланцу, на ком четири јабуре позлаштене. Во всеј цркви столов, гдје

људи стојат 32. Предстателски стол од липовине на два степена устројен, не фарбован с озади, обстрт читом. Једина икона малена в нем, од обе стране рафови од древа, где људи капе полажу. Од леве стране ниже врата до препрати, једин нов орман окован, гдје црковни синови потребна садржат. Налона, на нејже дијакон Еванђелије чати, прекрита читом. Препрата високо преграђена дасками. Старих икон повисоко стојаштих 16, икона Христова и свјатије Богоматере погодеме, на нех помахрамица, од платна везене завјесе малене од чита. Два кандила од туча. Једин иконостац ординар, читом покровен. Једине маказе; 2 свјештника од древа орд(ин)ари. Столов 19; умивалница од левија страни при дувару устројена, довољно лепо может се погрукати в неј крестити, но обносити се около не может. Предпретије мало подзидано каменом, проче од древа устројено по тавани само даском, и једино кубешце на среди учињено једина врата сугуба без брави. Окрм црве звоник на четири столпа устројен од древа и чардак ва нем доволно голем шиндром покривен; мердивене сталне и трабозан од вѣжду. Два звона осредња, одино од них поменше. Порта около цркве цјело обграђена, на неј троја врата са затвором. Једин тетрапод покровен бјелим платном.

Посљедованијем свештених одежд.

Свилена фелона нова 2, од платна фелона 4, једина одежда чрвена од богасије; једина чрна од богасије; 2 епитрахила свилена, једин нов а други ветх, стихара свилена 3, стихара од чита 2, сви цјели. Једин појас са сребреними павтами, једин појас од мједи на ним павти, нарукувице двоје, једине свилене а друге од богасије; једин ораp нов од зелене свиле; 1 санетије, 4 барјака, једин од тасета чрвена.

Книги. Два комада октоиха, коначно порушена, србска. Два соборника, апостол московски; 4 Минеја Пролога на

цјели год, московска; једин псалтир србски со посљедова-
нијем, једин псалтир кијевски, тријод постни и пентикостар
московски; 5 Евангелија србска, рукописна, подерата, пето-
хљебница од бакара, и мазалица од сребра, једин минеј србски
рукопис, 1 октојихон рукописни, издерат и разрушен; једин
сексар; 2 вјенца од мјода за венчање.

Од десне стране цркве калије, идјеше бабе калоје-
рице живут црквоне од плоти од древа состројано обветх-
штали духари, готово да се оборит, покров од ћерамиди.
Под тим же истим покровом малена школа, могу се вије-
стити за 30 дјетеј, на средиње једин стар астал, од вњешду
около њета калупе ординар, слабе. Дувари и покров весма
слаби. Поред сија школи под покровом исти дувар раз-
дјелил једина калијица кухином, идјеше магистр стојит и
покој свој имат.

Сеја цркви нареждени служитељи или црквени синови
сут сији: Нешко Соврић нарежден Ексархом покојним
Никанором и свими здје живушти кметови пребивал у
сеј служби, 6 лет, и болше не имат, него једина седмица,
како су га изметнули и од њего њест примлен есап, и что
од ове године собирато, код него стојит готова новца 40
фор. од прежде что је собирато и обрјетова се готово код
Панде 255 фор. 42 нов. јеште на долгу, како у тес-
теру стојит, имат. Други Пантелија Станковић на-
рјежден ва сију службу уже 6 лета, који ниње. Јоан
Таћажија нарежден, имат једин год и пол, и до того
времене докле се Јоан нареди, что је бил приход и рас-
ход црквени, предали есап варошким нарежденим управи-
телем сијим, по имени били при том: Катане: Максим,
Огњан Милковић, Мален, Стамат⁽¹⁾ Таћажија,
Панда Костић, Момир Милисављевић, како веле,

(¹) Биров Пожаревачки год. 1740.

да имут атестацију од них, како су предали есап. Сад око ови горје именовани в од како је Јоан настао, се година и пол да предадут есап, и како видит се в них театар, да су трошак писали, а од куда што приходило не записивали, само кад соберут у неколико крат по 10 фор. пребројет и на једином мјестје, који је од них старши бил со записованијем у театар числа остављали су, то јест, код Нешка Соврића, и сему посљедујуштаја. како се у театери их будет видало при есапу.

Нота 1.

Поп Јоан мали сказал ми сего дне у јутру рано са попом Лазаром, растребљајуште частнују трапезу, обрјели су в ње антими(н)са 3 чести од свјатих тјела владичња, а то јест, са небреженијем приневшаго в чера в суботу свјатују и безкровнују службу господави. Потребно испитати.

Нотација 2.

Сего пак дне поп Јосиф и поп Стефан, бивши у долбеј цркви редни, после утрени ниже часов ниже божественој и безкровној жертви совержили сут, еште же људи принесли, а имено: Стефан Пауновић од бабе Марије калојерице 5 просвори, и по том давши, они рекли: неваљајут за службу; и тако не совершила се служба. Сад ваља да попови представет просворе на искушеније. По што пак како њеки Никола Свиденгаћа каже, да су их съели.

Долно махалска црков свјатаго Николаја Пожаревачкога справљена од древа, дувари од плота блатом о вње и о внутр улепљена не чатловати ничим. Покров на цркви шиндра растова половна; два крста од древа. Внутрије црве олтар и сва црков до женске препрате учинена на свод од чамови дасака. Во олтаре 2 пенжера омадена, два пармака на них од древа. Частнаја трапеза, камена плоча

на једином столу утврђена, њест освештена. На неј први покров од платна, втора два од чита турска и немачкаго. Антики(и)с мален, покојнаго госп. Митрополита Мојсеја. Евангелије сѐрбски рукопис. Стојет тјело владичне в јединој кутији простој. 1 крет Јеросалимски, 2 свјештника од туча; 2 свјештника од древа, тракслерски посал. Литургија типа српска ветха; једино Евангелије поца Јована н зборац празником и нарочитим свјатим. Проскомидија од древа липова, од леве стране доста прилично сведена, на неј два пешкира проста прострта, со преди читом застртом, путир од жута лима. Дискос од бакара; звјездица од жута тенећета; кашика од калаја; ајер и два дарка од чрвена атлаза; омети од чрвене богасије. Звонце од туча прилично; укроп од бакара; један сахан за водоосвештеније; 1 анафорник од калаја, сојединенијца од плеха. 1 свјештник од туча, 4 икони ординар; умивалницу прилично лончар справил, пјатохлебник од земље; 4 бардака потребователна. Једина велика икона, собор свјатаго Архангела.

Одежде беле од платна две, једина од мусула чрвена, 2 стихара од чита, једин појас са жутиим повелики павтами, а други поменши, 2 пара наруквиц, од кадиои. Над двери завјеса од чита, таковџе на сјеверними и јужними врати. Један барјак мален од чрвена чита. Олтар прегражден дасками; дувари нове ординар молераја на них. Верху двереј иконе повелике, моленије верху икон постављано преко свега олтара шареним читом, 4 престолне иконе, испод них завјесе од шпалира зелена, гране по них златне. Једино сребрено кандило; 4 кандила од туча; 1 кадилица од туча, два свјештника древјана на струг; 2 свјештника входна гвоздена. Један иконостад читом обстрт, на нем три мале иконе ветхе, пак две мале иконе с обе стране пјевнице; у мужеској цркви 19 столова ординар; врата всеј цркви двоја, једина од деснија страни, где људи стојет, без

брави, само клином јединим заључују, на прегради же с бравом. Преогражденији препрати прилично од дрвета; та- ван оздол по гредама подбијен даскама чамови. Два свјешт- ника од дрвета на струг без свјешт. Девет стол ординар. Умивалница или крстилица, лончарско дјело, покварена, немошно погружати в неј младенци; тако пак пред пред- пратије мало од дрвета произведено, и на неј врата сугуба брава. В мјесто звона клепало с десне стране објешено.

Книги црковнија. Два комада првогласника и пе- тогласник рукопис и штамп сръбска, апостол штамп влашка⁽¹⁾ 1 соборник сръбске штампе; 2 триодна постна рукописна; 1 пентакостар Кијевски; 2 Минеја по од два месеца, руко- пис сръбски; 2 толкованија свјатаго Златоуста на Еван- гелије Матеево, рукопис сръбски; једин пролог за месец јануари; књига в нејже сви осмогласов неделнија служби рукопис; једин катавасијар сръбске штампе. Једин цвјет маден од туча. Около цркви порта пространа обграждена растовим кољем, двоја врата на неј са затвором. Пред пре- пратом једин дом од дрвета содјелан. дувари плот блатом улепљени, пуст, са малим трошком могло би се покрпити, котори људи на службу цркви справили. Други дом црковни вње порти, что су људи ради свјешт(е)ника правили доста приличан стар, како је пуст не цоправља се, те обветшал. Кухина с ожаком древјаним, соба довољно пространа и лепа. Авлија широка, плотом обграждена, на мјести испропадала. И три з(г)радице јединому свјешт(е)нику удобно живити се, које људи конечно между собоју зактевају, почто сице не обсјажујем бивајут. У сеј цркви наредби не имат ни црков- нато сына, нето тако просто, како нигдје в хрѣвијем селу имат, а здје не. Не вјем с кого људи највише на попове вичут. У Боже црковних нов. 5 фор. у Јована Јаблановича

(¹) Римичке.

16 фор. и пак неки 12 фор. Припомину да имат воска 17 ока на Стојану киплегињу⁽¹⁾ 2 фор. и 30 кр.

**Ексатен свјештеников Ексархије Помаревачке сочинен
1730-го года, августа 20 дне ва Помаревцје.**

(ПОД БАНАТОМ И СВА ПАРОХИЈА).

Јереј, Димитрије Поповић, Поречки. Стар 28 љет, родом Поречанин. Учил книгу код својега оца такоже и ва Раваницјѣ два љета код покојнаго даскала Стефана. По сем оженивши се, рукоположиа јего на степен свештенства и дијаконства, имат уже десет љет, и од того време до нинѣ держал парохіју без синтелији. Преставила му се попадаја се третије љето за минуло од частнаго поста. Тајне црве числом ведајет, и именовати же их не может све редом. Форму свјатаго крштенија ведајет, и что потребно приуготовљати к сеј тајни. Миропомазаније мало натуца. Светој Евхаристији форму знајет добре. Четвртој и пјатој тајни форми неведајет. Шестој и седмој ведајет доста добре и свјатоје крштеније умствујет биги нуждњоше ко спасенију. И свјатаја Евхаристија, десет заповједеј божијих на изушт неведајет. В прочем мало искусен, читајет полако из соборника, тако и апостол. Пјети црковноје пјетије србски может. Писати проста чки, может се читати. Пристјажаније јего, дом трошан велики. Винограде прода. Покуће и посуђе лепо имат. Готова новца имат сто гроша. Сродних својих: јединаго брата роднаго старша оженил; јединаго сина именом Јоан 9-то љето; учит се Белградје сербској книги. Книги црковних имат својих; два требника кијевска и два сербска; 1 чудо святаго Николаја; једин цвјетник московски; 1 десјатословије; 1 буквар; 1 луновник; једину литургију московску;

⁽¹⁾ Од мађарског Kiss legény мађи момак (слуга).

једин полустав кијовски; једин петогласник московски на велико коло; два псалтира московска. И то што имат свога добра, именовано и неименовано, с полу со својим братом. Имат намјереније в монастир Раваницу поити. Парохија јего Пореч, 155 хлебов, идјеже не једин но два свешт(е)ника али нај честно живети могу. А што пак сих шест сел више в Поречу придато у нурију јест; то у Рибници имат стара црков обрјела се стародревна, њемер само пропад; дувари стојат цјели, меншим трошком могло би се справит. У тој Рибници имат хлебов 12, в нему же ова села предложити се могу. Перво Орешковица, одстојит од Рибнице једин фертал сахата; имат в неј 22 хљеба, људи сут Власи под коморским владјенијем. Друго село Болетин, одстојит од Рибнице пол сахата, имат в нем 9 хлебов, Серби сут под комором. Третије село Мосна, одстојит од Рибнице једин сахат. Имат хлебов 11, Власи в нем живут под комором. Село четврто Косовица, одстојит од Рибници једин сахат и фертал. Хлебов осм ва неј сут. Село Јастребица, одстојит од Рибници 2¹/₂ (сахата). Имат в нем хлебов 14, полак Влаха, а полак Србаља. Сије село, ако је и подалеко од Рибнице, но верло љеп пут јест од Рибнице до Јастребице, може держат они свештеник, који се в Рибницу наредит. Сва та горња села са својим контентом 35 фор. 20 кр. дал на своју парохију Ексарх.

Јереј Николај Петровић, Голубачки, стар 38 љет, родом од Херцеговини из Мораче, учил книгу в Дробњацци, у монастиру Тушини, вод некојега духовника Никодима. Тамо оженив се, рукоположил га на степен дијаконства и свештенства владика Арсеније Херцеговачки. Свидетелство што имјел од него погубил, Онамо содержавал парохију 11 љет, здје пришел в Голубац, амо же новојни господин Архиепископ Мојсеј Петровић допустил му све-

штенствоват, уже совершило се 8 љет. Синђелији не имат, персоном доста је приличан; тајне црковне может редом изговорити. Крштенију форму знајет; миропомазанију, вели, „како мира не имам, тако му и форми неведају“. Свјатој Евхаристији по мало зна, и по путу, али не может чисто изговорити. Четвертој и пјатој (тајни форми) неведајет; 6 и 7 ведајет добро; силн же, что која тајна дејствујет, неведајет. Десјат заповједеј божијих не может све на уст. У колико чланов вјера православна состојит, сваки дан чита, а вели, не зна их. Исправлен, сказа, да у 8 членов состојит, исправил, да 12 членов. Читајет книги доста добро, по мало разумева. Појети не зна. И писат может доста добро. Книги својих имат: једин требник кијевски мали; једин полустав кијевски; једину сербску литургију; 1 епитрахил свилен; крст светогорски водичарски неоковат. Отца и братију имат одјелене од себе. Имат винограда 12 мотива. Покуће и посуђе сиромашко; јединого сина, именем Марка, 15 љетан, преучил до пете Катисме, и сад код неџа учит се; и једину девојку од 12 љет, „Оче наш“ зна и „Богородице дјево“, вјерују не зна. Сеј свјаштеник содержит са Голубцем четири села. Во Голубцу сут Серби хљебов 42. Церков имат справлена не освјаштена. Анти-ми(н)с не имат, ниже литургију појет. Село Војилово и Малешево једино код другаго. У Војилову имат 21 хлеб, а у Малешеву 8; одстојат од Голубца пол сахата. У Голубцу же на 42 куће может једин свештеник контендирати се; еште и село Добра да му се приложит, које одстојит врло далеко низ Дунав, имат два сахата и болше; пак њест прилика, имјевши в нем 35 домов, церков со свим от-правна, појет се литургија, треба да се у мјесто наредит свештеник. Между пак селом Малешевима и селом Дво-риштем и селом Радошевци јест на средокраћи Во-јилово. Треба в нем црков правити из нова и пона наредит.

Одстојит же село Двориште од Војилова пол сахата, тако и од Голубца, имат 17 хљебов, људи сут Власи. Село Радосевци одстојат од Војилове такожде пол сахата, тако и од Голубца. Имат в нем 10 хљеб, Срби живут в њем под комором сије и сва проча. Село Малешево, како рјех у једно с Војиловом, имат 8 хљебов; на сија села дал 16 фор. 38 оксархи.

Јереј Илија Димитријевић из Бикотинаца, стар 30 лет родом из Пожаревца. Учил књигу тамо же код Павла мештера. И оженив се, рукоположила јего на дијаконство покојни госп. Мојсеј Петровић, архиепископ, а владика Николај () на свештенство. Свидетелства не имат, содержит нурију по благословенију и допуштенију Ексарха Максима у сему селу Бикотинци, имат два года. Синђелији не имат. Тајинства црковна, вели, да имат седем; котре же сут, неvjедајет. Десјат заповједеј божје не зна. Саборник доста добро чатат. Самогласно зна појати. Писати не знајет. Ва сиље писанија божественаго и ва вјерје православној ничто не зна, ни же о свјатјеј Тројцје что проговорит. Во-прошен: „Дух свјати или од Оца или од Сина исходит“. Отвјетовал: да њест учил. И сије вједјеније за љуту не-невољу примити се может, кад не имат болаших, да сасма људи некрштени не помирут. А аз не би могао њега на своју душу узети, да се со-стабилаиоју граматоју утврдит. Имат својих книг: 1 требник мали московски, 1 литургију сербску; 1 поустав московски, епитрахил свилен нов; 1 крст водичарски све-тогорски; 1 фелон од платна и стихар, наруквице од свиле; дом и јединого коња; попадају и 2 мушке дјече од 6 лет и ниже. Сoderжис шест сел. Прво Бикотинци, гдје

(¹) Димитријевић владика Темнишварски.

стојит поп, јест на средокраћу јего нурији. Има в нем 20 хлебов, Срби под комором. Село друго Миљевић и одстојит од Бикотинаца пол сахата; 6 хлебов, Срби под комором. Третије село Мрчковац, одстојит од Бикотинаца једин сахат. Хлеба 4. Четврто село Барич, одстојит од Бикотинаца 1 сахат, 12 хлебов, и ту и у Мрчковцу људи Србли под комором. Село Бикиње прјатоје одстојит од Бикотинаца пол сахата; 8 хлебов, Србли поо комором. 6 Крушевица од Бикотинаца растојанијем не имат пол сахата; хлебов 10, Србли под комором. Между овими сели у Бикотинци била стара црков од древа, разорена. Сад потреба заповједати људем ових свих сел, да подигнут се соградити нову. У ово 6 сел могла би се и 2 свештеника содржавати за невољу. Дал сеј сидоксји на сија села 12 фор. и 15 кр. Људе кад кад собира на литургију у манастир Тумански од Бикотинаца одстојит два сахата, в којем једин калојер из Ерцеговине Исаја Јеромонах, и с ним совершује службу.

(СЕЛО ЗЕЛЕНИКЕ ПОД БАНАТОМ А ПРОЧЕ ПОД БЕОГРАДОМ).

Јереј Петар Михајловић из Клења, Рабровске нурије, стар 44 лета; родом од Скопља. Учил книге у Пећи, код некога Мелентија Скорупановића 6 лет, псалтир преучил. По сем оженивши се, рукоположи га на дијаконство и свештенство Костантин владика Скопљански, кад су Турци на Бендеру Москаље разбили. Держал парохију у Турској земљи 15 лет. Зде пришел имат девјат лет, и по благословенију госп. покојног митрополита, нарежден со синђелијеју у реченоје село. Пробација вједјенија јего. Прво: Тајне црквоне не вједајет; форму свјатаго крштенија зна, прочих невадајет редом, и испитан бивши, отвјет (овад) ми, взли, нисам учил. Од семи та-

јинств не ведајет котораја нуждѣјша. Силу писанија божественаго не может ни мало, на вопрошеније, казат. Смирен видит се. Читајет книги полако и пипаво. Појати не зна ничто; тако весма слабо и пишет. Имат својих книг: 1 псалтир мали московски; 2 октојиха сербска; 1 апостол сербски рукопис; 1 литургију сербске штампе; једин сербски пентикостар; једин фелон од платна, епитрахил свилен ветх; крот водичарски светогорски не оковат; једин мали московски трѣбник; Попадију, 5 синова, једин ожѣнен, једин учил до 6 катисме, а други несут учили; једин 17 лет ожѣнен, други 14 лет, трећи 10 лета, четврти 7 лет; пјати при сиси. Од животних имјејет: 2 вола; 2 краве; 2 телаца; 1 коња; 3 крмка; виноград, 3 мотиве и сиромашко покуће и посуђе. Сadržит 7 сел. Перво гдје сједит Клење; 2-о Раброво; 3-е Зеленике; 4-о Мустанић; 5-о Мишленовци; 6-о Макце; 7-о Чешлева бара. Между ово седам села јест на средокраћу село Раброво, гдје је преже поп седјел, что се преставил. Имат хљебов 25, Сербли, стојат под комором. Второ Клење одстојит од Раброва једина конска потркалица, на прилику фертал сахата. Имат 21 хљеб, Срби, под комором. 3-е село Зеленике, одстојет од Раброва, пол сахата, имат хљеба 16, полак Сербала а полак Влаха под комором. 4-о село Мустанић, одстојит од Раброва једин сахат. Хљебова 26, Власи, нити пазе поста, вели, ни црковно служеније и повељеније слушајут, него мерсе уз пост како и уз мрс, кромје у велики пост рибе јадјат. Нити кад что свештенику дајут кромје вјенчанија и знамене. 5-о село Мишленовци одстојат од Раброва једин сахат. болше нест. мат хљебова 17, Сербли и Власи измјешали се под комором. 6-о Макце далеко од Раброва на прилику једин сахат. Хљебова 16, под комором Срби. 7-о Чешлева бара,

одстојит од Раброва једин сахат и пол. Имаџ хљебова 61, све Власи, житијем, како и они горе, ако би Србљи били, мога би једин свештеник само у то село намјестити се. Али бивше Власи, како и тужит се свештеник, да не имаџ од њих ничто, подвергнет се под село Раброво, гдје всјачески подобајет сих именованих сел људем повељети, да се подвигнут црков справити, почто за турскаго времена била јест црков, но војска турска западила и сагорела. Сего же пона таки наредит из Клења, да се преселит у Раброво, гдје јест средина парохије. И једин еште свештеник, ако би имјело, да се наредит к нему у помошт, почто имут се с чим живјети, доста би и на три било. Ексархији на ови год дал 36 фор. а у теџтеру пишет 27 фор.

(ПОД БЕОГРАДОМ СВА ПАРОХИЈА).

Поп Николај Десиначки стар 53 љета, родом из Новога-Пазара, учил книгу у Пећин, код некојега Василија за 5 љет, наустицу и псалтир преучил. И оженив се, рукоположил га на свештенство и дијаконство Григорије владика Ваљевски. Имаџ 35 љет. И во свештеном чину, читајушти октојихон, учил служити литургију. Парохију у Косову держал 28 љет. Здје пришел имаџ 4 љета ва речено горе село Десине, идјеже покојни госп. митрополит допустил му без синџелији поповати. Пробација ведјенија јего. Первом, тајне црковне числом вједајет колико јест. Крештеније и форму знајет, тако миропомазаније и јего форму, проче не знајет изушт. Десјат заповједеј божији не знајет; у колико членов состојит вјера не ведајет. Из сего видит се, какови сѹт учители људеј божијих! Читати, читајет книги полако; пише полако доста прилично, старе руке дркћу му. Појати њест учил. Имаџ црковних својих книги: 1-о Еванџелије сербске

штампе; једин псалтир сербски; октојих пјатогласник; и молитавник сербски; и часослов сербски; једин крст водичарски светогорског справа; 1 епитрахил од мусула; једин фелон од платна белаго; стихар таков подерат; појас тканица, павте од туча на неј. Имат 3 сина, једин ожењен, а два не; једин, најмлажши, учио книгу, и не хоштет, вели, да се трудит попадају имат. Животних: 2 краве са телци и јединого коња, кућу и сиромашко покућје. Сadržит ва својој парохији пјат сел. Перво Среднево. 2 Десине. 3 Влашки дол. 4 Пешчаница. 5 Шумово. Между ово пет сел сије парохије на средиње обрјетајет се село Среднево, имат в нем 20 хлебов, Срби и Влази под комором. Десине, гдје ови поп стојит, одстојит од села Среднева под сахата, имат хлебова 32, Србли, под комором живут. Влашки дол, одстојит под сахата од Среднева, хлебов 20, Србли под комором шивут. Пешчаница, одстојит од Среднева не имат цјело под сахата, хлебов 17, Србли, под комором живут. Шумово, одстојит од Среднева под сахата и менше, имат хлебов 17, Србли, под комором живут. На сеј год дал Ексархији 16 фор. 30 кр. У сеј парохији, како бивши село Среднево на средне, подобајет повељети црков да справљат вјечески, и јеште јединого попа сему свештенику могућ садржати.

(под вјелградом сва парохија маријанска).

Јереј Радосав Маријански, стар 57 лет, родом из Видина. Учио се по Каравлашкој у Житијану манастиру, код Луки игумана Светогорца, за 4 лета наустичу псалтир преучил, и неколико крат октојихон преучил. По сем ожењив се, рукоположи га видински владика во дијакона и свештеника. Держал парохију у турској земљи 8 лета. Здје пришел имат 16 лет, и покојни госп. митрополит дал му парохију Маријанску со синџелијеју. Чи-

тајет полако, не видит без наочали читати. Тајне црковне зна на изуост. Форме не ведајет точију крштенију. Десјат заповједеј божијих не знајет на уст. Разумјеније како и ва тјех предпмјанутих. Својих книги имат: 1 Соборник сербски; октојихон оба два комада; 1 литургију московску; псалтир московски, со посљедованијем; 1 часловац московски; Еванђелије московско; 1 требник московски; 1 фелон од картона, стихар свилен, епитрахил од мусула и нарук-вици од тогоже. Крст светогорски. Животних: 2 вола : краве, 4 јунади, једин кон. Домашни: Попадија, дјетеј мужеских три, оженени, а три малени, једин оженени изучил книгу, мисли се попити. Сoderжит три села у својој Парохији. Перво Маријани, идјеже живит. Второ Бискупје (Бискупље). 3-е Кличевац. Ва Маријани имат црков камено здана. Иза села од прва манастир бил храм свјатаго Николаја, хљебова 37, Сербли и Власи помешани коморски. Село Кличевац. одстојет од Маријана 3 фертаља (сахата), хљебова 40, Сербли и Власи коморски. Село Бискупје одстојет од Маријана једин фертал сахата, хљебова имат 31, Сербли и Власи под комором. Ексархији дал 16 фор. а у тестеру пишет 14 фор. 30 кр. У сеј парохији могу се вијести(т)и два свештеника.

Од ове смолиначке нурије : Батуша, Божевац, Шапина, Лајевица, и Калиште и полак Смолинца под Банатом, а Беране и полак Смолинца и Мало-Градиште под Белградом.

Пон Марко Стајић смолиначки, стар 25 лет, родом из Жабља. Учил се ва Белградје код Стефана Даскала 3 лета, преучил наустицу и до 15 катисме, и ва Земунје совершил катисми, и октојихон читал 4 крст. По сем оженив се, рукоположил га на дијаконство покојни госп. митрополит во свештеника владика Николај. Дал му

синђелију пок. митрополит на сију парохију смоляначку. Сoderжит села 8. Перве Смолинац. 2 Батуша. 3 Ба-
лиште. 4 Божевац. 5 Шапина. 6 Градиште. 7
Лајевница. 8 Беране. 1-ве Смолинцу имат црков осве-
штена владиком Стефаном; служит; имат хљебов 26,
Сербли сут коморски. 2-о Шапина, одстојит од Смолинца
пол сахата и ближе; хљеб 11, Сербли под комором живут.
3-е Лајевница, одстојит од Смолинца фертал сахата; хљебов 9,
Сербли под комором. 4-о село Мало Градиште, одстојит од
Смолинца пол сахата; хљебов 15, Сербли под комором. 5-о
Беране, село, одстојит од Смолинца пол сахата; хљебов,
сказујет, да имат 28, а у тефтеру пишет 40, Сербли под
комором. У то пјат села, что су у близу, может сеј све-
штеник и јеште једин к нему наредивши се содржавати.
А пак ова три села, котора до сле содржавал, далеко би
више трудно, между које Калишта јест на средокраћи, треба
онде црков да се справит, и свјаштеник да се наредит.
Имат 14 хљебов Власи и Сербли војинствени јесут. Друго
село Батуша, одстојит од Калишта једин фертал сахата;
хљебова имат 13. — 3. Божевац одстојит од Калишта пол
сахата; хљебова 11, Сербли чина коморскога. Здје может
свештеник једин содржавати се, имат лепе земље за дје-
ланије. Сеј свештеник верло слабо читајет, али что
чати, омотрено (?) Седм тајни црковних на изуост знајет,
тако и форме полако натуца. Десјат заповједеј божјих не
может на уст све очитат. На колико членов догмат вјери
православнија располагат се, не ведајет. Појати самогласно
может. Писати может доста добро, и протокул, кад би се
упутил, может содржават. Книги својих: 1 подустав ки-
јевски; једин петогласник сербски; литургију московску с
цјелим типиком на мало коло; епитрахил од црвена му-
сула; крст водичарски; молитавник московски мали. Домашни:
мати, понадија, једино дјетја мушко тролетно. Животних:

1 коња и 2 вола; кућу са сиромашним покућем и посућем. Њиве ораће и косиће имат.

(ПОД БЕЛГРАДОМ СВА ПАРОХИЈА).

Поп Николај Илијин, из Градишта, стар 22 љет. Родом онде у мјесту, тамо и учио се код попа и њеког ондошњег ментера 6 љет, и оженивши се, рукоположио га на степен дијаконства и свештенства владика Максим лане о Петрову дне. Дал му 3 дуката. Намјестио га у парохију, само на време, докле њихово преосвештенство будућу одредити му нурију. Читати књиге може, али не живо. Тајне црквене не ведајет, вели да њест учио. Сему подобајет учити се всјачески, пошто јеговим читањем не толико славит се једноко хулит се Бог. Пишет по мало. Домашни јего; два брата оженена, попадају и једино дете мужеско од две године. Књиге црквених не имат, само једин требник, којего њест јеште платио; 1 крст водичарски. Животних: једин кон; 2 вола; 1 крава. Еште со јединим свјаштеником из Градишта садржит 4 села. 1-о. Ва Градишту имат 50 хљебова; људи су Сербли чина војинственога и коморскога. 2-о. село Кусић, одстојит од Градишта три фертала сахата; 25 хљебов, Сербли и Влаши чина коморскога. 3-е. Село Триброде (Триброда), одстојит од Градишта једин сахат и фертал; хљебова ва нем 15, људи Сербли, чина коморскога. 4-о. Село Пожежена одстојит од Градишта пола сахата; хљебов имат десјат, људи су Сербли чина коморскога. Овим селом служит црков Градишња, идјеше могућ два свештеника частно живети и службу одправљати.

(ПОД ВАНАТОМ И СВА ПАРОХИЈА).

Јереј Павел из Звижде од села Крушевца. Стар 24 љета, родом Влах из Најдаша. Учио се таможе у Нај-

дашу код пона Бранка влашек и сербски 8 лет. По сем оженивши се, рукоположил јего на дијаконство и свјаштенство Максим владика о васкресенији. Дал владика 25 фор. намјестила јего ва парохију Ексарх Максим, еште њест год совершила се. Читати книги весма худо может. Од тајнах црковних ни же слова может сказат, десјат заповедей божијих не ведајет на уст; катисме и наустницу может читати. Појати не знајет, како се запоиша, њест отпојал, литургији. Имат книги: једин исалтир московски; једин буквар влашек и словенски. Епитрахил од червена мусула; крст дрвен прост не изображен. Содержит у својеј парохији пјат сели. Перво гдје сedit село Крушевица, имат хлебов 13, Сербли паори. Ондаје сут људи приправили грађу, цркву стару камено здану да поновет, и начето пословати. Друго село Волуја, одстојит од Крушевице једин сахат, хлебова 47 непостојани и семо тамо, вели, бежат, Власи чина коморскаго. Третије Дубока, одстојит од Крушевице пол сахата; хлебов 35, Власи чина коморскаго. Четверто Нересница, одстојит од Крушевице пол сахата; хлебова 48, Власи чина коморскаго. Пето Кучајна, одстојит од Крушевице менше од пол сахата. Сијим људем подобајет повељети, да би настојали црков соградит, с малим трошком будет, почто старе цркве дувари више од кловтера стојат не разрушими. Вопросен: људи смертне чим причаштујет? Ответоваал: Ексарх му дал во јединој кутији светоје тјело владичне, и со тим причашћујет. Держит тују кутију у сандуку код своје куће; кад су велики праздници, једини ходјат на службу божију у Витаоницу, а други у Туман. Ексархи дал 30 фор. не зна се за что у теотеру пишет Ексархије 10 фор.

(ПОД БЕЛГРАДОМ И СВА ПАРОХИЈА).

Јереј Исае из села Затони, стар 32 љета родом из Будинскога поља. Учио книгу у Печки⁽¹⁾ и ва Бездину 6 љета. По сем оженивши се, рукоположи га владика, Јоанићије Владислављевић, темишварски, имат 13 љет. содржавао нурију Тебеј село. Пришао у Затону прошла година днеј, идјеже допустил му владика Максим поповати. За што дао владичи пјат дукатов. Читати книги не зна весма, и што может весма лаживо. Појати слабо, писати по мало может. Тајне црковне не зна, ниже од них што может проговорити. Жали Бог оно свештенства, што је на нем. Десјат заповедеј божији на уст не ведајет. Книг својих имат: 1 молитавник; 2 Псалтир сербски; два октојиха сербска; литургију сербску; часловац сербски. Епитрахил од богасије; крст светогорски. Од животних: 2 кова болша ни што. Домашних: попадију и 2 дјеце, мушко и женско. Содржит 5 сел. Прво Затона, идјеже имат хљебов 40; људи су пола Влаха а пола Сербља. Сад људи за цреву грађу потребователну приуготовили, само за допуштенијем стојит од администрације, да се правит. Друго село Кисљево, одстојит од Затоне једин фертал сахата. Имат хљебов 30; људи сут Власи и Србли под комором. Третије село Тополовник, одстојит од Затоне једин сахат, имат в нем хљебов 67, све Власи, од којих никакове ползе не имат, само за вјенчање и знамење. Ако би Србли били, могла би се црква у сему селу справити. Четворно Рам, одстојит од Затоне једин сахат, куће четири више не имат, и од туда малу фајду имат. Здје мога би се јеште једин свештеник наредити.

(1) Печка, варошица у Угарској близу Арада, у негдашњој поморинској војној крајини, где је у то доба био командант капетан Петра Сегединац, мученик за народ.

(ПОД БАНАТОМ СВА ПАРОХИЈА КАМЕНОВСКА).

Јереј Димитрије Каменовачки; стар 25 љет; родом из Ресави. Учио книгу ва монастирју ресавском, код покојнаго игумена Јосифа, и код нинешњаго намесника Арсенија. По сем оженивши се, рукоположи га на дијаконство владика Николај, а на свештенство владика Стефан⁽¹⁾ бостајички, на-режден у Каменову поповати архимандрит Исајија, и се ниње, однелиже содержит парохију, сут два љета. Читати може подако, самогласно може простачки појати; писати может. Тајне црковне зна, но не редом, форме зна све. Де-сјат заповедеј божијих неможет на изуст. Друго од писанија по мало разумјејет. Имат својих книги: 1-о. требник московски мали: 2-о. псалтир сербски, октојих пјатогласник сербски. Епитрахил од мусула; 2 водичарска крста светогорска. Домашни јего: жена, болше никога; јединаго дијака учит 4-ту катисму; прочи сродници остали му у Ресави. Сoderжит 5 села. Прво. Каменово, имат црков; стојит между сими селами на средокраћи; хлебов 17, Сербли коморски. Второ. Пенавац одстојит од Каменца једин фертал сахата; хлебов 20, људи Сербли под комором. Третије село Поповац, одстојит једин фертал сахата од Каменова. Имат в нем хлебов 24, Сербли под комором. Ражанци шанац, одстојит од Каменова једин сахат; хлебов 30. Здје потребовало би црков да се справит, и свјаштеник да се наредит. Моштно и Калиште приложити, не одстојит далеко, точију под сахата. Жабари одстојат од Каменова цјела 3 сахата. Хлебова 6. Ово село Хајдуци ни к једној нурији вест

(1) Стеван Љубобратић, владика Славонијски, рођак Саватија последњег митрополита, херцеговачког, с којим је Стеван заједно прешао, по што Турци на крају XVII века заузеше Херцеговину, прво у Далмацију а отуда због гонидбе пере од стране католичких млетачких понова, дошао у Славонију.

у близ и с великим трудом држит се, к сему попу моштно јеште јединого свјаштеника наредити, доста имат хљебов.

(ПОД ВЕРШЦОМ ИЛИ ВАНАТОМ ОВА СВА ПАРОХИЈА).

Јереј Нешко Стефановић Шетоноки, стар 26 лет, родом из Херцеговине. Учио книгу у Старом Влаху у манастиру Ковиљу код Филипа духовника 6 лет. Прегучио у то времја наустицу псалтир и октојихон пречитавал. По сем оженивши се, рукоположио га на степен дијаконства и свештенства владика Арсеније херцеговачки. Парохију содрержал у турској страни пол года. Пришел здје имат пјат лет и пол года. Содрержавал парохију омолоску, по допуштенију владике Стефана, нише у Шетоњи. Читати којекако стуца; појати самогласно может, писати помало. Тајне црковне зна, форме им не ведајет. Литургију в Београдје научио појати лепо, тако и форму знајет. Имат својих книги: 1 октојихон воскресенији гласови и прекодневица, штампане сербске; молитавник сербски. Епитрахила два, једин свилен а други од мусула; два крста водичарска. Домашни јего: попадија и једино мушко детја пјатолетно, јеште не учио се. Животних: јединого коња; 2 краве; 20 пресједа кошница. Дом и сиромашко посуђе; једин виноград од 6 мотика. Содрержио у парохији 4 села.

Перво Шетоња, на средокраћи сел тоја нурију имајут црков нову, јеште несовершену. Хљебова 14, Србли коморски.

Второ Врбоввац, одстојит једин фертал сахата од Шетоне. Хљебова 17, сербли чина војинственаго.

Третије Лаоле, одстојит од Шетоне једин фертал сахата. Хљебови имат 27, људи Србли живут под комором.

Четверто Ждрело, одстојит од Шетоне једин фертал сахата. Хлебов десјат, људи Власи, чина војинственаго. Сему свјаштенику, кад би од мона — — —

Јереј Павал Јоановић, стар 25 љет; родом из Грабоваца ресавске нурије. Учил се в монастиру Раваници, 12 љет, код Стефана даскала наустницу исалтир преучил, октојихон првогласник пречитал неколико крат. И оженив се, рукоположил га на степен свештенства и дијаконства владика Максим. Ниње година соверишла се, парохији не имат, Книги њест добро извјестан за једва да может што читати. Бог во истину истјажет посветившаго неразсудње сицеваго сљепца. Имат книги: Евангелије сербско; октојихон сербски; једин молитавник сербски рукопис; крст и епитрахил. Сродних и домашних својих: оца, матер и два брата старша оженена, нападију своју. Сему свештенику всјачески, аште парохију содржавати хоштет, подобајет учити се. Никако же по мојему мњенију ва парохију не пуштати од сљених попов оваков сијасет по људиа и произрасл.

Нотација господина архиепискупа.

У Шетони црква старинска била прикорпили од дасака, али не потребно. Треба проскомидију разсјећи, и у проскочи, дију поставити трапезу другу, ширу и дужу, четвороуглају на бивши столп поставити, пјевници дувара извадити високо колико сад су врата висока, а врата избацити, клофтир и под широка.; Женску припрату да се имат до појаса заградити, олтар насути, и женску припрату равно со олтарском висином, где људи стојет поравнити до олтара. Села Врбовац, Лаоле и Ждрело термин остависмо Дмитров дан, да црков и порта будет готова. Титор цркве Стефан кнез даде 2 форт. Никола Бачванин 1 форт.

Јереј Димитрије Несторовић, стар лета 22, родом из Сербака парохије Ресавске. Учио книгу ва Ресави, код покојног игумана Јосифа и нињешњаго намјестника Арсенија 12 лет. Преоучио код них наустицу псалтир и октојихон, и проче, нуждно что му је било, онде учио. И оженив се, рукоположио јега на степен дијаконства владика Исајија, а на свјештенство владика Максим. Дал Максиму 2 дуката, а владика Исајији један. После сего учио свештенствовати ва Манасији, цјелу зиму. А сад од свјатаго Георгија код духовника Горњачкаго. Није не имат пак нигдје парохији. Читати книги веома слабо может, појати такожде, тако и писати. Тајне црковне ведајет, а форме не вјеом ведаје. Заповеди божја не ведајет. Грехи смертнија и који вошјуут на небо не ведајет. Обште решти, простае сиромашх подобајет му учити се, аште хоштет парохију содержавати. Книги својих имат једин требник сербски, псалтир сербски, часослов сербски, епитрахил од мусула. Домашни јега: отец 2 брата млажша од него, попадају и своје једино дјете. Животних: 2 вола, 2 краве, 4 јунади, 10 кошниц, винограда 6 мотике. Дом у Орашију и покућје сиромашко, бодше ничто.

Парохија раваничка

адје ознаменујет се ова сва парохија под Белградом.

1-о. Село Сење одстојит од монастара не имат фертал сахата; хлебов 31, људи Србли чина војинственаго; может под манастиром остати

2-о. Горње Сење одстојит од манастирја Раванице 1 фертал сахата; хлебов 6, људи суг Србли чина војинственаго; может под манастиром остати.

3-е. Иванковци (Иванковац), одстојат од манастирја 1 фертал сахата; хлебов 23, људи суг Србли чина коморскаго; может под манастиром остати.

4-о. Миросава, одстојит од манастирја такожде једин фертал; хлебов 10, људи сут Сербли чина војинственаго; может под манастиром остати.

5-о. Ђуприја шанац, некогда град сербски бил. одстојит од манастирја једин сахат. Хлебов 30, људи Сербли чина војинственаго. Сије село, ако и не верло далеко од Монастира, и не трудно би било держати, обаче село Чимаре ни пристало тамо ни тамо, одстојит од манастирја два добра сахата, а од Ђуприје један сахат, имат хлебов 14, паори, сад у Ђуприји ваља црков правити и свјаштеника наредити, может се чесно держати.

Манастир Ресаве.

Ова парохија сва под Белградом.

1-о. Орашје, пол паори, пол војинствени, одстојит од манастирја не имат једин фертал; хлебов 35. Может под манастиром остати.

2-о. Пањевац одстојит од манастирја 1 сахат; хлебов 12, људи сут Сербли чина војинственаго. Может под манастиром остати.

3-е. Јоховац (Јовац) одстојит од манастирја пол сахата; хлебова 15, људи сут Сербли чина коморскаго. Может под манастиром остати.

4-о. Грабовица, одстојит од манастира 3 фертаља сахата; хлебова 16, људи сут Сербли под комором. Может под манастиром остати.

5-о. Поповићи, одстојит од манастира 1 сахат. Имат (хлебов) 15, људи сут Сербли чина коморскаго. Ово горе предпозјануто 5 сел могут под манастиром остати. Сија же посљедујушта далеко бивша, нареждујут се инако, имено же сија сут: 1-о. Ђонци. 2-с. Грабовац. 3-е. Свилајнци. 4-о. Гложани. 5-о. Војска, Сим селом јест на средокраћи

село Грабовац, которое одстојит од манастира 3 сахата. Имаат хљебов 17, људи су Србли под комором. Усјекали су ње-што грађе за цреву.

Свилајнци (Свилајнац) одстојат од манастирја $3\frac{1}{2}$ сахата, од Грабовца једин фертал сахата, хљебов 28, људи су Србли чина коморског, остајет под Грабовцем.

Вонци одстојат од манастирја 2 сахата. Имаат хљебов 10; остајет под Грабовцем; људи су Србли под комором.

Село Гложани одстојит од манастирја 4 сахата, а од Грабовца 1 сахат и не цјел. Имаат хљебов 11, људи су Србли под комором; остајет под Грабовцем.

Село Војска одстојит од манастирја 4 сахати, а од Грабовца $1\frac{1}{2}$ сахата. Имаат хљебов 9, људи су паори Србли, остајет под Грабовцем.

Ово цјат сел, подвргајушти се под нурију Грабовачку, подобајет всјем сих сел људем заповједати, да јелико ташта-тељејше понекут се сви од своје стране црков у Грабовицу водрузити, и свештаник да се таки после побраније сидоксији наредит; а до то времја манастир да держит.

Витаонична (витовнична) парохија.

Ова сва под Банатом.

1. Мелница одстојит од манастира 1 фертал (сахата). Имаат хљебов 10, људи су Власи чина коморског, остајет под манастиром.

2. Бистрица одстојит од манастира 1 сахат; хљебов 9, људи су Србли чина војинственаго под Видовцем, остајет под манастиром.

3. Рахановац одстојит једин сахат од манастира. имаат хљебов 60, људи су Власи под комором; остајут сија сва три села под манастиром. Сија же посљедујуштаја, имено: 1-о. Кула; 2-о. Црљенац; 3-е. Село Велико одсто-

јит од манастира далеко, межу којими јест на средокраћу Црлењац, које (село) од манастира $\frac{1}{2}$ сахата. Има в нем хљебова 16, људи сут Србли под комором. Кула одстојит од манастира три сахата, а од Црленца једин фертал (сахата). Има хљебов 15, Србли под комором, остајет под Црленцем.

Село Велико одстојит од манастира 4 сахати, а од Црленца не имат под сахата; имат $1\frac{1}{2}$ (хљебов) Србли сут под комором, остајет под Црленцем. Сад ова три села ваља да сја подвигнут црков себје у Црленци справити, почто и тако јест била црков у Црленци прежде за турскаго времена, сад разорена само познајет се и частнаја трапеза еште на столпу од камена. И свештеник да им наредит се, может добро живети, наши људи сут, а земље ораће и кослиће имат доста.

Парохија рукомијска.

1-о. Брдарци одстојат од манастира Рукомије једин фертал сахата, 23 хљеба, остајет под манастиром, људи сут под комором владјенија белградскаго.

2-о. Дрино одстојит од манастира 1 фертал сахата; хљебова 24, људи сут Србли под комором, владјенија бјелградскаго, остајет под манастиром.

3-е. Костолац одстојат од манастира 1 сахат; хљебова имат 39, Србли паори под Бјелградом, остајет под манастиром.

4-о. Кленовник одстојат од манастира под сахата; хљебова 8, Србли паори под Бјелградом. Та четири села могу се держати из манастира. А пак Петку, што су до сле держали, имат в неј 54 хљеба, од манастира далеко једин сахат, ондешни жители приготавали сут сву грађу, да правет црков. За то им еште и повеленија дати ваља, да се болше подвигнут о неј, и свештеник да им се наредит. Место

јест јако, и људи, доста при Дунаву; паори сут под Бјелградом. Еште Дубравицу село моштно приложити, што пожаревачки попови содержет, одстојит од Петке под сахата, од Пожаревца же сахат и пол. Хљебова имат 35, паори под Бјелградом, и кад се ова два села у једину парохију учине; два свјештеника частно могут живети.

Ексамен свјештеников пожаревачких.

Јереј Лазар Јовановић, стар љети 33, родом Бачанин ил Суботица. Учил се код некојега менштера Лозана Николца 7 љет, и што потребователно било код него преучил. И оженив се, рукоположил га на дијаконство покојни Поповић, а на свјештенство покојни Петровић, Свидјетелство имат на свештенство, начел держати парохију здје 1719 года, сингелији не имат. Попрошен о црковном исправленији, на чем црков своје основаније положила и утврдила, од куду своје почело имат. Отвјетовал: да од самага Спаситеља имат начело, и на Петровом тврдом исповједанији утврждена, и на апостолској проповеди оци светиим основата. —

Что јест црков? Отвјет: црков јест собраније правовјерних, по реченому: „Братије ви јесте црква Бога живаго и проч. Колико тајанств црковних имат, чим же правовјерни просвјештајут сја“? Числом повјезд. — Отвјет. Седм. Которија сут; 1-о. Крштеније. 2-о. Миропомазаније. 3-е. Евхаристија. 4-о. Исповједаније. 5-о. Свештенство. 6-о. Закони брак. 7-о. Елеосвјаштеније, Вопрос. Что јест крштеније? — Отвјет: Јест умовеније. Исправлен: еште и отјатије пратечскаго грјеха и проштеније, входа у царство небесноје. —

Вопрос. Что приуготовљајет се в совершенију сија тајни? Отвјет. Чиста вода.

Вопрос. За што њест ина која влага на сије опредјелена, вѣе вода. Исправлен. Аште и јест некоја причина

сему, обаче јестеством својим, јако вино, ракија, не сун пријатни ко очишћенију и измовенију јако же вода. —

Что јест форма? Отвјет. Крештајет сја раб божији; иија рек; во иија оца, амин, и сина, амин и светаго духа, амин.

Прочим посљедователним знајет добре форми.

Вопрошен о сих седем тајнства, која јест главњејша, и без које не может се человек спасти сја? Отвјет. Крештеније, и без сеја тајни не может никто у царство небесноје отити, а без других может, како ти, на примјер, младенци крштени что немогут кромје две тајне на себе примити. — Десјат заповедеј божијих ведјет, сам гдје што смета, ваља да се исправит. — У колико членов вјера наша састојит, не ведајет. Исправлен, во 12 членов, јако: вјерују во једнаго Бога и прочаја. О чем во исповједанији православнија вјери јавно показујет, чему који член учит. Грехове смртне зна, и који вопијут на небо, о отишћенији и проч. Книги читајет средне. Појет самогласно. Пишет доста добро. Своја домашнија имат: попадају и једину дштер на удадбу, болше никогa. Книги: 1 требник кијевски мали; 1 литургију московскују са типиком, отнед му владика Максим. 1 псалтир србски рукопис со посљедованијем; 1 молитвослов кијевски; 1 епитрахил свилен полован; крст сватогорски нов и други ветх; 1 наруквице ветхе. Дом и покуђе по сиромашко. Винограда, что имјел, третији год како туча бијет, веће напустил. Животних: 1 коња; 20 пресједа, 2 ливаде кунил; нив ораћих не имат ниже сјејет.

Јереј Јосиф Савич, родом Белградац, стар 28 лет. Учил таможе код владике Николаја, бившаго Ексарха митрополитскога србски. По сем код даскала Герасима учил гречески читати, и писати и говорити по гречески, и граматикеу начел бил. По сем оженив сја, рукоположи га на степен дијаконства владика Максим, а во свештеника

господин покојни митрополит. Свидјетелства не имат. Определен со сингелијеју здје ва Пожарејцје поповати, се уже 4 љета совершила сја. Начином попа Лазарја бист редом вопрошен, њест мога отвјетовати. Тајинства црковна ведајет добре, тако и форме знајет. Что же пак, које тајинство силу в себје носит? Того неvědајет ни мало. Десет заповједеј божијих зна, гдје что смета. У прочих должности својих мало исправлен јест. Читајет книги словенскија и греческија доста добро за невољу. Појати гречаски и сербски самогласно зна. Писати обојим јазиком может. Имат своја книги: 1 требник московски; 1 псалтир московски; часослов московски; 1 епитрахил свилен; крст водичарски светогорски; наруквнице свилене. Домовних: попадију и једно детја жњеско. Дом; виноград 3 мотике. Башципу малену; 2 коња; 12 пресједа; 1 ливаду од 4 косе; ораће земле не держит.

Јереј Јоан Томић, стар 26 љет, родом из Карловца. Учил сја тамо же код покојног Јоана Бркића до седмија катисми. Оставши же сам, занат учил абажилук. И паки стојал код малаго Стојка Ферфарије (Фехироварије) у фурдажијници, 8 љет трговал. По њечто немецки и талијански знајет, можетеја разговарати. После пак примилисја ученија книжнаго, њекоје времја сам прочитаја. Оженил сја, и покојни архиепископ кратким временом рукоположил на степен дијаконства и свештенства сам, сз уже 4 љета и пол совершила сја, здје пак дал му нурију со сингелијеју того же време. Читати может доста добро, писати такожде, појати такожде, и на литургију греческо потребујуште пјетије. Тајинства црковна знајет, тако и форми зна, ва плодих же тајинстав сих њест извјестен. Десјат заповједеј божијих не ведајет добрје на уст. О догматје православија вјери поведати недоумјет. Правило црковноје состављати может. Имат својих книги: 1 требник московски; 1 псалтир

кијевски; часослов кијевски; празнично евангелије и апостол Лвовски; 1 часослов гречески; 1 епитрахил свилен полован; крст светогорски; 1 оelon од чита; 1 стихар од платна; једине наруквице по зеленој кадифи златом везене. Домашнија своја: матер и попадија. Дом код цркве блиско, покуће и посуће сиромашко. Честно држит сја. Виноград један 5 мотики, а у Карловци 5 мотики; јединога коња, беше ни што.

Јереј Стефан Аранитовић, стар 19 лет, родом из Баната. Здје расл и учил сја код мештера Павла 4 лета, преучил наустину псалтир, тропаре и посљедователно код Софронија Ексарха. После сам читал октојихон код Ексарха Максима. И оженив сја, рукоположил јего на степен дијаконства владика Исаија. Во свештеника же по том кратким временом владика Максим, намјестила јего здје ва парохију Ексарх Максим. Сингелији не имат. Держи нурију уже година днеј минуло. Вјачески подобајет му Сингелију узети, и за њу да напoлнит потребователно. А пак что без вопроса у нурију поставлен, благословителнија вини не бивши, јест дивно. Читати может доста добро. Појати српски зна самогласно. Писати доста лепо и брзо. Тајне црквене знајет, тако тајинств сих форми, како извјестије из двора послато лепо научил и очитал пред мноју на изуост. Десјат заповједеј божијих знајет добре на уст одчитав. Заповјед црковну не ведајет у колико членов вјера состојит сја православно католическаја ведајет. Књиги својих имат: 1 псалтир сзрбски; 1 молитвослов кијевски; 1 луновник московски; десјатословије, 1 требник кијевски и епитрахил свилен, крст од древа свјатогорски. Домашнија своја: попадију и једино дјетја женско. Дома својего не имат. Бил добар, да сја пошље у Пореч, докле и друзији приспејут. Под мотики виноград сада више не имат; 1 коња; 5 кошници.

Парохија пожаревачка, што них 4 свештеника и пјати Ексарх содржит, здје ознаменујет сја.

1. Варош Пожаревац, људи сут војинствени и коморски, хлебов имат 226 под Бјелградом.

2. Црнићи одстојат од Пожаревца једин сахат. Хлебов 29, људи Србли коморски под Бјелградом.

3. Царина одстојит од Пожаревца пол сахат. Хлебов 40, људи сут Србли коморски под Бјелградом.

4. Дубравица одстојит од Пожаревца 2 сахата. Хлебов 35. Учинео за прилику како јест кад ва Петку наредитеја свештеник и соградитеја црков, да сије село приложитеја под Петку не одстојит бо болше развје под сахата. Људи сут коморски под Бјелградом.

5. Ћириковац одстојит од Пожаревца пол сахата. Имат хлебов 33. Онде јест била стара малена црков, од брвана сосјечена. Како сад изволително будет, њест далеко од Пожаревца, могућеја служит. Људи сут папри под Бјелградом.

6. Бобушинац одстојит од Пожаревца пол сахата. Хлебов 11, људи сут Србли, коморски, под Белградом. Остајет под Пожаревац.

7. Драговци одстојат од Пожаревца пол сахата. Хлебов имат 16, људи сут Срби под комором, Бјелграду подлежит. Остајет под Пожаревац.

Сума 390 хлеба.

Дијакон Василији пожаревачки, стар 23 лета, родом из Баната, Сервијскија епархији, в селу Кули, Учил первјеје книгу в манастирју Раванице, код покојнаго даскала Стефана; по сем здје у Пожаревац код Павла Мештера и сам помагатеа бил у школи дјети воспитовајушти, како по сем сам содржаваа два лета. И оженив сја руко-

положила га на дијаконство владика Максим Несторович, прошла година днеј од Петрова дне. Читајет книги средн, мога би и болше, кад би трудил сја. Имат писмо доста лепо учено Сербски самогласно појати. Правило црковноје ординари может составити. У званіју својему дијаконскому јеште добрје неизвјестен; за љеностију лежит. Тајне црковне знајет, али из њеке унијатске книге учил. Исправлен сице: 1-о. Крештеније. 2-о. Мирспомазаније 3-е. Светаја Евхаристија. 4-о. Покајаније. 5-о. Свештенство 6-о. Частни брак. 7-о. Елеосвештеније. Форме седмих тајин зна именовати, но не сваку из уст. Десет заповједеј божијих ведајет, гдје што смета. Догмат светија православнија католическија црве у колико членов состојит, ведајет и по мало разумјевајет. Книги својих: једин псалтир московски и 1 буквар кијевски; 1 паруквице свилене; 1 крст водичарски. Дома својего не имат, него у келији код црве стојит. Жѣну и једино малено дјета. За храну верло мучно идет другому на жотву и ижиња храну Својего другога не имат ничто. Отец и брат му стојит у Жабари с домоу.

Дијакон Стефан из села Дрвна, парохіје рукомијске, стар 20 љет. Учил книгу здје код мештера Павла 3 љета, преучил наустицу псалтир, и евангелие 2 крат. Апостол и октојихон пречитао 1 крат, по том ва Белграду код даскала Стефана 1 годину днеј, обучавао сја, после оженив сја, ва горје имену селу, по малом прошлом времени рукоположила га на дијаконство владика Максим, прошла година. Дал владика 1 златник, и ради поповства дал 2 дуката, тако и пропало, не га не запопиши. Од нѣли же задијаконил сја, здје у вароши учит сја дијаконовати. Книги читати может подак, али гдје что лажет кад чатит. Что пишет может сја прочитати. Појати не зна. Тајне црковне са формами вѣст изучил. Десјат

заповједеј божјих не зна. Не зна сиромаш по том ни-
что резумјевати силе что чита. Книге не имат ни-
какве. Домашни јего: брат, матер и попадија. Дом и сиро-
машно покуће; 4 вола; 2 краве; винограда 3, мотике 12;
ливаде и земље ораће, болше ничто.

В И З И Т А Ц И А

Ексариата Пожаревачког, Церквах и Свештеников.
Сочинена Ексархом кир Мақсимо́м Ратковичем
про љето 1733.

Црков поречка,

Храм свети Николаје, здата лето 1730.

Црков с поља стени од камена, покривена шиндром, убе-
лена кречем. Звоно једно имејет.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, на неј покров
од картуна, долни и горни. Чирака од туча 2; Евангелије
московско лепо, и летургиа московска. Антими(н)с митропо-
лита Викентија. Проскомидија у духару, на неј по-
кров од картуна; чирак један од туча. Потир и дискос од
калаја; звездица и кашика од сребра. Дарка свилена 3; ка-
дильница од туча; петолесница од калаја; нафорнице бакарне
2; чаши служабније око проскомидије; фицана 2; ибрика
за теплоту 2; умивалница имејет.

Одежди црковније. Од платна 3; од мусула црвена 1;
стихара од картуна 3; петрахила од картуна и од свиле
4; наруквице од картуна и од свиле троје; појаси с пастами
од пиринча 2;

Споља крст са распетијем велики над дверима апосто-
лов 12, и молениа по среди их. Двери нове, катапетазма 3
од картуна. Икони по 5 са стране, и други које какови икон
12. Кандила мали од туча 6; завеси пред иконами од шна-
дира немачкога 2; полислеј од стакла, који прима свешти

6; чирака велика од камена 2; и чирака ваходна од жезла 2; стол архијерејски са прочими столови сут (прости).

Книги црковне апостол кијевски 1; октојих московски 1; петогласник 1; псалтир кијевски 1; и псалтир сербски с тропари и кондаци, рукопис 1; пентикостар сербски 1; тријод и поучение московско; пролог московски 1; почине се месеца септембра, ва себе садржит месеци 6; полустав кијевски 1; катавасија влашка 1.

Препрата женска ни што више само чирака дрвена 2; икона неколико мали; купели не имејут, него једна руна у земли; миропомазанија не јест; црков неосвештена.

Свештеник. Поп Димитрије Поповић, роди се у Поречу, на дијаконство и свештенство рукоположен господином митрополитом Мојсејом лета 1724 фебруара 23. Сингелије не имејет. Духовника имејет Јоаникије јеромонах и Зуграфац; последни крат исповеди се о рождеству лета 1733. Литургију појет, правило одржават; 7 тајин црковни знајет. И тој јест вадов лета 2, мушко дете имејет једино на име Јоан.

Что имејет своје? Требника московска 3; и октојих московски 2, који примајут гласи ва 8; полустав кијевски; псалтир московски с молитвами 1; саборник сербски 1; минеј обштак московски 1; десетословије 1.

Окрут свој. Фалов и стихар од картуна; петрахил и наруквице од свиле; појас пафте сребрне.

Црков Мајдан-Печска,

Храм свети Арханђел.

Црков ва нутр. Стара сагражденијем од камена; сврху покров шиндром. Ва олтари трапеза од камена даском оперважена, и покривена картуном, и на трапези антими(н)с господина митрополита Мојсеја, којего јест принесал протопоп

Богосав поречки и поставиа јего тамо; и кадилице две и стара и нова од пиринча.

Проскомидија. У духари малена и покривена платном; и потир од меди жут и звездаца, и кашика и дискос од бакара; две тепсице анафорнице; и саџан за водицу, и умивалница имејет.

Одежди. Црковнија одежди од картуна тако и сти(х)ар од картуна; појас павте од меди; наруквице од богасије црвене; епитрахил од свиле зелене.

Споља на предверија. Катапетазми од картуна 2; и са стране по три иконе, и завеси од шпалира немачкога; налона проста од дасака; кандила пред иконами од пиринча 6; црква свода не имејет; и полијелеј од стакла, који прима свећа 6.

Книги црковније. Октојих сербски, осмогласник, минеј московски.

Припрати женске не имејет; звоно имејет скорошне, освештенија није примило.

Свештеник и што своје имејет? Калугер и Зутраџац постављен господином Мојсејом лето 1737,⁽¹⁾ имејет, полустав кијевски 2, једин московски, 1 псалтир кијевски маличак; 1 крст окован; 1 епитрахил од кадиџе црвене; један папагијар, 2 окована. А калугер седи у ћелији црковној.

Црков Тршка,

Храм свети Николаје.

Црков стара, сврху обновлена, по крову шиндром, а стени од каменија древне, не знадуг чловјечи, кога почетак јеј.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена покривена платном белим; антими(н)с госп. Мојсија, проскомидија у дувару на(ле)чка, и умивалница у духару.

⁽¹⁾ Неће бити 1737, већ 1727, по што је митроп. Мојсије умро 1730.

Одежди црквени. Одежде од платна бела и стијар од картона; наруквице од мусула црвена; 1 божогробскаја каница маљочка; епитрахил 1 од мусула; звоно не имејет. А црков освештана рукоју владиком Стефаном; анти-ми(н)с митрополита Мојсија.

А свештеник бил поп Нешко, који јесте затворен у Темишвару, и не зна се, што имејет своје.

Црков манастира Горњана,

Храм Ваведеније Богородици.

Црков стара са једним трудом созданијем од кнеза Лазара, сврху шиндром покривена и необелена.

Ва нутр ва олтари трапеза сазидатаја од камена и на неј покров од свиле жуте. Антими(н)с госп. патријарха Арсенија. А на трапези чирака мали од меди два имејет. Проскомидија у духари малена, и умивалница. Потир од калаја, кашика од меди; дискос, звездица од бакра; кадилница од меди, 1 петолетница од калаја неосвештата.

Одежди црковније. Од бега бела 2; од мусула црвена 1, и стара од мусула црвена 2; епитрахила два, један од свиле а други од мусула морастог; појас тзаница од памука, а павте од меди жуте, и наруквице, 1 од кадифе зелене, а друге од мусула црвена.

Споља над дверма икона, са стране једне 4, а здруге 2; кандила од једне стране два а здруге два, и свега четири и на предверија катапетазме картуна.

Книги црковне. Саборник србски разрушен један; октојих првогласник један и петогласник 2, сва три србски; псалтир србски један и московски 1; један тестамент московска, једна менеја (минеј); један златоуст бугарски; четири рукописа пролога србска 3; једна книга: правило светаго Григорија Синајита родославије, невен од

куду јест; и гробница светаго Григориа Синајита. Звона не имејет. За освештеније не зна се, може бити од пр(в)и времена да јест, за сада није.

Ване цркве. Потребити сасуди, што имејет: котлић бакарни што прима шест оке воде; паки поманши два котлића по од две оке и пол што может примити; и две тенцере с капци; танира дрвени осам; и служебник један од бакара; и две калајанице велике.

Вински сасуди. Каце две код винограда и свака прима по две хиљаде (ока) ва себе; велики хардов⁽¹⁾ један, који прима во себи 800 (ока). Виноград манастирски са свим мотика петнајест, и воденица манастирска код винограда близу, Казанчић малечак, што припече ракију од седам ока бакра.

Свештеник Данило Јеромонах игумен пребивајет и книги своје имејет: псалтир србски; један акадистар кијевски; а мартолон⁽²⁾ сотирија, наука християнска. Један енетрахил од свиле жуте, а други од свиле беле; један панагиар стар од кипариса.

Црков Каменовска,

Храм 40 мученика.

Црков саграждена лета 1730 стени од чатме, покров од шиндре, духари неубел(ен)и, свод неимејет.

Ва нутр ва олтари трапеза од камена, покров од картуна, антими(н)с владике Максима Несторовича, и на трапези 1 чирак од туча стар и литургија србска из Ресаве; проскомидија од дрвета; диско, звездица и кашика од тењећета, дарка сва три од картуна.

Одежде црковне. Одежда од беа бела, и стихар од беа бела из Ресаве, појас од памука, наруквице свилене из Ре-

(1) Хардов од мађар. *hordó* = буре.

(2) Треба да је написао Мартирологион.

саве, појас од памука, нарувице свилене из Ресаве, и на предверија катапетазме од картуна турска.

С поља икона неколико стари са стране и двери старе, а друго од хартије, имејут неколико образа шанпа (штампана); и кандила од пиринча свега четири али нова.

Припрат женски икона неимејет ни кандила само два чирака од дрвета проста. Крстанице не имејет но руна на земљи. Освештата црков нест.

Свештеник. Поп Димитрије житељ од Ресаве, из села Гложани, рукоположен на дијаконство владиком Николајем, лета 1731, сингелију не имејет, летургију појет. Духовника имејет поп Арсеније Ресавски, последни брат исповедал се о Васкресенији 1733.

Бриги своје: Имејет требник московски, октојих, петогласник србски; псалтир србски. Звона не имејет. Освештенија нест пријела но требујет.

Манастир ресавски.

Храм свети Тројица.

Црков стара стени од каме(н)а и трула на великој цркви пет, а покров од олова стари, и опште кад саграђена тада и покривена.

Ва нутр ва олтари трапеза од камена, покров на неј од картуна немачка; и чаршав од беа; и један јастук од свиле морасте; и чирака немачка од дрвета два, и од пиринча два, и крст окован на трапези; проскомидија у духари, покривена ћочем⁽¹⁾ немачким. Потир и дискос од калаја, звездица од бакара. Кашика сребрена; чирака на проскомидији од меда два; дарци од свиле црвене свих три.

Одежди црковни. Фелона од халасте свиле једин, и од зеленене један и пручараст један; фелон свилен, и сти-

⁽¹⁾ Управо ћочем од мађарске речи Gyölsa = едно ланено платно.

хара свиђена четири; велона од беа бела 4; наруквице свилене петоре; и тканице двоје, павте од пиринча.

Споља на двер(и)ма крст са распетијем; и владични престол; и апостолки лнк; все иконе, са стране свех и двери нове и над предверија катапетазме од картуна турска, и кандила осам од калаја; једно сребрно, једно од билура пред распетијем; и по(лије)леј од дванаест свешти.

Книги црквоне. Евангелије московско; апостол московски; типик московски; тријод московски; октојих кара-влашки штампа(и); минеја 12 московски; поученије неделам московско.

Припрата женска расипана, сврху била мунара турска, а сад обнавља се. Звон(о) имејет једино; крстилице не имејет. Освештенија требујет; може бит некогда ва преждни времен.

Игумен Јоасаф тамо пребивае са братијама. Игумен Јоасаф покалугерно се у Ресави; родом од Бачке; рукоположен на оба степена владиком Стефаном Љубобратићем, и сингелију имејет господина митрополита Мојсија Петровића. Духовника имејет Данил Горњачки; последњи крат исповедао се о Сашастви светаго Духа, лета 1732. Летургију појет, правило обдржава.

Книги Игуменове. Книги своје имејет: псалтир србски; требник московски; минеј московски празником, и општи; каноник; и часловац московски; толкованије евангелскоје, Еврема Сирина. Тастамент московска лена.

Поп Арсеније, жител од Мораче, подрикаом Херцеговац. Рукоположен на дијаконство владиком Арсенијем херцеговачким, а на свештенство госп. митрополитом Мојсијом. Исповедао се духовнику Данилу Горњачкому последни крат о рождеству Христову 1733. Правило обдржава, летургију појет.

Книги своје имејет: псалтира рукописни 2; требник московски; часловац московски.

Поп Виктор, родом од Херцеговине, покалугерио се у Морачи. Рукоположен на дијаконство владика Арсеније Херцеговачки, на свештенство Доситејем Валевски. Исповедал се духовнику Данилу Горњачком последни крст о Успенији 1732. Летургију појет, правило обдржава. Книги своје имајет: часловац московски; псалтир московски; требник московски.

Јосиф дијакон жител од Пореча, покалугерио се у Ресави. Рукоположен на дијаконство владиком Исајијем Антоновићем. Исповедал се духовнику Данилу Горњачком. Летургију појет, правило обдржава, последни крст исповедал се о Успенији.

Книге своје имајет: један псалтир московски:

Поп Димитрије родом од Херцеговине подрикаом Пешић, престригао се у Морачи, рукоположен владиком Арсенијем Херцеговачким на оба степена. Исповедал се духовнику Данилу Гоначком, лета 1730, последни крст о Ваведенију лета 1732, летургију појет, правило држит.

Книги своје имајет: псалтир рукописни и требник кијевски.

Мојсеј монах жител од Будима, постригао се у Ресави. Духовника имајет Герасим Студенички исповедујет се, и пречесујет се. Книги све не имајет.

Црков Параћинска,

Храм светог Атанасија.

Црков зданијем од ћерича, покривена црепом, олтар од дрвени дасака.

Ва нутр ва олтари трапеза од дрвета и покров на трапези од картуна; чирака од туча два; антими(и)с госп. митрополита Мојсија; олтар (имајет) свода; потир и ди-скос и звезда и вашика не имајет, од тенећета, и дарци од мусула црвена.

Одежди црковне. Одежда свилена једна, једна од му-
сула црвена, стиар од свиле један; епетрахил од свиле жуте
један; наруквице од свиле жуте једне.

С поља икона са стране по шест и двери старе и кан-
дила од меди пет; на предверији завеси од картуна; поли-
јелеј од туча, који прима свешти дванајест.

Книги црковне октојих, петогласник, један тестаменат
московска.

Припрат женска икон са стране по три и свега седам
икона. Крстилнице нејест, миропомазанија нејест. Звона име-
јет два. Црков неосвештата, а била цамија турска.

Свештеник поп Петар, родом од Колашина, руко-
положен на дијаконство владиком Николајем, а на све-
штенство владиком Максимом Несторовичем исповедао
се духовнику Арсенију Свето-Павлацу, последни крат о
Успенији. 1732, летургију појет, правило держит, синћелију
не имајет.

Книги своје свештеник имејет: полустав московски. Псал-
тир московски; летургија московска; десетословије московско,
имејет једино дете мушко именом Јоан. И била еште једин све-
штеник, пак побегал у Турску са свим домом, а
они Параћински, и онај, што је отишао, именем Стефан, за-
једно су се и задијаконили и запопили једне године.

Параћи хлебов 28

Видово 13

Мириловац 12

Плавна 9

Мало Видово 13

75

Параћану сије надлежи на 2 свештеника.

Велика Мутница и црков осветити и једног свештеника
наместити.

Мутница Велика има 32 (хлебов).

**Црков Мутничка,
Храм светаја Тројици.**

Црков саграженијем од камена, покривена шиндром, не убелена, ва нутр свод не имејет.

Ва нутр ва олтари трапеза дрвена, покривена картуном, антими(н)с госп. митрополита Мојсија Петровица. Проскомидија у духари, покров од беа; потир, и кашика, и дискос и звезда свех од текећета; и дарци од мусула црвена; Летурђија се не појет; тим људма попује свештеник параћински.

Одежди не имејет, и стиара не имејет, потребна нејет; звона не имејет, освештена не јест.

Припрата женска крстилицу не имејет, миропомазанија нејет.

Црков Сталаћсна.

Дрвна, ничто своје не имејет. Храм не зна се. Книга не имејет, окрута не имејет, а попује поп параћински.

**Манастир Раваница,
Храм Васнесеније Христово.**

Црков стара од камена са пет трула на великој цркви, покривена препом, убелена кречем.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена изидата; покривена картуном, и чирака на трапези медени два, и крста окована 3; проскомидија у духару исписата и покривена мусулом; потир и бљудо, звезда и кашика сребрно, и дарци свилени, кадилница сребрна, ручка сребрна.

Одежди црковни. Одежди свилени 6, од мусула три, и стихара свилена пет, и један од беа; наруквица пет пари свилени, једне од мусула црвена, орара два свилени, појаса са павтами од меди четири, панагијара три у кивоту, и чашница сребрна у кивоту, ибрик и лећен у олтару.

Споља иконе нове и крст са распетијем, и шест икона велики, и апостолских дванаест образа и престол Христов по среди их и кандила од сребра четири, и катапетазма на предверија од картуна, и два чирака ваходна од жезла.

Црквени књиги апостола србска два, и московски један; евангелије московско оковато и летургија московска: минеја 12 на мало коло; пролога два комата, сваки садржит по 6 месеци; и пак пролога четири редом што ходет; и пак друго евангелије московско без окова; псалтира 4, два московски и два србски; и тастамента кијевска; поученије московско једно; осмогласник московски један, и петогласник србски један, саборник србски један; тријод московски један а други србски; летургије три, две србске; три молитавника србска а један московски; и часловца три србска, један-московски.

Припрат женска. У припрати малоне две, и гробница Романова; и чирака два жезлни, ваходна; и крстилица од камена у духари узидата; миропомазанија не јест. Звона имејет два. Освештена црков не јест.

Сасуди окром цркве казана монастирска два котла велика два, тенцера велика с капком једна; котлића поманши два, и тенцера средни седам; тепсићака служабски два, тенцера мали три, калајлија велики четири и мали танира 25; кашика калајлиски дванајет; тепсије бакарне велика три, сахана бакарни 12; аван што се сол туче један; сланика од калаја. И винограда монастирска 30 мотика.

Нареждени Гаврил калугер, жител од села Бигренице, рукоположен владиком Михаилом пожаревачким на обоји степени; и престригал се у монастиру Раваници духовнику Данилу Горњачком, правило држит, летургију појет.

Књиге своје имејет; полустав московски и часловац србски и требник угровалахиски.

Георгије Јеромонах жител од Карловаца, рукоположен на дијаконство госп. митрополитом Викентијем Поповичем, на свештенство владиком Доситијем Валевским.

Книги своје имејет полустав кијевски; требник кијевски; саборник србски; часловац московски.

Исповеди се духовнику Арсенију Свето-Павлу о Васкресени, лета 1733.

Гаврил јеромонах жител од Шанца, рукоположен госп. митрополитом Викентијем Поповичем на дијаконство, на свештенство владиком Доситијем Валевским. Пострига се у Врбнику; исповеда се духовнику Арсенију ва Љубостини, лета 1733 о Васкресени; правило држит.

Книги своје имејет: полустав кијевски; требник кијевски; часловац србски. Имејет шест мотика винограда своје.

Стефан јеромонах, жител од села Раднице; рукоположен владиком Софронијем Арадским на дијаконство, на свештенство владиком Максимом Несторовичем. Летурију појет, правило обдржават. Исповеда се духовнику Данилу Горњачком последни крат о Васкресенију, лета 1733.

Книги своје имејет; један часловац московски; и три мотике винограда.

Софроније дијакон, жител од села Јазска; рукоположен владиком Николајем Димитријевичем на дијаконство.

Книги своје не имејет. Исповеда се Данилу Горњачком последни крат о Васкресенију, лета 1733; правило обдржава; летурију појет.

Црков Смолиначка,

Храм свети Петозарни мученик.

Црков зданијем од дрвета, духари од чатме, не убелена, покривена шиндром; звона не имејет.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, покров од беза и чирака два; једин дрвени а други од пиринца; стар потир дискос, звездица и кашика од калаја, и дарци сва три од морастогa картуна.

Одежди црковне. Одежда од мусула црвена једна, од беза бела једна, и стихар од беза један, и наруквине од мусула црвена, појас, павте од пиринча, епитрахил од мусула црвена.

Споља. Иконе са стране по две и кандила свега 4 од туча; на предверима катапетазме од беза.

Книге црковне имејет: октојих, рукопис стар; и саборник вентички⁽¹⁾, псалтир србски лознаш.

Припрат женска иконе не имејет, крстилник не имејет; звона не имејет, освештеније пријела рукоју владике Стефана Љубобратича.

Свештеник Марко жител од Земунa, на дијаконство владиком Николајем, на свештенство г. митрополитом Мојсијем. Исповедал се духовнику Христофору Студеничком последни крaт лета 1733 о Рождеству. Летургију појет.

Поп книге своје имејет: летургију московску, требник московски, псалтир московски. Имејет једно дете мушко, именем Васа; имејет свој виноград.

Манастир марјански,

Храм свети Николаје.

Црков стара зданијем од камена, покровена шиндром, не убелена. Ва нутр свод имејет од камена.

Ва нутар ва олтар трапеза од камена, покривена картуном, и чирака два од белогa тенећета, проскомидија у духари и на нем покров од картуна, и чирак један од тенећета, потир, дискос, и кашица и звездица од калаја покровци од картуна.

⁽¹⁾ Јамачно Вenedички = Млетачки.

Одежди црковнија не имејет. Звона не имејет, црков пуста, доста поћи имејет од сада.

С поља икона са стране по три, и крст са распетијем, и двери старе лепе. Припрата женска не имејет, крстилице не имејет, миропомазанија не имејет, книги црковније не имејет, одежди своје не имејет.

Свештеник Радосав жител од Видина, рукоположен на оба степена владиком Симеоном Видинским; и правило држит; исповедал се духовнику архимандриту Василију Пекском у последни крст о Васкресенији лета 1733. Држит правило, летургију појет, окрут имејет, одежду од мусула црвена, и стихар од свиле, наруквице од мусула, и појас павте од пиринча.

Книги имејет саборник србски, октојих и псалтир московски, требник и летургија московска, епитраил од мусула. Синов имејет пет и дштер пет.

Црков Градишна ;

Храм свети Архистратиг.

Црков зданијем од древета, покровена црепом, саграждена лета 1720, и убалена кречем. Освештата рукоју владике Стефана. Антими(н)с госп. митроп. Мојсија Петровича.

Ва путар ва олтари трапеза од камена, покривена мусулом црвеним, и по трапези чирака од меди два, и проскомидија дрвена, покров од картуна, у проскомидији чирак од туча један, путир и кашика, дискос, звездаца од калаја, дарџа свих три од свиле црвене.

Одежди црковни фелона два од бежа бела, и стихар од бежа бела један, и наруквице од свиле црвене, и појас са павтами меденим, петрахила не имејет; него свештеничаски.

С поља преддверија од картуна; икона са стране десне три, а с леве две, и двери старе; кандила медена пет и два чирака дрвени.

Книги црковнија; псалтир србски, октојих србски, петогласник србски, требник два србска, апостол србски један.

Припрат женска: кристалица имејет од камена и миропомазанија не јест; звоно имејет.

Свештеник Милић, родом од Лувиковје, рукоположен на оба степена госп. митрополитом Мојсејем Петровичем. Исповедаа духовнику архимандриту Василију Пекском последни крат о Васкрсени, лета 1733. И правило држит и летургију појет. Книги своје имејет: полустав московски, требник московски, евангелије србско, летургија србска. Имејет једино дете мушко. и сингелију имејет од г. митрополита Мојсија Петровића.

Црков Кленска

Храм не зна се.

Црков стара и раскипана, а на пустем селишту, не појет, нити што своје имејет.

Свештеник Петар, родом од Скопља, рукоположен владиком скопљанским именом Костандин. ис: правило држит, последни крат исповедаа се духовнику Димитрију о Васкрсени, лета 1733.

Книги своје: Требник московски, летургија србска, апостол рукопис, октоих првогласник србски, петогласник србски. И синов пет имејет, први лет 18, и други по нему. И сингелију имејет госп. митроп. Мојсија Петровића.

Село Затоње.

Поп Исак у селу седит, цркви не имејет. Поп родом од Булинска поља, рукоположен владиком Јоаникијем

Темишварским на оба степена. Правило држит, исповедал последни крат архимандриту Василију Пекском у Васкрсени, лета 1733.

Книги своје имејет: псалтира два србска рукописа, октоихон рукопис, нетогласник, требника два србска, летургија рукопис, епитрахил црвен од мусула. Сингелију не имејет, имејет једино дете мушко, осам лет.

Црков Голубачна,

здата лета 1728, храм није се нарекал, на о посвештенију да наредит се.

Црков зданијем од камена покривена шиндром, неублена. Антиминса не имејет, црков не освештата.

Ва нутар олтара трапеза од камена покривена картуном, на проскомидији чирак један од туча, а проскомидија у духару, покров од беа, потир, и дискос и звездаца од меди, кашика од калаја, и дарци сва три од картуна.

Одежди црковни. Одежда од платна, појас с павтами од пиринча, наруквице од богасије црвене, епитрахила не имејет, кадилице не имејет.

С поља предверија од картуна, икона са стране по 6 иконица којекакви, двери не имејет, чирак један од камена, један од дрвета.

Книги црковни: Евангелија не имејет; летургија србска имејет, октоиха не имејет, саборник московски један. Женске припрате не имејет, крсталице не имејет. Звона не имејет. Миропомазанија не имејет.

Свештеник Н и к о л а, родом од Херцеговине, постављен на оба степена владика Арсенија Херцеговачким. Исповедал се, правило обдржава, последни крат исповедал се, духовнику Алексију лета 1733 Васкрсени.

Книги своје имејет: полустав московски, требник московски, имејет једина сина од петнајест лет. Сингелију не имејет.

Манастир Руномија,

Храм Вазнесеније Христово.

Црков. Духари од камена, покривена црепом. Свод имејет, и звоница пред црквом, и звоно једино.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, и покрови оба од картуна немачка, и чирака медни два. Евангелије московско лепо, летургија србска штампа. Антиминс госп. митрополита Мојсија, и јего рукоју освештата, проскомидија у духари безом, и чирак једин од дрвета, потир, и дискос и звездица од каљаја. и кашика од каљаја, дарци од богасије црвене.

Одежди. Црковне одежде од богасије црвене (2); стихара од богасије, наруквице од мусула црвена једне; од кумаша црвена једне; појас павте од пиринча; кадилница од пиринча; умивалница дрвена; ибрика два топлотна, и чаше службене око проскомидије од стакла, један петрахил од свиле жуће, а други од богасије црвен.

Споља на предверија икон са стране десне три, а здруге две; и кандила 3 од меди, икона које какви 10; старе иконе.

Книге црковне: Саборник србски; апостола московски; и псалтир србски а други московски; минеј обшти московски, тријод песни, србска штампа; Лазарева ц, рукопис србски.

Припрата женска зданијем од дрвета, имејет на стени написат страшни суд, и гробница светаго Мартирија Синајита.

Игумен Димитрије родом од села Смолинца, рукоположен на оба степени патријархом Калиником

Пекским. Исповедајет се духовнику Висари ону Рукомиском последни крат лета 1733 о Васкрсени, исповедаа се духовнику архимандриту Василију Пекском у. И тој игумен Димитриј, човек стар, од неведенија, летургију не појет, у црєву ходит и пречестујет се. Своје ничто не имејет, све монастирско обште.

Гаврил Монах родом од Влашке, исповедет се духовнику Висаријону Рукомиском, последни крат оцу Архимандриту Василију Пекском, лето 1733 о Васкрсени и пречестујет се, у црков ходит.

Сасуди вински: каце 2 велике, по десет хилада (ока) и казан монастирски 1, и винограда монастирска имејет 16 мотика, и хардови има два по 20 хакова; и три ћелије око монастира.

Поп Гаврил из Ливадице. којим јесте попадаја жива, и там он стојит и служиет летургију и правило држит; а родом јест од Влашке. Рукоположен госп. Мојсејом на оба степени.

Книги своје имејет: требник угровлахиски и часловец кијевски, епитрапа од свиле морасте.

Црков Барична,

Храм светих 40 мученик.

Црков стара и расипата, летургија не појет се, никакове службе не имејет, книга не имејет, окрут не имејет ничто своје потребно.

Свештеник Илија житељ од Пожаревца, рукоположен на степену владиком Николајем Димитријевичем 1730; духовника имејет, последни крат исповедаа се оцу архимандриту Василију Пекском, лета 1733 о Васкрсени; правило обдржава, летургију појет, сингелију не имејет.

Окрут свој имејет, одежду од платна бела, епитрапа од мусула црвена; и наруквице од свиле црвене; и треб-

није московски; и псалтир србска штампа; и летургија србска штампана а из пожаревачке цркве.

Имејет једино своје дете мушко, именем Пантелија лета 6, а друго именем Сава, лета 4.

Свештеник тој седит у другом селу зове се Бикотинци, а где је црков, Барич зове се село.

Манастир Туман,

Храм светог Архистратига.

Црков духари од камена, покривена циглом, стара црков свод од камена.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, покривена безом белим, и друго ничто више не имејет, ни Евангелија, нити летургије на трапези; и проскомидија у духари, на неј покров од бега бјел; потира не имејет, дискоса не имејет, ни звездице, ни кашике, ни дарка, ни кадилице.

С поља икона Христова и Богородице имејет, двери не имејет, завјеса не имејет, икона други не имејет, кандила не имејет, припрате не имејет, крстанице не имејет, миропомазанија не имејет.

Одежди. Црковни одежди беле од бега 2, и стихар од бега бела једин. Книги друге не имејет, само један октојих србски разрушен, епитрахил не имејет, наруквица не имејет.

Калугер Исајија родом од Херцеговине, рукоположен на оба степена владиком Арсенијем Херцеговачким; духовника имејет, последни крат исповедал се духовнику Алексију. лета 1733, летургију појет.

Книги своје имејет: требник угровлахиски епитрахил од мусула црвена, и законик рукопис србски, светогорац калугер писао.

Монастир Витаоница.⁽¹⁾

Храм Успеније Богородици.

Црков. Духари од камена покров од црепа, опред цркве шатор од дрвета, црков древна.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена покривена мусулом црвеним. Евангелије московско лепо, и литургија србска штампа. Антиминс владике Михаила и освештата владиком Михаилом Пожаревачким; проскомидија у духари покривена безом; умивалница у духари; потир, дискос, звездица, кашика свех сребрно, и чирак железан један, и дарци од свиле сва три.

Одежди црковни од свиле црвене једна, и стихар од свиле зелене један, наруквице од свиле зелене 4, одежди од бега бела три; стихар од мусула црвена један, епитрахила од свиле црвене 3, од мусула црвена оба, појас и павта од сребра.

С поља на предверија катапетазми од картуна икона са стране по две, образ Христов и Богородици, кандила сребрни два, од туча три, и полијелеј од пиринча, који прима свешти 12; и чирика два железни, који садржавају по три свешти, и два мали ваходна.

Книги црковни: минеја рукописна 10, октојиха 3, псалтира србски пет; Евангелије оком трапезе рукописна два, литургије србске четири, и требника московски четири; тријод постаи један рукопис, и лазаревница два, један рукопис, молебник један московски; саборник србски; библија московска једна, панагијар један, плачевник рукопис, житије светих отец, рукопис, и Златоуст један рукопис, други златоуст московски узет у двор за време госп. митрополита Мојсеја, Ефрем рукопис, Отачник рукопис.

⁽¹⁾ Витаоница.

Особ пркве. Сасуди потребити : казан један, о р а н и ја (?) једна, и велики котао један; тѣнцера мали три, аван од туча један; тѣпсија шест велики, сахана бакарни 27; сахана стари, шест; таблица мали осамнајест, сахана на стапу, турски шест, калајлије немачки четири; калајлија код господина митрополита Мојсеја, што је узео у наруч за које време 12. Кошница манастирски 150, винограда манастирскога мотика 40. И вир на поречу трићи (трећи) тал узимају у манастир. И волова пет, говеда 8.

Игумен Данил родом од Ресаве, рукоположен госп. митрополитом Мојсејом на оба степена, лета 1713, јунија 24 дне. Духовника имејет, правило држит, летургију појет, последни крат исповеда се духовнику Алексију о Цветоносију. Своје ничто не имејет особ по опште манастирско.

Калугер Оноврије родом од Будима, рукоположен на оба степена владиком⁽¹⁾ Никанором Крушодолцем, исповеда се, правило држит, последни крат исповеда се духовнику Алексију, лета 1733 о Цветоносију. Дијака имејет, јединому Петар Огњановић другому Гаврил Рајковић.

Црков Пожаревачка.

Храм свети Архангел.

Црков зданијем од камена, покров од шиндре, здата лета 1723, звоница на четири стапа, и шиндром покривена.

Во олтари трапеза стап издат од цигле, сврху трапеза од даске, прво покривена шпалиром немачким, пак

(¹) Петропкрванским (Печујским). Никанор беше последњи владика Печујски, јер је Печујска дијецеза (Печуј. Барања, Мохачко поље) 1733

картуном јенишерским на трапези два крста окована и чирака од пиринча 2; и Евангелије, московско лепо; летургија србска. И проскомидија од камена на свод сазидата, покривена картуном немачким, и завеса од мусула црвена. Потир, дискос, звездица, кашика сребрна, и дарка три од свиле. Умивалница у духари изидата. Над трапезом икона Богородици, и кандило од туча пред иконом. И стара проскомидија од дрвета стоји у олтару, ста(в)лају књиге и стихаре у ну, и леђен, ибрик од бакара, и трапеза стара од камена. Црков не освештата; ан(ти)ми(н)с господина митрополита Мојсеја, хорар дијаконски од свиле зелене.

Одежди црковни. Одежда од свиле црвене једна, а друга од свиле жути пручараста, и стихара од свиле 3, и два истихара од чита; одежа од беца 4, и једна црна од беца, и наруквнице једне од свиле црвене, једне од картуна црвена, тканице памучне, павте од пиринча, петрахил од свиле беле вехат. Кадилнице две, једна од сребра, једна од туча.

Споља двери старе, и предверија од картуна, и на дверима крст са распетијем, и моленије христово, апостолска образа дванајест, са стране десне четири икона, а с леве четири. И кандила сребрни пред иконом 8, и чираци од камена. Свод на цркви од даске. И полелеј од пиринча, који прима свешти 12. Иконостас од дрвета покривен картуном. Столови од крај цркве обадве стране и по среди их архиепископски стол; и орман, што стојит восак црковни и зејтин, и барјаки, сва потребнаја цркви. И налона два од дрвета стари и мали налон, где дијакон чита Евангелије. И чирака од жељеза ваходна два. И сасуд од камена, где адијазма стојит у олтару.

спојена са Будимском, а владика Никанор преселио се у манастир Крушедол, где је умро и сарањен у манастирској цркви.

Књиги црковни. Евангелије рукопис болгарски; саборник србски. Божидар(ов)⁽¹⁾; обштак минеј молдовски; псалтир кијевски нов; тријод московски песни, нов; пентикостар московски нов; пролога четири нова, садржавајут месец 12; апостол. нов московски, октојиха два србска расипата, псалтир Божидар(ов) са синаксаром.

Припрат женска. У припрати икона Христова и Богородице, и кандила два од туча, и горе у раву, које какви икона има дванаест, и евангелије рукопис, у припрати и налона где стојит евангелије, и чирак седевом накићени два, и столови од обе стране нови, има и ветхи. Крстилица од камена издата и убелена кречем, и црков сва убелена кречем.

Свештеник Лазар Јованович родом од Бачке, рукоположен на дијаконство госп. митрополитом Викентијем Поповичем, а на свештенство госп. митрополитом Мојсијем Петровичем, лета 1721. Правило обдржава, литургију појет. Исповедал последни крст духовнику архимандриту Василију Пекском о Вакресени лета 1733.

Књиги своје имејет: псалтир рукопис, требник московски литургија московска, петрајил од свице беле, крст светогорски. Имејет једну даштер лет 13, походит школу.

Поп Јосиф Савич родом од Видина, рукоположен владиком Максимом, а на свештенство госп. митрополитом Мојсејом лета 1728. Правило обдржава, литургију појет. Исповедал се духовнику Василију Пекском, о Богојавленију, лета 1733 последни крст. Књиги своје имејет: псалтир московски, требник московски, часловац московски, други часловац кијевски. Крст дрвен, петрахил од свице, и наруквице од свице зелене; имејет једино дете женско од лет 4.

(1) Божидар Вуковић војвода, који је у почетку XVI века о свом трошку печатао многе црквене књиге, српске редакције, заслужује да му потоњи српски народ с хвалом спомиње име, као српског књижевног добротвора.

Поп Стефан Аранитовић, родом од Влашке, рукоположен на дијаконство владиком Исајијом Антонијевичем, и на свештенство владиком Максимом Несторовичем лета 1732, маја 1-га ва Белиградје. Правило држит, летургију појет, исповедал се духовнику отцу архимандриту Василију Пекскому последни крат о Васкресенију лета 1733. — Книги своје имејет: молитвослов московски, десетословије двоје језиков влашки србски, и требник кијевски, крст од дрвета светогорски; петрахил од свиле црвене. Имејет једино дете женско ва лето второ ваходит.

Поп Јоан Томић, родом од Карловаца, рукоположен на оба степена госп. митрополитом Мојсејем Петровичем лета 1729, маја 28 у Белиграду. Правило држит, летургију појет, исповедал се последни крат духовнику архимандриту Пекскому лета 1733 о Васкресенију.

Книги своје имејет: требник московски, псалтир кијевски, тастаменту Лавовску, петраил од свиле жути, крст дрвен светогорски; фелоп од ћоче беле, наруквике од кадице зелене.

Долња црков помаревачка,

Храм свети Николаје.

Црков сагражденијем од дрвета, духари од чатме землом чатловата, не убелена, шиндром покривена; свод имејет од даске, саграждена лета 1724.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, покривена картуном немачким, и на трапези, антими(н)с госп. митрополита Мојсеја Петровича. Евангелије рукопис србски; и чирака два немачка од дрвета. Проскомидија од дрвета на ћемер справљена, прекривена читом немачким; потир; дискос од лина, звездица и кашика од меди, покровци мали од чита, а велики од свиле црвене, умивалница од земље печена, ибрик теплотни од бакара, петохлебница од земље гледоћана. И звонце

од туча; у проскомидији и копије, нож малечан и свеште старе од дрвета написате.

Одежде црковне. Одежде од бега бела две, једна од мусула црвена, и стихар пручараст од чита један, један плаветан од памука, наруквице од кадифе црвене, друге од свиле беле издрте, епитрахил од зелене свиле, канице од памука, павте од пиринча жути, и ораp од свиле беле.

Споља икона са стране десне три, а с леве две, и горе над дверма Христов образ, и кандила од пиринча и крст велики са распетијем, и двери нове, и завеси од шпалира бечкогo, катапетазме од картуна, и кандила три, једно сребрно, а два од меди; чирака два велика дрвена, један од жаљеза ваходни, и полијелеј, који прима свешти 6, од туча.

Книге црковни: октојих прво-гласник рукопис, петогласник штампa србска, саборник србски, апостол кијевски, тријод српски рукопис, пентикостар руски, 2 минеја рукопис, који садржајут месец 4; поученије Јoана Златоустагo, рукопис, и предсловије светaгo Јoана Златоустагo, слово првоје, и катавасијар србски. Столова здесне стране и с леве осам.

Припрата женска, икона не јест, имејет два чирака од дрвета, што примајут по једину свешту, и столова десет. Крстилнице не имејет, на и место једин дагар? од земле печен, над којим свештаници крстет децу. Звона не имејет; освештата црков нест, и тамо свештеници редом ходет, правило читајут, летургију појут.

ЧАСТ ВТОРАЈА

В НЕЈ ЖЕ СОСТОЈИТ СЈА, ИДЕЖЕ КАКОВА ЦРКОВ ОВРЕТАЈЕТ СЕ,
И ЧТО В НЕЈ ИМЕЈЕТ, ЧТО ЛИ ИМЕТИ ПОТРЕБУЈЕТ.

(МАРТА 1733).

Ва диштринту смедеревском.

Ва вароши смедеревској црков во имја светого Георгија, не освештата, бивша прежде турецкаја цамија, дуvari од ћерпића, дужиноју 9 кловтори, шириноју 4 кловтора и пол, висиноју 2 кловтора дувар држит; олтар из нова согражден ва лето 1726. С пола над олтаром и певницом од дасака, проче прост таван, покривен циглоју, имејет двоја врата, једна од севера другаја од запада. По всеј цркви 6 пенцера, то јест у олтару два, а на полу четири. Стојет на полудне два а на восток два. Ва олтарје светаја трапеза од бела мрамора долготоју 5 пјади, шириноју 6 пјади, и столп под неју од мрамора темелно стојит. На трапези пештемали једин оздол од бједа платна, верх ње од чита, није нешто изменени. Антимин(н)с блажено почившаго митрополита Мојсеја Петровича, изображено снетије, освештен ва лето 1719. Спуга (?) на нем оскудна, сверху антимин(н)са стојит евангелије, рукопис, на малоје коло оковато, (монастира смедеревског), и једна тестаментна кијевска црковна, литургија московска (попа Ђермана). С верху антиминса кутија дрвена, идеже части свети стојет, ради болних, но потрошене сут. Јеште стојет 2 чирака од туча на трапези. Проскомидија узидата ва дувару, на неј два пештемала од чита шарена. Тамо стојат

два потира од лима жута, и 2 дискоса, 2 звездице од пиринча, кашика 1 од пиринча, копије прост нож. Дарци над путиром од црвене свиле, зеленом свилом постављени нови. Над дискосом од ћакме стар ајер од атлаза црвеног, а у среди црвене свиле гране на ђошети везене плаветном свилом, постављен платном жутим. У проскомидији стојит пет икон образ богородичен, образ светого Архистратига Михаила, образ Предтеча, образ светого архиђакона Стевана, образ Христов ваход во град Јерусалим. Умивалница при проскомидији од цигле сазидата; ибрик од бакара, сојединеница од калаја; 1 звонце од туча, 1 петохлебница од тенећета; кадланице 2 од туча, 1 пешкир дебел, чим се убрисујет свештеник. Окрут: 2 одежде, од бјела платна једна, друга од чита шарена; 1 епетрахил од атласа; појас од пиринча вес; 1 наруквице од кадмве црвене. Преграда олтарска од дасака изрендејисастих, висотаја стојит 1 еловтер и пола, на неј троја врата: царскаја, северна и јужна. Двери малене дуж(ин)оју 5 пјади, шириноју три пјади и пол. Над двери Благовештеније пресветија Богородици и четири евангелиста; катапетазма од чита, такожде на врати северни и јужни једнака завеса. Ва иконостасу десному: образ Христов, образ Предтечи, образ светого Георгија, образ воскресенија Лазарева, образ светого апостола Петра и Павла, образ Христова распјатија. Сији образи на даски среднаго кола. На левом иконостасу: образ пресветија Богородици; образ архистратига Михаила и Гаврила; образи светого апостола Петра и Павла апостолов; образ светого Андреја первозванаго; образ светитеља господња Николаја; образ светих бесребреников Козми и Дамјана, образ светого Алимпија. И свх образи на даски, једине мере, јакже и первих среднаго кола. Испод иконостаса завеса шпалир зелен позлаштен; еште пред христовим образом 1 везен пешкир, а пред богородичним једна махрама. Више двери образ нерукотворени христов. Више тога образа

барјак од платна, на нем образ Христа седјашти на престоле. Више барјака крест, распетије Христово, на велико коло образ пресветија Богородици и светаго Јоана Богослова. Над јужними врати други барјак, од бјела платна, на јединој страни образ светаго архистратига Михаила, на другој страни образ светаго велико мученика Георгија победоносца. Над северними врати барјак бјел од платна и на ним образ, на јединој страни: Успеније пресветија Богородици, а на другој светитеља Николаја. Пред волики иконостоси 6 кандила од туча, а једно од ђинђуа. Пред крестом чираци велики стоје на десној страни до полак камен а од полак древо уместено. На левој страни вес од мрамора кречем обелен. На чираци 8 свешта од бјела воска, шарене велике, а у среди од жута воска повеће Мали иконостас на десној страни, на нем поште-мал од чита, тамо стоит образ 1, образ празнички и један тепсицак, једне од туча полијелеје малене. На десној страни стол архијерејски доста лепо тишлер соградила и зеленоју бојеју бојадисал. Прочих столов просто сограждени, числом 21 стол. Препрата даском преграждена. На десној страни образ Христов и светаго Георгија на артији. На левој светаго апостола Петра и Павла образ, образ светаго Јоана предтечи, образ светаго архистратига на артији. На иконостасу малом образ светаго Николи, образ светаго Василија, образ светаго Григорија богослова. Крстилнице не имајут, но у једном буцаку поливајут. Напољу звоница и ва неј звоно 1 малено. Книг црковних што обрјетајут се: 1 саборник сербски; 1 минеј московски на празнике служит; 1 триод сербски постни, 1 псалтир московски.

Оваја црков потребујет:

Охтоих, минеје, прологе, крстилицу и освештеније имети, најпаче светаго мира потребујет, и врата, што се кроз них ожа (оца) на мунару пењал, да се затворет, у препрати, почто друга сут отворена на обичном месгје.

Ва селу Ливади

Церков во име светата Архистратига саграждена 1724 л.

Дувари од плота, покривена циглоју, долготоју стојат 6 кровтори, шириноју три кловтора мање 2 стопе, висиноју 1 кловтор и једна пјад Врата на неј једна од запада, три пенпера, једин ва олтарју, два у певница, на десној страни и на левој. Тавана и свода не имејут. Во олтарју светаја трапеза од камена, дужиноју 2 пјади и пол, шириноју три пјади и пол. На неј плаштеница једна од платна бјела дебела, и тамо само кутија стојит, и ва неј у артији чести, ради болних, обрете се у великом праху и непоштењу таја кутија, ни чим же не покривене. Проскомидији не имејут, нити умивалнице. Преграда олтарска од дасака, на неј троје двери: царскије, северније и јужнија врата без завеси. Двери старописанаја малени, на них образ благовештенија пресветија Богородици, више тога образа царја Давида и Соломона образ. На двери завеса од мусула. У иконостасу на десној страни образ Христов велики, образ Петра и Павла апостолов, образ светата велико мученика Георгија победоносца, образ светата Николаја. На левом иконостасу образ Богородичен велик, образ светих Мини, Виктора и Викентија, образ светата велико мученика Димитрија Мироточиваго. Више тјех образов горе стојит образ светата Сергија на артији, второје пришествоје, образ светата Јоана предтечи, образ Богородичен московски, образ светата Николаја, московски: образ светата велико мученика Димитрија, московски; икона једна, на неј скупа образ богородичен и преподобнија Пјатки Параскеви, образ Христов; образ светата Стевана перво мученика, паки образ Христов, образ Архистратига Михаила. Испод иконостаса на десној страни седам пешкира заткати дебели, и на левом иконостасу шест пешкира. Чираци од дрвета, на нима по једно парче свеште

воштане. Једна налона, идеже читатсја, од дрвета, другаја малена за пјатохлебницу пристоитсја. Припрате еште не имејут. У буцаку левом стоит од камена изрјадно истесата на столу с поклопом; ва њуже ађијазна сохрѣајетсја. Крстилнице не имејут. Више речене иконе и крстилницу принесли су из пуста неког монастира, именем Гневотина, који јест близ села Ливаде.

Книг своих црковних имејут: 1 сербску детургију; 1 саборник сербски рукопис; 1 требник сербски рукопис. И те кните од реченог монастира принесли су.

Реченој цркви ливадској потребујет.

Прво свод справити у цркви, светују трапезу већу нађи, справити проскомидију, умивалницу, крстилницу. К тому плаштенице на трапезу светују, и на проскомидију; потир, дискос, звездицу, дарке, одежду, стихар, епетрахил, нарук-вице, појас.

За које смо приказали и заповедали да скрбет приправни бити.

Ва шанцу Асанпашиној Паланки,

Црков во имја светитеља Господња Николаја.

Дувари од камена, дужиноју 6 кловтори и три стопе, шириноју 5 кловтори и једна стопа, висиноју 2 кловтора и једна пјед. Таван равно стоит, покривен циглоју. Олтар прошлаго года из нова сагражден од камена с блатом без свода. Не освештена оваја црков, бивши прежда од фундамента турска цамија. Имејет двоја врата од запада и севера. Такожде пенцера 8, ва олтару 1 пенцер, напољу од востока више олтара два пенцера, на западу 2, на југу 2, на северу 1 пенцер. Во олтарје светаја трапеза од камена, дужиноју 3 пјади и пол, шириноју 4 пјади и пол; столн од камена темелно стоит. На трапези 2 плаштанице, дојна од платна бјелог, верхна од чита шарена, на неј антими(н)с, преосвештенејшаго ми-

трополита Мојсеја Петровића, освештат ва лето 1719-тоје, којего антими(н)са госп. владика Максим Несторович, бивши архиепископски и митрополитски намјесник прошлаго 1732 года нима послад и благословил на времја на јего благословенују службу совершивати, (и за сије плаћено три дуката).

На антими(н)су сербско евангелије, пона Петра ондашњег, и литургија, сербска реченога попа. Хранилицу и чести светија держит у ливадској цркви, и од туда приносјат ради болних; точију еште на светој трапези стојет 2 чирака од туча. Проскомидија у дувар узидата, на неј плаштенице две, једна од бела платна дебела, друга од чита турска. Путир од лима мален, дискос такожде од лима жуто мален, кашика, звезда и копије од ширинча, дарци над дискосом од платна зелена, над путиром од зелене свиле. Ајер од мусула црвена поставлена бјелим платном. Одежда 1 од црвена мусула, плаветан сунцев од платна, 1 појас тканица турска. (Стихар наруквице и једна одежда пона Петра). Један епетраил црковни од жуте свиле вес издрт. Умивалнице не имејет. Кадилица од туча.

Преграда олтарска оздол од дасака до полак, а од полак дувар. На прегради троје двери: царскије, северније и јужније. На двери завеса полак од бјела платна а полак од плаветна, а на северни врати од чита шарена. Двери старониснија, на них образ благовештеније пресветија Богородици. Сврху тога образ Давида царја и Соломонов. Ва десном иконостасу образ Христов на велико коло старонисни. До јего образа: воскресеније Лазарево, образ светого Јоана предтечи. На левом иконостасу; образ пресветија Богородици; на велико коло, образ пресветија Тројици. На горњем иконостасу мали икон: образ пресветија Богородици, други образ воведеније пресветија Богородици; светого Николаја образ. Сврху тих образ крстнени, писан, само просто древо. Више креста

образ пресветија Богородици. Истод иконостаса завесе једна на десној страни издерта од платна шарена. Чираци пред иконами од дервета, на них по две велике свеште од жута воска. Мали иконостас на десној страни покривен белим платном, на њем образ светого Николаја, и једин тепсицак. Столов не имејет, точију два. Препрате такожде не имејет. Звона не имајут, но у клецало клецљут. Книге: 1 саборник пона Петра и један псалтир.

Оваја црква нуждњејша потребујет имети:

Перво: свод над олтару, олтар да кречлејшу; умивалницу да справет. Охтоих и тестаменту купити, и проче ко освештенију нове плаштенице купити.

Које јесмо заповједали, да скоро со тим приправни будут.

Ва селу Кусатну,

Црков во имја светого

Вертал сахата далеко од села ва шуми стојит, темел старо времени, није паки поновлена прошлаго 1732 лета. Дувари од дасака дебели растови, оздол каменом за пол аршина подзидати, без свода шиндроју покривена. Дужиноју стојит 6 кловтори, шириноју 2 кловтора и пол; висиноју дувари (кромје покрова): 1 кловтор и две пјади; ва олтару од востока три пенпера малена: напољу једин на десној страни, на покрову горе врата једна од запада. Во олтарју светаја трапеза од камена, дужиноју 4 пјади, шириноју једнако, стојит темелно на столпу каменом. На трапези покров од платна бела дебела, друго ничто не имејет, точију јесу приготвили нове плаштенице ка освештенију. Проскомидија од дасака, на неј не обрет се никакова покривача. Потир, дискос од лима жута, ново; имејут звездицу од бакара, дарке, ајер. Над дискосом и путиром једнак од беле материје шиком затеата. Одежде и стихара не имејут ни на-

руквиц, точију једин епетракл. Преграда олтарска од дасака, на них же двоје двери: царскија и севернија; завесе од бела платна, проста. Двери написанија: образ благовештенија пресветија Богородици, и образ Давида цара и Соломонов. У иконостасу десном: образ Христов, образ Предтечи, а ва левом иконостасу: образ пресветија Богородици и светаго Атихистратига. Сија образи на велико коло изрјадно написани и позлаштени, но сут старовремени и порушени. На мало коло образов, у горњем иконостасу образ светаго Николаја, образ светаго Георгија, образ светаго Димитрија, образ светија Петки. Сији образи зјело порушени, точију што познајут сја. На иконостасу 12 пешкира заткати дебали. Чираци од дрвета, на них ни једине свеште не обретајут се.

Овој цркви потребујет нужднејша имјети:

Окрут свештенички, книге правил(н)е, умивалница и крстилница, к томе освештеније, и свештеник.

Ва шанцу Колари,

Црков во имја Воведенија пресветија Богородици.

Дувари од плота, таван од дасака просто стојит, циглоју покривена. Долготоју держит 4 кл втора, шириноју 3 кл втора и пол, висиноју дувари 2 кл втора; менше 2 пјади. На неј једна врата од левија страни, имејет 2 пенцера, једин во олтари од востока, други ва певница на страни десној. Олтар платном прегражден и олеплен блатом. Во олтари светаја трапеза од камена, шириноју и дужиноју једнако стојит 4 пјади и пол, водружена на столпу каменом темелно стојит. На трапези 2 плаштенице од бела платна, антими(н)с имет изображено Светије, освештен блаженопочившим митрополитом Викентијем Поповичем, лета 1718 октобра 5 ден. Послат им прошлаго годи 1732, месеца августа, од намесника

бившаго архиепископскога госп. Максима Несторовича, епископа бившаго, до освештенија цркви да на него служет.

Сверху антими(и)са стојит 1 тестамент тина кијевскаго. (која јест калојера Михаила Раковичкаго). Више антими(и)са стојит кутија дрвенаја. Више тога два чирака, 1 од туча, други од калаја. (Заповедасмо да имејут тамо на светој трапези крст и покривач. Проскомидија од дасака при дувару; на неј 1 плаштеница од бела платна, и један пешкир шарен; потир од лима жута, такожде и диско, звездица од пиринча, копије, нож прост, дарци ови како над диском, тако и над потиром, и ајер од мусула црвена; поставлени плаветним платном, сојединеница, вишпан, упреталница, ибричић, а умивалнице не имејут. (Заповедалисмо да оправет). 2 пешкира бела. Окрут: један фелон бјел од платна (попа ондешнега Василија), стихар плаветан од памука беза, епетраил (попа Василија). Појас тканица турска с павтама од пиринча. Наруквице од црвена мусула (грочанске цркве). На прегради олтарској двоја врата, царскаја и севернаја, на двери катанетазма од чита. Двери новописаније: образ благовештенија пресветија Богородици, и верх тога образ царја Давида и Соломона. Ва иконостасу десном: образ Христов; образ Богородичен; образ вознесенија Лазарева; образ Воскресенија Христова. На левом иконостасу: образ Богородичен на стаклу; архистратига Михаила; образ светог апостола Петра и Павла на артији; образ светог Предтечи; образ светог Пантелеимона; образ светог пророка Илији; образ светог Атанасија, атонскога; образ светог Лазара праведнаго. Сви ти образи московски на малоје коло, кроме на артији Архистратига и светог апостола Петра и Павла. Пред иконостасом чираци од дрвета, на нихже по три свеште воштане. Мали иконостас при десном чираку, покривен пештемалом од картона, на ним икона празнична. Под велики иконостаси завеса од картона жута. При иконо-

стаси три кандила од пиринча, и један од гвозђа чирак. Столов не имејет и припрате.

Овој цркви потребујет освештеније, књиге правилне, умивалница, крсталива, миро светоје.

Диштрикт грочански.

Во вароши Гроцкој.

Црков храм светаго Архистратига Михаила, освештата богољубивим архијерејом Михаилом. Вана вароши стојат здојне стране. Дувари од черпића, дужиноју стојат 5 кловетори, шириноју 2 кловетора и 3 фертала, висиноју 1 кловетор и 2 шуха, без свода, шиндроју покривена, пак по шиндри циглоју. На неј двоја врата од севера и од запада, зјело сниска и малена три пенцера, два у олтару, једин у десној певници, сва три малена. Олтар дасками прегражден. Во олтару светаја трапеза од камена, дужиноју три пјади и једна подланица, шириноју 5 пјади, на столпу каменом стојат тежелно. На неј стојат 6 плаштеница, првајз долнаја од дебела платна, друга од танега платна бјелог, третија од чита шарена, четвртаја од камалота црвена, пјатаја од чита шарена, шестаја пак од бела платна верхнаја, на нејже антими(н)с освештен 1717 љета преосвештеним митрополитом Мојсејом Петровичем. На антими(н)су евангелије сербскоје, рукопис, не оковато. Литургија московскаја на малоје коло. Тјело Христово стојат у другој цркви, рад болних. Јеште на трапези пјат свештников од дервета лепо сиправлени. Више свете трапезе на дувару образ Христов, пред ним кандила од туча. Проскомидија ва дувару од камена. На неј 4 плаштенице: прваја од чита; втораја од платна везена; третија од црвена мусула; четвртаја од чита. Потир од коситера, дискос од бакара, кашика од рожана, копије, прост нож калентраш турски, дарци над дискосом

и над путиром од црвеног дамашка, таков ајер, синцев од плаветна платна. Два чирака од туча, сајединеница од ка-лаја, укропац од бакара, ибрик већи такожде од бакара, из чега свештеник полива се, два пешкира бела, умивалница са-зидата од камена. Кадилица од пиринча, дованште (?) од туча, пјатохлебница од тенећета бела покварена. Одежде из горне цркве служит. Ва прегради олтарској троја врата: царска, севернаја и јужња, на них же завјеса од чита ша-рена, на двери образ благовештенија пресветија Богородици, и образ Давида цара и Соломона. Ва десном иконостасу: об-раз расијатија Христова, на средње коло; образ светого Ге-оргија; образ светого Јоана предтечи; образ светого апостола Вартоломеја на мало коло. Сија образи московски. Ва левом иконостасу: образ пресветија Богородици; образ светого ар-хистратига Михаила. Пред иконостаси завеса од чита ша-рена. Ва горнем иконостасу: убрус; образ погребеније Хри-стово; еште образ једин нерукотворени; образ Преображенје Христово. Више тога два цвета, из между их крст написан распјатије Христово, мален что на барјаки копија постављајет сја. Пред крстом кандило сребрно. На горнем иконостасу: образ, на левој страни, образ Христов; образ архистратига Михаила; образ пресветија Богородици; образ светого Сте-фана архидијакона; образ светого Николаја; образ пак ар-хистратига Михаила, на коњу; два образа светого велико-мученика Христова Георгија; образ светого Сави. Чираци велики, једин десни од камена, други од дрвета. На чираци по пјат свешта од воска жута велики; два чирака од гвозђа, на них по једина свешта. Иконостас мали од дрвета, на њем плаштеница од чита шарена. Тамо стојит икона празнична. На сред цркве висет полијелеј од 12 свештеника од туча, и 12 воштани свешта тамо стојит. Стол архијерејски просто справљен, ва њем икона светого Николи. Прочих столов чи-сло 20, мајсторства проста. Препрата преграждана дасками

до полак, а од полак решетка од дрвета. Тамо ва десном иконостасу: образ распетија Христова; образа два светаго Георгија. Ва левом иконостасу: образ пресветија Богородици; образ архистратига Михаила; образ светаго Стефана архидијакона; образ светаго Јоана предтечи. Крстилница на левој страни, укопато буре, и ва нем землани ђуп. На десној страни камен истесат, идеже Аѳијазма својит, с поклопцем. У препрати 5 столов. На пољу звоница, на четири столпа растова, висиноју 6 кловтори. Тамо 1 звоно од 60 фунти, лијена гласа. Порта плотом ограждена, нињз ново измењена. Ова црква стојит ван вароши преко потока Грочице. Верло не с руке у ну ходити; наипаче на залу времену.

Другаја црков во вароши Грочанској.

Наименовата во имја Васнесенија Христова.

Стојит на пијаци ва десној страни сокака. Дувари од черпића, свод просто стојит. Покривена циглоју. Дужиноју держит 7 кловтори; шириноју 4 кловтора и три пјади; висиноју 2 кловтора. На неј двоја врата; једина од востока, другаја од севера. На неј 4 пенцера; два од востока више олтара, а два од западн, и во олтари једин од востока. Ова црков бивши турска цамија, и принц Александар допустио вароши за цркву имјети. И по том олтар преградили су од плота, без свода, циглом покривен. Ва олтари светаја трапеза од камене, дужиноју 4 пјади, шириноју 6 пјади, на стапу каменом темелно стојит. Перви покров ћилим, по њему други од танка платна чисто бела. На нем антими(н)с изображен(о) Санетије, освештен ва лето 1719 свето почившим митрополитом. Мојсејом Петровичем. Сврху антими(н)са Евангелије типа сербскога, оковато сребром распјатије Христово и четири евангелиста. Поред евангелија, на десној страни, крст светогорски художествено оковат сребро(м) и позлаштен.

На левој страни литургија московска на средње коло. Сврху тога љивотић, идеже светија части ради болних стојат, ва чистој артији, лепо ситно раздроблене. Више тога љивота пјат свешниках дрвени, дјело тракслерскоје. Покров по трапези светој од чита. Проскомидија од камене плоча и на каменом столпу стојит из окола даскама ограждена. На неј први пештемал од бела платна, други од чита. Пако стојет два потира, једин од тенећета, други од лима жута. Дискос од лима жута мален, звездица од жута пиринча; копије, калентраш турски. Дарци над дискосом и над путиром од црвене богасије, платном плаветним поставлени. Ајер од свиле црвене везен срмом, поставлен памук-безом. Тамо стојет два чирака дрвена, дјела тракслерскога. Сојединеница од кристала, укропалница, ибричић од бакара; други ибрик велики, из неџа полива се свештение, умивалница од камена, а нафорница од земље. (Заповедали смо од калаја да буду купити). Петохлебница од тенећке. Окрут црковни; четири фелона, 1 од плаветне свиле, по рамени материја шарена свилена; синцев од зелене свиле, поставлена плаветном ћочом. Две од бела платна, 1 од чита пругараста. Стихара свештеничаска два, једин од дамашка зелена, други од бела платна. Један стихар дијаконски, од жуте свиле. Епитрахила 4, једин од плаветне свиле нов, два стара од богасије црвене, једин од алаве. Појаса два, један тканица турска, на њем павте од сребра, такожде и други тканица, но павте од бакара. Наруквице троје, једне од плаветне свиле, друге од жуте, треће од алаве. Преграда олтарска дувар од ћерпића оздол те до верха. На прегради троја врата: царскаја, севернаја, јужнаја. Завеса на двери од свиле зелене, а на северној и на јужној од чита, старе. Двери новија; на них: образ Благовештенија пресветија Богородици, и образ цара Давида и царја Соломуна. Ва иконостасу десном: образ светих бесребрников Козми и Дамјана; образ светаго евангелиста Луки.

Ва левом иконостасу: образ пресветија Богородици; образ Вознесенија Христова; образ светитеља Христова Николаја; образ светата архистратига Михаила и Гаврила; образ светата Јоана богослова; образ светата Димитрија. Под тих иконостаси завеса од чита шарена, подобно шпалиру. Више гјех икон по дувару на двери икона јерусалимска. З десној страни: икона, на неј образов светих ва месецу септембрију, октомврију, декемврију, генвару, фебвару. На левој страни такожде икона, идеже образи светих обретајунтих(се) у месецу марту, априлу, мају, и јунију, јулију, августу. Више гјех образов икона Вознесенија Христова, икона Воскресенија Христова, икона светата великомученика Димитрија; образ маленија; образ светата Георгија. На верху једин барјак не велики, на нем образ Христов, здругија страни светата Николаја. Речени образи сви на мало коло московски. Јеште једин барјак од жутија свили. На левој страни стојит кандил пред десним иконостасом дојним три, пред левим два: више двери пред барјаком једно, сва од туча. Чираци велики два од дрвета; на них же по три велике свеште воштане. При десном чираку иконостас мали, на њем покров од чита. Тамо стојит образ празнички и један тепсицак. Певнице лијепо справлене тишлером. Стол архијерејски обложен староју артијеју. Прочих столов число 30 просто справљени од дрвета липова. Препрата преграждена простами дасками чамови. Тамо у десном иконостасу: образ празничков пресветије Богородици; образ светитеља Христова Николаја; образ светата Киријака и Јулита; образ пресветија Богородици. Ва левом иконостасу образ пресветија Богородици; образ светата Димитрија; образ светата Николи. Сви образи московског художества новији, на малоје коло. Завеса пред десним иконостасом од чита, пред левим од шарена везена платна. Крстилиница на десној страни један зелени лонац велики. На пољу звоница на четири ступа растова, озгор шиндром покривена. У њој

два звона, једно од 80 фунти лена гласа, друго од 50 фунти слаба гласа. Порта од пијаце плат, а проче растови диреци. У порти јест школа, идеже дијаци учатсја.

Ова црква зјело трошна, но зактевајут на другом месту да би справили из нова цркну, а њу мислет оставити. Аште будет поправљатисја сему храму пакн, вејакому подобајет олтар да сја вес из нова созиждет, и ћемер или свод да будетсја прилично устројил од дасака, почто сице, како није весма непотребно зритисја. И кад созиждут олтар; потребно да сја наспет повисоко, како ће од двереј изићи на два степена. Честна трапеза ваља ина да сја справит ширна и должша. Аште не може (се) таков камен обрјести; то и да ске орехове, или од цигли да сја созиждет, и сија трапеза камена да сја тако у нутра на среди изиждет, где будетсја светија мошти положити. Тако проскомидија да сја ина содјелајет. И умивалица ова да сја лено умјестит. Предверије да сја еште мало наспет земљу, како ће из между свештника два степена или једин, како и ва Бјелградје стојит. После предверија, људи где стојат, и препрата да сја уједино ујединит. А од препрате и тако трошан дувар да сја из мјестит из нова препрата да сја содјелајет, ва широту колико јест, а в долгиоту три кловера. А ради пак на сије дјеланије мјеста дом Јовна и Лазе да сја под црков узмет. И та вест скупо, 3 возионице кљука више нису дали за њу а цркви под којом стојит. И аште сице устојитсја, то потребно вес покров на цркви измјенити, и начином устројити, како ће јединаго покрова вејуду бити. Инако бо олтар не моштно повисити, ако сја сице не устројет. Унутра у цркви потребно еште свештнике велике инакове сдјелати, почто сице неприлични. Тако амвон да сја свуд попатоме. А аште би моштно било минеје купит, или за нужду обштаке. Крстилица да сја пре експресум онако содјелајет, како у Пожаревцу, обаче не уз дувар, но ка крају на десној страни, како мо-

штно обходити сја. Из нова содјелани сут на олтари апостоли и про пророчи (Пророци)? по платну. Два стихарка на свештоносце. Иконостас да сја управит ин. Врата на препрати љепавом манером да сја управет. Евангелије московско ново да сја купи. Школу код цркве управити, почто не имат такови дом при неј за магистра, и рад калуђерица. И порта око све да сја управит. Ова црков имат једин виноград од 5 мотика, млад и леп два љета однелиже црква содржит. Узет од Теодора Бећара, по нем нитко не остал, при Јоану Ексарху.

Дмштрикт Бјелградски.

Ва селу Великом црков освештата во ишја Благовештенија пресветија Богородици рукоју богољубиваго владике Бјелградскога Михаила. Саграждена ва љето 1705. Дувари од черпића, темел од камене без свода, шиндроју покривена. Сврху два крста од калаја. Имејет дужиноју 5 кловтори; шириноју два кловтора и 2 стопе; висиноју 1 кловтор и 2 пјади. Врата једна од востока, пенцер 1 на олтарју, а два на покрову од полудне. Ва олтари светаја трапеза од камене, дужиноју 4 пјади, шириноју 5 пјади, на столну каменом темелно стојат. Која бивши порушена од секеруш⁽¹⁾, кога Бјелград добијен. По том паки светопочивши господин митрополит Бјелградски, Мојсеј Петровиц, ва љето 1721, посвјетил. На неј 2 плаштенице; перваја од објела платна дебела, другаја верхнаја од чита шарена. На неј антими(н)с сонетије Христово (сањетије), освјаштен ва љето 1716, рукоју преосвештеног господина митрополита Викентија Поповича. Ва Далској цркви дароват сеј њреви од митрополита Мојсеја Петровича. На нем стојит светоје Евангелије, типа

⁽¹⁾ Секеруши (мађарска реч) возари.

Србскога, обшивена кожоју црвеноју. Поред Евангелија крст написан распјатије Христово. Више тога стојит кутија од дрвета, и тамо ва неј у артији светија части собљудени ради болних; и око крста два чирака од туча. (Јеште на трапези обрете се 1 тестамент Дворскаја, која на послужене им даровата на време). Проскомидија у дувару, на неј две плаштенице, дојна од бела платна, горња шарена бошча, памуком црвеним и плаветним заткана. На неј два потира од калаја жути, такожде и дискоса два малена, звездица од пиринча. Дарак над дискосом од атлаза, около златен галон. Над путиром дарака такожде од атлаза црвена, с пјатим крестови од галона златна, на углови ките од свиле зелене, поставлени платном плаветним. Ајер од дамашка дунавотог; синцев од жутог дамашка, поставлен платном плаветним. Јеште једни дарци стари од црвена мусула, сва три синцеви од плаветна платна, без поставе. Кашика од тенећета, тамо 1 чирак стојит од пиринча. Једна икона преображенија Христова малена. Сојединеница чаша од стакла, анафорница од земље; кадланица од пиринча умивалница, код северни врата, даском заграћена, ибрик од бакара. Окрут: две одежде, прва од мусула црвена синцев плаветан од беза, друга од бједа платна, на неј синцев од црвена мусула. Стихар од ћоче бело танке, два епитрахила, 1 од црвена мусула, други од шарена дамашка дунавотога, около чипка од свиле зелене, и доле ките од свиле; два појаса, први тканица турска, с павтами од пиринча; други од памука плетен, и на њем павте од пиринча; наруквица 2 пара. једне од свиле пругарасте, друге од чита. Преграда олтарска од дасака, на неј двоја врата, царскија и севернија. На двери завеса од чита шарена. Двери новија, на них образ Благовештенија пресветија Богородици, и образ цара Давида и Соломона. Ва десном иконостасу образ Христов, московски, на мало кодо; образ

трех светителеј на артији; образ светог Стефана краља Дечанског; образ празнически; образ воведенија пресветија Богородици; образ светог Лазара четвородневнаго; образ светог Димитрија. Ва левом иконостасу; образ пресветија Богородици; образ светог Георгија. Испод иконостаса деснаго завеса два; пешкира шарена. А испод леваго иконостаса једин пешкир плаветним предкат, по два кандила со стране. На горњем иконостасу образ Христов; образ светог Николаја; образ пресветија Богородици; образ светог Теодосија опште житеља; образ светог Антонија; образ светог Николаја; образ Христов и пресветија Богородици. Више двери собор светог Архистратига и Благовештеније пресветија Богородици на јединој икони. Више того крест, који се на барјаку носит, на нем изображено распјатије Христово. Испод тјех икон 1 пешкир од платна стојит доготоју 8 аршина. Једно кандило више двери пред распјатијем стојит барјак од црвена мусула, синцев плаветан три ките црвене од памука. Свештник на десној страни од дрвета; на њем три свеште од бела воска, и једна од жута воска велика; на десној страни од гвозђа, на њем 1 свешта бела. Мали иконостас покривен шареним платном, и тамо точију једин тепсицан стојит. Столов не имејет точију један на десној страни. Препрата преграждена дасками. Икон на десном иконостасу: образ пресветија Богородици, и два образа светог Николаја. На левом иконостасу: образ Христов нерукотворени; образ светог Николаја; образ пресветија Богородици, скупа и распјатије Христово. Порту сего года просећем јесу оградил верло тесно, полак гробов на пољу стојит. Книг црковних не имејут, точију један псалтир Сербски.

Ова црква потребујет: перво крестилницу имети и книге правилне. Њ тому звоно велико и мало ва олтари. Такожде светог мира не имејут. Тако и црков веома малена, потребно да поваја созиждет).

Ва селу Вишници.

Црков храм светаго Архистратига Михаила сограждена
ва љето 1721 на старом месту.

Дувари од камене, свод преко све цркве од дасака, покривена шиндром, на покрову 2 крста од калаја. Дужи-
ноју держит 7 кловтора и 5 стопа; шириноју 2 кловтора
и пол; висиноју дувари 1 кловтор и пол. На неј трјуа
врата, једна од југа, другаја од севера; третија од запада,
имејет 6 пенцера, во олтари два, и на пољу четири, по
два са стране. Освештена ва љето 1723 октомбра 25 ден
преосвештеним митрополитом Мојсејом Петровичем. Во ол-
тари светаја трапеза од камене, на столпу каменом темелно
стојит. На неј плаштенице три; перваја дебела од бела
платна; другаја по неј од памукбеза; третија верхнаја
од чита, из окола шпалир зелен, со златним гранами. Ан-
тими(н)с изображен санетије Христово. Освештена ва љето
1719, преосвештеним господином митрополитом Мојсејом
Петровичем ва Бјелградје. На антими(н)су 1 јастучић од
жуто атлаза везен златом стар. На томже јастуку стојит
Евангелије штампе сербске, оковато, образ расцјетије и че-
тири Евангелиста. При њем крст с деснија страни, древа
светогорска, оковат сребром и позлаштен, с пјатми, адем
каменни, и мали камени 26. С левија страни Евангелија,
литургија московскаја стојит, на средне коло. Више анти-
минса стојит кутија од дервета, идеже части светија раз-
дроблене по артији стојат. При том с деснија страни стојит
крст јерусалимски, пред тим стојат 3 чирака дервена ва-
раклаисата, на нихже свеште од бела воска шарене.
Измежду свештеника кивотић стојит Јерусалимски со седевом
древо изпарато. Више трапезе свете 1 сребрено кандило
стојит. Проскомидија при дувару, на столпу каменом плоча
обграждена дасками, на неј 3 бошче шарене. Тамо стојит
потир сребрен и позлаштен, други потир од лима; дискоса

2 од лима, звездаца од бакара позлаштена с четири ании (аник, оник = опух) каменни червени; копије бело, ножић прост, лажница сребрна, дарци над диском од атлаза везена, поставлени плаветном богасајом. Над потиром од свиле а ч и к м а в и (?); ајер од црвене ђ а х м е, синцев од жута атлаза, поставлен плаветном богасијом. Више потира на проскомидији, образ, на дрвету, светаго Николаја. Више него два цвета малена, пред образом 1 чирак од дрвета вараклаисат. Сојединеница од лима; умивалница од камена, ибрик, и украсаљница од бакара; два бела пешкира, кадилница две од пиринча; цјатохлебница од тенећета; анафорница једна од калаја, другаја од бакара. Звонце мало од туча.

Окрут: цјат фелон, једна од алаце, другаја од атлаза црвена, третија од свиле пругарасте, све три старе, четврта и цјатаја од бела платна половне. Стихара два, један од свиле пругарасте, други од чита, оба нова. Епитраила 4, први од ђахије црвене, на њем 20 дугмета сребрени; други од жута атлаза такожде и третији, и на них по 10 дугмета сребрени; четврти од мор свиле з гранами; на них по 4 ките свилене, сви тији епитрахили ветхи. Појаса 2 среб(р)на на лавтама по 5 камени. Наруквицо два цара, једне од плаветне свиле дамашка, друге од кумаша црвена ветхе. Преграда олтарска од дасака, на нихже двери и врата јужна и северна, на котори завесе од чита. Двори написане: образ Благовештенија, и образ цара Соломона и Давида цара. Испод тјех образов, четири Евангелиста написана. Даље образ светаго Симеона и светитеља Сави сербских просвјетитеља. На иконостасу дојњем на десној страни: образ Христов седјашти на престоле, венец на глави од сребра, такожде и скиптр од сребра. По њему образ светаго Јоана Предтечи и чудеса јего написана и јего вјенец сребром оковат; образ светаго Николи

с чудеси, венец сребром оковат. На левом иконостасу, образ пресветија Богородици, с вјенцем сребрним и позлаштеним; образ светого Архистратига Михаила с венцем сребрним; еште други образ Архистратига Михаила без окова. Сији образи речени на велико изрјадно написани; на них стојит јединајест махрама везени; а испод них шпацир жутог ворана. На горњем иконостасу више двери: образ пресветија Богородици, на стаклу; образ собор еветаго Јоана Предтечи; образ сошествија светого Духа; образ Христов нерукотворени; образ светого Димитрија; образ светого пророка Илији с чудеси; образ светого Николаја; образ светого Киријака одшалника; образ светого Алимпија столпника. На левом горњем иконостасу: образ светого Атанасија; образ светого Јоана; образ светого Димитрија. Више иконостаса горњегга, крст велики, на њем образ распјатија Христова; на углови 4 Евангелистов. Око распјатија: образ пресветија Богородици, и образ Јоана Богослова; око них два цвета стојит 1 кандило пред распјатијем. Испод кандила два свештника вараклаисата, на них по једна свешта од беда воска. Око тјех свештника стојет шест орлића од дрвета вараклаисати. Испод орлов висет 25 свешта од беда воска шарене. Пред горњим иконостасом висет 4 кандила сребрна, два од туча. Чираци велики од дрвета вечаенсати, на них по пјат велики свешта и по 6 мали. Два чирака од гвозђа, што дијаци на воход носет. Иконостас мали од дасака чамови, на нм покривач први од зелена шпацира; други бошча шарена. На том иконостасу; образ пресветија Богородици на стаклу; други светого Михаила; третији образ празнички. При том иконостасу налона од чамови дасака, кожом озгор обшивена. Стол Архијерејски просто стојит од дрвета; прочих столов число 27.

Препрата преграждена дасками. Ва десном иконостасу: обрз Воскресенија Христова; образ Предтечи Јоана; образ

на стаклу пресветија Богородици; образ светог Николаја. На левом иконостасу: образ пресветија Богородици; образ светог Георгија с чудеси; образ светог Димитрија; Предтечи; (пред) образов два свештника дрвена, на них по пјат мали свешта; испод тјех образов завесе од шпали(ра) зелена вараклансат. Крстилиница од камене изидата; једна нало-ница, на њу же постављајут пјатохлебницу. Један барјак на левој страни стојит од атлаза црвена. Два цвета, један од туча, на њем 15 свештник, други од тенећета; једна кандило од стакла.

Книга црковних, једно Евангелије сербско, рукопис; 1 псалтир московски, на мало коло; 1 охтоих лавовски, на осм гласов ветх; један саборник сербски; 1 апостол московски; један минеј сербски рукопис, месеца октобра.

Порта црквена од плота, на неј троја врата покривена; порта патосата. Звонара вон порте на четири дирека, висиноју 6 кловтери звоно од 60 фунти, цена јему 16 форината.

Ва селу Жељезнику.

Црков неосвештата, назнаменовата во имја светог Вознесенија Христова, созиде на прошедшаго лета 1733.

Дувари од камеце со землоју муровани еште без свода, покривена дасками; дужиноју держит 5 кловтори и пол; шириноју 2 кловтора мање 4 стопе; висиноју 1 клофтор и две пјади. Врата двоја: од севера једна, другаја од запада, 6 пенцера, то јест 2 на олтару, два у пјевници, два у препрати.

Во олтари светаја трапеза, астал с ножицама, на њем два пештемала, дојни од платна бела, верхнаја од чита шарена. Антими(и)с, сонетије изображено, осветил јего, благословенијем преосвештејшаго митрополита Мојсија, вла-

дика Николај Темишварски, месеца јулија 4 ден. 1729 лета ва Бјелградје. Послат же ва сији храм 1732 месеца августа од владике Себиискаго (Сибинскаго?) Максима Несторовића, бившаго тогда намјесника архијепископскога. Вѣрху Антипи(и)са стојит мален јорганчић, на (и)стом Евангелије московско (монастира Раковице). Литургија Лавовска (Лавовска) (свештеника Марка овдашњег). Крст неокват светогорски. Свѣрху трапезе покривач од памук-беза. Јѣште тамо три чирака од туча, на ним свѣште од воска бѣла шарене.

Проскомидија ва дувару, по неј једна бошча шарена. Путир од лима жута; такожде и дискос жут од лима, довољно широк, звездица и лажица. Дарци над диском од црвене свиле; на нем синцев од свиле плаветне; над потиром од кадиѣе црвене. Синцев од атлаза црвена, на среди крст од галона златна. Ајер од дѣбе црвене. Синцев од зелене свиле, на ђошкови ките, од жуте и плаветне свиле, и то је монастира Раковице. Кадилнице две, једна нѣхна, друга је монастира Раковице. Анафорница од калаја, укропалница од бакара. Сојединеница, винѣан, умивалнице не имѣјут, но у јѣдан лонац свѣштеник умивајѣтсја, и онују воду ва реку изсипљут. (Заповѣдали смо јажѣ би что скорѣје умивалницу справили).

Одежда, стихар, појас, наруквице монастира Раковице. Прѣграда олтарска од чамови дасака. На прѣгради троја врата, дѣвери севернија и јужнија, на нѣхже завесе од чита шарена. Дѣвери не имѣјут. Ва иконостасу десном образ нерукотворени; више тога образ Воскресѣнија Христова; еште таковаја стојит порѣд убруса образ прѣсвѣтија Богородици. На левом иконостасу: образ прѣсвѣтија Богородици; образ свѣтаго Архистратѣга Михаѣла; образ прѣвомучѣника и Архидѣякона Стеѣана; образ свѣтаго Димитрија; образ свѣтаго Георгија, свѣз на малоје коло, иконе московске. И на

двери образ Христов на мало коло. Пред образи 3 кандила од туча. Барјак од свиле стојит на десној страни. (Того барјака послал им господин владика Максим из двора). Два свештеника танка од дрвета, на њему по 4 свеште беле и по једна жута велика. Поред них два чирака од гвозђа. Мали иконостас на десној страни, на ним покривач од чита шарена; еште и два пешкира шарена. Тамо стојит образ празнички московски, на мало коло, и један тепсицак бакаран. Налона од дрвета озгор кожом пошивена. Препрате еште не имејут, такожде ни столов. Книг црковних не имејут, точију монастира Раковице. Токмо имајут: соборник сербски и Лазаревац на послужењу.

Оваја црква што потребујет:

Перво свод, и да се кречлејише. Потир, дискос, звездицу, ложицу, дарке, окрут вес. Њ тому умивалницу и крестилницу, и светују трапезу да справет, по том освештенјје. За које јесмо заповедали, да скорбејет со тим правни бити.

Ва селу Лесковцу,

Црков освештата неведајетоја которим епископом, храм светаго великомученика Христова Димитрија.

Дувари од растових дасака, свод од букови дасака, шиндроју покривена. Дужиноју держит 5 клофтори и 3 стоне; шириноју два клофтора и пол; висиноју 1 клофтор и 2 пјади дувари держет. На неј 1 врата од запада; два пенпера: један ва олтари, други у певница на десној страни. Светаја трапеза од камена, дужиноју и шириноју једнако держит по 4 пјади, на столпу каменом темелно стојит. На неј два пештемаља, први дојни од бега бела, други на њем од чита. На нему антиими(н)с изображено Санетије Христово; дал тој цркви покојни духовник раковачки ажи Висарион. Тај антиими(н)с

не надписан, кто јего посветил. Первиши пред овим што биа антими(н)с, простаја крпа без образов, и на тој не подписан, кто јего осветил и дал. На антими(н)су стојат евангелије, штампани сербској, не оковато, (које јест манастира Боговађе). Литургија црковна, од левија страни евангелија стојит крст од ђипариса не оковат; на десноној страни евангелија светија части раздроблене правилно рад болних во артији чистој, у кутији дрвеној собљудајутсја. Више светаго евангелија, на светој трапези, стојет више тјела Христова два чирака од лима са свештами жутиими стојет верх них покров на светој трапези од чита.

Проскомидија од дрвета на неј 2 пештемала, први дојни од беа, други по њем од аладе. Путир и дискос од лима жута; звездица од пиринча; кашика од дрвета; копије, ножић прост; дарци сва три од дибе, нови. Кадилица од пиринча; укропалница, и из чега своштеник умивајетсја од бакара. Умивалница од четири даске.

Окрут: одежда од мусула црвена (манастира Боговађе). Стихар од чита; наруквице такожде тканица од свиле зелене; павте од пиринча; енетрахил стар од црвена дамашка. Прегради олтарска од дасака, на на неј троја врата: царска, севернаја и јужнаја. Завеса на двери од чита, а на северни врати од платна бела. На двери образ: Благовештеније пресветија Богородици; и више тога образ цара Соломона и Давида. Ва десном иконостасу: образ Христов; образ архистратига Михаила; образ светаго Николаја; образ светаго евангелиста Марка; образ светих врачей: Козми и Дамјана. Ва левом иконостасу: образ Богородичин; образ светаго Василија; образ светаго Пророка Илији. Више тих иконостас, шест икон и непознајутсја, котори светих образи јесу. Горе крст мален, на њем образи: распетија Христова и четири евангелистов.

1733 г о д а.

**Ексемираније свештеников и преп смедеревском,
гочанском и бјелградском.**

(МЕСЕЦА МАРТА ДНЕ 6-АГО).

Свештеник Ђерман Ђукић имејет 24
Срему, у селу Нерадину, воспиталсја у ми
Земунац 50-о љетан, художества земљед Анастасија
имејет љет 40. Имејет оште (је)динаго (име)нем Јео-
рем, котори прошадшаго года 1732 дија епископа
ибишкаго кир Максима Несторович архие(пи)скопски
и митрополитски намјесник, за ко плати, нити
какова дара даа, в тому младша, но преставили
се сва три, точију јед не удату именом Стоја. Он
поп Ђерма(н) ми при љету 14-том у Земун ме-
штеру Томи п пребивши 2 года, преучил на-
устицу и пса(лтир) ти. После дат у Крушедол почив-
шему Белому ав јего бил 5 год; прочитао 12 минеј,
тр крат, Лазаревац једин крат. Постн
Акатист и молебен неколико крат пресветија појати
самогласно гласове сарбски научил. Херу ... (гре)чески, ре-
ченијами сарбскими, које појати нави тну оште слабше.
После тога са всем домом реч бјегли, које код Кру-
шедола, које у Белграду, в Круше ченому духовнику 5
љет на служби пребива(л) ... (роди)тели јего сочетавши јего
браку, при 17 љете ра ком и помоштенијем реченог
духовника. Којегоже на 1726, и на дијакство од бла-
жено-почившаго ми(трополита ... поставлен. В којем чину
пребивши и поучившија благословенијем реченога го-
сподина митрополита на свештенство Николајем Ди-
митријевичем епископом тамшварским ... пребивши ва
резиденцији у Бјелграду 2 месеца поучиве одпуштен со
сингелијеју ва Смедереву свештенствовати ти, за које до-

пуштеније речени духовник плати и није пола года како во Смедереву непремено попу но своје дѣта од јединога году мужеска полу. М живут в дому и пазетсја. Свободни од порције . . . ка и десетка. Својих црковних ствари тир кијевски на мало коло; 1 десјато-словје мос московску; 1 требник кијевски на мало коло. Је крест Светогорски не оковат, једне наруквике од зе домовска имат 3 мотике винограда сад и ланскаго сада имејет четири мотике кошнице. Дом свој не имејет, до није под мађарском и сад погодилсја с газдом и новцем пускајет п рови-зор смедеревски именем Наћ штенику кунити. За того свештеника пон људи писмо дали госп. митрополиту Мојсеју кад ит . . . ли да му хоштет дом сами справити.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

. достоят
. посвештөн
. седам
. и проче до
. вјетујеш
. дом.

Не зна на уст казати.

Исправленије.

. рукоположеније примих седам тајин црковних совер лено же 1 крштеније, 2 миропомазаније, 3 евхаристија 5 покајаније, 6 брак, 7 елеосвештеније.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

. шисја о сиље их
. који словами која
. јетсја.

Крештајетсја раб божији
во имја отца амин, и сына
амин, и светаго Духа Амин.

Исправленије.

..... јери јест на ред сице отвјетовати; крштеније савершујет се има чрез триштноје погруженије во водје Отца, амин, и Сина, амин, и светого Духа, амин..... Воспријемник должен глаголати, амин. И по сем примиреније Богом бивајет и проштајетсја ва ход ва царство небесноје ... тсја прародителни грјех Адамов. Сија тајна једина тса.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

.... светого крштенија

Нисам чатио.

.... мат своје почело?

Исправленије

Тајна светого крштенија имат своје почело од самога Спаситеља Христа преклоншаго пречисти верх под длан Предтечи на Јордане; јуже својим учеником повелително предаа, глагола: идите во вас мир приповједите Евангелије већи твари: всјак иже вјеру имет и крститсја спасен будет: невјеровави же осужден. И индје шедше научите всја јазики, кршташте их во имја Отца, и Сина и светого Духа. И паки увјештателно; аште кто неродитсја водоју и Духом, не может ванити ва царствије небесноје. И од тоље апостоли начали и свети отци, и даже до сего време не над верними савершујетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Ову тајну светого крште-
нија может ли простоје лице
савершити?

Может за нужду да ...
... во водје погружит, и
..... крштајетсја раб бо-
жији раба божија,
именом, во имја отца.....
и Сина амин; и светого
..... и после свештеник....

..... МОЛИТВЕ а не ПОГР.

..... ЖИВО ОСТАНЕТ.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Аште детја умрет без по-
повски молитава, јест ли совер-
шено крштено?

Јест, зашто је же-
није.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Од кога тајинство сије со-
вершујетсја, такожде и проча
тајинства?

Совершујетсја од је(реја).

Исправленије.

Сија тајна светаго крштенија такоже и проче тајне
. ника, ниже од простаго совершујетсја; но благодат
. Духа. По словеси апостолском: всјак дар совер-
шен дјај од тебе Отца свјетов; убо тако крштеније
и опр совершену силу имат, како и свештеник да
соверши нужди случитсја кому крстити, по образје
више речен вје что после читајет свештеник, точију
церемон . . . да исполнит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајни второј миропомаза-
нија что јест форма?

Печат, дар Дух да
говорит св. мажет у-
деса

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Сија тајна миропомаза-
нија мажет ли сја над ним мицу.
повторити?

Может јегда одностит сед-

Исправленије.

Сија тајна миропомазанија јединожди над вјерним при-
јемљетсја. Но аште кому случитсја од вјери одступити, и

паки обратитсја; потребно јест ова тајна над ним совершитсја. И јегда кто од вјери одступит, тогда благодат божија од њего одимитсја, и чрез сију тајну пак дајетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

.... и Евхаристији, третијеј..... что јест форма?

Господи иже пресветаго твојего Духа во третији час апостолом низпослави, того благи не отими од нас, но обнови, мољаштихтисја; со стихи: и сотвори убо хлѣб сији, честноје тјело Христа твојзго; а јеже по чаши сеј честнују кров Христа твојего; предложи је Духом твојим светим, тогда вјерују несумниво, јако светија дари совершени сун, и Христос невидимо на престоле предстојит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

... (Евх)аристија кога....
... своје почело, и кога....?

Јегда речет свештеник или дијакон; станем добре, станем со страхом вонмен светоје возношеније ва мирје приносити. А кончатсја; јегда возгласит свештеник: Изрјадно о пресветјеј, пречистјеј, преблагословенеј и почаја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

.... (Ф)орма свештенству четвер.... ни?

Божественаја благодат.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

.... ја тајни комо власт
....?

Архијерејом дана власт.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

.... форма пјатој тај...
....?

Исповједаније.

Исправленије.

Форма јест, јегда духовник над исповедавшимсја очитајет молитву сију: Господи Бог наш Иусе Христос благодатију и штедротами својего човекољубија: и прочитај, како ва требнику.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что јест форма браку, шестој тајни?

Испитав вољу и хотјеније жениха и невјести, и дајут једино другоме руки, и закључасја до смрти једино другаго неоставити, и такови согласије јегда благословит јереј, тогда бивајет брак честан и ложе нескверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что јест форма јелеосвештенија, седмој тајни и од колико свештеников сија тајна совершујетсја?

Оче свети, врачу душ и тјелес, и прочита: совершујетсја од седмих свештеников.

Пробујетсја како читајет. Не вршико читајет но доста право. Пишет средне. Појати ведајет гласове сербски самогласно, Херувику и причестну на глас перви гречески, а сербскими реченијама појет које како.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јеште вопрошајемисја; когда последни крат исповедалсја

Сего года месеца ерфара исповједио сам сја ду-

јеси и кому, имјејеш ли од ховнику А жи Прокопију
него цедуљу? Хо по вцу, цедуљу није ми
даа.

Исправленије.

Ва напред заказ јест вихова Архипастирства каждому
свештенику цедуљу имати од духовника, и тији да будеш
узимати.

вопрос.

отвѣт.

Правила на кажди ден чи-
таши ли, и божественују ли-
тургију часто појеш ли?

Правила свагда обдержу-
јемо, а и литургију кад ми
је неделштина, ва суботу, пе-
дељу и ва праздници, нигогда
не остављам, кроме какова
припјатија.

вопрос.

отвѣт.

Имјејете ли протокол, и
записујете ли крштешихсја
младенци, и тјех родителеј;
и воспријемника хто бил и
свештеника хто крстил?

Обдержавали смо протокол
и тако записували за онога
митрополита, а сад не пишемо.

Исправленије.

По указу нихова преосвештенства заповеда се вам таки
од овога часа протокол да справите и по указаному да запи-
сујете. Под велики штроф подпасти будете, аште преступите.

вопрос.

отвѣт.

Ходјат ли парохіяли твоји
каждија недели и во праз-
дничнија дни во црков?

Који ходјат који не
ходе, више их не иду
него који иду.

Исправленије.

Да учиш всегда во цркви, и казујеш, да се Бог зјело
гневајет на онога чловјека, котори најипаче светом недељом
во црков неходит.

ВОПРОС.

Обрјетајет ли сја који безаконик ва тој парохији?

ОТВЈЕТ.

Имјејут два: једно Теодор, еште како се Бјеаград узео, вјенчал јего покојни поп Вујица, и духовници допуштаја јему и причаштајет сја. Други безаконик Станоје Шаула еште за турског обдържаванъ оженно се.

ВОПРОС.

Обретајет ли се котори од Христијан, котори никогда не исповједујутсја и не ходјат во црков?

ОТВЈЕТ.

Има Раницав Живковић, Неделко Бугарин, и оште један именем Атанацко, који держат своју сваст, и ни један духовник није му попустил причеститсја.

Месеца марта 4 дне 1733 во Асан-пашиној Паланки.

Свештеник Петар Нинковић из Асан-пашине Паланке, рожденијем и воспитанијем Шанца Бергасова. Родител јего бил Нинко Шилковић, художеством терзија, имат 2 брата, једин слеп код себје. Отац јего преставил се. Мати јего и ниње жива. Он поп дат родителми својими осмаго лета возраста својег во Чалму, даскалу Веселину учитисја книзје. Код којег 5 лет (бивши), преучил наустуцу веју, псалтир, Мојсејове песме, акатист Богородици и молебен Иусу сладкому, акатист неколико крат пречитал, и по мало писати, јегоже не употребуштити, заборавил. После того во манастиру Петковици, код игумена Георгија, за три лета: охтоихон, саборник, апостол, евангелије, књиждо по 10 крат пречитал, појати подобја и самогла-

снице. Ниње подобја поборавил; херувику и причастну, које како стуца прваго гласа. Јеште же и вечбини црковну во Петковици учил. После тога братије јего во Адашевце преселившасја из Беркасова, браку сопрегли јего 16-то љетну сушту. По том јесу сја преселили во Крагујевац со свом кућом, идјеше дјетем наставник (бил) 2 љета, за коју службу јего не хотевше људи исправљати, годину днеј празан бил. По том блаженејшему светопочившему патријарху Мојсеју Пећском у во Нови-Пазар ошавши дјети учити, јегоже патриарховим повељенијем, владика Григорије Пећски 1728-го года поставил во дијакона и свештеника, во јединој седмици обоја совершил, идјеше пак по том соверши, идјеше пак по том служио код којего годину днеј и возјамавши сведелствованоје писаније, пришел ва Асанпашину Паланку со свом кућом. И се четвртоје љето како јест. И лани владика Арадски, бивши намјестник, допустио онде му свештенствовати; јему же за таково допуштеније дал 4 дуката. Синтелије не имат. Имат двоје малечке дјеце своје, мужеско и женско, мирно и поштено на дому пазјатсја. Од порције и прочега датка и кулука сут свободни. Својих црковних ствари имат: 1 саборник сербски, евангелије сербско, литургија сербска, 1 фелон од беда платна, и стихар и епиграх од червена атлаза. Појас Јерусалимска тканица со простима копчима. Наруквице од мусула црвена. Крст Светогорски, водичар, не окован. Опште домовско: 1 виноград од 3 мотике; 2 коња; 2 вола; 3 краве; двоје јунади; десет преседа пчела; 1 воденица на Јасеници, од дрвета, оправлена еште вест. Дом свој имајут и прочи своје грунтови: ливаде, земље ораће, баште и подрум од камене.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јакоже једину свештенику Власт чрез рукоположеније
достојит ведати, на што и примих 7 тајин црковних со-

посвештен јест, дејствовати вершивати; именоже; 1 крестније, 2 тајин црковних и проче штеније, 2 миропомазаније, 2 должносте да ми отвјетујеш проче не помъу на уст. во прошавшија рјадом.

Исправленије.

1. Крестније, 2 миропомазаније, 3 евхаристија, 4 свештенство, 5 покајаније, 6 брак, 7 елеосвештеније.

Вопрошанисја о сиъе сих Не знајем.
тајин, и којими који совершивасја словами од первој первих?

Исправленије.

Тајна светаго крестнија истинного имат своје почело од самага Спасителя Христа, преклоннаго пречисти верх под длан Предтечи на Јордање, јуже својим учеником поведително предад, глагола: идите во вес мир проповедите евангелије в сеј твари. Всјак иже вјеру имет и креститсја спасен будет. Невјеровавши же осужден. И индје шедше научите всја јазики, креститше их во имја Отца и Сина и светаго Духа. И паки увјештателно: Аште кто не родитсја водоју и Духом, не может внити во царство небесноје. И од толе апостоли начали и свети Отци предади, и даже до сего времена над вјерними совершујетсја. Форми же и образи сија тајни јест сија: Крештајетсја раб божији, или раба божија, во имја Оца и Сина и светаго Духа, амин, амин амин. Вјеждже, сије амин не свештеник, него воспријемник, или кум должен глаголати трижди. Сија тајна точију једин крат дајетсја, и кад онаја реченија изговоретсја; во имја Отца и Сина, и светаго Духа, свештеником, јест совершена тајна; и проштајетсја ва ход во царство небесноје и греха праотечески омивајетсја, и будет истином Син по благодати божијој.

ВОПРОС.

Ову тајну светаго крште-
нија может ли просто лице
совершити?

ОТВЈЕТ.

По правилом. отеческим,
кад се свештеник не прилу-
чит, может совершити овако,
да три крат погрузит у воду,
говорећи: крештајетеся раб
божији во имја Отца, амин;
и Сина, амин, и светаго Духа,
амин. И после свештеник само
молитве да очатит редом, не
дјејствујушти. И то по нужди,
ако дете хоће да умре.

ВОПРОС.

Аште ли детја без попови
молитва умре; је ли совер-
шено крштеније од простаго
лица дјејствованоје?

ОТВЈЕТ.

Нест.

Исправленије.

Сија тајна ниже од свештеника ниже од мирскаго че-
ловјека; тако и проче тајне совершујутеся; но по благо-
датију пресветаго Духа, по словеси апостолскому: Вејак
дар совершен свише јест, сходјај од тебе Отца светов. Убо
таково крштеније јест совершено, и такову силу имат, како
и свештеник да совершит. А молитве что после читајет,
само точију церемонију црковну да исполнит.

ВОПРОС.

Тајни миропомазанија что
јест форма?

ОТВЈЕТ.

Помазујетеся раб божији во
имја Отца и Сина и светаго
Духа.

Исправленије.

Није тако како ти велиш: него ово јест истинаја форма, кад на опредељеними удесами мажеши, ваља да говориш ова словеса: Печат дара Духа светого, амин. И чрез сију тајну лијутсја во крештајемаго плоди и дари Духа светого. И сија тајна јединашти пријељетсја над вјерним. Аште ли кому случитсја одрештисја својеја вјери, и паки обратитсја, должна ова тајна над ним савершатисја. За што кад одступит од вјери, благодат божија од него отимитсја, и чрез сију тајну паки дајетсја.

вопрос.

отвјет.

Третијеј тајни светој Евхаристији что јест форма? Дар Духа светого.

Исправленије.

Јест форма овој тај(ни) после призиванија светого Духа, глаголушту јереју сверху хлеба: И сотвори убо хлеб сеј честноје тјело Христа твојего. (Приразумевајетсја Господи). Над путиром: А јеже во чаши сеј честнују кров Христа твојго. Над обојим: Предложив Духом твојим светим. Тим совершившимсја, да сије пресуштествена сут дари свештеник твердо и несумњено да вјерујет, и Христос невидимо суштествене предстојит на престоље.

вопрос.

отвјет.

Что јест форма свештенства тајни четвртој? Не знајем.

Исправленије.

Сверху ове тајне имут Архијерији власт совершиват а не попови. Форма јест: Божественаја благодат, всегда немощнаја врачујушти: и прочаја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что јест форма цјатој тајни Не знам.
покајанија ?

Исправленије.

Кад човека по последованију исповједаш и опитимију даш му по силе молитвих прочих, ова молитва јест форма: Господ и Бог наш Исус Христос, благодатију и штедротами: и проч. како ва требнику.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что јест шестој тајни браку Не знам.
форма ?

Исправленије.

Јест форма жениха и невести вољу и хотјеније испитав, аште објештајутсја и закљнутсја до смрти једино другаго не оставити ни ва какој нужди, и сије им објештаније, јако устав положен благословити; и по сем бивајет брак честан и ложе нескверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что седмој тајни форма Не знам.
Елеосвештенију ?

Исправленије.

Сија тајна совершајетсја од 7 свештеников по словеси Апостолскому; Болят ли кто во вас, да призовет пресвитери црковнија и молитву да сотворјат и проч. форма же јест: Оче свети врачу душ и тјелес послави јединороднаго Сина твојега, ва мир и проча.

Пробовати како читајет; весма слабо читајет, треба да се обучавајет.

Марта 4-го дне 1733 года

Во Асанпашиној Паланки.

Свештеник С(т)ефан из Асанпашине Паланке. Имо-
 јет 35 лет, родио се у Драгашеву и васпитао. И отац
 био Арсеније Ђурђевић, художеством земледјелац,
 који исполнивши лет 40, преставио се. Такође и мати
 јего, мијевши 70 лет, прошлаго года починула. Он по-
 еште јун, принесен родитељи својини у Бачку ва Ша-
 нац Сомбор, одјеже пребивши 2 лета, пријеога о ро-
 бељије Буруцке ва Сечуј. И тамо дат маткоју сво-
 јеју некојем Аши(ји) учитеја кнзје, код којего пребио 3
 года, преучио наустичу всју. По том преселивши се ва
 Кобилски шанац, празан 6 лет пребивши. Пак дат у
 Кобилу свештенику Ђурици учитеја. Код којего за
 7 лет преучио псалтир; к тому молебен и акатист пре-
 светија Богородици; читати навикао и мало писати, и гла-
 сове самогласно појати, и охтојих прочитао 5 крат. И
 тогда мати јего браку сочоставши 20-то летну сушту. По
 том преселенијем учинивши ва Београд, и њега вазал све-
 топочивши митрополит Мојсеј Петровић ва двор на
 службу и ва наученије, одјеже мало 2 месеца престојавши
 поставио јего дијаконом, ва којем чину цјелоје лето ва
 дворје архијерејскојем учивши се дијаконостати и възбином
 црковним. По том ва лето 1719 поставио јего свештеником.
 И тако престојавши и свештенствовати учивши се за три
 месеца одпуштен и нарежден у село Великом свештенст-
 вовати јенурију держати. За које допуштеније дал госпо-
 дину Архијерејскому 2 дуката, јексархи Николају 4
 марјаша, Дијакону Георгију, Јоану Дијакону
 мирском по два марјаша. Сингелије не нијед, и тако све-
 штенствовавши 12 лет. По том начали люди слабо му
 мислаћивати бир и проца. Такође досаду нијед и клевету

од Сланичких калуђер, оставио Велико село, и просио пак у Асанпашину Паланку, идјеже речени госп. митрополит Мојсеј допустио му, и није 4 года, како тамо свештенствујет.

На дому мирно и поштено живе и пазет се. Од порције, кудука и прочег датка сун свободни. Црковни ствари своји имајет 1 епитрахил; 2 крста водичња светогорска; 1 требник московски, 1 часослов московски. Грунта имајет 10 мотика винограда (у Великом селу), 1 башчу. Марве; 2 коња; 1 краву; 1 јуне. Дом не имајет, но ва чуждем домје седи.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јакоже једину свештенику достојит вједати, на што и посвештен јест: дјејствовати 7 тајин црковних и проче должности, да ми отвјетујеш во прошавшисја рјадом.

Власт чрез рукоположеније примио 7 тајин црковних совершивати, именоже ови: крштеније, исповједаније, вјенчаније, миропомазаније, причащеније, рукоположеније. Нисам учио, онако у Типику находим како ваља.

Исправленије.

Не пише тако у Типику, нити тако ваља, како у твојој глави стојат. Него 1 јест тајинство Крштеније. 2 Миропомазаније. 3 Евхаристија. 4 Свештенство. 5 Покаяније. 6 Брак. 7 Елеосвештеније.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Вопрошајешисја о силе сих тајин, и којими која совершивасја словами. О первој первих?

Не могу знати.

Исправленије.

Тајна светого крштенија истината имат своје почало од самога Спаситеља Христа, преклоншаго пречисти верх под длан Претечи ва Јордање, јужо својим учеником повелително предад, глагола: Идите во вес мир проповједите Евангелије всеј твари, иже вјеру имат и крститсја, спасен будет; невјеровави же осужден; и индје шедже, научите всја језики, крштеште их во имја Оца и Сина и светого Духа. И паки увјештателно; аште кто не родитеја водоју и Духом не може внити ва царство небесноје. И отоле апостоли, начали и свети отци предади, и даже до сего времене над верними совершујетсја. Форма же или образ сија тајни јест сија: Крштајетсја раб божији, или раба божија, имја рек: во имја Оца и Сина и светого Духа, Амин. Амин. Амин. Не свештеник но кум должен глаголати трижды. Сија тајна точију једин крат дајетсја. И кад она реченија изговоретсја: во имја Отца и Сина и светого Духа свештеником; јест совершена тајна и праштатсја ва ход во царство небесноје, п грјех праотечески омивајетсја, и будет истини Син по благодети божијеј.

вопрос.

отвѣт.

Ову тајну светого крште- Не может.
нија может ли просто лице
совершити?

Исправленије.

Может за нужду. И тако својим парохијаном да сказеш и научиш их. Аште не крштено при смрти будет, а свештеник не случитсја: то да и простоје лице ва чистују воду три крат погрузит и говорит: крштајетсја раб божији, аште ли женскаго пола, раба божија (како изволят име нарешти) во имја Отца, амин и Сина, амин, и светого Духа, амин. И убо таково крштеније јест совершено, и

такову силу имат, како и свештеник да је крстил. Понеже тајинство ниже од свештеника, ниже од мирскога совершуетсја, но благодатију пресвјатаго Духа. По словеси апостолскому: вејак дар совершен с више јест, ходјај од тебе Отца свјетов. Точију аште жив младенец останет надобну свештеник церемонију црковну над ним да исполнит, и молитве да читат.

вопрос.

ОТВЈЕТ.

Миропомазанија тајни вто- Не знам.
рој что јест форма?

Исправленије.

Кад мажеши над определеними удеси и глаголеши: печат дар Духа светаго. Сија тајна јединошти пријемљетсја над верним. Аште ли кому случитсја одрешитсја својеја вјери, и паки обратитсја; должна ова тајна над ним совершитсја. За что, кад одступит од вјери; тогда благодат Божија од него отимитсја, и чрез сију тајну дајетсја.

вопрос.

ОТВЈЕТ.

Светој Евхаристији, тајни Тјело и крв Христова.
третијеј, что јест форма?

Исправленије.

Форма јест овј тајни, после призиванија светаго Духа, глаголушту јереју сверху хлеба: И сотвори убо хлеб сеј честноје тјело Христа твоје҃го; (приразумјевајетсја Господи) А јеже во чаши сеј честнују кров Христа твоје҃го. Над обојими: предложив је духом твојим светим совершившимсја. Да сије пресуществене сут дари, Свештеник твердо и несомњено да вјерует: и Христос невидимо суштествен предстојит на престоле.

вопрос.

ОТВЈЕТ.

Свештенству, четвртој тајни Летургија служба.
что јест форма?

Исправленије.

Сверху ове тајне, имут Архијереји власт да совершуют, а не попови. Форма јест: божественаја благодат всегда немощнаја врачујушти; и проч:

вопрос.

ответ.

Что јест форма покајанију Исповједаније.
пјатој тајни?

Исправленије.

Кад човека исповједаш и јенитимију даш му по силе молитав прочих, ова молитва јест форма: Господ и Бог наш Исус Христос, благодатију и штедротами својею човеколюбија; и проч. јакже ва Требнику.

вопрос.

ответ.

Браку, шестој тајни, что Нисам провечбао.
јест форма?

Исправленије.

Жениха и невести вољу и хотјеније исчитав, аште објештајутеја, и закланутеја до смерти једино другаго не оставити ни во каквој нужди, то јест форма, и сије нишко објештаније, јакѹ устав положен, благословити, и по сем бивајет брак честен и ложе не скверно.

вопрос.

ответ.

Јелсвештенију, 7-ој тајни Оче свети врачу душ и
что јест форма? тјелес, послави јединороднаго
твоего Сина ва мир и проча.
Кад може свештен. чувств(ом)
да говори.

вопрос.

ответ.

Од колико свештеников Совершујетеја од седмих
сија тајна совершујетеја? свештеников.

Пробовавши како читајет, веома слабо, треба да се обучавајет.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јоште вопрошајешисја кога последни кат исповједасја, и кому? Исповједасја јесам покој-
ному духовнику Авакуму ово
третије лето.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Чесо ради оволикоје времја духовника ниси имјал? Незнам ништа на себе
что ћу исповједати.

Исправленије.

Указ њихова Преосвештенства како мирски и свештени
кажди духовник, да се исповједат често и цедуљу од него
да имјејет ва које времја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Правило обдержујете ли и кад смо код куће обадва
божественују литургију често никога литургију неделом и
служите ли? свеци не остајемо, такожде
и правило.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Парохијали твоји ходјат У цркву сви добро идут,
ли добро во црков, и обрје- кромје сељани; а за безако-
тајет ли сја који незаконик, ника и који нехоћу да се
и који нехотет исповједат- исповедају, такога чловјека
тисја? незнам.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Имјејете ли протокол и за- Не имамо.
писујете ли имена крште-
штихсја, и брачештихсја и
преставашихсја?

По указу њихова преосвештенства заповедасја вам
од овога, да протокол имате, и ва перву част да вапису-

јете имена крештенихсја и тјех родитељ, и васпријемника и свештеника, кто крестил и ва које времја. Такожде браченихсја и преставленихсја, и веја по уставу и чину да бивајет.

Месеца марта 7-го дне 1733 года.

Ва Колари Шанцу.

Свештеник Василије Антонијевић из Колари. рожденијем и васпитанијем ва Скендрији ва граду Подгорци, под державоју Турецкоју. Родитељ јего Антоније Мирковић, художеством тувекција, имејет 70 љет, и ниње жив. Мати јего прошлаго года преставиласја. Имејет шест братији. Перви именов Петар имејет 27 љет, ожењен сего года; втори Михаило имејет 25 љет; третји Андреј имејет 22 љета; четверти Тодор од 18 љет; пјати Костадин, од 12 љет; шести Алекса од 9 љет. Он попдат родителми својими при 9-ом љете возраста јего ва манастир Остров (Острог?) писменем учитисја, идјеже пребиа 3 љета, изучил наустицу, псалтир, молебен пресветија Богородици и Акатист. Јеште прочитао октои(х) 6 крат, саборник и минеј три крат, и мало писати навикал. И од туду преселившисја у Ерцеговину у варош Преполје, и тамо браку сопрегли јего 16-ту љетну сушту. По том другого года, повељенијем блажењејшаго патријарха госп. Мојсеја на дијаконство поставил јего владика Јефрем у Студеници, ва којей седмици и свештеником јего поставил. И тамо поучившисја служити два месеца, отпуштен са сингелијеју блажењејшаго Патријарха у варош Приполи и околним селам свештенствовати. За које допуштеније платил 6 дукат. И тамо свештенствовавши 14 љет, и од туду со всем домоу преселившисја ва љето 1723, под цесарскују державу, у диштрикт Крагујевачки, идјеже без нурије пребивши једин год. По том пришли ва шапац Ко-

ларе, идјеше благословио јему госп. митрополит Мојсеј Петрович свештенствовати и јенурију держати. Сингелије не имејет. Ниње девјат љет, како ва реченом шанцу попујет.

Имејет своји дјети, троје мужеска пола, а троје женска. Перво дјета мужеско од 17 љет, изучил при њему наустицу, псалтир, акатист, молебен пресветија Богородици. Други од 11 љет, и он при њему изучил наустицу до псалтира. Третији од 8 љет, ниње начел учитисја.

Ва дому својем мирно и пошгоне живут и пазетсја. Од порције, кулука и прочег датка мирни су.

Својих црковних ствари имејет: једин псалтир србскија штампи; једин србски требник; 1 соборник србски; 1 октојих; 1 пјатогласник србски; 1 литургију србску; једно Евангелије србско неоковато. Један фелон бели од платна; 1 опитраил од мусула на веренигији(?). Један крст светогорски неоковат. Обште дсмовно им јест: 1 виноград од 4 мотике; четири вола; 2 коња; 2 краве; десјат коза; осамнајест оваца; 30 свиња мали и велики; 20 кошница. Ливаде 2 косе. Нива 4 дне орања. Дом дат им од шанца.

вопрос.

отвѣт.

Јакоже једину свештенику достојит вједати, на что и посвештен јест, дјејствовати 7 тајни црковних и проч. должност, да ми отвјетујеша вопрошавшисја редом.

Власт чрез рукоположеније примих, седам тајни црковних совершивати, именоже 1 Крштеније. 2 Миропомазаније. 3 Светија Евхаристија. 4 Свештенство. 5 Покајаније. 6 Брак. 7 Елеосвештеније.

вопрос.

отвѣт.

Вопростајешисја о силе сих тајни и којими словами која совершивасја, и во перви крштенију что јест форма?

Во иија Отца и Сина и святаго Духа.

Исправленије.

Крштеније совершујетеја словеси сими, чрез трижди погрузеније во водје свештенику глаголушту: крштајетеја раб божији, име рек, во имја Отца, амин; и Сина, амин, и светого Духа, амин. Воспријемник должен глаголати трижди амин. И по сем примиреније человека со Богом бивајет, и проштатеја ваход ва царство небесноје. Сија тајна точију јединажди над крштајемим бивајет.

вопрос.

отвѣт.

Сија тајна светого крштенија од куду имат своје почело?

Исправленије.

Имат своје почело од самого Спасителя Христа преклоннаго пречисти верх под длан Предтечи на Јордање, јаже своим учеником повелително предад, глагола: идите во вес мир приповедите Евангелије всеј твари, всјак иже вјеру имејет спасен будет, невјеровавиже осужден. И инде шедше научите всја јазики крштеште их во имја Отца и Сина и светого Духа. И паки увјештателно. Аште кто неродитеја водоју и Духом, не может ванити ва царствије небесноје. И од толе Апостоли начали и свети Отци предади, и даже до сего време не над вјерними совершует се.

вопрос.

отвѣт.

Ову тајну светого крштенија может ли простоје лице совершити?

Может за нужду да три крат погрузит во водје и говорят: Крштајетеја раб божији, име рек, во имја Отца, амин, и Сина, амин, и светого Духа, амин. И ако дјетја живо останет, ваља свештеник да очатат молитве.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Аште дѣтја умрет без мо- Нѣвјем.
литви поповски, јесте ли со-
вершено крштеније пријал?

Исправленије.

Јест совершенно крштено; ибо сїѧ таїна свѣтаго крштениїѧ ниже од свѣштеника ниже од простаго чловїека, тако ни проче таїне совершуютсѧ, но благодатију пресвѣтаго Духа, по словеси апостоловому: всѧкъ дар совершенъ сѣ више јест, ходїѧ о тебѣ Отца свѣтов; убо таково крштеније јест совершенно, и такову силу имат, како и свѣштеникъ да совершит; а молитве что после читат, само церемонију црковну да исполнит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Таїни 2-ої, миропомазаниїѧ, И то јест: во имѧ Отца,
что јест форма? и Сина и свѣтаго Духа.

Исправленије.

Форма јест, јегда над определенными удесами мажеши да глаголеши: Печат дар Духа свѣтаго, амин. И чрез сїју таїну лијутсѧ въ крштаїемаго плоди и дари Духа свѣтаго. И сїѧ таїна јединожди приїемлет се над вїерним. Аште ли кому случитсѧ отверститсѧ православиїѧ вїери, и паки обратитсѧ, должно ова таїна над ним совершитсѧ. Ибо когда одступит од вїери, благодатъ божиїѧ од њего одимитсѧ, и чрез сїју таїну пак даїтсѧ,

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Светої Евхаристиї, тре- Во имѧ Отца, и Сина, и
тиїѧ таїни, что јест форма? свѣтаго Духа.

Исправленије.

Јест форма призиваније свѣтаго Духа, глаголушту је-
реју свѣрх хлеба: и сотвори убо хлеб сѧ честноје тїело

Христа твојего; а јеже во чаши сеј, честнују кров Христа твојего. Над обојими: предложив Духом твојим светим. Тим совершившим всја, да сије пресуштенствене сут дари. Свештеник твердо и несумњено да вјерујет, и Христос невидимо суштествено предстојит на престоље.

вопрос.

отвѣт.

Что јест форма свештенству, Христос.
четвертој тајни?

Исправленије.

Сверху сеја тајни имут Архијереји власт, да совершујут, а не попови. Форма же јест: Божественаја благодат всегда немоптна врачујушти и прочаја.

вопрос.

отвѣт.

Что јест форма покајанија, Христос.
пјатој тајни?

Исправленије.

Когда чловјека исповедаш по следованију, јепитимију даш му, по силе молитав прочих, ова молитва јест форма: Господ и Бог наш Исус Христос, благодатију и штедротами својего човекољубија и прочаја, как во требнику.

вопрос.

отвѣт.

Что јест форма браку шестој тајни? Толкованије није учио.

Исправленије.

Јесте форма жениха и невјести вољу и хотјеније испитав свештеник, и аште објештајутсја и закланутсја до смерти једино другога не оставите ни ва каквој нужди, и сије их објештаније, јако устав положен, благословити, и по сем бивајет брак честен и доже нескверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенију, 7-ој тајни, Не знај м.
что јест форма?

Исправленије.

Сија тајна совершујетеја од 7 свештеников, по словеси апостолскому: Болит ли кто во вас, да призовет презвитери церковнија, и молитву да сотворјат. и проча. Форма же јест: Оче свети врачу душ и тјелес; послужи јединороднаго Сина твојега во мир, и прочаја.

Пробовавши како читајет; полагаано; појати ни мало; писати слабо, треба да се поучит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јеште вопрошајешисја кожда Исповедалсја јесам сего года
последни крст исповедалсја февара месеца духовнику
јеси, и кому, и имјеш ли це- Ђерасиму, а цедуљу није ми
дуљу? дал.

Исправленце.

Указ нихова преосвештенства јест: сваки свештеник цедуљу да узмет, кожда исповедитсја, зато и ти ва напред да имјејеш.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Правило обдержујеш ли, Правило держимо сваки
наипаче божественују литур- ден, а литургију неделом и
гију колико крст ва седмици празници служимо.
појеш?

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Парохијали твоји ходет ли У цркви више неходе
ва церков, и не обретајет ли него ходе, а безаконика
сја котори безаконик, и који неима, него у десној мали

не хоће исповедити сја и при- један момак дјевицу затруднио
честити. и не хоће узети Станимир
момак.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Имјеш ли протокол и Не имам.
записујеш ли по начину кр-
штештих сја, брачештих сја и
престављених сја ?

Исправљеније.

Указ нихова преосвештенства у напред да будет и да на-
писујете.

Месеца фервара 28-го дне 1733 году.

Ва Гроцкој.

Свештеник Стојан Вучићевић ва Гроцкој, љет
јему 39. Рожденијем и воспитанијем из речене вароши Гроцке.
Родитељ јего бил Вучић, художеством бил свилар, котори
исполнивши 80 љет, прошлаго љета 1732-го преставил сја.
Такожде и мати јего, имјевши 40 љет, ва 1715 љет по-
чила. Имјел три брата, котори еште млади суште преста-
вил сја. Он поп дат родитељи својими, при 8-ом љете
возраста својего, у Гроцкој попу Григорију учити сја
књизје, код којего пребивши 4 года, преучил наустиду и
псалтир до седмој катизми. И од того попа Григорија пре-
шао у Војловицу манастир попу Теофану, и код него
преучил од седмој катизми вес псалтир, и пјесне Мојсејове,
и тому параклис пресветија Богородици, и мало писати
научил, и сербски појати самогласно навикал, Херувик
гречечки и причестну перваго гласа по просто појет. По
том родитељи јего браку сопрегли при 17-ом љете возраста
јего. По којем прошавши три седмици, на дијаконство ру-
коположен преосвештеним митрополитом Бјелградским Мој-

сејом Петровичем. Во јединој седмици и свештеником јего поставил. И мало тамо 3 дни поучившија свештенствовати, отпуштен со сингелијеју у Гроцку свештенствовати и нурију держати. За које допуштеније платил 35 фор. К тому јексархи даровал 1 дукат, и дијакону 1 грош. И тако поповавши у Гроцкој 14 љет. По том задржан бил од ексарха Софронија 1 год, за узрок что поп Стојан негова слугу избил. И после послат у Смедерево поповати. И тамо 3 года бивши, пак повраћен у Гроцку, и од сале 4 года ва Гроцкој непремено попујет. Имејет дјети мужеска пола троје. Перви од 9 љет, втори од 7 љет, учитеја у Гроцкој; третији од 18 месеци. Женскога полу двоје. Перва дјевица од 14 љета; втораја од 4 љета. Мирно и тихотно ва дому живут. Од порције, данка, кулука свободни сут. Својих црковних ствари имат; 1 епитрахил од алаце. Крст светогорски; молитавник Кијевски; часослов Лавовски; Грунта имјејет; дом над подрумом од дрвета; 1 виноград од 20 мотика; 1 ниву 2 дни орања; четири косе ливаде; 1 краву; 2 јунади.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јакоже једину свештенику достојит вједати, на что и посвештен јест дјејствовати 7 тајин црковних и проче должности, да ми отвјетујеша вопрошајешисја редом.

Власт чрез рукоположеније примих 7 тајин црковних совершивати. Имено же: 1 Крштеније. 2 Миропомазаније. 3 Евхаристија. 4 Свештенство. 5. Показаније. 6 Брак. 7 Елеосвештеније.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Вопрошајешисја о силе сих тајин.

Крштајетсја раб божији во имја Отца, амин; и Сина, амин: и светаго Духа, амин.

Исправленије.

Сице недобно знати и огвјетовати. Тајна светаго крштенија истинаго имат своје почело од самага Спаситеља Христа приклоншаго пречисти (вѣрх) под длан Претечи на Јордање, јаже својим учеником повелително предал, глагоља: Идите во вес мир, проповједати Евангелије всеј твари; всјак иже вјеру имат и креститеся, спасен будет; невјеровавиже осужден. И инде шедше научати всја језики, крестште их во имја Отца, и Сина, и светаго Духа. И пакѣ увјештателно: аште кто неродитеся водоју и Духом, не может ванити ва царств небесноје. И од толе свети Отци предали, и даже до сего време над вјерними совершуется. Форма же или образ сија тајни јест чрез триждноје погруженије во водје, свештенику глаголюшту: крштајется раб божији, во имја Отца, амин, и Сина, амин, и светаго Духа, амин. (Јакоже и сам сказал јеси, точију воспријемник должен глаголати амин трижди. И по сем примереније чловјека са Богом бивајет, и проштајется воход ва царствије небесноје.

ВОПРОС.

ОТВѢТ.

Ову тајну светаго крште-
нија может ли простоје лице
совершити?

Может по нужду да три-
крат ва водје погрузит, и го-
ворит: во имја Отца, амин,
и Сина, амин, и светаго Духа,
амин. И свештеник после да
читат молитви, а не погру-
жујет.

ВОПРОС.

ОТВѢТ.

Аште детја без понови мо-
литвах умрет, јест ли совер-
шеноје крштеније?

— — — —

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Од кога тајна сија крште-
нија совершујетсја, такожде
и проче тајне?

Од јереја.

Исправленије.

Сија тајна светого крштенија ниже од мирскога тако
и проче тајне благодатију пресветаго Духа, по словеси
апостолскому: всјак дар свршен с више јест с ходјај од
тебе Отца светов, убо таково крштеније јест совершенно и
такову силу имат, како и свештеник да совершит; а мо-
литве, что после читајет свештеник, точију церемонију цр-
ковну да исполнит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајни миропомазанија что
јест Форма?

Печат дар Духа светого.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Богда словеса сија, печат
дар Духа светого, потребујет
говоритисја?

Богда мажутсја определена
удеса.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Может ли сја сија тајна
повторити над вторим?

Может, кад одпостит сед-
мицу.

Исправленије.

Сија тајна миропомазанија јединожди над вјерним упо-
требљајетсја. Но аште кому случитсја одврешти својеја вјери,
и пак обратитсја, должна ова тајна над ним совернитисја.
Зачто, кад одступит чловјек од вјери, тогда благодат бо-
жија од нега отимитсја, и паки чрез сију тајну дјетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Светој Евхаристији, чет-
вертој тајни, что јест форма?

Господи иже пресвјатаго
твојега Духа во третији час

апостолом твојим низпослави,
того благи не отими од нас; но
обнови молештихсја со стихи
трижди: и сотвори убо хлеб
сеј честноје тјело Христа тво-
јево; а језе во чаши сеј,
честнују кров Христа твојево
предложи је Духом твојим
свetim, по словеси сими: вје-
рују јаво Христос невидимо
на престоле предстојит.

вопрос.

Светаја Евхаристија кога
имат своје конечноје начело
и кога кончитсја?

отвѣт.

Имат своје конечноје на-
чало јегда речет свештеник
или дијакон: станем добре,
станем со страхом; вонмен
светоје возношеније, ва мирје
приносити. Кончитсја, јегда
возгласит свештеник: Из-
рјадно о пресветјеј, пречистеј,
преблагословењеј: и проча.

вопрос.

Что јест форма свештенству
четвертој тајни?

отвѣт.

Божественаја благодат.

вопрос.

Сверху сија тајни кому
власт дата?

отвѣт.

Архијерејом дана власт
оваја.

вопрос.

Что јест форма пјатој тајни
Покајанија?

отвѣт.

Исповједаније.

Исправленије.

Кад чловјека по последованију исповедаш, и јепити-
мију даш му, по силѣ молитав прочих; ова молитва јест

форма: Господ и Бог наш Исус Христос, благодатију и штедротами, и проча, как ва требнику.

вопрос.

отвѣт.

Что јест форма Елеосвештенију седмој тајни?

Оче свети врачу душ и тјелес, и прочитај.

вопрос.

отвѣт.

Од колико свештеник сија тајна совершујетсја?

Од седам свештеников.

Пробујетеја како читајет. Читајет доста добре. Пишет средње. Појати водјет српски самогласно. Херувикеу и причастну гречаски перваго гласа по просто појет.

вопрос.

отвѣт.

Јеште вопрошајетсја ко-гда последни крат јеси се исповедал, и кому, и имјеш ли цедуљу?

Сего года 1733 февара месеца исповедал се јесам духовнику Ажи-Проконију Хоповцу, цедуљу нисмо узели.

вопрос.

отвѣт.

Правило обдержујеш ли кажди ден и литургију често служиш ли?

Правило нигда неостављам, а литургију празници и недељом, кад ми је недељаштина, појем свагда, кромје-болезни и каковог прицјетија.

Исправленије.

Указ нихова преосвештенства, идеже сут три свештеника, на кажди ден литургија да будет. Такожде и вас три свештеника јесу зато ва напред сваки ден, кад недељаштина твоја придет, да појеш литургију.

вопрос.

отвѣт.

Парохијали ходјат ли до-бро ва црков, и обретајет ли

Докле ви нисте дошли у варош, слабо су и у цркви

сја безаконик, и котори не исповједајутсја ни причестујут?

ишли, и причестивалисја. А сад хвала Богу добро ходе, вако сами видите. И не знам, је ли који остао, да се није исповједио и причестио овога года. А безаконик нијејет, Ђураћ Раниловић, держит четвертакѣу. Ја сам га и венчао, натерали ме Турци.

ВОПРОС,

ОТВЈЕТ.

Имејет ли протокол и записујете ли, по начину предложеному, имена крштенихсја, и њих родителеј, воспријемника и свештеника, хто крстил и ва које времја?

Имејемо и записујемо.

Марта месеца 9 дне 1733 лета,

Ва Гроцкој.

Свештеник Василије Станојеввић ва Гроцкој, имејет 29 лет. Рожденијем и воспитанијем вароши Карловца. Родитељ јего бил Станоје, художеством земљеделац; котори исполнивши 60 лет, преставилсја лета 1720-го. Такожде и мати јего, имјевши 50 лет, погинула ва лето 1726. Братији и сестар не имејет. Он, поп, дат више реченима родителима при 8 лете возраста својего, Мошковиту Василију ва Карловци учитисја кнѣзе, код којего бивши пол года, научил повечерницу, до вјерују во јединого Бога. И даскал отшел во страну своју. И он (поп) после јединого месеца попу Станоју у Карловци, код којего поборавил, и что бил научил. И тогда наставши

Варадински бој, Турци, они прибјегаи в шанац Варадински (Нови Сад). И тамо без ученија пол года пребивши, пак дат попу Суботи карловачком. Код којего за пол года поправила повечерницу, и изучила полуношницу. Ва тоје време пак у Карловце повратилисја к дому својему, и од реченога попа Суботе извађен и дат попу Стојку Панићу. Код којего у Карловци учивши 4 года, преучила јутрењу, часове, псалтир, пјесне Мојсејове. К том навикал читати из кнѣге акатист пресветија Богородици, и молебн и тропаре. Потом празан ва дому стојал 1 год. Родители јего браку сочетали при 11 (18) љете возраста јего. И по сем, на 1 год, благословенијем преосвештењешаго митрополита Викентија Поповича ва дијаконство произведен рукоју богољубиваго епископа Јоанополскаго Софронија Раваничанина. У којем чине служивши 5 год и 8 месецеј. И по том по указу преосвештењешаго митрополита пришеа во Вједград, идјеже поучавшисја 3 месеца, паки поврати јего во Карловце. И тамо ва љето 1728 на Воскресеније Христово поставиа јего свештеником. По којем четвртаго дне оправиа јего у Белград учитисја, и тамо служивши до светаго Кирила Одшелника без прихода. По том нарежден бил, за дијаконе Јоана и Живана свештенствовати, и да имат од них 60 ф.р. плаће за годину. Коју службу он обдержавши, и своју мазду 60 ф.р. примил. Ва тија дни случившисја смѣрт преосвештењешему митрополиту Мојсеју, он празан пребивши и тамо послуживши до Успенија пресветија Богородици. По том оправивши јего владика Исајија во Гроцку за време поповати, до пришествија госп. Архијепископа; и ниње второје љето, како у Гроцкој свештенствујет, и исе имат, а сингелију не имат. За које допуштеније дал владика Исајији 2 ф.р.

Имат своје двоје малене дѣце; мушеско од 10 месеци, женско од 6 љет. Мирно и поштено живит, у дому пазитсја. Од порције, вулука и прочег датка свободни сѣт. Својих цр-

ковних ствари имат: 1 требник московски; 1 часослов московски; епетраил од црвена дамашка; наруквице од зелена кумаша; 1 крст Светогорски водички; 1 стихар од беда платна; 1 појас јерусалимски. Грунта или Милка никакова не имјејет, нити дома, но сједит по туђи домови; и ниња пустиа га нећак Ексарха Софронија у свој дом без кирије да сједит, точију у Карловци имат виноград својих од седам мотива.

ВОПРОС.

Јакоже једину свештенику достојит вједати, на што и посвештен јест дјејствовати седам тајин крковних и проче должности, да ми отвјетујеши вопрошавшија редом.

ОТВЈЕТ.

Власт чрез рукоположеније примих седам тајин црковних совершивати, именоже: 1 крштеније. 2 Миропомазаније. 3 Евхаристија 4 Свештенство. 5 Покајаније. 6 Брак. 7 Елеосвештеније.

ВОПРОС.

Вопрошавшија о сиље сих тајин, и којими која совершуетсја словами. О первој первих.

ОТВЈЕТ.

Крштеније совершуетсја словесими, чрез триждноје погруженије во водје свештенику глаголюшту: во иѣа Отца, амин, и Сина, амин, и светаго Духа, амин. И по сим бивајет примиреније чловјека с Богом, и проштајетсја ваход ва царство небесноје. И сија тајна точију јединожди на вјерним бивајет.

ВОПРОС.

Тајна светаго крштенија истинаго од буда имат своје почело?

ОТВЈЕТ.

Није ли начало водом кад се погрузи.

Исправленије.

Тајна светaгo крштенија истинaгo имaт своје почeлo од сaмaгo Спaситeлa Христa, приклоншaгo пречисти врх под длaн Прeдтeчи нa Јордaњe, јeжe својим ученикoм повeдaтeлнo прeдaл глaгoлa: Идитe вa вeс мир прoтoвјeдитe Евaнгeлијe всeј твaри; свјaк ижe вјeру имaт и крeститeсјa, спaсeн будeт; нeвјeрoвaви жe oсуждeн. И индe шeдшe нaучитe всјa јaзики, крeстaштe их вo имјa Отцa и Синa и свeтaгo Духa. И пaки увјeштaтeлнo: aштe xтo нeрoдитeсјa вoдoју и Духoм, нeмoжeт внити вa цaрствијe нeбeснoјe. Од тoљe aпoстoли нaчaли, и свeти Отци прeдaли, и дaжe дo сeгo врeмeнa нaд вјeрнимa сoврeшyјeтeсјa.

ВOПРOС.

Мoжeт ли сију тaјну сoврeшити прoстoјe лицe?

OТВЈЕТ.

Мoжeт дa пoгрyзит трe крaт у вoди чистoј, и гoвoрит имeнoм, кaкo му нaдeнe: крeштaјeтeсјa рaб бoжји, вo имјa Отцa, aмин, и Синa, aмин, и свeтaгo Духa, aмин. Пo тoм aштe жив будeт oтрoк, свeштeник сaмo мoлитви нaд ним дa oчaти.

ВOПРOС.

Аштe дeтјa бeз пoпoвcких мoлитaв умрeт, јeст ли сoврeшeнo крштeнијe од прoстaгo лицa дјeјствoвaнoјe пријaл?

OТВЈЕТ.

Јeст сoврeшeнo.

ВOПРOС.

Дaжд свидјeтeлствo кaкo и бeз пoпoвcкaгo дјeјствијa од прoстaгo лицa крштeнијe сoврeшeнo јeст?

OТВЈЕТ.

Нe знaм.

Исправленије.

Имам сведетелство оноје слово апостолско: Всјак дар совершен свише јест сходјај о тебе Отца светов. Того ради како тајинство светаго крштенија, тако и друге тајне ниже од свештеника ниже од мирскаго човека совершујутсја, но благодатију пресветаго Духа; а молитва, што свештеник читајет, да исполнит точију церемонију црковну.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајни второј миропомазанију што јест форма?

Печат дар Духа светаго, аки би решти, чрез сије назаније изливајутсја на отроча тије дари светаго Духа. И сија тајна еште во времја святих апостол установлена и сије јединожди вјерни пријемлет.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Може ли сја сија тајна над котрим повторити? Не может.

Исправленије.

Може над таковим повторитсја, аште которому служи сја од вјери одверштисја, должна ова тајна над ним совершитсја, ибо когда од вјери одсунит, тогда благодат божја отимитсја од него, и чрез сију тајну пак и дајетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Светој Евхаристији, тајни четвртој, што јест форма?

Призиваније светаго Духа, глаголушту јереју сверху хлеба: и сотвори убо хлеб сеј честноје тјело Христа твоего; а језе во чаше сеј,

честнују кров Христа твојега.
Над обојими, предложив Ду-
хом твојим светим. Јега јереј
службу Господеви приноси,
да вјерујет известно и несум-
нено, јако светија дари со-
вершени сут, и Христос Спа-
сител невидимо суштествене
на престоље престојит.

ВОПРОС.

Свештенству, четвртој тај-
ни, что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Божественаја благодат и
проч. Сврху сија тајни Ар-
хијерејом дана власт.

ВОПРОС.

Исповједанију, пјатој та-
јни, что јест хорна?

ОТВЈЕТ.

Молитва: Господ и Бог
наш Исус Христос благода-
тију и штедротију својега чло-
векољубија, да простит те, чедо
моје, (име рек) всја согреше-
нија твоја. И аз недостојни
јереј, властију јего мње даноју,
проштају и разрјешавају тја
од всјех грехов твојих, во ија
Отца, и Сина, и светаго Духа,
Амин.

ВОПРОС.

Јест ли еште что потребно
имјети, исповедавшија, за от-
пущеније грјехов, точију ре-
чену молитву: Господ и Бог
наш . .

ОТВЈЕТ.

Ничто друго не треба.

Исправленије.

Надобно дати му опитимију, пост, молитву и милостју; и на лице смотрити, что может исполнити; а не налагати бремена не удобносимаја, с којим во очајаније јего приведет, а не во исправленије. А покајаније јест истиније престати од грјеха, и всегда сокрушеноје сердце имјети о согрешенији, чим је Бога увредио, и таково сердце сокрушено и смирено Бог не уничижит.

ВОПРОС.

Женитби, шестој тајни, что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Жениха и дјевизи воља и хотјеније испитав свештеник, аште согласни суште, во језе љубити друг друга, и даже до смерти да објештајутсја не искати разрешенија, и вјерност супружества хранити. И дајут једин другому руку, како сија сохранили. И тогда сије согласије јереј по обичају цркве благословљајет, читаја последователнаја. По концје бивајет брак честан и ложе не скверно.

ВОПРОС.

Что јест форма Елеосвештенију седмој тајни?

ОТВЈЕТ.

Оче свети врач душ и тјелес, по словеси јединороднаго твојего Сина Господа нашего Иуса Христа, всјаки недуг избављајуштаго, и проча. Свештеник кад мажет чувста, и совершит тују молитву, то јест форма. Сија тајна од

седмим свештеников совершуетсја.

Пробујетеја, како читајет, појет и пишет. Читајет весма худо појати, и писати ни мало, треба да се обучавајет.

ВОПРОС.

Јеште вопрошајешисја, когда последни крат исповедалсја јеси, и кому, имјејеш ли цедуљу?

ОТВЈЕТ.

Исповедал се јесам сего года месеца феввара духовнику Ажи-Проконију, и рекал он цедуљу дати, кад се из села поврати.

ВОПРОС.

Правило всегда обдержаш ли, и божественују литургију частно служиши ли?

ОТВЈЕТ.

Правило всегда держим, литургију појем, кад ми је неделштина сваки ден, како је заповест.

ВОПРОС.

Ходјат ли парохіјали твоји добро у цркву, и обретајет ли се који безаконик, и који неће да иде у цркву и не исповедасја?

ОТВЈЕТ.

Добро саде иду у цркву, а за друго не знам.

ВОПРОС.

Имјејете ли протокол, и вапишете ли имена кресташтисја, и тјех родителеј, и васпријемника, кто крестил, и ва које времја, тако брачаштих сја и преставашихсја.

ОТВЈЕТ.

Имјејемо протокол, него јоште из цедуља нисмо у нег записали.

Месеца марта 13-го дне 1733 года,**Ва Гроцкој.**

Свештеник Јанко Радојевић имат лет 27, из Гроцке, рожденијем и воспитанијем вароши Карловца. Родитељ јего јест Радивој, тикач, лет 57, мати јего 45-то летна. Обоје живи ва дому својем у Карловци седјат. Јеште није јет два брата, Стеван и Сава, првому 17 год, другому 14. Оба два при именоватим родитељем у Карловци сут. Он поп дат родители својими, при 10 лете возраста својего, духовнику Онофрију ва Карловци учитисја книзје. Код којего бивши 2 года, преучил наустицу, и псалтир до 8 катисми. И кад речени духовник почил, он дат попу Марку Цве(ји)ћу карловачкому, код којего за три года стојашти и под, научил вес псалтир од 7 катисми, акатист, молебен пресветија Богородици неколико крат, и тропар прочито вас. К тому охтојих, пјатогласник прочитао три крат. Јеште самогласне гласове по сербски појати научил. Херувиму и причастну перваго гласа добро навикал. По том родители јего браку сочетали 16-ту летну сушту. По којем минувши два месеца, блаженопочившим господином митрополитим Викентијем. Поповичем и благословенијем ва лето 1722. на дијаконство поставлен бист, рукоју богољубиваго Софронија Раваничанина, епископа Јоанополскаго. Ва којем чину пребивши и болше поучившисја пјат лет. И кад наставши госп. митрополит Мојсеј поведеа и благословил владыки Максиму Несторовићу, и јего свештеником ва лето 1728 поставил у Бјелграду, идеже поучившисја свештенствовати 5 днеј, отпуштен ва Гроцку свештествовати јенурију держати, за које допуштеније нити что платил нити сингелију дали. И тако пјат лет во Гроцкој и до ниње свештенствовал, точију једин год ва задержанију пребил код владыке Исајије, бившаго наместика архиепископског ва Белградје (за срамо-

словство и безчинство јего, о којего ниња мало јест уступио). Свог дома немат, ниже штитијеја јего достати, но ва чужји дом пребивајет. Милка свога имат точију 1 виноград од 4 мотива. У дому пазитјеа и мирно живит. Од кулука, порције, десетка и прочего датка свободен јест. Имат своје једино детја женскаго пола од 10 месецеј. Црковних својих ствари имат један епитрахил; 2 крста Светогорска, водична, не оковати; 1 тробниѣ московски; ничто више не имат.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јакоже једину свештенику достојит ведати, на что и посвештен јест дејствовати 7 тајни црковних и проче должности, да ми отвјетујещи вопрошајещасја редом.

Власт чрез рукоположеније примих, 7 тајни црковних совершивати; Крштеније. 2 Миропомазаније. 3 Евхаристија. 4 Свештенство. 5 Покаянија. 6 Брак. 7 Елеосвештеније.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Вопрошајещисја о силе сих тајин, и којими која совершивасја словами, о первой первих.

Крштеније совершујетсја словеси сими, чрез триждноје погруженије во водје, свештенику глаголушту: крштајетсја раб божији, или раба божија (име рек), во имја Отца, амин, и Сина амин, и светаго Духа, амин. Воспријемниѣ должен глаголати амин. И по сем примиреније човека с Богом бивајет, и проштајетсја ваход во царство небесноје. Сија тајна точију јединошти над крштајемим бивајет.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајна светаго крштенија Почело јест, вако Христос од куду имат своје почело? подклони свој верх под руку претечи. Више не знам.

Исправленије.

Тајна светаго крштенија истинаго имат своје почело од самога Спаситеља Христа приклоншаго верх пречисти под длан Претечи ва Јордање, јаже својим учеником повелително предад глагоља: Идите ва вес мир проповједите евангелије всеј твари. Иже крститсја и вјерујет спасен будет; не вјеровавиже, осужден. И индје шедше, научите веја јазики крестеште их во иија Оца, и Сина, и светаго Духа. И паки увјештателно. Аште кто не родитсја водоју и Духом, неможет внити во царство небесноје. И од толе апостоли начали, и свети отци предали, и даже до сего времена над вјерними совершујетсја образом, јако више казал јеси.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Миропомазанија, тајни вто-рој, что јест форма?

Печат и дар Духа светаго, аки би решти чрез сије ма-заније изливајутсја на отроча сије дари духа светаго. И сија тајна еште во времја светих апостол установљена, јединожди над вјерними при-jemљетсја. Но ако кому слу-читисја; да отидет у други закон, пак возвратитсја, потре-бујет миропомазаније. —

Исправленије.

Аште кому случитсја својеја вјери одврештисја, и паки обратитсја; должна ова тајна совершитисја. Ибо јегда од-

ступит од ове, тогда благодат Божија отимитеја од него, и пакм чрез сију тајну дајетеја.

ВОПРОС.

Светој евхаристији, трети-
јеј тајни, что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Призиваније светаго Духа, глагољущту јереју свержу хле-
ба: И сотвори убо хлеб сеј,
честноје тјело Христа твојего;
а јесе во чаши сеј, честнују
кров Христа твојего. Над обо-
јими предложив: Духом тво-
јим светим.

ВОПРОС.

Что јест форма свештенству,
4-тој тајни?

ОТВЈЕТ.

Молитва: Божественаја бла-
годат. И свержу сија тајни
архијерејом дана власт.

ВОПРОС.

Что јест форма покајанију,
пјатој тајни?

ОТВЈЕТ.

Молитва: Господ и Бог
наш Исус Христос благодатију
и штедротами својего чловје-
кољубија, да простит ти, чадо
моје, (име рек), и прочаја,
јакоже во требнику, и јепи-
тимију дати му.

ВОПРОС.

Браку, шестој тајни, что
јест форма?

ОТВЈЕТ.

Вољу и хотјеније жениха
и невести испитав, и аште
обоји согласни суг љубити
друг друга, и даже до смрти
неоставити, и тако согласији
јегда благословит свештеник,
по уставу цркви: тогда би-

вајет брак честен, и ложе не скверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенију, 7 тајни, что јест форма, и од колико свештеник совершујетсја?

Форма јест: Отче свети врачу душ и тјелес, и проча. И од седам свештеник совершујетсја.

Пробујетсја, како читат, Доста вршкно, точију самоучно. Појати зна самогласне гласове, и херувину причастну гречески првим гласом добре појет. Пишет средње.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јеште вопрошајетсја, кога последни крст исповједалсја јеси, и кому, и имјејеш ли цедуљу од него?

Исповједалсја јесам сего года 1733, месеца Марта, духовнику, Ажи-Проконију, и цедуљу имам.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Правило всегда обдерживаш ли и божествену литургију часто служиваш ли?

Правило сваки ден обдержујем, а литургију, кад ми је неделастина појем, кромје каквога припјаствија, да не могу појати.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Парохијали твоји ходет ли часто во црков, и не обретасти сја који безаконик, и који нехощут исповедатисја и причестивати?

Саде иду доста добро у цркву, и сваки ове године јесте се исповедио, и причестио. Него имат једин безаконик, зове се Ђурађ Раниловић.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Имјејет ли протокол и записујете ли, по начину предложеному, имена крстјаштих-

Имјејемо и записујемо.

сја, и тјех родителеј, и во-
спријемника, и Свештеника,
хто крестил, и во које времја,
такожде брачештихсја и пре-
ставлшихсја ?

Месеца марта 21 дне 1733 года

Во Вишници.

Свештеник Живота Илијевић из Вишнице, имјејет
лет 32, рожденијем и воспитанијем во реченој веси Вишници.
Родитеа јего бил Илија, новоме механџија, художе-
ством такожде, котори имјевши 40 лет, преставилсја во лето
1716. Мати јего именем Кумрија, 50-то летна и ниње
жива обретајетсја. Јеште имјејет 2 брата: Петра и Марка.
Петар имјејет 27 лет, ожењен. Марко имјејет 21 лета, и
тој ожењен. Оп, поп дат родители својими, при 9-том лету
возраста у манастир Војловицу учитисја књизје код јеро-
монаха Никанора, код којего бивши 6 лет, преучил наустицу,
псалтир, и пјесне Мојсејеве. К тому охтојих прочитал 4 крат.
По том дому својему пришедши, мати јего браку сочетала
17-то летну сушту. По том призван бил од ексарха Нико-
лаја во Бјелград послужити и научитисја. Код којего ка-
нерати, појати самогласне гласове и подобија, херувиму,
причастну 1-го гласа и алалар научил. И по једином лете
преосвештенејшим митрополитом Мојсејом на дијаконство ва
лето 1720 постављен бист, и по том еште 2 года послуживши
тамо и дијаконовати и вечбине црковне навикавати, и све-
штеником јего више речени госп. митрополит поставил. По ко-
јем не више по седницу ондене литургију појати научил. И ви-
дјевши јего искусна, отпуштен у Вишницу поповати јенурију
држати первеје на пол исета, држал без сингелије 1 год.
По том дата јему сингелија, за коју платил 47 еср. Тогда
целују власт у јенурији и исе воспријел.

И није 11 год, како по Вишници непремено свештенствујет. Имат своје двоје дјети женска пола; јединоје од 7 љет, другоје од 5 љета. Мирно и поштено во дому живут и пазетсја. Од порције, кулука, десетка и прочег датка свободни сут. Својих црковних ствари имат: 1 тестаменту московску; један псалтир московски на средње коло; 1 литургију и требник московски; 2 часловца кијевска; 1 букварчић; 1 житије св. Николаја; 1 епитрахил од ђаме црвене; 3 крста светогорска, водична неоковата; 1 катихизис. Опште им домовско јест: 3 парчета винограда од 27 мотика; три дни орања; 1 коња; 3 вола; 1 краву; 1 јуне. Дом свој с подрумом од камене.

вопрос.

отвјет.

Јакоже једину свештенику
достојит и прочитај.

Власт чрез рукоположеније
примих 7 тајин црковних со-
вершивати. Имено же: 1 кре-
штеније, 2 миропомазаније, 3
евхаристија, 4 свештенство,
5 покајаније, 6 брак, 7 елео-
свештеније.

вопрос.

отвјет.

Вопрошајешисја о силе тјех
тајин, и којими словами која
совершујетсја?

Не знам, нисам про-
појао.

Исправленије.

Тајна светаго крштенија истинато имат своје почело од самого Спаситеља Христа, приклоншаго пречисти верх под длан Претечи на Јордање. Јаже својим учеником повелително предад, глагоља: Шедше во вас мир проповједите евангелије всеј твари. Вејак иже вјеру имјејет и креститсја спасен будет, не вјеровави же осужден. И индје шедше, научите всја јазики, крестјаште их во имја Отца и Сина, и светаго Духа.

И паки увјештателно. Аште кто неродитеја водоју и Духом, не може внити во царство небесноје. И од толе апостоли начели, и свети Отци предали, и даже до сего време на вјерини совершујетсја. Формаже или образ сија тајни јест сија: крештајетсја раб божији, или раба божија, во иија Отца, амин, и Сина, амин, и светаго Духа, амин. Должен воспријемник глаголати амин. И јегда таја реченија изговоретсја, јест совершена тајна, и проштајетсја ваход во царство небесноје, и грјех пратечески отимајетсја, и будет совершени Сии по благодати божијеј. Сија тајна јединожди дајетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајну светаго крештенија может ли простоје лице совершити?

Может, кад погрузит три пут: да говорит: крештајетсја раб божији, во иија Отца амин, и Сина, амин, и светаго Духа, амин. Него то бивајет, ако не случитеја поп, а дете хоће да умрет, по том ако живо дете остане, да свештеник молитве очати ваља, да совершитисја церемонија црковнаја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Миропомазанију, тајни второј, что јест форма?

Отче свети врачу душ —
— — — —

Исправленије.

То јест форма седмој тајни елеосвештенију. А миропомазанију јест форма, јегда свештеник мажет опредјеленија удеса, и глаголет: Печат дар Духа светаго; аки би решти чрез сије мазаније изливајутсја на отроча сије дари Духа светаго, и сија тајна јест јеште во времја светих апостол установаљена, јединошти над вјерним пријемлетсја. Но аште кому

случитсја вјери отрештисја, и паки обратитсја; должен ова тајна над ним совершитсја. Ибо когдa одсунит од вјери, тогда благодат божја од него отимитсја, и чрез сије паки дајетсја.

ВОПРОС.

ОТВѢТ.

Светој евхаристији, тајни третијој, что јест форма?

Призиваније светаго Духа, и паки: и сотвори убо хлеб сији, честноје тјело Христа твојего; а језе во чаши сеј, честнују кров Христа твојего. Над обојими предложиви Духом твојим светим. И по изречнији том: вјерују јако Христос невидимо на престоле предстојит.

ВОПРОС.

ОТВѢТ.

Что јест форма свештенству, тајни четвртој?

Не знам.

Исправленије.

Свештенству форма јест онаја молитва: Божественаја благодат. Сверху сија тајни Архијерејом власт дана совершивати; а не поповом.

ВОПРОС.

ОТВѢТ.

Что јест форма, пјатој тајни, покајанију.

Исповједаније.

Исправленије.

Јегда чловјека кајуштагосја исповједиш, и јепитнију даш му по силе молитав прочих, ова молитва јест форма: Господ и Бог наш Исус Христос, благодатију и штедротами својего чловјеколюбија, и проча, како во требнику.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Браку, шестој тајни, што Вјенчајетсја раб божији. јест форма?

Исправленије.

Вољу и хотјеније жениха и невјести свештеник испитав, и аште обоји согласни суште, јеже љубити друг друга, и даже до смрти да објештајутсја неискати разрешеније, и вјерност супружества хранити, и дајут једино другому руку, како сије сохранили. И сије согласије јереј по чину цркве благослов-јајет, читаја последователнаја. По концје бивајет брак честен и ложе нескверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенију, седмој тајни, што јест форма?

Отче свети, врачу душ и тјелес, јегда свештеник мажет удеса, и говори.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Сија тајна елеосвештенија, од колико свештеник совершујетсја?

Од седам свештеник.

Пробујетсја, како читат, појет, пишет?

Читат средње, појет добре како самогласне гласове, тако и подобја, такожде херувиму и причастну перваго гласа добро знајет појати и алилар. Пишет средње.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јеште вопрошајешисја ко-гда последни крат исповедалсја, и кому, имјејеш ли од него цедуљу?

Исповедао сам сја сего 1733 года, марта (месеца) архимандриту Атанасију, сланачком, цедуљу није нам дао.

ВОПРОС.

Правило кажда ден совер-
шујете ли, и литургију често
служители?

ОТВЈЕТ.

И держимо сваки ден пра-
вило, и кад ми је недељни-
тина, никогда не остављамо,
него појем литургију.

ВОПРОС.

Парохијали твоји ходјат
ли добрје ва црков, и не обре-
тајетлисја котори безаконик, и
да не хоштет у црву ходити
и исповедасисја?

ОТВЈЕТ.

У црву неделом, празд-
ници, и во дне светковне до-
бро у црву ходет. А безако-
ник имат Велко Бугарин
не причестујутсја, али ана-
фору узимљу. А други сви
јесу се исповедали и прича-
стили.

ВОПРОС.

Имјејете ли протокол и
записујете ли се крстајештих-
сја, и брачаштисја и престава-
шихсја предложеному форму-
ляру?

ОТВЈЕТ.

Имјејемо и записујемо.

Јесмо протокол смотрили, и добре записујут.

1733 љето месеца мартіја 21-го дне.

У Вишници.

Свештеник Николај Петровић из Вишнице,
отуду рожденијем и воспитанијем. Родитељ јего Петар Ра-
дивојеввић, художеством коричија на ладија, и није
жив, љет имејет 50. Мати јего преставила се. Имјејет једи-
ного брата, од 27 љет. ожењен. Он, поп, јеште мален сво-
јими реченими родители приселен у Карловце, и тамо
дат, при 8 љету возраста својего, Мошковиту Василију
учитилисја книзје. Код которог за два года и под преучил

наустицу до 6-ој катизми, и мало писати. По том Мошклову одшавшу, он пак дат свештенику Станоју, код којег за 1 год преучи псалтир од 6-ој катизми до 15. Ва то време, гредушту Турчину на Варадин, они прибјегау у Шанац (Нови Сад); идјеже празан без ученија преби, 1 год. И пак возвратившија у Карловце и тамо крсти приставши на ученије, и код него изучи од 15 катизми вес псалтир, и песне Мојсејове, и писати болше. По том ва 1717-аго лета из Карловаца преселившија у Вишницу на завичај свој; и онда дат попу Григорију у Гроцкој, и код него бивши 1 год и пол, навикав актист и молебен из книги пресветија Богородици читати, тропаре и вечбине црковне. По том дошаа дому, где празан стојашти годину и пол; родители јего браку сочетаа 16-то лѣтну сушту. По том одшаа во резиденцију у Бјелград попу Теофану, и тамо послуживши 1 год, научи гласове и подобја сербски појати, и болше писати, правило састављати, и канерат, и проче вечбине црковне. По том преосвештенејши господин митрополит Мојсеј Петровић постави јего дијаконом, и тамо послужавши пола гда во резиденцији, одслат владики Темнишарскому, господину Јоаникију на послуженије. Код којег пребивши 8 месеци, пакм взал га митрополит Мојсеј во резиденцију у Бјелград. Идјеже после пола гда, ва лето 1724 свештеником поставлејет лѣту сушту 22-ом. И по том поучившија свештенствовати 15 днеј; одслат со сингелијеју у Вишницу поповати, јенурију держати. За којо допуштеније плати 40 ф.р. госп. митрополиту. И ниње 9 лѣт, како во Вишници поперемено попујет. Попадија јего сего гда, марта 12 преставила се. Имае своје детја, једно мужеског пола од 2 лѣт. Мирно и поштено на дому живит. Од порције он свободен, а отец јего, при нем живущи, плаћат по 10 ф.р. и десетак, точију кулук что не обдержавал, и то закѣва се од сељана. Својих црковних

ствари свешеник имат: 1 требник московски; 1 луновник; 1 исповједаније православнија вјери; 1 петрахиа; 1 наруквнице; три креста светогорска водична, не оковата.

Опште домовско: 2 вола; 1 коња; 1 ниноград од 25 мотика; кућу од плота, трском покривену, подрум од камене.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јакоже једину свештенику
и т. д.

Власт чрез рукоположеније
примих 7 тајин црковних со-
вершивати. Имено же оне:
1 Крштеније. 2 Миропома-
заније. 3 Евхаристија. 4 Све-
štenство. 5 Покајаније. 6
Брак. 7 Елеосвештеније.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Вопрошајешисја о сиљетјех
тајин, и којими словами која
совершујет сја.

Не знам, нисам про-
појао, али ћемо скоро
пропојати.

Исправленије.

Тајна светаго крштенија имат своје почело од самага Спа-
ситеља Христа приклоншаго пречисти верх под длан.....

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајну светаго крштенија
может ли простоје лице со-
вершити?

Може за нужду три пут
да погрузи и говори: Кре-
штајетсја раб божији, во ија
Отца, амин, и Сина, амин,
и светаго Духа, амин. По
том, ако живо буде, свеште-
ник молитве да очати, да се
церемонија црковна соверши.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Миропомазанију, тајни второј, што јест форма?

Оче свети, врачу душ и тјелес.

Исправленије.

То јест форма седмој тајни елеосвештенију и т. д.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

. Что јест форма светој евхаристији, тајни третијој?

Призиваније светаго Духа. свештенику свержу хљеба глагољушту: И сотвори убо хлеб сеј, чесноје тјело Христа твојега; а јесе во чаши сеј, честнују кров Христа твојега. Над обојими, предложив Духом твојим светим. И по сем дари пресушществени сут и Христос невидимо на престоле предстијит.

. ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что јест форма свештенству, тајни четвртој?

Не знајем.

Исправленије.

Свержу сија тајни архијерејом власт дана совершивати, а не поповом. Форма јест молитва: Божественаја благодат, и прочита.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Покајанију, тајни пјатој, што јест форма?

Исповједаније.

Исправленије

Јегда чловјека кајуштагосја исповедиш, и јепитимију даш му, по силе молитав прочих, она јест форма: Господ и Бог

наш Исус Христос благодатију и и штредодами својего чловјекољубија, и прочаја, како ва требнику.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Браку. шестој тајни што Венчајетсја раб божији? јест форма?

Исправленије.

Вољу и хотјеније жениха и невјести свештеник испитав и т. д.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенију, седмој тајни, што јест форма?

Оче свети, врачу душ и тјелес, јегда свештеник мажет, да говорит. Сија тајни од 7 свештеников совершајетсја.

Пробујетсја како читајет, појет, и пишет.

Читајет средње. Појет добро, како самогласне гласове, тако и подобије. Херувику 1-ог гласа, и причасту, и алаар добро знајет. Пишет средње.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јеште вопрошајешисја, когда последни крат исповједалсја јеси, и кому, и имјејешили од негa цедуљу?

Исповједао сам се сего 1733 года, марта 5, архимандриту Атанасију Сланачком. Цедуљу није нам дао, али ћемо узети.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Правило црковно кажди ден совершујете ли, божественују литургију често појете ли?

Правило совершујемо сваки дан, а литургију, кад ми је неделштина; неделом, свеци, и празници, појемо.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Парохијали твоји иду ли добро у цркву о свјатци и празници, и неделом; и обре-

У цркву светковини дни ходит добро. А безаконик имат, Велко Бугарин, који

тајет ли сја котори во них безаконик, или који се не исповједа и у цркви не хоштет да идет никогда. не причештујет сја. А прочи сви јесу се исповедали и причестили.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Имјејете ли протокол, и вописујете ли во него крстјаштихсја, и брачаштихсја и преставршихсја, по указаном формулару. Имјејемо и записујемо.

Јесмо протокол смотрили и добре записујут.

Месеца марта 21-го дне 1733 года.

Во Жељезнику.

Свештеник Марко Станисављевић из Жељезника села, рожденијем и воспитанијем из села Вранића, у дистрикту Бјелградском. Родитељ јего бил Станисав Ђурић, художеством земљеделец, котори, имјевши лет 80, прошлаго года (представилсја). Мати јего лета сушту имјејет 60, и ниња жива. Имјејет еште 2 брата, једин од 28 лет ожењен; други од 19 лет. Имјејет 2 сестри, старша при нему вдова; другаја у Пожаревцу удата. Он, поп, дат родители својими; при 10 лете од рожденија својего, у Врањевцу, попу Георгију учитисја кназје, код којего 6 лет, преучил наустицу до 17 катизми. По том одшел дому својему, пасал свиније за 2 года, и наученоје све готово поборавил. И отец јего на дому једин крат другоја вини избил. Он на отца разсердилсја, побјегад во манастир Раковицу духовнику Ажи-Висаријону. Код којего за 2 года заборавлено поправил, и јеште оставше 3 катизме и песне Мојсејове научил. К тому молебн пресветија Богородици, и мало писати и појати самогласне гласове сербске, херувиму

и причастну 1-го гласу. По том владика Стеван Љубобратић канил га, да се покаљућери, и он не хотјевши, но побјегао у Бјелград ва школу сербску, Стефану Даскалу. Од куду пак господин владика јего истерао. По којем одшао у Карловце, пристао Малом Стојчину у болту, и тамо не свидело му се. Но по том јест месјац дне повратио се дому својему, и тамо 9 месеци празан стојашти, пак одшао у Раковицу манастир реченому духовнику. Котори милосердствовао о њем, и јего примио и научио како канерати, правила состављати, и проче вечьине црковне. И по једином љете родители браку сочетали 19-ту љетну сушту. И пак и у манастиру пребивао код реченога духовника и учио се. Којего же настојанијем преосвештенејши господин митрополит Мојсеј јего во дијакона поставио у Бјелграду. По том во резиденцији задржао дијаконствовати учити се за 1 месец. Пак и на свештенство тогоче 1729 љета јего поставио речени госп. митрополит, благословнио владика Николаја у Темнишварском, и јего запонио. И тамо свештенствовати поучивши се за 15 днеј, отпуштен со синтелијеју у Железник и Лољане (?) свештенствовати. За које допуштеније платио 12 дукат. И нија 3 года како непремено реченима седма попујет. Имао своје једино дете мужескаго пола, од 11 месецеј. На дому мирно и поштено живут и пазет се. Од порције, десетка, датка, кулука свободни.

Својих црковних ствари имао 1 требник руски; 1 часослов серпски и један руски; 1 десјатословије; 1 епиграхил, и крстић оковани; 1 октојих сербски. Опште домовско: 1 виноград у Дражевцу од 2 мотике и код дома у Железнику 1 мотика винограда; 4 дна орања; 4 косе ливаде; једнога коња; 2 вола; 3 краве; 5 јунади; 35 кошница. Кућу нову имао без подрума.

ВОПРОС.

Јакоже једину свештенику
и т. д.

ОТВЈЕТ.

Власт чрез рукоположе-
није примих 7 тајин црков-
них совершивати. Имено 1
Крштеније. 2 Миропомазаније.
3 Евхаристија. 4 Свештенство.
5 Покаяније. 6 Брак 7 Елео-
свештеније.

ВОПРОС.

Вопрошајемисја о силе чих
тајин, и којими која совер-
шујетсја?

ОТВЈЕТ.

Крштеније совершујетсја
словеси сими, триждноје по-
груженије во водје, свеште-
нику глаголушту: Кршта-
јетсја раб божији, име рек,
во имја Отца, амин, и Сина,
амин, и светаго Духа, амин.
Воспријемник должен глаго-
лати амин. И по том при-
миреније бивајет човека с
Богом, и проштајетсја ваход
ва царство небесноје. И сија
тајна јединожди над вјерним
совершујетсја.

ВОПРОС.

Тајна светаго крштенија
од куду имат своје почело?

ОТВЈЕТ.

Одрицаније дијавола.

Исправленије.

Имат своје почело од Спаситеља Христа и т. д.

ВОПРОС.

Ову тајну светаго крште-
нија может ли простоје лице
совершити?

ОТВЈЕТ.

Может да три крат по-
грузит у чистој води, и гово-
рит: Крштајетсја раб божији

во иија Отца, амин, и Сина,
амин, и светого Духа, амин.
После свештеник молитве ваља
да очати.

ВОПРОС.

Аште дете без свештени-
чески молитав умрет, јест ли
совершено крештеније при-
јел ?

ВОПРОС.

Тајни второј Миропомаза-
нију, што јест форма ?

ВОПРОС.

Светој Евхаристији, тајни
третијој, што јест форма ?

ОТВЈЕТ.

Јест совершенно благодатију
светого Духа.

ОТВЈЕТ.

Печат дар Духа светого,
кад мажет свештеник над опре-
деленими удеси, да говори.
И сија тајна јединошди над
вјерним совержујетсја. Но
аште кто од вјери одвержет-
сја, и паки повратитсја, ваља
ова тајна над ним да совер-
шитсја. Зачто кад одступит
од вјери, тогда благодат бо-
жија од него одиметсја, и паки
чрез сију тајну дајетсја.

ОТВЈЕТ.

Призиваније светого Духа
со стихи свештиннику глаго-
љушту сверху хлеба: и со-
твори убо хлеб сеј честноје
тјело Христа твојего, а језе
во чаши сеј честнују кров
Христа твојего, над обојим
предложив. Духом твојим све-
тим. И по сем нејест прости

хлеб и простоје вино, но тјело
и кров Христова.

ВОПРОС.

Светаја Евхаристија кога
имат своје конечноје начало
и кога кончитеја?

ОТВЈЕТ.

Имат своје конечноје начало,
јегда речет свештеник или
дијакон: Станем со страхом
вонмен светоје возношеније.
Кончитеја јегда свештеник
возгласит: Изрјадно пресветјеј
в прочитаја.

ВОПРОС.

Свештенству, пјатој тајни,
что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Божественаја благодат.
Сверху сија тајни Архијере-
јом власт дана а не поповом
совершивати.

ВОПРОС.

Покајанију, пјатој тајни,
что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Често исповједаније, и је-
нитимије обдержаније, по том
молитва: Господ и Бог наш
... јакже во требнику.

ВОПРОС.

Браку шестој тајни, что
јест форма?

ОТВЈЕТ.

Једино другога кад ми а у-
ју, да благослови свештеник
по обичају црве.

ВОПРОС.

Елеосвештенију, седмој тајни,
что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Оче свети, врачу душ и
тјелес, и прочитаја. Од седам
свештеников совершујетеја.

Исправленије.

Пробујетеја како читајет, пишет, и појет. Читајет не
брзо но право. Пишет слабо. Појет самогласне гласове

добро, херувику и причастну прваго гласа добро знајет појати.

ВОПРОС.

Јоште вопрошајешисја, кога последни крст јеси се исповедао, и кому, и није јеси ли цедуљу од њега?

ВОПРОС.

Кажди ден правило црковноје обдержујеш ли, и литургију често појеш ли?

ВОПРОС.

Царохија ли твоја ходјат ли добро ва црков и исповедају ли сја и прочаштују ли; и необретају ли сја котори безаконик, или да не хоштет ходити во црков, ни исповедати сја.

ВОПРОС.

Имјејете ли протокол и ваписујете ли ва него крстјаштихсја, брачаштихсја, и представаштихсја по предложеному формулару?

Јесмо смотрили протокол, и добро записујут.

Месеца априлија 10-го дне 1733 года.

Во Гроцкој.

Свештеник Арсеније Јосифовић из села Лековца имјејет лет 40, рожденијем и воспитанијем из

ОТВЈЕТ.

Исповедао сам се сего 1733 года Фервара 10 духовнику Данилу Ремешанину, цедуљу не хотјао ми дати.

ОТВЈЕТ.

Правило, кад сам дома, не оставам, и литургију често неделом и празници појем.

ОТВЈЕТ.

У цркву добро ходет, који оу овде у селу, а исповедујутеја и причештујут. Него јест једин у Дражевцу безаконик, Влајко именем, неће да каже кога је венчао.

ОТВЈЕТ.

Имам и записујемо.

реченога села. Родитељ јего бид Јосиф художеством земљеделац, котори исполнивши лет 50, преставилсја 1691 года. Мати јего имјевши 70 лет, и она ва 1721 лето преставила се. Јеште имјел јединого стрица, свештеника, именем Григорија; и он стар 60 летан, ва лето 1718 почил. Братији и сестар не имјејет. Он, поп, дат матерју својеју од 10 лет у монастыру Боговађу духовнику Јанићију учитисја кнѣзе, Код којего за 6 лет преучил наустичу, вес псалтир, молебен, акатист из книги навикал читати. Ђ тому самогласно на „Господи возвах“ појати, и на „Бог Господ“, херувиму 1-го гласа, и причестну. Још прочитал Евангелије, Апостол, Охтоих по 4 крат. Јеште навикал мало писати. Потом возвратив се дому својеју у Лесковац, идјеже једин год празан стојашти, мати јего браку сочетала јего 17 летну сушту. После јединого года госп. владика Михаила Бјелградски во 1710 лето во диакона поставил. Ва тојже седмици поставил јего и свештеником. И по сем 7 днеј поповати и литургију појати поучившисја, отпуштен со сингелијеју у Миријеву свештенствовати, и јенурију держати. За које допуштеније и сингелију платил 25 гроша. Тамо поповавши 6 годин, и јегда цесарскоје војинство обступивши Бјелград; тогда преосвештени госп. митрополит Мојсеј оправил јего у Лесковац село свештенствовати. Ва којем и до ниње непременно 16 лет стојит и попујет. Попадију имат ово 18-о лето слепу. Имат своје дјети, мужескога пола, троје. Први од 9 лет учитсја при нему павзчерници. Втори од 3 лета, третији од 5 месецеј. Женскаго пола две даштери; једина од 15 лета, другаја од 6 лет. Мирно и поштено на дому живит и павзетја. Од порције, кулука, десетка, и прочега датка мирни сут и свободни. Црковних својих ствари имат: 1 псалтир, московски; 1 охтоих сербски; 1 требник кијевски; 1 епитрахил; крест водичћи художества светогорскаго. Грунтов

1 виноград од 6 мотика; 1 коња; 2 вола; 2 краве; 30 кошница; дом од плота стојећи.

ВОПРОС.

Якоже једину свештенику
достојит и т. д.

ОТВЈЕТ.

Власт чрез рукоположе-
није примих 7 тајин црковних
совершавати. Именоже оне:
1 Крештеније и т. д.

ВОПРОС.

Вопрошајемисја о сиље сих
тајин, и којими која совер-
шујетеся словами?

ОТВЈЕТ.

Крештеније совершујетеся
чрез триждноје погруженије
во водје, свештенику глаго-
лушту: крештајетеся раб бо-
жији или раба божија, иија
рек, во иија отца, амин, и
Сина, амин, и светого Духа,
амин. Должен воспријемник
глаголати амин. И по сем
примиреније бивајет човека
с Богом, и проштајетеся вход
во царство небесноје. Сија
тајна јединошди над крешта-
јемим бивајет.

ВОПРОС.

Ову тајну светого крште-
нија может ли простоје лице
совершити?

ОТВЈЕТ.

Может да погрузит три
пут у води, и говорит: Кре-
штајетеся раб божији, во иија
Оца, амин, и Сина, амин и
светого Духа, амин.

ВОПРОС.

Аште детја живо будет,
что еште потребујет над ним
совершити?

ОТВЈЕТ.

Призвати кума и попа
и испрва ваља да се
крестит.

Исправленије.

Не мнит ни сја тако братац: но аште живо детја будет, принести свештенику, да последовителне молитве токмо читајет, да исполнитсја токмо церемонија црковнаја; а по-груженија друга не творити, нити онаја словеса форме сего тајинства говорити, ни другаго имена нарицати. И аште случитесја детету и умрети, без поповских молитав, оноје крштеније од простаго лица дајствованоје, совершенно јест, и такову силу имат, как и свештеник да совершит. Понеже како тајна светаго крштенија, так и проча тајинства ниже од свештеника, ниже од мирскаго совершујетсја по благодатију пресветаго Духа, по Апостолу (глаголушту): всјак дар совершен с више јест — — — —

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајна светаго крштенија Јакоже у требнику: од куду имат своје почело? Благословен Бог наш.

Исправленије.

Имат своје почело од самога спаситеља Христа, пре-клонжаго пречисти верх и т. д.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајни второј, Миропомаза- нију, что јест форма?

Печат дар Духа светаго, или што решти, чрез сије ма-заније изливајутеја на отроча сије дари Духа светаго. Сија тајна јединошти над вјерними бивајет.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Может ли сја сија тајна повторити?

Не может.

Исправленије.

Может. Аште кому случитсја од вјери одвершитсја, и паки обратитсја, должна ова тајна над ним совершатисја, ибо јегда од вјери одступит, тогда благодат божија од њега отимитсја, и паки чрез сију тајну дајетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Светој Евхаристији, тајни третијој, что јест форма?

Призиваније светого Духа со стихи. И паки свержу хљеба свештенику глаголушту : и сотвори убо хлеб сеј, честноје тјело Христа твојего ; а језе во чаши сеј. честнују кров Христа твојего ; над обојими: предложив Духом твојим светим. И тим совершившимсја дари присуствене сут, и Христос невидимо на престоле предстојит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Светаја Евхаристија когда имат своје начало, и когда кончитсја?

Имат своје конечноје начало, јегда речет свештеник или дијакон : „Станем добре, станем со страхом, вонмен светоје возношеније“, и прочита. Кончитсја, јегда возгласит свештеник : „Изрјадно о пресветеј, пречистеј“, и прочита.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Свештенству, четвртој тајни, что јест форма?

Дана власт Архијерејом ; „Благодат божија“.

Исправленије.

Форма јест: „Божественаја благодат“. Сврху сија тајим Архијерејом власт дана.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Покајанију, пјатој тајни, что јест форма?

„Господ и Бог наш“ молитва. К тому канон дати да обдержит кајуштихсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Браку, шестој тајни, что јест форма?

Вољу и хотјеније мужа и невјести свештеник испитав, и аште обоји согласни суште. во јеже љубити друг друга, и даже до смерти да објештајетсја не искати разрешенија, и вјерност супружества хранити; а дајут једно другому руки, како сија сохранили. И тогда сије согласије јереј по обичају цркве благословљајет читаја последователнаја. По концје бивајет брак честен и ложе нескверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенија, 7-ој тајни, что јест форма?

„Отче свети, врачу душ и тјелес“. Сија тајна од 7 свештеник совершујетсја.

Пробујетсја, како читајет, пишет, појет.

Читајет полако. Појати не знајет; Херувиму и причесту ни мало. Писати такожде слабо. Треба да се обучајет болаше.

ВОПРОС.

Јоште вопрошајешисја, когда последни крат јеси се исповједал, 'и кому, и имјејеш ли цедуљу од него?

ОТВЈЕТ.

Исповедао сам се ове године марта духовнику Данилу Ремећанину; цедуљу нехтад нам дати.

ВОПРОС.

Правило каждаго дне обдержајеш ли, и литургију често служиш ли?

ОТВЈЕТ.

Праздници и неделом правило држим, а литургију на празнике појем, не имам с ким други пут.

ВОПРОС.

Обретајет ли сја ва парохии твојеј котори безаконик, или који не хоштет исповједатисја и причестити?

ОТВЈЕТ.

Безаконика не имамо; него има, који се неће да исповеде у Лесковцу Јоан Илић, у Борку Сганоје Симеоновић у Хану княз.

ВОПРОС.

Имјејеш ли протокол и ваписујеш ли крсташтихсја имена, и брачештихсја, и представитихсја по предложеному формулару?

ОТВЈЕТ.

Имамо, како сте нам Ваше господство казали, записујемо.

Месеца априла 26 ден, 1733 года.

Во Гроцкој.

Свештеник П л а н о је Радојевић из села Сибнице имјејет лет 43. Родилсја код мора ва земљи Дробначкој, у селу Прзвишу, под властију Турецкоју. Васпитан ва нахији Бијорској, у селу Вишњеви, ва нахији Бијорској, ва пашалуку босанскому. Родитељ јего бил Радоје, художеством Кириџија; котори исполнивши 90 лет, преставилсја ва лето 1731-го. Имат 3 брата. Два

ва држави цесарској, код Рудника живут, а једин ва турској области и није јест. Између та три брата најстарши једин јест свештеник, именем Војин, попујет код Рудника у Станову селу. Он, поп Платоје, од десјатог љета код својего брата свештеника Војина начел учитисја книзје. Код којего непремено 10 љет учивши, преучил наусту, псалтир, молебн пресветија Богородици, октоих неколико крат прочитал. По том родители јего сопрегли љетну сушту 20-ом. Тогоже љета, по указу блажењешаго господина патријарха Мојсеја, Пећскаго, приведен братом својим, попом Војином во Пећ, идјеже речени господин патријарх поставил јего во дијакона, тојаже седмици и свештеником. За које платил јесмо седамнаест гроша. По којем поучившисја тамо днеј пети на десјат, отпуштен и својему дому (одшел), идјеже празан, без јенурије стојал 2 год. По том одшел во Стари Ваа, у манастир Ковиле, поучитисја вечбинам и литургију служити. И тамо стојашти 2 месеца, дал јему сингелију патријархов Ексарх, во селу Берскову поповати. Идјеже исполнивши љет 8, прибегал во државу цесарскују, во Рудничку нахију у село Таково и тамо стојаљ цјел год без јенурије. По том пришел во више речено село Сибницу, со всјем домом својим. Идјеже преосвештењши господин митрополит Мојсеј Петровић допустил и благословил јему свештенствовати јенурију держати. Сингелију јему не дал, нити што за допуштеније таков взјал. И ниња шест љет и пол, како тамо непремено попујет. Имат својих дјетеј троје мужеска пола. Први од 14 љет; други од 11 љет, и пол; третији од 9 љет. — Заповедасмо, да једно детја отправит учитисја книзје во Бјелграду. — К тому јеште нијејет четири дјевице, све четири младше од своји братији. На дому својему мирно и поштено живут и пазетсја. Од порције, десетка кулука и прочег датка мирни сут.

Својих црковних свари имат: 1 псалтир, часловац, антургију, охтојних, требник, све сјербскија нитани. Стихар од платна бела; наруквице од мусула; крст водични светогорски неоковат. Проче 1 виноград; од једне мотике; 1 вола; 1 краву; 1 јуне; 5 коза: 3 овце; 5 кошница; дом свој.

вопрос.

отвѣт.

Јакоже једину свештенику
достојит ведати и т. д.

Власт чрез рукоположеније
приних, и т. д.

вопрос.

отвѣт.

Ведајеш ли силу тјех та-
јин, и којини која соверши-
васја словами, и вопрошаје-
шија о первој перви?

Крштеније совершујетеја
словеси, и т. д.

вопрос.

отвѣт.

Тајна светого крштенија
од куду имат своје почело?

Нисам то учно.

Исправленије.

Имат своје почело од Самаго Спаситеља Христа, и т. д.

вопрос.

отвѣт.

Ову тајну светого крште-
нија, может ли простоје лице
совершити?

Может да погрузит у води
и говорит: „крештајетеја раб
божији, или божија, во иија
Отца, амин, и Сина, амин и
светаго Духа, амин“. После
свештеник молитве да очита,
а да не говори: „крештајет-
сја раб божији“, и да не по-
гружујет.

вопрос.

отвѣт.

Аште без поповски моли-
тава умрет, је ли совершенно

Јест совершенно крштеније
приниа.

оно крштеније од простаго лица дествујемоје?

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Дажд свидјетелство од божественаго писанија, како јест чатио, него сам чуо, да совершенно крштење, аште од може за нужду и прост члостаго лица при нужди деј-век крстити. ствовало?

Исправленије.

Имаш сведетелство словеса апостолскаја: „Всјак дар совершин с више јест, сходјај од Тебе Отца свјетов“. Ибо таково крштеније јест совршено, и такову силу имат, како и свештеник да совершит. А молитве что после очита, само церемонију црковну да исполнит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајни миропомазанија что Печат и дар Духа светаго, јест форма? аки би репти чрез сије мазаније изливајутска на отроча сије дари Духа светаго. И сија тајна јест еште во времја светих апостол устављена.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Может ли сја сија тајна Может. повторитсја над вјерним?

Исправленије.

Сија тајна миропомазанија јединожди точију над вјерним пријемљетсја. Но аште кому случитсја од вјери одверитисја, и паки обратитсја, должна ова тајна над ним совершитисја. Ибо јегда од вјери одступит, благодат божија од него отиметсја, и чрез сију тајну паки дајетсја

ВОПРОС.

Третијей тајни, светој евхаристији, што јест форма?

ОТВЈЕТ.

Светаја евхаристија има своје коначноје начело јегда речет дијакон или свештеник: „Станом добре“ и т. д.

ВОПРОС.

Свештенству, четвртој тајни, што јест форма?

ОТВЈЕТ.

Сверху сја тајни архиерејом дана власт. форма јей: „божественаја благодат“.

ВОПРОС.

Покајанију, тајни пјатој, што јест форма?

ОТВЈЕТ.

Господ и Бог наш Исус Христос благодатију и штедротами својего чловјекоубија, да простит чадо моје всја согрешенија твоја, И аз недостојни јереј властију јего мње даноју проштају и разрешајутја од всјех грјехов твојих, во имја Отца и Сына и светаго Духа, амин.

ВОПРОС.

Браку, шестој тајни, што јест форма?

ОТВЈЕТ.

Жениха и дјевници вољу и хотјеније извјестно испитав свештеник, и т. д.

ВОПРОС.

Елеосвештенију, седмој тајни, што јест форма?

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенију од 7 свештеников (совершајемому) јест форма: „Оче свети врачу душ и тјелес, послави јединороднаго твојего Сына, Господа нашего Исуса Христа, всјаки

недуг испјељајуштаго,“ и про-
чаја, јакоже во требнику.

Пробовавши како читајет, слабо, појати не знајет, пи-
сати такоже треба да се обучевајет.

Назнаменованије

из визитацији Ексаријата Пожаревачког, по прегледанију,
котојоје еште исправленије надлежит по визитацији
1733 љета, да по рассужденију их архиепископата
госп. Ексархи наредбу учинитоја сице.

1. Мајданпек свештеника не имат, и црков неосве-
штенаја, а может се освештати.

2. Пореч свештеника потребујет поставити втораго.
Может бити школа изреднаја, понеже имејет многих отро-
ков, доволно может се прикупити за једну сто-
тину. Такоже и црков освештати се может, само точију
ко освештенију да приуготовит се.

3. Трг црков потребујет свештенија, одежди и потир
са надлежаштими потребами, и црков да оградит се. С по-
моштију окрестних сел и црковни (е)питроп и сини да се
поставет. За што нису хотјели у визитацији послушати, но
јесу оставили по васкресенију попу Јанку парохјаалному
онде одредити указ ва наученије у Пожаревац,
а за преселеније јему никакво недопустити, котојоје просит.
И втори свештеник Димитрије сингелију да примит. Исе
свештенику јест дато препис о таинстав црковни, да ва вто-
рије визитацију отвјетвујет за всја.

4. Параћин црков да осветит се, и Христијаном указ
да дадет се приуготовати себе ко освештенију. Од црковног
сина Грека Михаила есап примити, пре десет љета, како
је био црковни син, и није својега есапа никому предад, и ва
то време визитацији побјегад. Свештеник парох-

јални Петар да вазмет сингелију, и добро се имат. И поп Стефан да идет ва Пожаревац ва школу учити се известију свештеничкѣму, и о тајнстав црковни јѣму надлежаштаје знати. И јѣгда изучит се, да примит сингелију на Мутницу, тамо поповати, понеже тамо јѣст фамилија и дом.

5. Каменово надлежи црков освештати, вазможно јѣст, и поп Димитрије Каменовачки сингелију да вазмет.

6. Смолинац, црков да покрпет, и потир да вазмет нов са надлежаштими, такожде и крстилницу да справет. Поп Марко Смолиначки да вазмет себје сингелију.

7. Градишка свештеник Никола Градишки да возмет себје сингелију.

8. Барич, по објештанију својѣму цркву да направит с прочими сели окрестними.

9. Бикотинци цркву по објештанију да направит с прочими сели окрестними. Поп Илија Бикотински да возмет себје сингелију.

10. Маријани село са окрестним сели чрез монастира Нимника оставља се нарежденије или у монастиру да служит или у сѣлу Маријани цркву да правит. И свештеник маријански Радосав да прими сингелију, а јѣго син поп, котори се запопил у турској страни, код владыке Софијског са освѣдѣствованим писмом, и поп млад 18 лѣта у школу Пожаревачку ходит учитеја са прочими ученици.

11. Крушевица село да дајет се им писаније за ради цркве за помошт собрати милостињу. А свештеник да примит сингелију. И сказал нам, да је дао новце Ексарху Максиму за сингелију. И Ексарх Максим сам сказал; да је дал 20 еор. и десет форинти остаа дужан. Ваља гледати у теотеру.

12. Грабовач село. Ексарх да им отидет у место поставити (е)питропа црковнога и синове. И дати им писаније за помошт милостини ради. Ва време визитацији нису могли изабрати људе, него јесу оставили по васкресенију. А за свештеника Грабовачког Павла, што немирна фамилија, и дајут цару порцију и кулук, и сваку нужду трпет, и то ослободити се неможет, дондеше не сотворите како и у Градишкој острих писанијем на них. И свештеника дигнути за време, док не ослободит се с фамилијом, како и прочих свештеници привилегија издали за нихову икономију.

13. Голубац. Црков освештати и порти ограденије справити. И еште јединого свештеника дати; од тал поп Николај не ексаминируют причин ради тоје, што болезновал, потребујет јего ексаминирати, и ва протокол метнути, и попу Николају Голубачкому сингелију дати.

14. Затоња, да приуготовит цркви ново созидатој и ка концу приведеној потребујуштаја ко освештенију. И свештеник затонски остал не преписат, тоје ради причине, да је онда на последњему концу бил, и сада болезнствујет. И тако сказаше Христијани, да болест јегова јест од премногого пи-тија вина и ракији, и велми молет се за јединого свештеника имати.

15. Клење село, цркву нову хоће да правет. Да им изађе Ексарх, да покажет место, и писаније да им се дајет за помошт милостињу просит. Инструкција издата јест, и поп Петар Кленски да возмет себје сингелију.

16. Острowo село, цркву имјејут, а свештеника не имајут. Калуђер попујет за време. И сада јесу се покорили и наредили црковног сина.

17. Мутинца горња, да обградит се црква и свештеник да дадет се им.

18. Шетоња. Црков депо справљена сада на ново, и порту исправила. Да приуговлаат се освештенију. Поп Нешко болезни ради оста не ексаминират, и сада велики болујет. И просет Христијани себје свештеника имети.

Назнаменованије потребитаго дјела радш, котори по вазочиштенију визитацији сингела Андреја Јоакимовича ва ексархијату Грочанском надлежит исправленије. А наипаче:

Прво варош Смедереве приправна за освештеније црков, кутија за светоје тјело да се начини и крстилица, обграда око цркове.

Поп Ђерман да примит сингелију.

И поп Јоан да примит сингелију.

Второ: Село Ливада, црков неосвештата. Да се настоји освештати, и свештеник да им се даде. Црква да се обгради, крстилица и умивалница да се справи; а кутија за светоје тјело, и книги нуждјејши.

Третије. Шанац Хасан-пашина Паланка. Црков за освештеније, книги нуждјејши, и да се обгради црков.

Поп Стефан сингелију да вазмет, и да житије своје исправит од пијанства. Да приде на ученије.

Поп Петар сингелију да вазмет, правило да им се да.

Четверто. Ва селу Кусатку црков неосвештата, обграда цркви, и книги нуждјејше потребујушта. И весма на непо-
требном месту срасена у шуми.

Пето. Ва Колари црков неосвештата, треба настојати да се освештајет, книги нуждјејше.

Поп Василије сингелију да вазмет. И протокол да имат, да се подвиже ваписивати крштеније, венчаније, преставленије.

Шесто. Ва селу Ђменикућа црков неосвештата; потребно: свод, умивалница, крстилица, книги нуждјејше, и проча.

Поп Станко није ексамиран узрока ради, што је била побјегао, но треба да се ексаминира.

Седмо. Во вароши Грочанској црков надлежи освештати, или нову правити. Крстилницу да справе, и да се болше обгради.

Друга црква Грочанска освештата.

Поп Василије сингелију да вазмет.

Поп Стојан није ексамиран била ва Белградје на ученију. Сингелију да вазмет, и да се од пијанства чува.

Поп Јанко, котори вадов, по указу ниховаго архиписирства треба да прими иночески чин.

РЕГИСТАР

ПОЈЕДИНИХ ПАРОХИЈА У ПОЖАРЕВАЧКОМ, ГРОЧАНСКОМ И
БЕОГРАДСКОМ ЕКСАРХАТУ 1788 ГОДИНЕ.

	БРОЈ ХЛЕВОВА ИЛИ ДОМОВА	ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРИЛИЧНА ДА- ЉИНА ОД ГЛАВ- НОГ ЖИТОА
Параћин . .	28	1006	
Мала (Доња)			
Мутница . .	18	148	од Параћина 1 $\frac{1}{4}$ сах.
Вел. (Горња)			
Мутница . .	32	114	" " — "
Плана	9	208	" " 1 $\frac{1}{2}$ "
Мириловица } (Мириловац)	12	96	" " — "
Видово Доње .	11	165	" " — $\frac{3}{4}$ "
Видово Горње	13	76	" " — "
ПАРАЋИНСКА } ПАРОХИЈА	123	српски дом.	

Поречна парохија под Банатом.

Пореч	155		
Рибница . . .	12		
Орешковица . .	22	Власи комор.	од Рибнице — $\frac{1}{4}$ сах.
Бољетин . . .	9	Срби	" " — $\frac{1}{2}$ "
Мосна	11	Власи	" " 1 — "
Косовица . . .	8	Срби	" " 1 — "
Јастребица . .	14	Срби и Власи	" " 2 $\frac{1}{2}$ "
РИБНИЧКА ПА- РОХИЈА . .	231	дом.	

БРОЈ ХАТОВОА НАИ ДОМОВА		ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРИЛИЧНА ДА- ЉИНА ОД ГЛАВ- НОГ ЖИСТА
Голубац. . .	42	244 под Банатом.	
Војилово . .	21	99 од Голубца	— $\frac{1}{2}$ сах.
Малешево . .	8	64 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Добра	35	171 " "	2— "
Дворините . .	17	83 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Радошевци } (Радошевац)	10	69 " "	— $\frac{1}{2}$ "
<hr/>			
ГОЛУБАЧКА ПА- РОХИЈА. . . 133 Срба.			
Бикотинци	20 Срби ком.	191 има црву.	
Миљевићи } (Миљевић)	6 " "	125 од Бикотин.	— $\frac{1}{2}$ сах.
Мрчковац . .	4 " "	86 " "	1— "
Варић (Ба- рич) }	12 " "	130 " "	1— "
Бикиње . . .	8 " "	86 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Крушевица . .	10 " "	95 " "	— $\frac{1}{2}$ "
БИКОТИНАЧКА } ПАРОХИЈА }	60 " "		
<hr/>			
Клење . . .	21 Срби комор.	115	
Раброво . . .	25 " "	229	
Зеленике . .	16 Срби и Власи	90 Раброве	— $\frac{1}{2}$ сах.
Мустапић . .	26 Власи	274 "	1— "
Мишљеновци } (Мишљено- вац) }	17 Срби и Власи	163 "	1— "
Макце (Ма- нци) . . .	16 Срби	293 "	1— "
Чешљева } Бара }	61 Власи	170 "	1 $\frac{1}{2}$ "
<hr/>			
КЛЕЊСКА ПА- РОХИЈА . . 182			

	БРОЈ ХЛЕБОВА ИЛИ ДОМОВА	ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРЕДВИШНА ДА- ЉИНА ОД ГЛАВ- НОГ МЕСТА
Средњево.	20 Срби и Власи	128 под Београдом.	
Влашки До.	20 Срби	136 од Средњева	— ¹ / ₂ сах.
Десиње (Де- сина) . . .	32 Срби	195 " "	— ¹ / ₂ "
Пешчаница } (Печани) }	17 Срби	121 " "	— ¹ / ₂ "
Шумово. . .	17 Срби	— " "	— "
СРЕДЊЕВСКА } ПАРОХИЈА }	106		
Маријани.	37 Срби		
Кличевац . .	40 Срби и Власи	333 од Маријана	— ² / ₄ сах.
Бискупје } (Бискупље) }	31 " " "	98 " "	— ¹ / ₄ "
МАРИЈАНСКА } ПАРОХИЈА }	108		
Смољинац.	26 Срби	434	
Шапина (Ша- пино) . . .	11 "	274 од Смољинаца	— ¹ / ₂ сах.
Лајевица. . .	9 "	" "	— ¹ / ₄ "
Мало Гради- ште	15 "	104 " "	— ¹ / ₂ "
Беране. . . .	40 "	95 " "	— ¹ / ₂ "
Каљинште. . .	14 Срби и Власи варничког реда	128 " "	— "
Батуша . . .	13 Срби	144 од Каљиншта	— ¹ / ₂ "
Божевац. . .	11 "	474 " "	— ¹ / ₂ "
СМОЉИНАЧКА } ПАРОХИЈА }	139	1653	
Градиште . .	50 Срби војск. и пом.	618	
Кусић (Ку- сић)	25 Срби и Вла- си пом.	142	— ² / ₄ сах.

	БРОЈ ХЛЕБОВА ИЛИ ДОМОВА	ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРЕСТАВЉЕНА ДА- ЉИНА ОД ГЛАВ- НОГ ЖИВОТА
Триброде } (Триброда) }	15 Срби комор.	121	1 1/4 сах.
Пожежена . .	10 " "	191	— 1/2 "
<hr/>			
ГРАДИШКА ПА- РОХИЈА . .	100		
<hr/>			
Крушевица	13 Срби паори	253	
Волуја	47 Власи ком.	217	1 — сах.
Дубока	35 Срби "	524	— 1/2 "
Нересница . .	48 " "	367	— 1/2 "
Кучајна	— " "	145	— 1/2 "
<hr/>			
КРУШЕВИЧКА } ПАРОХИЈА }	143	1560	
<hr/>			
Затоња (За- тоње)	40 Срби и Власи	120	
Кисилево . . .	30 " "	182 од Затоње	— 1/4 сах.
Тополовник . .	67 Власи "	256 " "	2 — "
Рам	4 " "	74 " "	1 — "
<hr/>			
ЗАТОЊСКА ПА- РОХИЈА . .	141	632	
<hr/>			
Каменово } (Камијево) }	17 Срби комор.	86	
Пенавац	20 " "	— од Каменова	— 1/4 сах.
Поповац	24 " "	51 " "	— 1/2 "
Разанци } (Разанац) }	30 " "	318 " "	1 — "
Жабари и } Хајдуци }	6 " "	234 " "	3 — "
<hr/>			
КАМЕНОВАЧКА } ПАРОХИЈА }	97 " "		

	БРОЈ ХЛИВОВА ИЛИ ДОМОВА	ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРИВАДЕНА ДИ- ЈИНА ОД ГЛАВ- НОГ МЕСТА
Шетоња . .	14 Срби комор.	247	
Врбовац { (Врбица) }	17 Срби војн. чина	157 од Шетоње	— ¹ / ₄ сах.
Лаоле	37 Срби комор.	— " "	— ¹ / ₄ "
Ждрело . . .	10 Власи војн.	231 " "	— ¹ / ₃ "
<hr/>			
ШЕТОЊСКА ПА- РОХИЈА . . .	78		

Раваничка парохија (манастирска).

Сење (Доње) .	31 Срби војн. чина	177 од манаст.	— ¹ / ₄ сах.
Сење (Горње) .	6 " " "	— " "	— ¹ / ₄ "
Иванковци { (Иванковац) }	23 " комор.	43 " "	— ¹ / ₄ "
Миросава . .	10 Срби војн. чина	— " "	— ¹ / ₄ "
Ђуприја . . .	30 " " "	592 " "	— "
Чимаре . . .	14 " паори	— од Ђуприје	1— "
<hr/>			
РАВАНИЧКА ПА- РОХИЈА . . .	114		

Манастир Ресава.

Орашје	35 ¹ / ₂ Паори ¹ / ₂ војн.	од манаст.	— ¹ / ₄ сах.
Пањевац . . .	12 Срби војн.	59 " "	1 ¹ / ₂ "
Јоховац (Јо- вац ?)	15 Срби комор.	— " "	— ¹ / ₂ "
Грабовица . .	16 " "	139 " "	— ¹ / ₂ "
Поповићи . .	15 " "	165 " "	1 ¹ / ₂ "
Ђонци	10 " "	— " "	2— "
Грабовац . .	17 " "	194 " "	3— "
Свилајинци { (Свилајинац) }	28 " "	894 " "	3 ¹ / ₂ "
Гложани . . .	11 " "	233 " "	4— "
Војска	9 " паори	190 " "	4— "
<hr/>			
РЕСАВСКА ПАР.	168		

Витаоничка (Витовничка) парохија.

	БРОЈ ХАКЕВОВА ИЛИ ДОМОВА	ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРЕДВИДЕНА ДА- ЉИНА ОД ГЛАВ- НОГ МЕСТА
Мелница . . .	10 Власи комор.	683 од манасти.	— $\frac{1}{4}$ сах.
Бистрица . . .	9 Срби војн. чина	172 " "	1— "
Рахановац } (Рановац ?)	60 Власи ком.	589 " "	1— "
Кула	15 Срби ком.	229 " "	3— "
Црљенац . . .	16 " "	257 " "	4— "
Велико село.	14 " "	241 " "	— "
ВИТАОНИЧКА ПАРОХИЈА }	124	2171	

Рукомијска парохија (монастира Рукомије).

Брдарци } (Брадариц)	23 Срби ком.	141 од манасти.	— $\frac{1}{4}$ сах.
Дрино	24 " "	118 " "	— $\frac{1}{4}$ "
Костолац . . .	39 " паори	152 " "	1— "
Кленовник . . .	8 " "	122 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Петка	54 " "	216 " "	1— "
Дубравица . . .	— " "	— од Пожар.	2— "
РУКОМИЈСКА ПАРОХИЈА }	148		

Пожаревачка парохија.

(Владика, Епископ и 4 свешт. 3 цркве).

Пожаревац . . .	226 Срби војн. чина	1570	
Црнићи	29 Срби комор.	203 од Пожар.	1— сах.
Царина	40 " "	— " "	— $\frac{1}{2}$ "
Тириковац . . .	33 " "	203 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Бобушинац } (Бубушинац)	11 " "	118 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Драговци } (Драговац)	16 " "	181 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Дубравица . . .	35 " "	222 " "	2— "
ПОЖАРЕВАЧКА ПАРОХИЈА }	390		

Црква Поречка св. Николе. Свешт. Димитрије Поповић родом из Пореча.

Црква Мајданпекска св. Арханђела.

Црква Тршка св. Николе. Свешт. Нешко, бег су Аустријанци оковали и затворили у Темишварском граду.

Црква манастира Горњака, Ваведенија Богородице. Свешт. Данило јеромонах и игуман.

Црква Каменовска, 40 мученика. Свешт. Димитрије од Ресаве, родом из Гложана.

Пожаревачка Горња црква св. Арханђела, сазидаана 1723 год. Свешт. Лазар Јовановић и Јосиф Савић.

Пожаревачка Доња црква, св. Николаја..

Општи преглед домова.

	ПЛАЋАЈУ ЕКСАРХУ	БРОЈ МЕСТА
1. Параћинска парохија има	123 дома	7
2. Рибничка " "	231 "	7
3. Голубачка " "	133 "	6
4. Бикотиначка " "	60 "	6
5. Клењска " "	182 "	7
6. Средњевска " "	106 "	5
7. Маријанска " "	108 "	3
8. Смољиначка " "	139 "	8
9. Градишка " "	100 "	4
10. Крушевачка " "	143 "	5
11. Затоњска " "	141 "	4
12. Каменовачка " "	97 "	7
13. Шетоњска " "	78 "	4
14. Раваничка " "	114 "	7
15. Ресавска (манасти.) пар. "	168 "	10
16. Витаоничка парохија "	124 "	6

	ПЛАЋАЈУ БЕОГРАДУ	БРОЈ МЕСТА
17. Рукомијска парохија има	148 дома	6
18. Пожаревачка, Мајданпеч- ска св. Арханђела пар. има	390 „	7
у ових 18 парохија има свега	2585 домова	109

Од којих су српски домови . . 2197

Влашки домови. 388

По томе влашки домови износе само $\frac{1}{2}$, српских домова.

	ЧИСТО СРПСКИХ	ЧИСТО ВЛАШКИХ	МЕШАНИХ
Од 109 места има	93	8	8

По томе број чисто влашких села чини од прилике $\frac{1}{10}$ део од 109 м.

Број места где су Власи са Србима у пола $\frac{1}{2}$ део од 109 места.

Ови су статистички податци на жалост обележени само у пожаревачком ексархату; а у извештају о грочанском, смедеревском и београдском ексархату нема таквих статистичких података.

Школа било је само у Београду, Гроцкој и у Пожаревцу, и то: у Београду била је једна основна школа и 1 велика школа, а у Пожаревцу једна основна и једна већа школа за попове и богослове.

У Београду било је два учитеља а у Гроцкој и Пожаревцу само по један.

По манастирима калуђери поучавали ђаке и спремали их за свештенички чин. У овом извештају помиње се Стеван Даскал у манастиру Раваници; игуман Јосиф у манастиру Ресави (Манасији); и неки Герасим Даскал.

Из ових података видимо, да је за време аустријске окупације од 1718 до 1739, дакле за 22 године аустријске владавине, било у северном и северо-источном крају, а на име у 109 места на 2585 домова било је само 3 редовне школе, и то о трошку народном подигао је и издржавао те школе митрополит београдски и владика пожаревачки, а ћесарска влада о државном трошку није подигла ни једну школу. Такве благодети било од владавине културне државе.

Манастири

који се помињу у овом Ексарховом извештају.

Боговођа у ваљевском округу.

Витовница манастир Успенија Богородице. Пожар. окр.

Врбник, манастир.

Ћевотиња (смедеревски манастир) близу села Ливаде у смедеревском окр.

Горњак манастир у пожар. окр.

Ћитијани у Каравлашкој.

Ковиље, манастир у Старом Влаху.

Љубостиња у краг. окр.

Маријани, манастир св. Николе у пожар. окр.

Морача у Црној Гори.

Нимник, манастир у пожарев. окр.

Острог, у Скендерији.

Петковача у шабачком окр.

Раваница (у Србији) манастир Вазнесења Христова.

Раковица, у београдском окр.

Ресава (Манасија) манастир св. Тројице.

Рукомија манастир Вазнесења Христова.

Смедеревски манастир (Ћевотиња?).

Студеница манастир.

Туман, манастир св. Архистратига.

Тушиње „ у Дробњачкој земљи.

Од ових манастира 17 су у Србији, 3 у Црној Гори, а 1 у Каравлашкој.

И м е н а

архијепископа, јепископа и јепископија у Србији 1733.

Вићентије Јовановић архијепископ српски и митрополит београдски.

Вићентије Поповић (Неми) архијеп. и митроп. карловачки.

Димитрије владика ваљевски.

Доситије „ „

Михајило „ београдски.

Михајило „ пожаревачки.

Јеврем „ у манастиру Студеници.

Максим Несторовић владика вршачки и неких прекодунавских покрајина у Србији.

Осим ових владика у Србији помињу се још и ови:

Григорије владика пећски.

Исајија Антоновић владика арадски.

Јанићије Владисављевић владика темишварски.

Константин владика скопљански.

Максим Гавриловић владика мохачки, сечујски и сигетски.

Мојсије Петровић архијеп. српски и митропол. београдски.

Он је подигао у Београду Велику школу 1727, по закључку српског народног Сабора у Карловцима 1726.

Никанор Крушедолац, бивши владика мохачки, по што је ова јепархија 1733 спојена са будимском, настанио се у Крушедолцу, од куда му и назив Крушедолац.

Никола Димитријевић, владика темишварски, који је по препоруци честитог митроп. Мојсија и по жељи народа био администратор митроп. а доцније народни кандидат за митроп. београдског, интригом цар. комесара и неког

владике дошао је на митрополитску столицу Вићентије Јовановић, који је први дао писмено уверење у Бечу, да ће унију потпомагати.

Себишки (себешки или сибињски) владика.

Симеун владика видински.

Совроније Раваничанин, владика арадски.

Стеван Љубибратић, владика славонијски.

Совроније Подгоричанин архијеп. српски и митрополит београдски.

Патријарси српски:

Арсеније Чрнојевић 21 патријар српски.

Калиник 22 патријар српски.

Мојсије 24 патријар српски.

Имена школа и учитеља,

који се помињу у овом извештају.

Београдска Велика школа.

Београдска српска школа.

Василије Мошковит учитељ у београдској Великој школи.

Веселин Даскал у Чапљи (Срему).

Герасим Даскал.

Грочанска школа.

Јован Бркић, учитељ карловачки.

Јосиф Игуман манастира Ресаве и учитељ.

Лозан Никопољцац, учитељ.

Максим Суворов, учитељ у карловачкој богословији, родом из Москве.

Павле Мештер, учитељ пожаревачки.

Пожаревачка школа за свештенике.

Стеван Даскал, учитељ српске школе у Београду.

Стеван Даскал, учитељ у манастиру Раваници.

Школа у манастиру Ресави за свештенике.

Филип духовник и учитељ у Старом Влаху манастира Ковиљу.

Имена Ексарха.

Јован Ексарх Грочански.

Никанор Ексарх.

Максим Несторовић, архијеп. митроп. Ексарх.

Максим Радковић архијеп. митроп. Ексарх, писац овог извештаја.

Совроније Ексарх пожаревачки.

Имена свештеника

о б а р е д а.

Авакум, духовник митроп. Мојсеја.

Алекса, духовник.

Андреја Јоакимовић, сипћел.

Арсеније Јосивовић свешт. десковачки.

Арсеније, намесник и свешт. манастирске курије у Ресави.

Арсеније Свето-Павлац, калуђер.

Богосав, протопоп поречки.

Василије Антонијевић, свешт. коларски.

Василије, свешт. смедеревски.

Василије Станојевић, свешт. грочански.

Василије, ђакон пожаревачки.

Виктор, свешт. ресавски.

Вујица, свешт. смедеревски.

Вулета, свешт. параћински.

Гаврило Рајковић ђакон манастира Витовнице.

Гаврило, монах	} нурује манастира Рукомије.
Гаврило свешт.	

Гаврило Јеромонах, свешт. раваничке манастир. цркве.

Георгије духовник манастир. Раванице.

Георгије, јеромонах манастир. Раванице.

Георгије, свештеник у Врањевцу.

Георгије, ђакон београдски.

Герасим, духовник манаст. Студенице.
Герман Ђукић свешт. смедеревски.
Григорије, свешт. грочански.
Данило, игуман и свешт. нурије манаст. Горњака.
Данило, игуман манастира Витовнице.
Димитрије, игуман и свешт. нурије манаст. Рукомије.
Димитрије, свешт. каменовски.
Димитрије Несторовић, свештеник без парохије.
Димитрије Поповић, свешт. поречки.
Димитрије Пешкић, свешт. нурије манаст. Ресаве.
Димитрије, свешт. пожаревачки.
Живота Илијевић свешт. вишњички.
Илија Димитријевић, свешт. биџиначки.
Илија, свешт. из Борка (београдски округ).
Исаја, јеромонах манаст. Тумана.
Исак, свешт. затоњски.
Јанићије, јеромонах и Зографац.
Јанићије, духовник манаст. Боговађе.
Јанко Радојевић, свешт. грочански.
Јанко, свештеник тршки.
Јоасаф, игуман и свешт. нурије манаст. Ресаве.
Јован (мали) Томић, свешт. пожаревачки.
Јосиф Ђакон манаст. Ресаве.
Јосиф, јеромонах ресавски.
Јосиф Савић, свешт. пожаревачки.
Јосиф, ђакон параћински.
Калуђер Зографац, свешт. мајдан-пекски.
Лазар Јовановић, свешт. пожаревачки.
Марко Станисављевић, свешт. жељезнички.
Марко Стајић, свешт. смољиначки.
Милић, свешт. градишки.
Мојсеј монах манаст. Ресаве, родом из Будима.
Нешко Стевановић, свешт. у Шетоњи.

Нешко, свешт. тршки, сужник у Темешвару.
 Никола, духовник из манастира Тушина.
 Никола Илијин, свешт. градишки.
 Никола, свешт. голубачки.
 Никола Петровић, свешт. вишњички.
 Онофрије јеромонах манасти. Витовнице родом из Будима.
 Павал, свешт. звиждски.
 Павал Јовановић, свештеник без пурје.
 Павал, свештеник грабљачки.
 Петар, свешт. рабровачки.
 Петар, свешт. параћински.
 Петар Николић свешт. у Асан-пашиној Паланци.
 Петар, свешт. у Смедереву.
 Петар, свешт. у Блењу.
 Планије, свешт. у Гроцкој.
 Радосав, свешт. маријански.
 Совроније ђакон у манасти. Раваници.
 Станко, свештеник у Неменикућама.
 Стеван, поп, „побјегао у Турке“.
 Стеван Аранитовић, свешт. пожаревачки.
 Стеван, ђакон пожаревачки.
 Стеван, јеромонах манасти. Раванице.
 Стеван, ђакон у манасти. Рукомији.
 Стеван, свештеник у Асан-пашиној Паланци.
 Стеван Вучићевић, свешт. грочански.
 Теофан, свештеник у Београду.
 Филип, духовник и учитељ манасти. Ковиља у Старом Влаху.
 Свега дакле има 84 духовних лица, од којих су 58 мр-
 ски свештеници, 26 калуђера, и 5 ђакона.

Црква у поменутом крају Србије, било је у овим местима:
 У Мајдан-Пеку црква св. Арханђела.
 „ Тргу „ св. Николаја.

У манастиру Горњаку црква Ваведења Богород. сазидата од
вн. Лазара.

У Каменову црква 40 мученика.

„ манастиру Ресави (Манасији) црква св. Тројице.

„ Параћину црква св. Танасија.

„ Мутници „ св. Тројице.

„ Сталаћу „ стара, пушта и неосвећена.

„ манастиру Раваници црква Вазнесења Христова.

„ Смољинцу црква св. Петозарних мученика.

„ манастиру Маријани црква стара св. Николаја.

„ Градишту црква св. Архистратига.

„ Клењу стара црква, храм не зна се.

„ Голубцу црква не освећена.

„ манастиру Рукомији црква Вазнесења Христова.

„ Баричу црква 40 мученика.

„ манастиру Туману црква св. Архистратига.

„ манастиру Витовници црква Успења Богородице.

„ Смедереву црква св. Георгија.

„ Ливади (смедеревском окр.) црква св. Архистратига.

„ Хасан-пашиној Паланци црква св. Николаја.

„ Кусатку црква не освећена.

„ Коларима црква Ваведења Богородице.

„ Гроцкој „ св. Архистратига Михаила.

„ Гроцкој „ Вазнесења Христова, на пијаци с десне
стране сокака.

У Великом Селу (беогр. округ) црква Благовештења Бо-
городице.

У Вишњици црква св. Архистратига Михајила.

„ Жељезници црква неосвећена.

„ Лесковцу „ великомученика Димитрија.

У поменутом крају Србије било је 1733 год. 29 цркава мир-
ских и манастирских.

Цео северни и северо-источни крај Србије, у ком је било 18 парохија 109 општина, стајао је под управом митрополита београдског, владике вршачког (под Банатом) и владике пожаревачког.

I. Под митрополитом београдским биле су ове парохије и плаћале су митрополитовом Ексарху јамачно према броју домова овако:

Рабровска	}	парохија на	182 дома	36 фор.		
Клењска						
Десиначка	парохија	"	106	"	16	30 кр.
Маријанска	"	"	108	"	14	30 "
$\frac{1}{2}$ смолиначке	"	"	70	"	30	30 "
Затоњска	"	"	141	"	не зна се.	
Раваничка	"	"	114	"	"	" "
Ресавска	"	"	168	"	"	" "
Рукомијска	"	"	148	"	"	" "
Параћинска	"	"	123	"	"	" "

под митрополитом $8\frac{1}{2}$ парохија 1160 дома.

II. Под вршачком јепархијом или Банатом:

Поречка	парохија на	231 дом	35 фор.	20 кр.
Голубачка	"	133 дома	16	38 "
Бикотиначка	"	60	12	15 "
$\frac{1}{2}$ смољиначке пар.	"	69	—	— "
Звиждска или крушевичка	парохија на	143	30	30 "
Каменовска	"	97	—	— "
Шетоњска	"	78	—	— "
Витовничка	"	124	—	— "
Градишка	"	100	—	— "

под вршачком јепархијом $8\frac{1}{2}$ пар. на 1035 дома.

III. Пожаревачка јепархија:

У Пожаревцу 390 дома.

Цркве: поречка, мајдан-печска, тршка и горњачка и пароксије јамачно су биле под јепархијом пожаревачком.

У овом ексарховом извештају није забележен број домова.

РЕГИСТАР

ИМЕНА ЛИЦА И МЕСТА.

- Авакум, духовник. 125.
Алекса, духовник. 181.
Александер, принц виртембершки. 197.
Андреја Јовимовић синђел. 284.
Антоније Мирковић, туфекџија у Подгорици (у Црној Гори),
отац попа Василија свештеника коларског. 230.
Азашевац (Адашевац ?) у Срему, црква св. Николаја. 219.
Арсеније (III) Чрнојевић, патријар српски у Пећи. 164.
Арсеније владика херцеговачки. 136, 149, 168, 176.
Арсеније, намесник манастира Ресаве (Манасије). 148, 151,
166, 167.
Арсеније Ђурђевић, отац попа Стевана, свештеника у Асан-
пашиној Паланци, родом из Бачке. 224.
Арсеније Јосифовић, свешт. у Гроцкој, род. из Лесковца. 270.
Арсеније Свето-Павлац, калуђер. 169, 172.
Арсеније свештеник у манастиру Ресави. 168.
Асан-пашина Паланка, црква св. Николаја. 190, 218, 224.
Атанацко из Гроцке. 199.
Апи-Проконије, духовник из манаст. Опова. 241, 249 254.
-
- Бабе калуђерице у Пожаревцу. 130.
Баба Марија, калуђерица у Пожаревцу. 132.
Барич, село у београдском округу. 178, 282.
Баричка црква св. 40 мученика. 178.
Батуша, село у пожаревачком округу. 143.

Бездин, манастир у Банату, (у темишварској јепархаји), задужбина Бранковића и Јакшића), подигнут је у XV веку, храм Воведѣње Богородице. 147.

Бендер, град у Бесарабији. 139.

Бјелградски диштрикт. 201.

Берање, село у пожаревачком округу. 143.

Беркасово, село у Срему, црква св. Петра и Павла. У овом месту живео је деспот Јован Бранковић. У прошлом веку беше оно својина породице Дијаковића Павла чувеног јунака и цесарског хусарског пуковника. Под Маријом Терезијом одузеше од ове породице Беркасово и Шид, што се нехтеде поунијати, и дадоше унијатском владици Беркасово и Шид. 218.

Бикиње, село у пожаревачком округу. 139.

Вигреница, село у пожаревачком округу. 171.

Викотинци, село у пожаревачком округу. 171, 282.

Вијорска нахија. 276.

Вискупје (Вискупље), село у пожар. окр. 143.

Вистрица, село у пожаревачком округу. 153.

Бобушница (Бубушница) село у пожаревачком округу. 158.

Боговаћа манастир у ваљевском округу. 271.

Богосав протопоп поречки. 163.

Божевац, село у пожаревачком округу. 143.

Бољетин, село у пожаревачком округу. 136.

Борак, село у београдском округу. 277.

Бранко, свештеник најдањи у Каравлашкој, зна српски. 145.

Брдарци (Брадарци) село у пожаревачком округу. 154.

Берсково, село у Старој Србији. 277.

Варадин, град у Срему. 261.

Варадински шанац (Нови Сад) 243, 261.

Варадински бој. 243.

Василије, архимандрит пећски. 141, 174, 178.

- Василије Ђакон пожаревачки, родом из Баната. 159.
Василије, свештеник смедеревски. 186.
Василије Антонијевић, свештеник коларски, родом из Подгорице у Скендерији (Црној Гори). 194, 230.
Василије Станојевић, свештеник у Гроцкој, родом из Сремских Карловаца. 242.
Василије Мошковит, учитељ карловачки. 242, 260.
Велико Село, у округу пожаревачком. 153.
Велико село, у београдском округу, црква Благовештења Богородице, саграђена 1705. — 224.
Вељко Бугарин из Вишњице. 260.
Веселин, даскал у Чалми (у Срему). 218.
Видин, варош на Дунаву. 142.
Видински владика Симеон. 174.
Видово Велико, село у ђупријском округу. 127, 169.
Видово Мало, село у ђупријском округу. 169.
Видојевци село близу Параћина. 127, 169.
Вићентије Јовановић, архиепископ српски, и митрополит београдски од 1730 до 1737 — 123
Вићентије Поповић, (Неми) архиепископ српски и митрополит београдски од 1730—1722. — 155, 161, 172, 193.
Вићентије Стефановић, архиђакон. 128.
Виктор, јеромонах и свештеник ресавског манастира, родом из Херцеговине; постриженик манастира Мораचे. 168.
Висаријон, духовник манастира Рукомије. 178.
Хади-Висаријон, духовник манастира Раковице. 265.
Витаоница (Витовница) манастир Успенија Богородице. 180.
Витовничка парохија у пожаревачком округу, срезу млавском. 180.
Вишњица, село у београдском округу, црква св. Арханђела Михаила, саграђена 1721. — 204, 255, 260.

- Вишњево, село у бијорској нахији. 276.
Владика Себински, Себишки. 208.
Влајко, безаконик у Дражевцу. 270.
Влашки-До, село у пожаревачком округу. 142.
Војилово, село у пожаревачком округу. 137.
Војин, свештеник и брат попа Платоја из Сибице. 277.
Војска, Село у ђупријском округу. 153.
Војловица, манастир у вршачкој јепархији, близу Панчева.
Храм је цркве св. Аранђеа, а задужбина Високог Сте-
вана, манастир је зидан 1383. — 236, 256.
Волуја, село у пожаревачком округу. 146.
Врањевац, село у пожаревачком округу. 265.
Вранић, село у београдском округу. 265.
Врбник манастир. 172.
Врбовац, село у пожаревачком округу. 149.
Вујица свештеник грочански. 218.
Вулета, свештеник. 127.
Вучић свикар у Гроцкој, отац попа Стојана. 236.

-
- Гаврило, монах из Влашке. 178.
Гаврило Зограф у Ричну. 124.
Гаврило, јеромонах у Раваници манастиру, родом Шапчан-
нин. 171.
Гаврило, јеромоних манастир. Рукомије, род. из Ливадице. 178.
Гаврило Рајковић, ђакон манастира Витовнице. 181.
Георгије, духовник у манастиру Горњаку. 151.
Георгије, духовник у манастиру Раваници, Карловчанин. 172.
Георгије, игуман манастира Петковице. 218.
Георгије, ђакон београдски. 224.
Георгије, свештеник у Врањевцу 265.
Герасим, даскал у Београду 156.
Герасим, духовник у манастиру Студеници. 168.
Гласжани, село у ђупријском округу. 153, 166.

Гњевотиња стари порушен манастир, близу Ливаде у сме-
деревском округу. 190.

Голубац, варошица у пожаревачком округу. 136, 283.

Голубачка црква, саздата 1728. — 176.

Горњак, манастир Ваведенија Богородице, „црква саздата од
кнеза Лазара“. 151, 164.

Грабовица, село у Ћупријском округу. 152.

Грабовац село у Ресави. 150, 152, 283.

Градиште Мало, село у округу пожаревачком. 143.

Градиште Велико, варошица у округу пожарев. 145, 282.

Градишка црква св. Архистратига. 174.

Григорије, владика ваљевски. 141.

Григорије, владика пећски. 219.

Григорије, свештеник у Гроцкој. 236, 261.

Григорија Синајите родословије. 164.

Гробница Романова. 171.

Гробница св. Григорија Синајита. 165.

Гробница св. Мартирија Синајита у манаст. Рукомији. 177.

Грк Михајло из Параћина. 281.

Грчански диштрикт. 195.

Грчанска црква св. Архистратига Михајила. 195.

Грчанска црква, Вазнесења Христова. 197.

Грчанска школа. 197.

Грочица поток протиче кроз Гроцку. 197.

Гроцка, варошица, столица Ексарха. 197.

Данило, јеромонах манаст. Горњака. 165, 167, 171.

Данило, игуман манаст. Витовонице, родом из Ресаве. 165,
181.

Данило, духовник манастира Ремете, у Фрушкој Гори. 270.

Двориште село у пожаревачком округу. 137.

Десиње, село у пожаревачком округу. 142.

Димитрије, игуман манаст. Рукомије, род. из Смољинца. 177.

Димитрије Поповић, свештеник пожаревачки 135.
Димитрије, свешт. каменовачки, родом из Ресаве. 148, 166.
Димитрије Несторовић, свештеник у манастиру Ресави. 151.
Димитрије Поповић, свештеник трпачи у Поречу. 162.
Димитрије Пешић, јеромонах манастира Ресаве. 168.
Димитрије, епископ ваљевски. 174.
Добра, село у пожаревачком округу. 137.
Доситије, епископ ваљевски. 168, 172.
Драгашево, 224.
Драговци (Драговац), село у пожаревачком округу. 159.
Дражевац, село у београдском округу. 224.
Дробњаци у Црној Гори. 136, 276.
Дрмно, село у Њупријском округу, близу манастира Рукомије. 154.
Дубока, село у пожаревачком округу. 146.
Дубравица, село у пожаревачком округу. 155, 159.

Ђерман Ђукић, свештеник смедеревски, Сремац из Нерадина. 186, 211.
Ђерман, свештеник смедеревски. 186.
Ђонци, село у Њупријском округу. 152.
Ђулинско поље. 147, 175.
Ђурађ Раниловић, из Гроцке. 242.
Ђурица, свештеник ковиљски. 224.

Еменикућа (Неменикуће). 284.
Ефрем рукопис српски. 180.

Жабал, село у Бачкој (у шајкашком баталијону). 143.
Жабари, село у округу пожаревачком. 148.
Ждрело, село у округу пожаревачком. 150.
Железник, село у београдском округу, црква Вазнесења Христова, саграђена 1733. — 207, 265.

Живан, ђакон београдски. 243.

Живота Илијевић, свештеник у Вишњици, родом из истог места. 255.

Житијани, манастир у Каравлашкој. 142.

Законик, стари српски рукопис, светогорац калуђер писао. 179.

Затоња, село у пожаревачком округу. 147, 175. 283.

Зеленике, село у пожаревачком округу. 140.

Земун варош у Аустро-Угарској 143, 211.

Иванковци (Иванковац), село у ђупријском округу. 151.

Илија Димитријевић, свештеник у Бикотинцима. 138.

Илија, свештеник у Борку, београдском округу. 276.

Илија, свештеник барички родом из Пожаревца. 178.

Исајија Антоновић, владика арадски. 151, 243.

Исајија, јеромонах у манастиру Туману, родом Херцеговац. 179.

Исак, свештеник затоњски, родом из Ђулинског поља у Банату. 147, 175.

Јанићије Владисављевић, владика темишварски. 147, 175, 261.

Јанићије, јеромонах и зуграцац. 162.

Јанићије, духовник у манастиру Боговађи. 271

Јанко Радојевић, свештеник у Гроцкој, родом Гроцанин. 250

Јанко, свештеник тршки. 281.

Јасеница река. 219.

Јастребица, село у пожаревачком округу. 136.

Јеврем, владика у манастиру Студеници. 230.

Јоасаф, игуман манастира Ресаве, родом из Бачке. 167.

Јован Мали, свештеник пожаревачки. 132.

Јован Тађација. 131.

Јован, Ексарх гроцански. 201.

Јован Томић, свештеник пожаревачки, родим из Сремских Карловаца. 157, 184. .

Јован Јаблановић из Пожаревца. 134.

Јован Бркић, учитељ карловачки. 157.

Јован Илијћ, из Лесковца у београдском округу. 276.

Јован, ђакон београдски. 224.

Јосив Савић, свештеник пожаревачки, род. из Београда. 156, 183.

Јосив, ђакон параћински. 168.

Јосив, игуман и учитељ у манастиру Ресави, 148, 151.

Јосив, ђакон у манастиру Ресави. 168.

Јоховац (Јовац), село у Љупријском округу. 152.

Калиник, патријар пећски. 177.

Калиште, село у пожаревачком округу. 143, 148.

Калуђер и Зуграцац свешт. у Мајдан-Пеку. 163.

Каженово, село у пожаревачком округу. 148, 282.

Каменовачка црква св. 40 мученика. 165.

Кисилево, село у пожаревачком округу. 147.

Клење, село у пожаревачком округу. 140, 283.

Клењска црква, храм се не зна. 175.

Кленовник, село у пожаревачком округу. 154.

Кличевац, село у пожаревачком округу. 143.

Кнез Лазар подигао је цркву Ваведења Богородице у манастиру Горњаку 164.

Кобиљски (Ковиљски) шанац, у потоњем шајкашком баталијону. 224.

Ковиљски манастир у Старом Влаху. 149, 277.

Коларска црква. 193.

Колари, шанац у смедеревском округу. 193, 230.

Колашин предјел у Херцеговини. 124.

Косовица, село у пожаревачком округу. 136.

Косово, у Старој Србији. 141.

- Костантин, владика скопљански. 139, 175.
Костолац, село у пожаревачком округу. 154.
Крагујевачки диштрикт. 219, 230.
Крагујевац. 219.
Крушевица, село у пожаревачком округу. 145, 282.
Крушедол, манастир Благовештења Богородице у Фрушкој
Гори, задужбина Максима (Бранковића) митрополита,
подигнут у поливини XV века. 211.
Кула, село у пожаревачком округу. 153
Куруцка ребелија (устанак мађарски под војводом Ракоци-
јем II. од 1700 до 1711). 224.
Кусатак, село у смедеревском округу. 192.
Кусић, село у пожаревачком округу. 145.
Кучајна, село у пожаревачком округу. 146.
-

- Лазар Јовановић, свештеник пожараевачки, родом Бачванин
из Суботице. 132, 155, 183.
Лазаревац, стари српски рукопис. 177, 180, 209, 211.
Лајавица, село у пожаревачком округу. 143.
Лаоле, село у пожаревачком округу. 149.
Лесковац, село у београдском округу, црква св. Димитрија.
209, 270.
Ливада, село у смедеревском округу. 189.
Лозан Никопољац, учитељ. 155.
Лољани, село у београдском округу. 166.
Лувиљковје, село у пожаревачком округу. 175.
Лука, игуман у Светој Гори. 142.
-

- Љубостиња, манастир у крагујевачком округу. 172.
-

- Мајдан-Пек, село у пожареваком округу. 162, 281.
Мајдан-пекска црква св. Арханђела. 162.

Максим Радковић ексарх београдског митрополита и писац овог извештаја од 1733 год. — 123, 146, 158, 161, 282.

Максим Гавриловић, епископ мухачки, сечујски и ситетски. 125.

Максим катана из Пожаревца. 131.

Максим Несторовић епископ вршачки. 145, 151, 156, 160, 165, 169.

Максим Несторовић архијепски и митрополитски намесник. 191, 208.

Максим Суворов родом из Русује, учитељ у карловачкој богословији. 124.

Макце, село у пожаревачком округу. 140.

Мален, катана из Пожаревца. 131.

Малешово, село у пожаревачком округу. 137

Мали Стојче бакалин у Сремским Карловцима. 266.

Манасија (Ресава) манастир. 151.

Манастир Ковиле у Старом Влаху. 149.

Маријани, село у пожаревачком округу. 148, 282,

Маријански манастир св. Николаја. 173.

Марко Стајић, свешт. смољначки, род. из Земунa. 143, 173.

Марко Цвејић, свештеник карловачки. 250.

Мелетије Скорулановић, учитељ у Пећи (патријаршији). 139.

Марко Станисављевић, свештеник у Жељсзнику, родом из Вранића. 265.

Мелница, село у пожаревачком округу. 153.

Миљевићи, село у пожаревачком округу. 139.

Милић, свештеник у Градишту из Лувиковја. 175.

Милоје, село у колашинском пределу. 124.

Мириловци (Мириловац), село у пожаревачком округу. 169.

Михајило јепископ пожаревачки. 171, 180.

Михајило, јепископ београдски. 195, 201, 271.

Михајило, калуђер из манастира Раковице. 194.

- Миријево, село у београдском округу. 271.
Миросава, село у пожаревачком округу. 152.
Мишљеновци, село у пожаревачком округу. 140.
Мојсије Петровић, архијепископ српски и митрополит београдски. 124, 128, 136, 155, 167, 170, 172, 174.
Мојсије, монах, из Будима. 168.
Мојсије, XXIV патријарх Пећки. 219, 230.
Момир Милослављевић из Пожаревца. 131.
Мошковит Василије, учитељ у карловачкој богословији. 242, 260.
Мосна, село у пожаревачком округу. 136.
Морача, манастир у Црној Гори. 136.
Мрчковац, село у пожаревачком округу. 139.
Мустанић село у пожаревачком округу. 141.
Мутница Велика, село у Ћупријском округу. 127.
Мутница Мала, село у Ћупријском округу. 126, 283.
Мутничка црква св. Тројице. 170.
-
- Најдаш, село у Каравлашкој. 145.
Недељко Бугарин из Гроцке. 218.
Нерадин село у Срему. 211.
Нересница, село у пожаревачком округу. 146.
Нешко, свештеник тршки, затворен у Темешвару. 164.
Нешко Соврић, дрвени син у Пожаревцу 131.
Нешко Стевановић, свештеник у Шетоњу. 149.
Никанор Крушедолац, последњи владика мухачки, сечујски и ситетски. 1733 потпала је Барања под будимску јепархију, а мухачка је укинута. 181.
Никанор Ексарх. 131.
Никанор, јеромонах манастира Војловице (у Банату). 255.
Никодим, духовник у манастиру Тушини. 136.
Никола Бачванин, тотор цркве у Ждрелу. 150.
Никола Свиденгаћа, из Пожаревца. 132.

Никола Петровић, свештеник у Голубцу, родом Херцеговац из Мораче. 136, 160, 283.

Никола Димитријевић, владика темишварски. после смрти митропол. Мојсија народом изабрани администратор митрополије београдске. 124, 138, 156, 166, 169, 172, 178.

Никола, свештеник у Десинцу. 141.

Никола Илијин, свештеник у Градишту. 145,

Никола, свештеник у Голубцу. 176.

Николај, Епископ београдског митрополита. 156, 224.

Никола Петровић, свештеник у Вишњици. 260.

Нинко Шиљковић, отац попа Петра Нинковића, свештеника у Хасан-пашиној Паланци. 218.

Нимник, манастир у пожаревачком округу, близу села Маријана. 282.

Нови-Пазар у Старој Србији. 140.

Огњан Миљковић, катана у Пожаревцу. 131.

Омоље, село у пожаревачком округу. 149.

Онуџије, духовник манастира Витовнице, род. из Будима. 181.

Онуџије, духовник карловачки. 250.

Остров (Острог?) 230.

Острово, село. 283.

Орашје, село у Ћупријском округу. 152.

Орешковица, село у пожаревачком округу. 136.

„Отачник“ српски старински рукопис. 180.

Павле, мештер (учитељ) у Пожаревцу. 158.

Павле, мештер (учитељ) бикотиначки. 138, 158, 159.

Павал, свештеник у селу Звижду. 145.

Павал, свештеник грабовачки. 283.

Павал Јовановић, свештеник без нурије. 150.

Пањевац, село у округу Ћупријском. 152.

Панта Костић, из Пожаревца. 131.

- Панта Станковић, из Пожаревца. 131.
- Параћин, (Шанац Параћински). 123, 126, 281.
- Параћински свешт. „побјегао у Турке“ са својим домом. 169.
- Параћинска црква св. Атанасија. 168.
- Пенавац, село у пожаревачком округу. 148.
- Петар, свештеник у Параћину. 124, 169.
- Петар Радивојевић „корипција на ладија“, отац попа Николе вишњичког. 269.
- Петар Михајловић, свештеник у Раброву. 139.
- Петар, свештеник у Клењу, родом из Скопља. 175, 283.
- Петар, свештеник смедеревски. 186.
- Петар Нинковић, свештеник у Хасан-пашиној Паланци. 218.
- Петар Огњановић, ђак у манастиру Витовници. 181.
- Петка, село у пожаревачком округу. 154.
- Пећи, варош у Старој Србији, где је била столица српских патријараха. 140.
- Петковача, (Петковица) манастир у шабачком округу. 218.
- Печка, варошица, близу Арада, у негдашњој Поморинској крајини војничкој, ту је био у оно доба командант славни капетан Пера Сегединац, који је погинуо као народни мученик 1736. — 147.
- Пешчаница, село у пожаревачком округу. 142.
- Планоје, свештеник у Гроцкој, родом из села Прзвиша, у Дробњачкој земљи. 176.
- Плавна, село у Ћупријском округу. 127, 169.
- Плачевник, стара српска рукописна књига. 180.
- Пожаревац, варош и стoличкo мeстo владикe и ексарха. 128, 159.
- Пожаревачка парохија. 159.
- Пожаревачка горња црква св. Арханђела. 128, 181.
- Пожаревачка доња црква св. Николаја. 184.
- Пожаревачка школа. 131, 282.
- Пожежена, село у пожаревачком округу. 145.

- Пореч, село у пожаревачком округу. 136, 281.
Поречка црква св. Николаја, сазидана 1730. — 161.
Поповац, село у пожаревачком округу. 148.
Поповићи, село у Њупријском округу. 152.
Преполое (Пријеполое) варош у Херцеговини. 230,
Прзвише, село у Дробњачкој земљи. 276.
-
- Раброво, село у пожаревачком округу. 140.
Раваница, манастир у Србији. 170.
Раваничка парохија. 170.
Радосав, свештеник у манастиру Маријани, родом из Ви-
дина. 142, 282.
Радославци, село у округу пожаревачком. 137.
Разанци (Разанац) шанац у округу пожаревачком, срезу
млавском. 148.
Раковица, манастир у београдском округу. 208.
Ранисав Живковић, Грочанин. 218.
Рам, село у пожаревачком округу. 147.
Рахановац (Рановац). 153.
Ресава, (Манасија) манастир св. Тројице. 148, 152, 166.
Романова гробница. 171.
Рисан у колашинском пределу. 224.
Рубница, село у пожаревачком округу. 136.
Рукомија, манастир Вазнесења Христова. 177.
Рукомијска парохија. 154.
Рудник село у рудничком округу. 277.
-
- Свилајнци (Свилајинац). 152.
Свиленгаћа Никола. 132.
Себишки (Себешки? Сибински? у Ердељу. У Себешу била је
столица митрополита ердељског Саве Бранковића у по-
ловини XVII века. 208.
Сење горње, село у Њупријском округу. 151.

- Сење Доње, село у Њупријском округу. 151.
- Серџак, село у Њупријском округу. 151.
- Сервијскаја епархија. 159.
- Сечуј, село у Барањи на Дунаву. Ту је био народни Сабор 1700, на ком је патријар Арсеније III, завладичио Данила црногорског владике. 224.
- Сибница, село у београдском округу. 276.
- Симеон, владика у Видину. 174.
- Скендерија (Црна Гора). 230.
- Скопље, варош у Старој Србији. 139.
- Сланачки калуђери. 225.
- Смедерево, варош на Дунаву. 186.
- Смедеревски диштрикт. 186.
- Смедеревски манастир (јамачно стари порушени манастир Гњевотина). 186.
- Смедеревски провизор (кимерални економни чиновник) Нађ. 213.
- Смедеревска црква св. Ђорђа. 186.
- Смољинац, село у пожаревачком округу. 143, 144, 282.
- Смољиначка црква св. Петоварних мученика. 172.
- Совроније, Ексарх у Гроцкој. 158, 236.
- Совроније, ђакон у манастиру Раваници, родом из Саска (у Срему). 172.
- Совроније Раваничанин, владика, арадски. 172, 243.
- Сомбор, шанац у Бачкој, сада слободна краљевска варош. 224.
- Средњево, село у пожаревачком округу. 142.
- Сталаћ, село у Њупријском округу. 127.
- Сталаћска црква старинска. 170.
- Станимир, момак из Колара. 236.
- Станисав Ђурић, земљеделац, отац попа Марка железничког. 265.
- Стинко, свешт. из Неменикућама. 285.
- Станоје, свештеник карловачки. 142.

- Станово, село у рудничком округу. 277.
- Станоје Симеоновић, из Бачке. 277.
- Станоје Шаула, Грочанин. 218.
- Стакат, таџација у Пожаревцу. 131.
- Стари Влах, предео у ужичком округу. 149, 277.
- Стеван, кнез и црквени син у Ждреду. 150.
- Стеван, свештеник пожаревачки. 135.
- Стеван, даскал у манастиру Раваници. 135.
- Стеван Аранитовић, свештеник пожаревачки, родом из Баната. 158, 184.
- Стеван, јеромонах у манастиру Раваници, родом из села Радинаца. 172.
- Стеван, поп, „побјегао у Турке“. 127.
- Стеван, даскал српске школе у Београду. 143, 159, 266.
- Стеван, ђакон у манастиру Раваници, родом из села Дрмна. 160.
- Стеван Љубибратић, владика славонски (пакрачки), синовац Саватија последњег митропол. херцеговачког. 163, 173.
- Стеван Пауновић из Пожаревца. 132, 167.
- Стеван, свештеник у Хасан-пашиној Паланци, родом из Драгашева. 224.
- Стеван, поп, побјегао у „Турке“. 127.
- Стеван, свештеник параћински. 281.
- Стојан Вучићевић, свештеник у Гроцкој. 236.
- Стојан Кишлечић (млађи момак). 153.
- Стојко Панић, свештеник карловачки. 243.
- Стојко Фехирвари (Мали) фурдација из Карловаца Орењских. 157.
- Стојче Мали, бакалин карловачки. 266.
- Студеница манастир. 230.
- Субота, свештеник карловачки. 243.
- Суботица, варош у Бачкој 155.
- Суворов Максим, учитељ у карлов. богословији 124.

- Таково, село у рудничком округу. 177.
Тебеј, село у пожаревачком округу, близу Затоња. 175.
Теофан, калуђер у манастру Војловици. 236.
Теофан, свештеник београдски. 261.
Тодор Већар из Гроцке. 201.
Тома мештер (учитељ) у Земуну. 211.
Тополовник, село у пожаревачком округу. 147.
Трг, село у пожаревачком округу. 163, 281.
Тршка црква, храм св. Николе. 163.
Триброде (Триброда), село у пожаревачком округу. 145.
Туман, манастир св. Архистратига. 179.
Тушина, манастир у Дробњацима. 136.
-
- Ђириковац, село у пожаривачком округу. 159.
Ђуприја, шанац, негдашњи град српски. 152.
-
- Филип, духовн. и учитељ у манаст. Ковиљу Стар. Влаху. 149.
-
- Хајдуци, село у пожаревачком округу. 148.
Христофор, духовник у манастиру Студеници. 173.
-
- Царина, село у пожаревачком округу. 159.
Црнићи, село у пожаревачком округу. 159.
Црљенац, село у пожаревачком округу. 153.
-
- Чалма, село у Срему. 218.
Чешљева Бара, село у пожаревачком округу. 140.
Чимаре, село у Ћупр. окр., 1 сахат хода од Ђуприје. 264.
-
- Шапина (Шапино), село у пожаревачком округу. 143.
Шетоња, село у пожаревачком округу. 149, 283.
Школа српска у Београду. 159, 266.
Шумово, село у пожаревачком округу. 142.
-

РЕЧНИК

СТРАНИХ ИМЕНА И НАЗИВА, КОЈИ СЕ НАЛАЗЕ У ОВОМ
ИЗВЕШТАЈУ.

Адијазма = Аћијазма = света водица.

Ајер, грчка реч, значи ваздух, са њиме се покривају св.
дарови.

Алаца, полусвилене турске материја пругаста.

Алилар, појаше (вешто) „алилуја“ после прочитаног апостола.

Анафорник, значи послужавник за нафору.

Антиминс значи освећено платно, на ком је изображена смрт
Христова.

Ачикмава = боја отворено плава.

Без = платно.

Безкровнаја жртва = тајна причешћа.

Богасија, материја памучна, која се у старо доба израђивала.

Број хлебова значи овде број домова.

Вентички (Венетички = Мљетачки) псалтир.

Вехат = стар.

Винџан = шоља.

Галон златан = златан ширит.

Грунт = Миљак = пољско добро.

Дагар.

Даскал, грчка реч, значи утитеља.

Дискос = бљудо = тањирѣ.

Доканиште од туча.

Дамашка свила турска из дамаска.

Дѣба = кацифа.

Ђоча од мађарске речи Gyöls, значи платно.

Ексарх = намесник патријархов, архијепискупа и епископа.

Иконостас значи преграду, што дели олтар од храма.

Јенурија = нурија = парохија.

Калај = косаѣтер.

Калентраш нож = турски нож.

Камалот = камелот = материја за одело од памука.

Канерати = појати грчким начином.

Картун, материја памучна углачена, а са бојадисаним слик-
кама обасута.

Катепетазма, грчка реч, значи завесу на царским дверима.

Катер = Gitter = ограда.

Келије = ћелије = собе калуђерске.

Кречлејше = окречи.

„Људи под комором“ значи људе, који живе на тако званом
крунским или државним добрима под управом краљевске
или царске коморе.

„Људи војинственог чина“ били су под војничком управом
и на позив власти војене, вршили су војничку дужност,

„Људи паори (Вацери) = тежаци спахински поданици или
јобаћи (jobágy) или невољници.

Магистер = учитељ.

Мартирологион = књига о мученицима.

Минеји = Минеје = књиге црковне, у којима су песме за све
свце једнога месеца.

Мурована земљеју = зидано блатом.

Мусул = материја кончана од финога ткања.

Налон = налоња = склапајући сто, са кога се чита јеванђе-
лије, апостол или паримеји.

Од пиринца значи од туча.

Октојх = осмогласник, књига црковна обично у два дела
сложена; а у свакој су песме од 4 гласа, које се у
седмичне дане поју од једне до друге недеље.

Омети = убрус, са њиме се бришу уста причестника.

Оранија = велики казан на дну округао, служи за црквену
потребу.

Панагиар, грчка реч, значи дарохранялицу, у њој се
чува свето причешће за болне.

Пентикостар, књига црквена, из које се поју песме за 50
дана, од Ускрса до св. Тројице.

Первопрестолије, место у зачељу олтара, више часне трапезе,
где седи архијереј, кад се чита апостол.

Пештемал = чаршав.

Препрата, место у цркви, где стоје жене.

Проскомидија, место на левој страни у олтару. где се спрема
св. тајна причешћа.

Сборник = општи минеј или оптак = скраћен минеј у ком
су песме главних светаца преко целе године.

Свештник параклаисат (позлаћен варком).

Сексар.

Синђелија, писмено које даје владици свештенику, кад га
шиље на парохију.

Сидоксија, данак што дају свештеници владикама.

Синцов постава на дну одеа.

Снетије = скидање Исуса Христа са крста.

Сојединеница значи двоцевни стаклени суд за вино и воду,
(при причешћу).

Сотирија, грчка реч, значи спасење.

Сугуба врата = двокрилна врата (на олтару).

Тађажија = Тађадија.

Тепсицак = мали послужавник (тепсија).

Тетрапод = сто на четири ноге.

Тракслер (Drachsler). = стругар.

Тријод посни, црквена књига, из које се поји кроз цели ускр-
шњи пост.

Тутори = црквени синови.

Укропалница, леген за освећење воде.

Фелон = одежа.

Хранилница види дарохранилница.

Цвет на сред цркве значи полијелеј.

Чит = ћитајка фино исткана вунена материја.

Шпадир (појас) жутот корана (кордована).

Шпалир златан = златоткана свилена материја.

ИСПРАВКЕ.

Приметба, која је погрешно дошла на 121 стр. ваља да се премести на страну 120 а односи се на име Тајнера.

А на 121 страни ваља да стоји ова приметба: Комора или Комара значи царску и краљевску финансијску управу (Caesareo-Regia Administratio Cameralis), која је управљала крунским спахилицима. По томе поданици под комором, били су непосредно под управом финансијских чиновника.

На страни 145 место Крушевца ваља да стоји Крушевица.

„ „ 153 „ Свилајци „ „ „ Свилајинац.

БЕЛЕШКЕ И МАТПИСИ

ПРИВРАО ИХ

Ј. ЋОВАЧЕВИЋ.

ДРУГА РУКОВЕТ⁽¹⁾.

Знајући од какве користи може бити испитачима наше довољно непроучене прошлости свака и јоле важнија белешка из старијега доба, — прегледао сам, пре две године, радом све рукописе и штампане србуље, које сам тада нашао у Народној Библиотеци у Београду и у библиотеци Српског Ученог Друштва, и исписао сам из њих све важније белешке.

⁽¹⁾ Прва руковет старих белешака и матписа објављена је у Starinama X, са многим погрешкама, од којих најглавније исправљам овом приликом. Тако:

на страни	259,	ред 19	овдо изостало је, после оуспеник, глѣд лето	
"	"	261	" 6 овдо стоји Катановца, а треба Карановца	
"	"	261	" 16 " " глѣд " " глѣд.	
"	"	262	" 20 овдо " Крево " " Кчево	
"	"	262	" 20 " " Бечир " " Бећир	
"	"	265	" 7 " " .хрми. " " .хрми.	
"	"	265	" 9 " " .и. " " .и.	
"	"	265	" 12 " после митрополитоу изостало је: херцеговскоу, иура Могини, и иура Парсею, митрополитоу	
на страни	265,	ред 9	овдо стоји .хрми. а треба .хрми.	
"	"	265	" 9 " " слицоу кроуѣ и а треба слицоу кроуѣ .и.	
"	"	265	" 12 " " приложите а треба приложите	
"	"	265	" 11 " " Басмѣа " " Басмѣа	
"	"	266	" 4 овдо " глѣд " " глѣд.	
"	"	266	" 19 " " Добрате " " Добрате	
"	"	267	" 21 " " од трага " " од града	
"	"	268	" 8 овдо " „dadkal“ " " „daskal“	
"	"	268	" 11 " " Бркинѣ " " Бркинѣ	
"	"	269	" 21 овдо " га хлѣи " " и хаи	

Овим белешкама додао сам јоште неколико белешака и натписа, које сам преписао у књижници београдске богословије, манастиру св. Ђорђа у Темској и другим местима, и предајем их све скупа јавности са жељом да се њима многи користе.

I.

Народна књижница у Београду.

1. Мишеј на кожи под бројем 66.

На шестом листу тринаестог кватерниона писац је ка-
зао своје име речма:

**Поспѣшанъ грашнн Синадине граматнже, доу'де же не
постигнет' те смъртноу посѣуеннне.**

На последњем листу шеснаестог кватерниона забеле-
жено је:

**Прогнека се господь въ лето .с.ѡ.п (мисли се, без су-
мѣе, српска погибија на Марици).**

2. Еванђеље под бројем 102.

На крају Јованова еванђеља има белешка:

**Сню книгѣ ѡбнови Страшна и братъ мѣ Братошъ въ
лето 72 тисѣштно .р. и .ѡ. и .а. (1653), в манастирь Де-
тане. Богъ да га прости, при ѿзменѣ Христофорѣ⁽¹⁾.**

3. Слова светих отаца под бројем 104.

На једном листу има овакав запис из XIV века:

**Боже, прости грешниго и недостойнаго възрети на
небо ѡуинна Рануин(а) Сѣдника и Ки(е)вца, ере прискрѣна
ни естъ дѣша до смърти: дрѣжа ни кесарь⁽²⁾ в пирѣ за
пѣть мѣсець нинѣмъ кривехъ, владика Христось вестъ, да
ми на кога оупованнѣ възлагамо, тѣмко на Бога, сѣтвор-
шаго небо и землю и море и вса шже сѣтъ въ немъ, тѣм**

⁽¹⁾ Упореди Star. X, 266.

⁽²⁾ Овде се мисли, без сумње, кесар Војихна.

да ми изведе⁽¹⁾ изъ рока пренсподнѣго, ере правн скетое писанне: не оупованте на кнезе ни на сини уловѣускине, въ нихже несть спасениѣ, изидеть духъ ни възвратит се въ земаю свою, въ тѣи днь погнениѣ вса поминшлениѣ нхъ, блаженъ мужъ оуповае на господа Бога. Ох, ох, што ми е тѣжно⁽²⁾ въ тескоте сен и въ смрадѣ сем! Тѣго, тѣжнѣе, та сию немамъ комоу исповеда(ти), тѣкмо тебе Косенице. ма(и)ко божиа, изнеси и се напастн, ере ни потворише невером правехъ, зиа Христось, не даде ми правниѣ соудъ или белега, нѣ ни правех оудави с Кнезцем оу пиргѣ оу Гнебах⁽³⁾, да Богъ види, а нмъ никто.

4. Минеј (Фебруар) под бројем 113.

Има на последњем листу овај запис:

Си месец'ники писа се въ храмъ уѣстнаго и слакнаго пророка прѣдтеуе крѣстителю Іована въ подкирлане плаинни Овугара и Кавалара, близу рѣкы Моравы, повелѣнїемъ нгоумена Афанасїа ермонаха и вѣсего братства его. И то лѣто прїеть кон'ць житїа сего, възв'на мѣ память!

И съврши се сїа книга мѣсеца Септембра .з. днь, въ срд(в), въ лѣто .з. и .пд. (1575).

5. Минеј (Октобар) под бројем 115.

Има белешку на последњем листу:

Сїа книга писа се при нгоуменѣ кур Матею въ лѣто .зѣѣ (1561).

6. Еванђеље под бројем 126.

Имају у њему ове три белешке:

На првом листу: Пишем азъ дїакъ црѣвнобрѣш'ки въ лѣто .зрпк (1674) а тѣрски отъ Мухамеда .анд (нејасно).

(1) У ориѣиналу: тѣгда изведе.

(2) У ориѣиналу: тожно.

(3) не је написано над гѣ (не гбахъ).

Пишем азъ Митръ, дѣакъ црѣвнобранишкн, да се знае кога бехъ пѣзѣна прѣ сѣлаша црѣкенобрешишкогѣ Хисаїѣ-бегъ а воѣвода Шахїѣ-ага Арнаѣтѣѣ. Та беше⁽¹⁾ зѣла. Беше хрїстїаномъ самѣштенїе келїко и вергнн тешкн, въ лето „зрпн (1680)⁽²⁾.

На крају Матијева еванђеља:

Въ лето „зркз (1619) да се зна: кѣпн Бела и Каравнда сїи тетрѣвангелїе за .рн. аспрн и приложнше ю цркве храмъ светомъ архїерею и ѣвдотворцѣ Хрїстовѣ Николае. да нмъ савжн за нхнхъ дѣшхъ. И ко ю ће отннмнн отъ светаго Николае, да мѣ бѣдетъ сѣпърннкъ въ д'нѣ страшнаго сѣда Хрїстова. Село Црквнн Брегъ⁽³⁾.

7. Осмогласникъ подъ бројемъ 130.

На предѣојъ корици ове кѣпте забележено јѣ, да су јѣ приложили храмъ светаго отца Николае, въ село Махала, хтнторъ Стонѣа и Пенѣннѣ, Кѣманокн снновн, отцѣ Кѣманѣ, матерн Божнн, „зскѣ (1720). мѣсеца Октокрїа въ .а. д'нѣ.

8. Псалтиръ подъ бројемъ 131 има овајъ записъ:

Сїю божественю кннѣ дѣшеспаснн фалтїръ сѣписа снѣрен'нїи скештен'ноннокъ Сѣдокѣмъ къ ѣстнѣмъ мѣсте и скетѣмъ монастнрѣ зовомѣа Вранова Глава, скештен'ннкѣ попѣ Радосавѣ ѣдъ сѣла Лоѣкнаго Дѣла и т. д.

9. Молабникъ подъ бројемъ 133.

Написали су га, као што јѣ на последњемъ листу забележено, „їгѣменѣ Захарїа⁽⁴⁾ и Пахомнѣ въ монастнрѣ Благокѣштенїю, настоѣнїемъ и подегномъ їгѣменѣ кур Дамаскннѣ и кѣсего братѣства. И пакѣ монахїа Ефнмїа отъ села Ћю-

(1) После ове речи има јошъ једна, која се не да прочитати.

(2) Годнну као да јѣ друга рука писала.

(3) Св. Никола првенобрешкомъ поклоннлн су, 1736 годнне, Цветко, Пејчо, Атанас и мати нмъ Гопа јѣданъ трнѣдъ поснн бугар. редакц., коїи се сѣдъ налази у Нар. Бнблнотеци подъ бр. 123.

(4) На јѣдномъ листу забележено јѣ, да јѣ Захарїе родомъ изъ „Лѣх'ча“.

мића плати писцемъ за ѡка скети мол'еникѣ и приложѣ
Благодѣштенію“.

10. Слова и животи свѣтихъ отаца под бројем 151.

У овој књизи има више бележака, које гласе:

Да се зна, каде се ѡгради град на Никшиће, ѡгради
га Речепаша (Реѡеп-паша). И до лета котораго погине паша
на Дрокичке, и зен га земахъ къ лѣто 738. (трећа цифра
неразговорна).

Да се зна, каде изиде Ѧсман паша на Рожае, и по-
ара и поплаи — не ѡстаде ништа живо, месеца октобра
дан .иѦ. 738 (1763).

Въ лѣто 738 (1696) изидоше проклети пѣвати зо-
вѣши тескере ѡтѣ проклѣтого рода изманатска. Тогда изи-
доше на Херцеговинѣ. Уѣи, уѣи, велѣи бѣда христѣанскому
народу, не ѡстае ни стара ни немошна!

Да се зна, каде се градиѡ Колѣшинѣ, ѡбрѣтохъ 8 ле-
тописѣ моравкомѣ, лѣто 738 (1647).

Въ лѣто 738 (1715).

Да се зна, каде изиде Ѧсманѣ-паша Ъвпрѣлѣиѣ на
Босну, и свѣи .7. паша ѡтѣ седамѣ самѣуакѣ и конске
множество много, и похара Урѣи Горѣ и пороен и по-
сѣе, и домоге христѣанске поплаи и цркѣе разруши.

И тоѡ лѣта посекоше Тѣрѣи Нѣю Косорѣи на
Езерѣх.

На последѣемъ листу још се спомиѣу владѣи Арсениѣ
и морачѣи игумѣи Мѣхѣи, за којѣгъ се вѣже да је умрѡ
.738. (1719) годинѣ.

11. Минѣј на вожи (Мај, Јуни до 25, Јули до 21 и
Јануар до 7) под бројем 155.

На првомъ листу има запис:

(И)аписѣхъ сѣю кнѣи подѣ Борѣомѣ градомѣ грѣшинѣ
Нѣкола (и) приложѣи (вѣ) храмѣ Архѣидела (тако) Мѣхѣи,

да утете и поминате а не кльнете, и поминате, а васъ Богъ да прости.

На дву првог писаног листа пише:

Смк кнѣга Ангела и (изъ?) Дреннѣ.

На једном листу забележено је:

Написа се смк кнѣга минен и приложн љ тръстеннѣ-кѣи цркве.

На другој страни истог листа пише:

Господинѣ ми мило(мѣ) и драгомѣ попѣ Богданѣ, мило(мѣ) и вѣсѣрѣдѣномѣ. Да знашѣ, кѣре пристѣпи Тѣгѣран (тако) љ црквѣ⁽¹⁾ љ Тръстеннѣ, љен Ратаѣ по прѣстѣ, в(а)ми да знате⁽²⁾, попе. Отиде к Сакѣ, да мѣ видн прѣстѣ, за што га иска. Да ли сада ти си томѣ сведомѣ. . . .

На другом мѣсту има бѣлѣшка:

У'сномѣ нѣкономѣ тръстеннѣкомѣ кур Макариѣ господа Млара⁽³⁾ сѣмереннѣмѣ метаннѣ у'снон ти светинѣ.

У истој вѣзѣи долазе и две летописне бѣлѣшке:

Вѣ лѣто з тисоуштно (љ изостављено) .м.а. (1433) мѣсеца Юна слоуѣце (тако) помруе .зѣ. дѣнь. Попѣ Богданѣ записа.

Вѣ л. .зѣци (1450) мѣсеца Юль. .мѣ. дѣнь оуѣн градѣ љ сѣкотѣ и љ неделѣи не мало, нѣ по всон зѣман. Записа попѣ Оѣофанѣ (лист 240).

12. Пролог од Сѣптембра до Фебруара под бројем 157.

Има много бѣлѣжака, које долазе овим редом:

На првом листу:

Да се зна, каде дође Мѣшо Дѣреншѣкнѣ љ манастирѣ Добрилокинѣ, и ш нимѣ дође Мамѣтъ Шого и Маша Абѣзюкинѣ и Мѣминѣ, братѣуѣдѣ Мѣнѣвъ, и Алѣа Голѣ. И дође

(1) У ориѣиналу: црковнѣ.

(2) У ориѣиналу: зѣлѣти.

(3) Ово ће бити, по свој прилици, жена Вука Бранковиѣа.

сва жупа, те вкатише Мъж Делкиншевиѣа и скезаше му
ръке на ѡпако, и Мамъта Шога — и немъ рѣке на ѡпако,
ази Годе зтете на Корито, и Мъминъ зтете на врата го-
логлакъ, бес капе, по главе ѡвернѣте а по неѡвернѣте. И те
змише не би снега, но би анепо змиа.

Колико отъ рож(д)ства Христова ,аѣѣд, месеца Ану-
арна, данъ .ки.

На претпоследѣемъ листу :

Да се зна, каде се ѡгради ^{си'}ѣелѣа на Мснѣ'ю (Мѣю)
троѣдомъ и поденгомъ кур Ѳеѡдора іермонаха еже и це-
ною ис'коупи и ѡдъ емъ цѣне еже мошѣтно рѣшити .р.
гроша въсего хар'ѣа. То бысть при игоѣменоу кур Въснлѣю
іер'монахоу, еже бысть синовацъ Ѳеѡдорекъ. Сѣи бысть
прѣки по игоѣменоу Маѣнмоу, боѣди емоу веѣ'на память.
И азъ грѣш'ныи некои слоѣжителъ въ то лето въ. Сѣи
бысть въ лето ,зруз (1689), кроѣт санцоу .ки., лоѣни .е.,
злат. ѣнсло .и., темел. .ки., епѣх.. з., нидикт. .вѣ. Писа
месеца ѣен'вара .ла. д'нъ. съѡѡѡѣ зѣниш'вѣ зисѣ'зѣи
мѣ'елцеѡрѣ (1).

Испод овога :

И пакѣ каде купѣише Грѣнѣи вѣштинъ отъ Вѣти Каѣѣне
и доѡше въ манастирѣ Добрилокиниъ и подѣписаше дого-
ворно за свою дѣшѣи и св(о)нѣхъ родителъ, прѣво ѡца Пѣна
пр'ѣ, и Ѳѣа въ про(2), и Марѣка въ пр'о, и Мѣнка въ про.,
и Радѣла въ про°. И приложисмо и вѣштинъ и царѣво.

На 393 листу прѣва страна :

Да се зна, каде даде Радѣѡ Маѣниѣиѣхъ грдѣниъ по
закладѣ въ манастирѣ Добриловиѣне за ,а. и .с. Къ томъ вѣстѣ
скѣдокъ : прѣки Томашъ ѣемановѣиѣхъ, въ Радониѣа Мѣлоѣ-

(1) Т. ј. сѣписѣхъ грѣш'ни Геѡр'гѣи ѣр'норизѣцъ.

(2) Ваѣа да въ проскомидѣю.

внѣхъ са Стръменѣце, и Радво с-Моковѣца и Радво Лукиѣхъ ис Козице.

За овимъ има записъ како су се 7220 (1712) године десили на путу калуђери Теодор и Филотеј, када су се потопили: Костенацъ, Сестрима, Белево (150 кућа), Пазаруникъ (4000 кућа), Филипа (12.000 кућа) и Јудрене (30.000 кућа).

А испод овога:

Село Подборово. Да се зна, како продаше и приложише доњу лѣхъ Конниковѣхъ: Радое и Дукое и Томашъ Конниковѣхъ, и даше и приложише манастирѣхъ скетомъ Георгію, пакъ се опетъ расказахъ и не даше, и узеше лѣхъ ѣ своју рѣхъ, и не бистѣхъ нимъ добро.

И пакъ приђе Раннѣхъ Малешевѣхъ ѣ манастирѣхъ Добривокиѣхъ отъ све браће договорно и своего сарод'ства, и приложи доњу лѣхъ опетъ манастирѣхъ, и писа Радоемъ про., и Томашъ про., и Милошъ про., и Малешъ про., и Шеканъ и Раѣсавъ про., и Миланкою и Милоканъ про., и Пею про., и себе Раннѣхъ и братѣ Станоемъ про., и Сави братѣуѣхъ про. И то писахъ каси договорно и рекохъ: тко ће ѣ отнимити отъ се доба отъ сего храма, да ѣѣ проклетѣхъ отъ Бога и отъ скетаго Георгіа въ си векъ и въ будѣшнѣхъ. И тѣхъ бистѣхъ, кадѣ се то писа, сведокъ Неванъ Марковѣхъ и Богданъ Радованковѣхъ и Андриа изъ Бистрице и Веселинъ ѣхъхъ Драгичинѣхъ и терзѣхъ Станое Рануѣхъхъ изъ Тѣшнѣхъхъ и Лѣхъхъ Малешевѣхъхъ изъ Бистрице.

Пакъ приђе Вѣкое Ранновѣхъхъ и пис(а) домоу (тако) Анѣлан(и) и себе велики сандаръ и свое име ѣхъписа како сѣхъ иста (?).

Писа се въ лѣто 7373 (1673) при игъменѣхъ Василію и пронигъменю Феѣдосію са братѣхъхъ.

На другој страни истога листа:

Село Водно. Писа Радое князѣхъ себе ѣхъ про., попу Неванъ, Драгѣхъ, Радона, Радѣла, Андриашъ, Раѣсавъ, Ра-

докана, Матько, Контини, Авраамъ, Викић, Степико, Дукое и Рану Вукмановић себе у про.

Другом руком: И приде Радѡ од Воднога, Милокъ братъ, и писа себе у про.

Испод овога:

Въ лето 7204 (1666) вис(ть) гладна година, и расели се западна страна.

За тим:

Да се зна, кад је се гради(ла) пошта код манастира трядомъ и подвигомъ и платою Георгіа Термонаха въ лето 7219 (1719). И то да се зна, како њ Георгіе узех у Ісакіе Косорића едни купъ и дадох за њ .д. хилѡде .8. аспри готовѡх. Тому сведокъ игуменъ Теодоръ и проигумень Герасим и проигумень Филотіе, Ісакіје и Филотіе и Махумъ и Миканло. И тако да се зна.

Даље:

Да се зна, каде се престави Теодоръ въ лето 7252 (1652).

На дну је белешка, коју као да је писала иста рука која и прилоге из Воднога, и која гласи:

И приложише власи договорно земљ доне Добриловице и рекоше: кто ће ту земљу узети, да е проклетъ от Бога и от манастира и от насъ брате. И паки рекоше на васѡко лето по сиръ у прилогъ. Въ лето 7262 (1602).

На стражњој корици пише:

Сна книга глаголеми прологъ манастирѡ Добриловице, храмъ свѡтаго Георгіа, ка лето 7281 (1702).

13. Типикъ јерусалимски св. Саво.

На последњем листу има оваку белешку:

Да се зна, како принесе Макаріе Ігумень от манастира Рав'нѡ Рѡке⁽¹⁾ .кѡ. минек и типикъ оу манастирѡ До-

(¹) На предњој корици овог минеја записано је, да га је донео из Равне Реке неки Аврамѡ и приложио ман. св. Ђорѡа.

брънловинъ игъменъ Маѣннъ, и заложи(н) ихъ за .г., а то приложи те аспри игъменъ Маѣннъ за свою дѣшнъ оу монастырѣ Добрънловинъ и даде за минен .г. И томъ више създоци Ан'дра Уаннинуанннъ и Сава изъ Властиѣа и Радою и Хенлотіе Алекснѣи и Лазо Стопновнѣи спали (?) И принесе ихъ месеца Дек. .в. дѣнь.

И престапи се Игъменъ Маѣннъ їер'монахъ того месеца .н. дѣнь, вѣуна емъ паметь. И то писа се ѿ рождастѣхъ Христокъ въ лѣто 7373 (1656), крѣгъ сл'ницъ .вз. лѣни .д., злато унсло .з., темеліонъ .из., епѣхта .д., того месеца .вз. дѣнь.

На предѣојъ корици забележено је:

Въ лѣто 7387 (1735) да се зна, каде се прѣстакн монахъ Мелентіе, месеца Мартіа навечеріе .м. мѣтеннѣъ, иже вѣше крѣстопоклонена неделѣ.

14. Минѣј (Септембар) подъ бројемъ 159.

На последњемъ листу има запис:

Благоволеніе ѿца и поспешеніе сїна и съвршеніе свѣтаго дѣха, съписа се сїа кнїга, глаголемн минни, въ храмѣ прѣсвѣтіе Богородице, глаголемн Шоудникова, на рѣце Лимѣ, въ днїи смѣренога нгоумена кѣр Васїланъ їер'монаха и въсе ѿ Господи братне, троудомъ исписахъ за благословеніе сїню кингоу грѣшнїи и ѿка(ш)ни пауе всехъ митрополитъ зе(т)ски Герасимъ. И пакн молау се и мнѣи се дею, ѿци и братне, аште несть погрешено, исправаите а не каните, ер не вѣхъ прѣжде писала ни оу манстора ѣуна, тере не вѣхъ вѣшть словоу да лепо направимъ.

И съврши се ѿт вѣтїа въ лѣто 7387, ѿт рожд. Христова 7407, крѣгъ слницъ .вз., лѣни .д., злато унсло .з. индиктионъ .г., епѣхта .г. (?), темеліе .з.

15. Минѣј (Октобар) подъ бројемъ 160.

На последњемъ листу записано је:

Да се зна, каде се ограда Гарек-паша прокљати, про-
кљата му душа и онога сикета и онога сикета, аминь.

16. Еванђеље под бројем 169.

Писано је у 16 веку, као што се види из овог записа:

Сљиса се си свети и божественъи тетрѣсугаъ въ лѣто
рѣзм (1532), месеца Августа .ді. днь, при всѣсвѣштен-
немъ архієпископе кур Вьси лѣю въ лѣта люта и напрасна
обдръжеште Нсманатемѡмъ царствѣюштѣ царѣ свѣтлѣ Св-
ленманѣ.

Писа многогрешни рабъ Христовъ дѣлакъ Іоанъ повелѣ-
ніемъ и тѣломъ іермонаха игумена Гер'мана, Богъ да га
прости.

17. Молитавникъ под бројем 172.

Има овај запис:

Сна кинга молитавникъ попъ Марка Роупиѣа изъ Оно-
гошта. Написа се настоящимъ преосвѣщенного владике
Ѣврасима старца Аѣи-Гавра въ лето рѣзскѣ ѡт Хри-
ста рѣфѣ, а подписа попъ Марко своимъ рѣкомъ.

18. Псалтир и часловац под бројем 173.

На једномъ листу побројани су турски султани до Му-
хамеда III, за којегъ се каже:

И по томъ подставни градъ Егаръ въ лѣто рѣзр (1597),
месеца Септемврѣа .ко.

Испод тога долази ово:

Дѣ се зна(ю) конци цариградскы: Енипазаръ, Дмитро-
вица, Вѣунтрѣнь, Приштина, Пасъинъ, Страцинъ, Нгрендере,
Ѣюсте(и)динъ, Самоковы, Дѣпинца⁽¹⁾, Вѣлшкы Ѣюстенѣ
(Бѣѡвѣшка Банѣ)⁽²⁾, Татаръ-пазарѣвнѣ, Фѣланѣа, Папазѣа,
Каѣлѣа, Оѣзѣвѣе, Харѣмѣлѣа, Мѣстан-пѣшина Ѣѡупрѣа, Ен-

⁽¹⁾ Дупница би имала доћи пре Самокова.

⁽²⁾ Тустендин је Тиобушка Баѣа, а не Костенац (Тустенце). Види
Star. X, стр. 254.

21. Псалтир под бројем 196.

На последњем листу има запис:

Сѣа к'нига глаголемѣи фал'тирѣ ѡцѣмъ ѡца нгоумена кур Ѡмотеа їер'монаха, въ монастирѣи глаголемѣи Шатор'на донѣ, прѣи храмѣ скетаго ар'хїерѣа Христова Николи¹⁾.

22. Октоих под бројем 210.

На предњој корици находит се ова белешка:

Сѣа кнѣга расипа се листѣ по листѣ от некогдашна вѣременѣ ѡктоихъ ѣ Ближне скетаго Геѡргїѣа. И научи Богъ Дмитра Срѣбнна Миханловича, направи и звѣзда, Богъ да га сплсѣтъ и родителѣе его и уѣда и подрѣжїѣ расѣс (да нїѣ расѣс ?) аминѣ.

23. У призренском поменику под бројем 227 једна летописна белешка гласи:

.... ѣд (т. ј. въ лѣто ,зѣѣд = 1456) трѣс кмс(тъ) въ понед.

24. Под бројем 239 чува се један лист од живота св. Гаврила Лесковског. У томе се листу казује, да је Гре „Мавраганъ“ победио „кнеза“ бугарског Михаила Бориса у Злетову, али га је овај, доцније, убио.

25. Пролог под бројем 264.

Писан је крајем 16 века, као што се види из записа:

Въ нмѣ ѡца и сина и скетаго дѣха, исписа се сѣа скетодѣхновѣнна и пользна кнѣга, глаголемѣи прологъ, повелѣнїѣмъ дѣховѣнника крѣускогѣ кур Нсаїѣ, въ д'нѣи ѡбласти агарѣнскихъ уѣд, азъ ѡкланѣннїи сѣдѣ възвѣноуѣхъ от зѣаго и оу-богѣаго оуѣа моего, и дрѣзноуѣхъ на сїѣ и великое и пользное дѣло нѣѣ и многѣнѣи от нѣго поноуѣждемъ. Нѣ молю вѣ, отцѣи и братїѣ моѣ възлюбѣннѣиѣ, нж(ѣ) проуѣнтаюшѣи сїю богѣодѣхновѣннѣоу и пользноуѣю кнѣгѣ, ашѣѣ уѣто ѡвѣратѣ(тѣ) въ нѣи погрѣшно и несправѣнѣно, прѣшѣтаѣи и благѣосл(а)-

¹⁾ Овај је манастир обраћен у цркву, која и сада служи.

КАКНТЕ, НЕ ШКО ДУХЪ СВЕТЫ ПИСА, НЬ РУКА ПРЪСТНА И ТЛЪННА
И НЕПОТРЕБНА НЕБОУ И ЗЕМЛН, ДРЪЖЕШТЕ Ж(Е) И ПРЪРОДН-
ТЕЛНАГО ПАДЪНІА.

Въ лѣто 7зрѣ (1597), кругъ слнцѣ .к.л., лѣни .нѣ. мѣ-
сеца Нюл. ѿ днь, грѣшнѣи и потрѣбни дѣакъ Дамѣан.

Друга белѣшка гласи:

Сѣа кннга прѣлогъ глаголемн манастира Грабокѣца, нже
ес(тъ) къ кудымскон краини, въ 7зсѣ, а отъ рождаства Хри-
стога 7ахун.

26. Діоптра Михаила Пседа и шестоднев.

На последњемъ листу діоптре забележено је:

Сѣа к'ныга 7дневникъ и дѣоптра митрополѣта Пахомѣа,
да се змѣ.

Остале белѣшке гласе:

+ (и) колнѣка (т)зга кѣше по землн за кнеза за Ла-
(за)ра до(ва).

Кѣтна ти памѣть Никола кепалнѣа, кѣрѣ кѣпи снѣо кннгѣ,
вѣуна ти памѣть, аминѣ.

+ Поменн ме скете, поменн ме спасе, поменн ме Хри-
сте, поменн ме владыко господи, егда придеши на свѣдѣ
свѣдѣти рабомѣ своимѣ, т'гда поменн и мене грѣшнаго раба
своего Никола кепалнѣа, кѣпнвшѣаго снѣо кннгѣ, в си все и
вѣдѣшти, аминѣ.

а .рр. д.дѣ мм .дд. нм.а. лкдд .нн. мл .еіеі ддѣа.

Ова врста тајнога писања до сада је непозната. После
разнихъ комбинаціја испало ми је за руком, те сам пронашао,
да овде улогу игра бројно значење писмена. По што је:

рр	=	100 + 100	=	200	=	с	лк	=	30 + 20	=	50	=	н
дд	=	4 + 4	=	8	=	н	нн	=	10 + 10	=	20	=	к
мм	=	40 + 40	=	80	=	п	мл	=	40 + 30	=	70	=	о
нм	=	50 + 40	=	90	=	ѣ	еіеі	=	15 + 15	=	30	=	а

В лѣт(о) ꙗзри (1605) вѣс(ть) морѣ (в)елѣни по вѣсен
земли.

(Пенти)костарѣ мнѣ сѣзренном архиепископоу Павсѣх
пекском (општеѣно) (и)стеуенїи лѣт по прѣставленїи светен-
шаго господина ми (општеѣно) кур Павсѣа аз грѣшникъ
не съмѣ достоинѣ наре(шн се а)рхїепископѣ пек(ски) Ма-
хїмѣ, нѣ (вѣ) велиценъ нужди вѣсприехъ сѣи (општеѣно) ски
прѣстола, ѡбрътохъ сїю книгѣ въ Скопїю и откѣпихъ ю (лѣтѣ)
мнмотекѣшнѣ ꙗзрд (1656).

31. Трїод на кожи, на 21 листу има забележено:

Помени, Господи, Агѣпа, граматникова зѣта, приложи
си трїотѣ за душѣ светомѣ (Юванѣ, Богѣ да га прости.

32. Типикъ на хартији са записом на последњем листу:

Сїа книга глаголемѣи типикъ манастира архїепископа блж
Морїен; егда записѣѡ манастир Архїепископа отъ наснїа ага-
ренского, отнесенѣ же била въ Овѣуарѣ, въ манастирѣ Сре-
тенїе, пакѣ же манїемѣ владикѣ Христа моего възведенѣ
ми вѣнѣшнѣ (на) срѣбѣски прѣстола мнѣ сѣзренїиomoу Гаури-
їахъ архїепископѣ пекскомѣ и егда пѣтѣ творахъ отъ великїе
цркѣи на Стари Влах, пакѣ же придохъ въ манастирѣ Сре-
тенїе и възехъ сїю книгѣ и дадохъ другѣ книгѣ типикѣ въ за-
меноу, а снѣ типикѣ донехъ великїе цркѣи пекскїе, и никѣи
же да бѣдетъ отїемлемѣа, да нес(ть) просто ни благословено.
Се же вѣс(ть) въ лѣто ꙗзри (1650), нѣ да служнъ зде кодъ
прѣстола въ великїе цркѣи.

Другѣ бѣлѣшкѣ гласи:

Писанїе мою рѣкѣ арх(ї)ерею дѣбрѣски и кнѣзѣски
Пѣнїмѣ въ лѣто ꙗзс (1698), месеца Маратѣ .ѡѡ.

33. Требникъ изъ 16 века, као што сведочи овај запис:

Сѣписѣ се сїа книга въ лѣт(о) ꙗзри (1540) въ мно-
го(и) нужди, азъ ѣрмонѣхъ Пахомїе, простите ме, аште
сѣзренїи гдѣ.

Другом руком записано је ово:

Последн се звѣза презентером Марком за своју душу,
вздѣ смѣ вѣтна памет, амин. Звѣза се въ лѣт(о) 709
(1564) месеца Дек. .д. д'нь.

А на 69 листу, чини ми се Пахомијевом руком, за-
писано је ово:

Богъ да прости кон каков се намѣри: даде нѣкто
аспри, други две, а други .е. и .s. аспри — въсе село,
оставих га светомъ монастирѣ епископѣ за .п. аспри.

II.

Књижница српског ученог друштва⁽¹⁾.

1. Еванђеље на кожи писано под бројем 1.

На првом листу, од којег је већи део оцепљен, има
записано:

„Кроткомъ, драгомъ ми братѣ Мирославѣ, архіе-
пископѣ скопскомѣ“ и т. д.

2. Поуке св. Јеврема, писате на кожи, под бројем 60.

На другој страни првог листа има овај запис:

Сие светые и божествены книги доушепользныи, по-
оучении святаго и прѣподобнаго оца нашего Юфрема,
поуеше се повелѣниимъ христолюбиваго и богомъ избран-
наго и смѣренаго урядника прѣлага нгоумена дѣтаны-
скаго Ар'сѣниѣ.

(1) У белешкама, које је пок. Даничић објавио у Radu I, имају неко-
лике погрешке. Тако:

1. У запису, извађеном из беседа златоустових (број 20), треба
да стоји „Оуиниѣ“ и „и“ (2000) а не „Отиниѣ“ и „к“ (Rad I, 179).

2. Други запис из Хиротоније (бр. 16) свршује се „на Ноки“
(Rad I, 181) т. ј. у Хердег-Новоме (Castelnuovo), а не „на моко“.

3. У запису рукописа бр. 26, треба читати „Замонѣ“ и „кѣ-
нѣса“ а не „Замонѣ“ и „мѣнѣси“ (Rad I, 180). Споменућу још

4. Да у рукоп. бр. 8 има на три места забележено, да је 1609
године била љута зима, што Даничић није нашао за вредно да пре-
пише (уп. Rad I, 178).

Почеше се въ лѣто 730.ме (1337), нѣдѣкта .1. кроуга сл'ну'наго. въ .8. лѣто. мѣсеца Юна. въ .1. днь.

На првој страни истог листа има:

Грѣгоріе Боугаринъ искоуши перо и роукоу.

3. Избране беседе под бројем 62.

На другој страни последъег листа има белешка из XVI века. Казавъ како беда не оставља родъ људски од Адама, писацъ белешке наставља:

Тѣмже симъ искусомъ подвиже царствуюшѣаго, ꙗкоже богомръскаго законопрѣступнаго дрекме Ізавіана ѿного, въ еже ратовати и низлагати божественіе монастыре и поместніе храмѣ неконѣуне разарати ни на цѣне ѿдавати, еже немоштно въ комъ искусити, многіе ради ништети. Нзиде бо такокое повелѣніе ѿ самодрѣж'ца, султана ѿного Селима, сына сватанъ Свасенимъна, да аште кто немоштанъ въ къ искупленію, своего си монастыра и мѣста ѿгонимъ беше. Тогда и съ светы и божественны монастырѣ, многию рекомн Милешева (даље недостаје).

4. Еванђеље под бројем 69.

На последнемъ листу пише:

Въ лѣто 736.и (1604) купи сїю дѣшепасицѣю книгѣ глаголемн тетроевангеліе Захарїа їермонаха цѣн'ною злата за хнама аспри, при їгоуменъ Грѣгорію їермонахъ съ братїами, и приложи є кышереуени їермонахъ храмъ архангелъ Михаила и т. д.

5. Псалтир под бројем 145.

На последнемъ листу забележено је:

Сы фальтир' съписа се ѿ бытїа въ лѣто 737.и .на. (1643), мѣсеца фер. .31. днь въ уекъ (четвртакъ), а ѿ семь трѣдихъ се азъ ѣмши къ нноцехъ Анастасіе, хвди и грѣшнн и т. д.

6. Диоптра под бројем 56.

На другој страни седмог листа има једна белешка, коју је писао неки Вук Лаповић, 1624 године, 1 Марта „в Одр-
локици на покладѣ“ (у запису се спомињу, између осталих,
три брата Драганића).

На врху истог листа има тајном азбуком овај запис:

Жвоѡсвѣѣ кишиѣѣ, клѣѣ жиѣ ѡѣѣ т. ј. Милостивъ (пи-
шемъ понъ живъ смъ?).

7. Еванђеље под бројем 65.

На крају долази овај запис:

Гаврилъ милостию божією архієпископъ пек(ски).

Сѣа скетѣа и дѣшеспасна кнѣга галголемн тетрѡѣ-
хлгелѣ мнѣ смѣрен'наго послѣднаго прѣстав'ника вѣли-
кѣ цркви пек(скѣ) и дах'ю на благословѣніе и просве-
щеніе монастырѣ своемъ скетѣаго архістратига Михаила и
Гаврила въ подкрѣпѣ гѡри зѡвомъ Ковилѣ въ нѡвию
цр'ковъ скетѣаго архієрѣа и уюдотвор'ца Христога Николаа
въ прѣдѣльныхъ и островѣхъ (таѡ) Старѡга Влахѣ. Елма
же мын смѣр'ныи, когдѣ же бѣх'мо (къ) раш'кѣи епар'хїи,
обрѣтохѡмъ сѣе скетѡе мѣсто запустѣло ѡтъ многыхъ вѣ-
менъ и нынѣмъ брѣгѡмо въ лѣто 7396 (1644), и вѣждехъ
трудолюбивѣи нѣх'мо любѡвѣ къ скетѣи божїи архі-
стратигѡмъ, и вѣдрѣх'мо некое келїе и воденице, и мо-
настыр'скѣ землю ѡсковѡднѡмъ нѣе прѣжде запустѣла и
нѣзидѣма бѣше, и еште прѣикѣпнѡмъ неколико нѣвѣ и ли-
вадъ и приложнѡмъ къ скетѣи обитѣли, и прѣвѣхѡмъ тоу
нѣкое вѣрье, и пакы нѣе манїемъ прѣблагѡго владикѣи
моего Христа вѣзидѡхѡмъ на сѣ скетѣи прѣстола сръб-
скѣ архієпископїе. Нѣ ѡтцїи и братїе, кого благи богъ
прѡизволѣтъ по нашемъ ѡтхожденїю, не забѣдете скетѣи
обитѣлѣ молѣи радн и заступленїѣ скетѣи божїи архі-
стратигъ, понѣже днїи вѣка сегѡ прѣходѣтъ шѡо злѣхъ трав-
нїи на сѣмъ скетѣи шѡже и не бѣх'мо. Писахъ въ
лѣто 7396-е (1651).

По белешци пред Марковим еванђељем види се, да је манастир био читав 1776, а 1772 беше у истој манастиру монахиња Јевросима.

8. Еванђеље под бројем 5.

На другој страни 66 листа има оваку белешку:

Сне евангелије приложи рабъ божн Никола Богу и сегомъ Ге(о)ргию нже въ Расе, банзъ Новго Пазара, зовоми Гуръевн Ступови, и приложи га за свою душу и своего родителя Дмитра и свое мат(ере) Неде (и) свое старнице Граце (Богъ да имъ душъ прости) и за Филиповъ душъ. Лето 7374 (1656).

9. Типик под бројем 59, који је 1725 био у Благовещењу.

На последњем листу пише:

Сѣи типик писан се въ лето 7373 (1578) прѣ Арсенію иер'монаху ко быти емоу въторомъ стар'цѣ въ обители сѣи, мѣсеца Ноем'(брѣ) .з. днь въ Ломинци.

Друга белешка гласи:

Сѣи кинга манастира Олнѣвск т. ј. Локвинца.

У трећој белешци (с краја 18 века) казује се, како су калуђери из Студенице пребегли у Враћевшницу и подигли Благовещење и Вољавчу.

10. Зборник под бројем 146.

Има запис од 20 Фебруара 1690, који гласи:

Си патерникъ мие грѣшного прогѣмена Анѣнтѣи Мнлшевѣца.

11. Зборник под бројем 147.

На листу 314 (211 сада) говори се, да су св. Срѣ и Ваххо пренети у Венецију „од српске земље“ 1572 године.

12. Миней (Септембар) под бројем 67.

Исписан се сѣи светла и доушеполезна кинга, глаголѣма мниси септемврѣи мѣсеца, повелѣнѣмъ и настоѣнѣмъ и иждикенѣмъ сребрѣнѣмъ господина кѣр Филарета иеромонаха,

На стражњој корици стоји :
 Са књига манастира Милешеве, ако ли е то ђтним,
 да му е сѣпарѣннѣ свети Савл и Симеонѣ. Писа месеца
 Марта .а. днѣ лето ,зрпе (1677).

13. Службе св. Луци, кнезу Лазару, Симеуну и другима.
На крају службе светом Луци пише, да је то писао 1694 године у Св. Андреји, више „славнога града Будима“, јермовах Ђипријан (код службе Лазарева прибележена је година 1692).

На листу 141 долази „лист духовни“, писат „Зрло“ (1631), 13 Маја у Грачаници.

На последњем листу има:

16. Једна србуља, у којој су службе Јованова и Васиљева и хиротонија.

Съписа се лѣто ѿ рожд. Христова, даѣи Дек. .vi. въ
мѣсте Сараке, поколеніемъ прѣоскесителннншаго митропо-
лита кѣр Мелетіа Захарынскаго.

17. Једна србуља, у којој су псалми разређени по празницима, а на крају опело епископа или архијепископа.

На претпоследњем листу има:

Антоније бивши епископ пекски 1765; испод тога:

Да се зна када понови наш господињ патријарх србски кр Моусен и ѿнови град вас' и са полатами, са потрошком и трѣдом и настоиѣмъ многимъ ва тешка и мучна врѣмени, на господъ Богъ и света дѣла уиства бородица вистъ томъ дѣла сапомагатељница и свети(х) србски просветители сапоспешници, лѣто 72ски, ѿ рожд Христова 72х (неки знае), мѣсеца ауг. 16., 8 патриарш(и) ѿсифъ ѣромонахъ епископъхъ светіе цркви пекскіе.

На другој страни 42 листа:

Сја книга божественна и благопотребнаа многихъ изреднихъ кештенъ светъхъ велицъхъ цркви пексон, подписахъ азъ смиреніи Діонисіи ѿ Никшиноу'скога племени, епископъхъ светъхъ велицъхъ цркви пексон, по томъ 72х. пакі нѣмаи .в.: .ц.: пексон, по томъ митрополитъ Дабробосански Діонисіи⁽¹⁾.

72хъ (1762), ноем. 24, у Пеѣн.

На другој страни 19 листа забележено је:

Придо азъ грешни и наречени еродѣкомъ Михана, служителя преже бившаго господина митрополита кр Мелетіа босанскаго. Престави се лето господне 174(0) 72х. После же вѣсмо сѣгге господина патријара србскаго.

Испод тога:

Знати се когда възведенъ вистъ на србски прѣстолъ патријаршине нпекскіе светениш(х) господињ патријархъ ѿ Ана снѣ, лета господна 72х: го и добро стрже.

18. Молитавникъ, који је купио за 2½ талира баба Латинка и дала га храму Ваведѣња прѣсвѣте Богородице 1735.

(1) Овај се Дионисије не налази у списку дабробосанскихъ митрополита у Гл. XXXVIII, стр. 188.

На другој страни претпоследњег листа има :

Знатн се кога Турци коеваше на Бечу въ лѣто тн-
сѣштное ,зруа (1683).

Знатн се кога изоди цесарова конска из Босну лѣта
,зсме, ѿ рождаства Христова ,аѣлз (1737), июл .зї. нзн-
ѣоше на Бантлаву и Турци Немце развнше.

На последњем листу има овај запис :

Лѣта господни ,аѣмг (1743) ѿк. .а. тогда внѣшъ ве-
лїю належештѣ (?) лаждѣ, по томѣ патнѣ снегѣ и слоиненѣх
горѣ и оконїтїю много тогда внѣшъ и сирѣтностїю велїю
по всен земли и тѣга велїа уловском. Тогда внѣшъ гради
пѣсти и доми много пѣсти и свѣла сѣрѣѣ на люди от го-
спостѣвѣштнх, тако рѣшти старнѣмъ людям : комо инкогда
мѣуна времена взнахом.

На стражнѣј корици :

Лѣта господни ,аѣмг (1743), мѣсеца юна .а., внѣшъ
показнїемъ божїимъ потрѣсти се земли и пасти се граду
(ста)ром (?) Лнѣну и по нннѣмъ местомъ, и тако внѣшъ (зе)-
мли колѣбанїѣ, комо рѣшти старнѣмъ уловском : комо тако ин-
когда вндехом. Тогда прїде и морѣа ка Лнѣно град лѣта
внѣшъ писаного.

19. Номоканон под бројем 29.

Има у њему једна белешка, да је био пона Тадије Сто-
јановића из Витинице и да му га је поклонио Асан-бег Со-
коловић 1744 године.

20. Великопосник под бројем 136.

Писао га је Гаврило Венцловић, Ђипријана Рачанина
ученик, 29 Маја 1741. Са стране стоји :

Тога лѣта оу Бѣуу оумьре цѣсарь Крѣоль .с. и места
мѣ рода мѣжка.

Од истога Гаврила Рачанина имају још две књиге : бе-
седе (под бројем 133) и зборник (под бројем 135), који је
почео у Коморану а довршио у Ђуру 3. Септембра 1734.

21. Стихологија под бројем 17.

На првом листу записано стоји:

Смирени митрополити иишки Гѣѡргїи подписах ва
лето 7аѣас (1736), сек. .кє.

На листу 296 има:

Патрїархѹ уатенне вгда лѹтѹргїсаеть.

Васесветеншемѹ и васеблаженненшемѹ ѡцѹ же и го-
сподинѹ нашемѹ архїепискупѹ пекскомѹ, прѣвнє Нѣстини-
ннє, патрїархѹ же васемѹ Сръблемѹ и Българомѹ, Поморнє,
Дабматнє, Трабѹзннє и вретаннскнмѹ ѡстрокомѹ и секе-
рннмѹ странамѹ и белаго подѹнлєнѹ, господамѹ господнѹ,
господнѹ кур, кур, кур Арсеїнїю, многа емѹ лета.

Митрополитѹ уатенне:

Прѣѡсвєщененшемѹ и словєсьненшемѹ ѡцѹ и госпо-
динѹ нашемѹ, митрополитѹ же богоспасемнє єпархїє ииш-
кнє са окрстннмѹ странами, господамѹ господнѹ, госпо-
динѹ ѡцѹ и зѹнтєсїю нашемѹ кур, кур, кур Гѣѡргїю,
многа емѹ лета.

22. Богородичник под бројем 66.

На првом чистом листу пише: 7аѣмє (1745).

Знати се когда вистѹ рано пролєѣе: прѣєє того года
вистѹ лѹтам зима, пакн сгда наста месецѹ Мартїа, тогда
заѹє се и пролетїє са велнкмѹ добрнмѹ поспєшєннємѹ,
гора и трава растн и напредѡвати шкѡ полѹ месеца Марѡз
ѹловєїнма от варз закланати се и халда вѹзискѡвати и го-
рамѹ лнстатн — шкѡ вїтн горн ѡ благовєштенїю полѹ са-
снратн се, и тогда Тѹрцн с велнмнмѹ поспєшєннємѹ пом-
дошє на Дѹєма, не кемѹ ѹто тѹмо прїѡвєрєштѹть. Писа
снє грѣшнн їермонах Герлєснмѹ ва светѡмѹ манастироѹ
Дєкнѹтаскомѹ, месеца Апрїлїа .ѡ1. днѹ 1745.

На другој страни истог листа има:

7аѣмє месеца октомерїа .а1. днѹ.

Знати се кога паде снег по Дреници и по Косову и по Метохи(и), и велики фортѣи шен се, и снегъ свѣтъ ѿбелеа, и на мѣста до улаика ногама сакривати се. И того лѣта бистъ срѣдне изобилѣе на земаннхъ плодохъ.

Паки, аѣн (1750) месеца ок. .кв. дан паде снѣгъ на техъ прежде реуенихъ земляхъ на мѣста до средѣ ноге или педѣ и поль.

Писа сѣе хелзла зцишесъ Зицѣѣкъ изхѣнесъ сникѣе т. ј. многогрешни Герасим игуменъ девн(у)ски.

На последѣемъ листу:

Су молесникъ девчулски, принесенъ отъ монастыра патрархи(е), уртахъ азъ грешни ѣрмонахъ Герасимъ, аѣмъ (1743).

На корици стоји, да је Ђерасимъ био жупљанин. У служби св. Јанићју девичкомъ (под бројемъ 71) каже се, да је писата 1 Јануара 1757 при игумну девичкомъ Ђерасиму.

На претпоследѣемъ листу девичеогъ молабника спомиње се село Горња Сядимна.

23. На штампаној србуљи под бр. 6 има ова белешка:

Бъло отъ сотворенїа мнрѣ, хзовъ отъ рожд. аѣнъ прѣидохъ азъ ѣгуменъ Никодимъ ѣром. тронѣанинъ въ село зовомо Ѧпаленикъ, въ домъ ѣстившаго свѣштенноѣрца кнрѣ Ісана Никочїѣа, и препитанъ бихъ ѣстно .сї. дни, люто мѣуимъ отъ болѣзни, елѣ жнѣ ѡстахъ отъ ѡтроб(а), што владика (хер)цеговаѣѣи Ѧнтимъ (отр)ѡва ме на правди божїенъ, била мѣ скетала тронѣа сѣпарница въ сен и в'ъ вѣдѣшнѣ вѣкъ.

Сѣе писахъ своерѣчно Мартѣ (тако) 19, ѣ смѣштенїю отъ болѣзныи моеѣ, што проклѣти Гр'їѣи содѣлаша многомъ ѣловѣкъ на оно време.

24. Описъ боја косовскогъ подъ бројемъ 30 има ову белешку:

Попъ Богданъ изъ Бѣкора послѣжителъ новаго монастыра Добрине оѣ рѣцн Добрани 1798.

б) Панагиріе из XVII века с натписима:

СѢА (скетаа) и БОЖСТВ'НАА КНИГА ГЛАГОЛЕМИ ПАНАГІРІЕЪ
ПИСА СЕ КЪ ЛѢТО ҃҃҃ ТИСѢШТНО .р. и .м. и .с. (1630) въ
ПОДКРІЛІЮ ГОРЫ (И)ВУТАРА и КАБЛАРА, на рѣцѣ МОРАВЕЪ, въ нѣ-
КОЕМЪ ХУДЕМЪ ГРАДИНАШТИ въ величїе стѣны, зовомъ ЛѢСТЕНЦА.
(И) СЕМЪ ТРОУДНХЪ' СЕ АЗЪ ГРѢШНИИ и МЫ'ШИ въ ѿноцехъ ОѢО-
ДОСІЕ. И аште уѣо БУДЕТЪ ПОГРѢШЕНО или СЛОВ'ЦЕ ИЗГ'УБЛЕНО,
МОЮ ЖЕ СЕ КАМЪ, ѡЦИ и БРАТІА, У'ТѢШТЕ или ПИСѢШТЕ
ИСПРАВЛЕНІЕ и НАС ѡ СЕМЪ НЕ КЛЫНЕТЕ, нѣ БЛАГОСЛОВИТЕ,
ПОИМЕ ЖЕ(Е) ПИС(А) РѢКА ГРѢШИНА и БРѢИ'НА и ОУМЪ ОУИНАЪ,
ДА и НАМЪ ѡЦѢСТИТЬ СЪГРѢШЕНІА НАША ГОСПОДЬ въ д'нь ѡи,
ЕГДА РЕУЕТЪ: ПРІИДЕТЕ БЛАГОСЛОВЕННИ, и ПАКЪ: ИДЕТЕ ОТЪ МЕНЕ
НЕ Б'Е Б'А ИМО ДА ЧУИМЪ БѢУНАА БЛАГА ѡ ХРИСТЕ ІѢСУСЕ, СМЪ
ЖЕ(Е) СЛАВА въ вѣки кѣкомъ АМИИ. ПОУЕХЪ МЕСЕЦА ГІЕН'ВАРА
.кн. и СЪВЕРШЕНЪ МЕСЕЦА ДЕКІЕМЪ'ВРІА .н. д'нь. И урѣиштомъ
СЕ ОТЪУСТВО ГРОБЪ, ЗЕМЛѢ ЖЕ МАТИ.

И въ то лѣто пореза Тор'уина (тако) Ёр'дель и Крад
седе⁽¹⁾ на столѣ.

в) Евангѣље с тумачењемъ, руске редакције, преведено
с грчкого језика на „русскіа књинги“ 1392 године, а писано
у 16 веку, као што се види из ове бедешке, написате по дну
првихъ седамъ листа:

ЛѢ(ТО) ҃҃҃҃҃҃ (1551) ЦАРЬСТВУЮШТИ ГРАДА МОСКВЫ въ
ДНИ БЛАГОУ..... и ХРИСТОЛЮБИВЛАГО ЦАРЯ и ГОСУДАРЯ ве-
ЛИКОГО КНАЗЯ Ивана Васііевича, сынрен'ны къ свѣщен'но-
презвѣтерехъ Іаковъ бывше протопопъ благовѣщенскои Ни-
колы⁽²⁾ гостыинского⁽²⁾ а во иноцехъ старецъ Іосифъ Уюдова
ма(на)стири, приложила есма сїе свѣтое евангѣліе толковое
въ мамастыр свѣтаго благовѣщенїа прѣсвѣтлыа владимирче на-
шеа богородица и приснодѣлы Марїи(и) в сербско(и) земле

(1) У ориѣиналу: се д'ѣ.

(2) Ове две публице речи не знамъ да ли самъ добро прочитао.

протопопъ Бонхне. Аз же вы се молю старемъ яко оцемъ, събъзрастимымъ яко братіамъ, уѣтоуште или прѣписуюште, погрѣшена исправля(и)те, и мене не кльнете, да и вы оуслышите благодѣиныхъ благы и нелицемѣрныхъ ѡнь ѡтвѣтъ съзнѣиимъ о десницю его: прїидете благословенни отца моего, наследуйте оуготован'ное вамъ царство небесное ѡт сложенїа мирѣ, ерож(е) буд(и) въсамъ намъ оулазунти коупно слаженїихъ отца и сына и светаго дѣха, и нынѣ и присно и въ вѣки вѣкомъ'. Писа рѣкою многогрѣшнаго и прѣвѣданнаго, хоудаго въ уловѣцѣхъ и послѣднѣаго въ дѣацѣхъ, грѣбаго теломъ уловѣцѣскимъ подобїемъ, дѣшею же ѡт множества грѣховъ моихъ таха⁽¹⁾ наурѣта дѣаки Бѣгдан' сню книгѣхъ оу селѣхъ Глаговици, сынъ попа Дмїтра, оуѣеник' дѣака Дмїтра.

4. У мене има једна рукописна вѣига различногъ садржаја. На последнемъ листу (138) долази овако пророштво:

Писанїе сїи речу слова арапскаа, что се обрѣтоше оу темелѣиоухъ высоуаншаго стѣла въ цркви светаго Дѣионисна архѣпагїтскаго, истѣлкованна на езыкѣ латинскїи повелѣнїемъ господина френскаго. Бѣхъ ме написанна на единомъ мѣрмерѣ, иже имѣше дълготѣ .vi. педїи, ширинѣ же .ii. педїи, и снѣ въ написанно.

Лѣта отъ рожд. Христова ,аху (1690) да вѣне Френца, Ёнглантера, вѣса Аламанїа, и хоштѣт ѡсвѣдети отъ вѣри Христови.

Лѣто ,ахуа (1691) великаа брань хоштѣтъ быти по вѣсѣдѣ и гладѣ и разоренїе градокомъ, живель и градъ боудетъ.

Лѣто ,ахув (1692) домъ не имѣт ѡбрѣсти се цѣль.

Лѣто ,ахуг (1693) гнѣвъ хоштѣтъ быти по вѣсемѣхъ мироу.

Лѣто ,ахуд (1794) по мале, по мале хоштѣтъ Христосъ познати се.

(1) У ориѣиналу: та.

Лѣто ,ахуе (1695) великъ троус хоштет быти по вьселѣннѣи.

Лѣто ,ахус (1696) Барбарѣа хоштет западнѣи се бо-жѣи ѿгнем и рѣки хоштет испльнѣи се крѣе ихъ.

Лѣто ,ахуз (1697) великъ уловѣи хоштет вьстати и шкентѣи се.

Лѣто ,ахун (1698) запад и вьстокъ и Барбарѣа хоштет ѿвзвѣстѣи и погнѣнѣи отъ глада.

Лѣто ,ахуѳ (1699) едина кѣра хоштет познати Бога трисльнаунаго.

Лѣто ,аѳ (1700) огнь отъ мира хоштет погнѣнѣи и хоштет быти оу единого пастыра пасовна.

Испод овога пророства долази ова белешка;

Знати се, когда помѣруе слѣнце месеца Нюнна .в.-го дѣне, уасъ .г., и вьстѣ тма отъ уаса втораго до четвѣртаго уаса, лѣта господна ,аѳѳ-го (1760).

5. У рудничкомъ Благовѣщенѣу има једанъ штапанъ минеј с овомъ белешкомъ:

Си миненъ Августъ кѣпнихъ азъ грѣшинъ попъ Анд(р)ѣи Грегѣиѣи ѿ Радосака (биѣе изостадо: слѣге) патрѣнарха Баркиѣа, лѣто ,аѳ.с⁽¹⁾, приложихъ ѿ (х)рамъ скѣтаго про(ро)ка Ианѣ на Кастнѣо.

IV.

Натписи на старимъ црквама и др.

1. У старој цркви више Смедерева, за коју Каницъ погрѣшно мисли, да је зидана пре Немање, има унутра на зидовина више бележака одъ разнихъ походаца.

Споменућу ове три:

Знати се када долази пѣцки (т. ј. пеѣски) патрѣархъ Нѣодинѣи⁽²⁾, месеца Ноемвриа 1745, данъ 8.

(1) Треѣа је цѣра непоуздана, а личи на л.

(2) У М. Милиѣевиѣа нема му имена. Кнеж. Срб. 155.

Ћосиф Шакабентъ, епископъ кершлуки, мѣсеца Септ. 14, 1791.

На једном месту записано је, да је 1807, 30 Јула, долазио у Смедерево Родофиникин, и 31 Јула и 1 Августа доходио у ту цркву.

2. На три часа од Пирота, у селу Темској, има манастир св. Ђорџа с неколико познијих натписа.

Над вратима мушке цркве изнутра има овакав:

Нзколеннем' ѿца, съпспншѣннем' сина и съвршѣннемъ скетаго дѣха нспнса се сие (тако) божественн храмъ побѣдоносца Христова (тако) Геѡргіе, нспнса се въ лето 7374 (1576), поуе се писат' мѣсеца Маѣ .1. и съкршї се месеца Ізлїа .ка. и съ трѣдн ѿгвѣн' Зах....

Над вратима мушке цркве:

Нзколеннемъ ѿца и послншеннемъ скетаго дѣха нспнса се сие храмъ побѣтоносца Христова (тако) Геѡргіе (наставља се над прозором женске цркве), и поуѣ се мѣсеца Септсмерна .е. ден и съкршн мѣсец Октокрїа .е., и настоутель нгоумен Симеон и зїда и писа ва лето 7378 (1654).

Испод другог дела овог натписа долази други, у ком се казује како се неки Партеније из Темњанице, округа пиротског, покалуђерио у манастиру Ксенофону у Светој Гори, за тим, услед плена, дошао у манастир Иливник⁽¹⁾ близу Софије, а одатле прешао у Темску 1699, подигао чесму 1700, покрио цркву 1703, за владике Анастасија и цара Ахмета. Натпис се завршује: **то лето ставъ царъ на цара, .к. брата.**

Пред вратима женске цркве има ово:

Ва лето 7378 (1688) плени се Унпоуровицн оу хандоуѣ Егенѣпашино⁽²⁾ време. Ахъ некоде Агареномъ уedomъ, пошко (нејасно) оупрежехоу те бежехоу.

(1) Неразговорно (да није Сливник?).

(2) Види Гл. LIII, 125.

1692 донде владика у манастирѣ свѣтаго Георѣе Оѡсманѣ софиски, мѣсецъ Мартъ .кд. д'иѣ, ї тогда прїнде Вауа от влахискон зѣмли, и тѣгаѣ беше всѣ опустиа манастирѣ от Маѣаре въ лето 73 тисѣщно и .с. Ахъ, много ти се вѣрки пролиѣше у градъ у Темѣцъ⁽¹⁾ ѡ(т) сиромаси християни гладом и Маѣаромъ! Писах азъ многогрѣшнѣи, збогъ, зинаѣ Любенъ грѣшнѣи поп (?).

3. У сѣлу Космачу, два часа од Куршумлиѣ, на десној страни Топлице, близу сѣла Дединца, има стара црква. На левој страни до црѣвѣних врата узидан је камен с натписом који је преписао и препис мени уступио г. Коста Ђорђевић, чиновник у министарству финансиѣ. Натпис гласи:

. . . азъ(то) 7487 (1535) сазна се црква свѣтѣи а(архиерей?) Никола.

4. У старој нишкој цркви чува се камен с испупченим натписом. Тај су камен Турци извадили из цркве св. Николе, кад су је окренули у џамију, и однели га у град, где се налазио све до освојења Ниша. Натпис има два у неколико различна дела, српски и грчки. Први гласи:

Изколенне ѡца и сѣпоспешенне сына и сѣвршенне свѣтаго дѣха сѣзда се си божствѣи храмъ свѣтаго ѡца Николае тѣрдомъ и подѣнгомъ преѡскештененшаго господина и митрополита нишкаго крїю кр Іѡаннѣита и сѣвжителен⁽²⁾ и архидїаконъ Сѣрафѡн, помошнїю всемъ христїаном и настоѣтел кр Стоѣнъ, въ лето 738 ѡт рожд(ства) 7478⁽³⁾.

5. У Немањиној задужбини, у манастиру св. Николе у Топлици (Куршумлији), откопане су две надгробне плоче,

(1) Град Темац час је хода од манастира. Из Темца се може отићи за осам часова у Ђипровац. Овај Темац и Темьска, коју је, по казивању Костантина Философа, освојио султан Муса, биће један исти град.

(2) На камену: сѣвжитен.

(3) Од освојења Ниша црква св. Николе опет служи.

с којих је добио натписе г. М. Ђ. Милићевић и мени их је уступио. Натписи су новешто снимљени, а гласе овако:

Бѣ лѣто 7301 . . . Октебра кѣ .к. прѣстави се рѣба
божна Агрипина а зовома мирьскнѣ Мирослава и
слава лѣшина дѣшти, Милѣна жоупана жена,
кѣтна паметь.

Бѣ лѣто 7301з (1349) мѣсеца Ноула .е. днѣ прѣстави
се Никола а зовомѣ Вратко, синѣ Ун(х)орнка Вратка,
и оутоноуѣ оу рѣце (!) Нишакѣ. Братнѣ, поменете, а
васѣ Богѣ!

6. На љивоту св. Стевана Првовенчаног краља има нат-
пис, који ми је послао г. Димитрије Петровић, учитељ из
Краљева. Натпис гласи:

Изволеніємъ оца и поспешеніємъ сына и съвършеніємъ
светаго доуха съдела се сѣи кукотѣ кѣ лѣто 7301 (1608).
И кысть хитторѣ митрополитѣ курѣ Симеонѣ.

7. На овоме љивоту има покров, који се погрешно сма-
тра за поклон царице Милене, као што о томе сведочи нат-
пис, који сам преписао с покрова.

Сї свѣти покровѣ поновихъ (?) азѣ многогрѣшнн Мн-
синаѣ ѿрѣмонахѣ нареченин, дѣлан же далѣче ѿ снѣ (тако)
ако небо ѿ зѣмле, ѿскансарѣ Урѣнне Рѣкѣ, поташтаннемѣ
и нждѣкени(е)мѣ срѣбра, за любовѣ и благословенне ске-
томѣ прковѣнчанѣномѣ краљу Стѣфанѣ Сопоканскомѣ (тако),
кѣ лѣто 7301: мѣсеца Юула .кв. днѣ: 7 аѣд.

При патрнархѣ курѣ хажн Калинникѣ (!).

8. Испод куле, а више врата манастира Жиче, поред
слика краља Стефана Првовенчаног и сина му Радослава,
имају две слике. Над оном с леве стране има натпис (у че-
тири реда):

(!) Овај запис с малим разликама објавио је М. Милојевић у Пут-
пису I.

**Сава прѣвосвѣтени архиепископъ все српске земље
и поморске.**

Над оном с десне стране (у седам редова):

**Стефанъ краљъ Ђрошъ и самодръжъцъ к(се) српск(не)
земље и поморске⁽¹⁾.**

(¹) Упоредив натпис у Жичи с преписом објављеним у Mon. Serb., уверио сам се, да су умесне примедбе, које је учинио на тај препис проф. А. Вукомановић у Гласи. XI, стр. 158, и нашао сам у њему јоште и ове погрешке:

На стр. 11, врста	1 оздо	стоји	Доубоко, Гам	на виду је	Доубокогаме *)
» » 12 »	15 озго	»	Братень	» » »	Братень
» » 12 »	24 »	»	Срацинь	» » »	Срацинь
» » 12 »	6 оздо	»	Толькь	» » »	Только
» » 12 »	3 »	»	Црьномоуѣъ	» » »	Урьномоуѣъ
» » 13 »	2 озго	»	Уврьмьга	» » »	Урьмьга
» » 13 »	6 »	»	Братимирь	» » »	Вратимирь
» » 13 »	7 »	»	Вокосакь	» » »	Влкосакь
» » 13 »	11 »	»	Юльманица	» » »	Юхонаница
» » 11 »	8 оздо	»	Урьмаке	» » »	Урьмаке
» » 12 »	5 »	»	Драгоуиъ	» » »	Драгоуи
» » 14 »	8 озго	»	никоре	» » »	никоере
» » 15 »	10 оздо	»	нѣуто	» » »	нѣито
» » 11 »	7 озго	»	по божне	» » »	по божнен
» » 12 »	2 »	»	панине на	» » »	панина (панине на?)
» » 12 »	7 »	»	по оно срѣмъ	» » »	а по оно срѣмъ

Непоуздано је Браца, Предило (12 стр. врста 28), Драгоуша и Тоуць (стр. 13 врста 4).

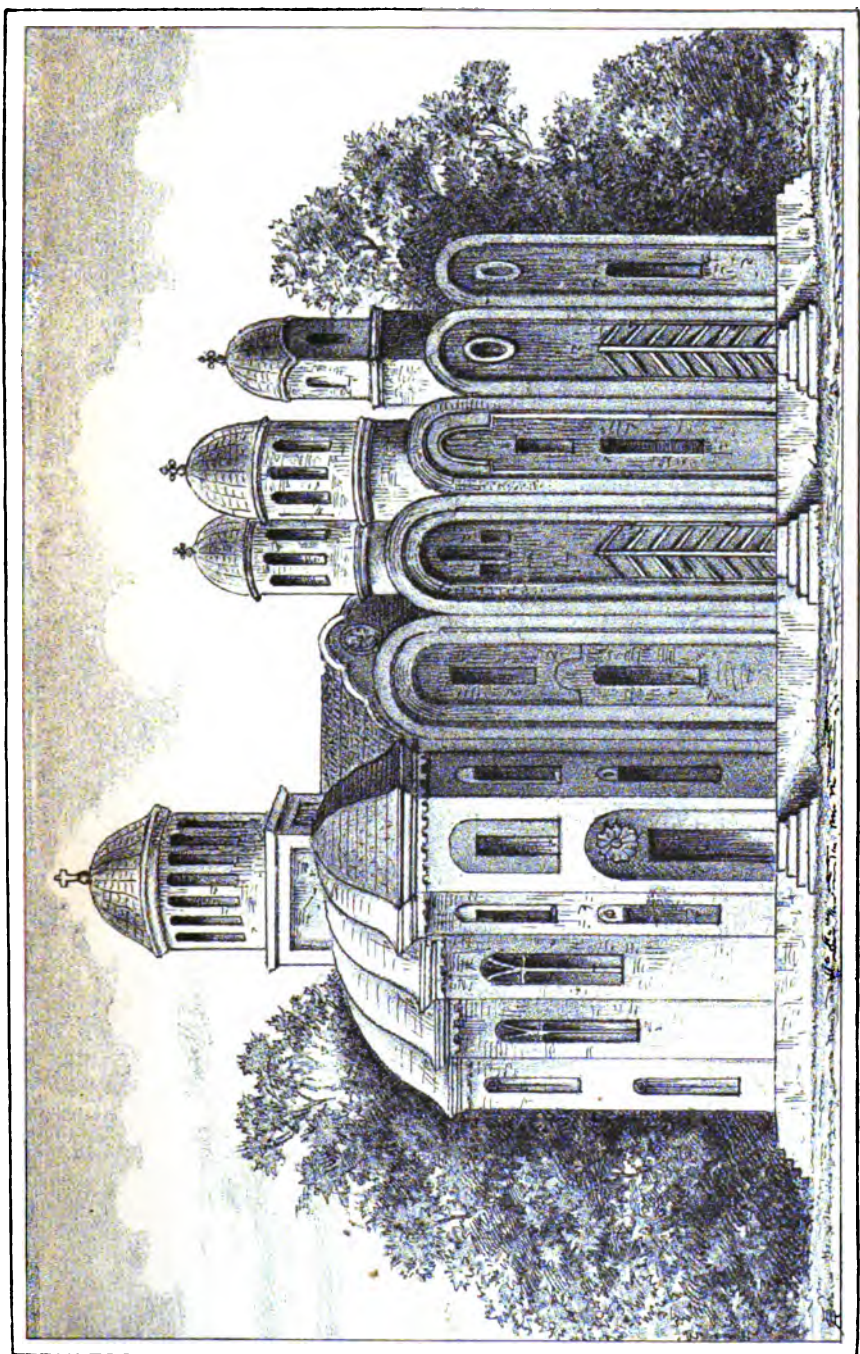
*) У Вуком., без сумње шам. погрешком, стоји „Доубокогаме“.

• СВ. ПАВЛ

И

СВ. СИМЕОН

САБОРНА ЦРКВА ХИЛАНДАРСКА